

Eskiyeni

ISSN 1306-6218 eISSN 2636-8536 **Başlangıç** 2006

Yayıncı Anadolu İlahiyat Akademisi

Makale Süreç Raporu

Makale Başlığı: Üniversitelerdeki Bilimsel Yayıncılığın Kalite Süreçlerindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme

Rapor Tarihi: 20-03-2022

Süreç ve Raporlama Sistemi: DergiPark

Makale Başığı(en)	An Evaluation on the Situation of Scientific Publishing in Universities in Quality Processes
Makale Başığı(tr)	Üniversitelerdeki Bilimsel Yayıncılığın Kalite Süreçlerindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme
Gönderilme Tarihi	07-01-2022

ESKİYE

The understanding of quality in higher education has become more important in recent years with the widespread use of quality. In this context, studies and research to ensure quality and accreditation have increased, and the Turkish Higher Education Quality Board (THEQC) has been established and has been authorized to carry out quality-related evaluation and accreditation activities in Turkey. Accordingly, universities have been encouraged to carry out all their activities within the framework of previously determined evaluation and accreditation criteria. It is a natural situation that these studies, which aim to ensure competitiveness, efficiency, transparency, the satisfaction of internal and external stakeholders, internationalization, and to ensure that the program teaching objectives are successfully achieved, affect scientific publishing studies of the university like other all activities. University scientific publishing is one of the activities carried out by universities for learning and teaching, research and development, and social contribution. However, when the evaluation and accreditation criteria are reviewed, it is not seen that there is a direct mention of university scientific publishing. In this sense, there is a need to determine the position, contribution, and management style of university scientific publishing activities within the quality studies and whose implementations continue within the framework of legal legislation. In this study, the current status of university scientific publishing, its position in quality processes, its relationship with evaluation and accreditation criteria are discussed. By doing so, it is aimed to introduce a perspective so that university scientific publishing activities, which are not directly included in the evaluation and accreditation criteria, can be carried out within the framework of quality criteria. At the point of establishing this connection in the study, firstly, the legal regulations and current status of university scientific publishing were determined by the document analysis method. Regards to quality, the Rubric-Based Evaluation System used in the evaluation and accreditation processes of universities offered by THEQC has been taken into consideration as a basis. It is considered that the study is important as it guides the universities involved in the evaluation and accreditation processes to manage their scientific publishing activities according to the process. It is also thought that it will contribute to the execution of university scientific publishing activities within the framework of quality criteria. As discussed in detail in the study, it is seen that scientific publishing

Öz (en)

Anahtar Kelimeler (en)	Quality, Accreditation, Scientific Publishing, University Scientific Publishing, Rubric
Anahtar Kelimeler (tr)	Kalite, Akreditasyon, Bilimsel Yayıncılık, Üniversite Bilimsel Yayıncılığı, Rubrik
Makale Türü (tr)	Araştırma Makalesi
Makale Türü (en)	Research Article
Konular (en)	Social
Konular (tr)	Sosyal
Yazarlar	Rifat TÜRKEL , rifat.turkel@dpu.edu.tr, Dumlupınar Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

2. YAZARIN EKLEDİĞİ MAKALE DOSYALARININ İLK HALİ

TAM METİN

Başlık: Tam metin.docx

ÜNİVERSİTELERDEKİ BİLİMSEL YAYINCILIK KALİTE SÜREÇLERİNDEKİ YERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

An Evaluation on the Situation of Scientific Publishing in Universities in Quality Processes

Öz

Üniversitelerin eğitim öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkıya yönelik yapmış olduğu faaliyetlerden birisi de bilimsel yayıncılık faaliyetidir. Diğer taraftan yükseköğretimde son yıllarda kalite daha da önemi hale gelmiş, bu kapsamda kalite ve akreditasyonu sağlamaya yönelik çalışmalar artmıştır. Bu çalışmalar kapsamında üniversitelerin tüm faaliyetlerini belirlenen değerlendirme ve akreditasyon ölçütleri çerçevesinde gerçekleştirmeleri teşvik edilmiştir. Verimlilik ve şeffaflığı ortaya çıkarması beklenen bu çalışmaların üniversite bilimsel yayıncılığını da etkilemesi doğal bir durumdur. Bu durumda yasal mevzuatı çerçevesinde uygulamaları devam eden üniversite bilimsel yayıncılığının kalite çalışmaları içerisindeki konumunun, katkısının ve yönetim şeklinin belirlenmesi gerekli görülmektedir. Bu çalışmada esas olarak üniversite bilimsel yayıncılığının kalite süreçleri içerisindeki konumu, değerlendirme ve akreditasyon ölçütleriyle ilişkisi ele alınmıştır. Böylece üniversite bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite ölçütleri çerçevesinde yürütülebilmesi için bir bakış açisi sunulması hedeflenmiştir. Bunun için üniversite bilimsel yayıncılığının yasal mevzuatı ile mevcut durum incelenmiş, kalite için ise yükseköğretim değerlendirme ve akreditasyon ölçütleri esas alınmıştır. Çalışmada ayrıntılı olarak ele alındığı üzere bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin birçok ölçütle alakalı olduğu görülmüştür. Çalışmanın üniversite bilimsel yayıncılığı faaliyetlerinin kalite ölçütleri çerçevesinde yürütülmesi konusunda katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kalite, Akreditasyon, Bilimsel Yayıncılık, Üniversite Bilimsel Yayıncılığı, Rubrik

Abstract

Scientific publishing activities are one of the activities carried out by universities for education, research and development, and social contribution. On the other hand, quality in higher education has become more important in recent years. In this context, efforts to achieve quality and accreditation have increased. Within the scope of these studies, universities were encouraged to carry out all their activities within the framework of the determined evaluation and accreditation criteria. It is normal that these studies, which are expected to reveal efficiency and transparency, also affect university scientific publishing. In this case, it is considered necessary to determine the position, contribution and management style of university scientific publishing, which continues to be implemented within the framework of its legal regulations, within the scope of quality studies. In this study, the position of university scientific publishing in the quality processes, its relationship with evaluation and accreditation criteria are discussed. Thus, it is aimed to present a perspective so that university scientific publishing activities can be carried out within the framework of quality criteria. For this, the legal legislation and current situation of university scientific publishing has been examined. While considering the quality issue, higher education evaluation and accreditation criteria were taken as basis. As discussed in detail in the study, it has been seen that scientific publishing activities are related to many criteria. It is thought that the study will contribute to the execution of university scientific publishing activities within the framework of quality criteria.

Keywords: Quality, Accreditation, Scientific Publishing, University Scientific Publishing, Rubric

Giriş

Son yıllarda üniversitelerin kurumsal yapı ve faaliyet alanlarıyla ilgili olarak kalite süreçlerinde önemli gelişmeler olmuştur. Bu gelişmelerin bir parçası olarak Yükseköğretim Kurulu (YÖKAK) kurulmuş yükseköğretim kurumlarının değerlendirme, akreditasyon ve akreditasyon kuruluşlarını tescil sorumluluğu kendine ait bütçesi olan YÖKAK'a verilmiştir. Üniversitelerin dış değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerinin başlaması ile birlikte değerlendirme ölçütleri çerçevesinde eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvencesi ve yönetim sistemi gibi alanlarda bazı yükümlükleri yerine getirmeleri beklenmektedir. Üniversite faaliyeti olarak devam eden bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin de bu noktada değerlendirme ve akreditasyon ölçütlerine uygunluk çerçevesinde ele alınma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Buna göre bu çalışmada, üniversitelerde yürütülen ders

kitabî niteliğindeki kitap, yardımcı ders kitabî, dergi vs. bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite süreçlerindeki yeri, ölçütlerle olan ilişki düzeyi, üniversite bilimsel yayıncılığına bu ölçütlerin katkısının ortaya konulması, üniversite bilimsel yayıncılığının kalite süreçlerindeki konumunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bunun sonucunda çalışmanın bilimsel yayıncılık faaliyetlerini kalite süreçlerine uygun bir şekilde yürütmeyi hedefleyen üniversitelere katkı sunması hedeflenmiştir.

YÖKAK değerlendirme ölçütleri gözden geçirildiğinde doğrudan üniversite bilimsel yayıncılığını içeren herhangi bir başlık ve ölçüte rastlamak mümkün değildir. Ancak ölçütlerin yer aldığı başlıklar değerlendirildiğinde birçok alt ölçüt ile ilişki düzeyleri farklı olsa da irtibatlı oldukları görülmektedir. Durum bu şekilde iken çimdiye kadar tüm süreçlerini mevzuat çerçevesinde yürütülen yayıncılık faaliyetlerinin kalite süreçlerindeki yerinin ve alt ölçüt temelli ilişki düzeylerinin ortaya konulma zarureti hâsıl olmuştur. Bu çerçevede bu çalışmada üniversite bilimsel yayıncılığı süreçlerinde mevcut kalite ölçütleri açısından nasıl bir süreç takip edilmesi gerektiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çünkü bu konuda herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu haliyle çalışmanın orijinal bir çalışma olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmada gerek üniversite bilimsel yayıncılığı gerek kalite ve akreditasyon süreçlerin ait bilgi ve verileri toplarken doküman incelemesi yapılmıştır.¹ Bilimsel yayıncılıkla ilgili kanun, yönetmelik ve yönerge gibi mevzuat incelenmiş, ayrıca bu konuda yapılmış olan anket çalışması verileri de yer geldiğinde kullanılmıştır. Diğer taraftan kalite ile ilgili olarak ise Türkiye'deki yükseköğretimdeki kalite ve akreditasyon çalışmalarından sorumlu tek kurum olan YÖKAK'ın Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik), El kitabı, YÖKAK mevzuatı ve İlahiyat Akreditasyon Ajansı(İAA) tarafından dereceli değerlendirme anahtarı üzerine yapılan uygulama videolarından da yararlanılmıştır. Diğer taraftan YÖKAK'ın bilgi paylaşım portalından istifade edilmiş, yer geldiğinde konu ile ilgili akademik yazılardan da faydalanılmıştır.

1. Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık

1.1. Yasal Altyapı

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığın yasal alt yapısı, 1984 yılında yayımlanan Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY) ile Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik ile belirlenmiştir. Üniversiteler Yayın Yönetmeliği ile üniversiteler ve onlara bağlı birimlerde yapılacak olan ders kitabı, yardımcı ders kitabı ve teksir şeklindeki yayınlar ile ilgili hükümler düzenlemiştir. Bu çerçevede sorumluluklar biri rektör yardımcısı diğerleri üniversite yönetim kurulunun kendi içerisinde seçtiği iki üye ile toplam üç üyeden oluşan yayın komisyonuna verilmiştir. Yayın komisyonuna bir başka maddede yayınları bilimsel açıdan inceleme, eserin maliyetini ve telif hakkını hesaplama, basılma sırası, baskı adedi, satış fiyatlarını belirleme konusunda görevler verilmiştir.² Yine aynı yönetmelikte eserlerin maliyet hesabı, telif hakkı hesaplaması, kitapların satış bedelleri, elde edilecek hasılatın durumu ve derleme ile ilgili sürecin diğer hususları belirlenmiştir.³ Üniversiteler Yayın Yönetmeliğinin kapsamı ders aracı niteliğindeki kitap, teksir ve yardımcı kitaplar olduğu için bu kapsam dışında kalan yayınlarla ilgili olarak 1984 yılında Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik yayımlanmıştır. Bu yönetmelikle üniversitelerde üniversite ve fakülte dergiciliği, üniversite bülteni, bilimsel araştırma ve inceleme sonuçları ve doktora tezlerinin yayımı ve basımı, telif hakkı ile ilgili hususlar tanımlanmıştır. Buna göre dergi esasları ele alınmış, orijinal makaleler, tarama yazısı ve kısa bildirimlerin ne olduğu ile ilgili tanımlamalar yapılmış ve yayımlanabilecek çevirilerin özellikleri tespit edilmiştir.⁴

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılıkla doğrudan ilgili bu iki yönetmeliğin dışında üniversite bilimsel yayıncılığı ile ilgili diğer bazı mevzuat da bulunmaktadır. Üniversiteler gelir tahsis edilen, bu gelirleri harcama yetkisi verilen özel bütçeye sahip kurumlardır.⁵ Yayıncılık, mali konularda yönetimi gerektirdiğinden bu yönüyle Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile ilişkilidir. Yine Üniversiteler Yönetmeliğinde bünyesinde döner sermaye bulunan üniversite ve bağlı birimlerin basım ve yayından hasılat elde edilmesi ile alakalı olarak döner sermaye işletmeleri yetkilendirilmiştir. Bu boyutuyla konu Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe

¹ Bilgen Kiral, "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi", *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15 (2020), 174.

² Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY), *Resmî Gazete* 18301 (3 Şubat 1984), md. 2-3.

³ İlgili konular için bakınız. ÜYY, md. 4-17.

⁴ Bk. Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik (TYDKDYIY), *Resmî Gazete* 18553 (22 Ekim 1984), md. 1-11.

⁵ Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK), *Resmî Gazete* 25326 (24 Aralık 2003), Kanun No. 5018, md. 12.

Yönetmeliği⁶ ve Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik⁷ ile alakalıdır. Diğer taraftan bilimsel yayınların sahiplerinin ve yayıncı konumundaki üniversitelerin manevi ve mali haklarının tespiti, koruması, bunlardan yararlanmanın şartlarının düzenlenmesi, belirlenen usullere aykırı davranışların yaptırımlarının belirlenmesi ise Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile sağlanmaktadır.⁸ Aynı zamanda bilimsel eserlerin basımı ve yayımı ile ilgili hususlar ise Basın Kanunu ile belirlenmiştir.⁹ Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık faaliyetleri yayın komisyonunun sorumluluğuna verilmekle birlikte, komisyonun yayınların pazarlanması, satışı, gelirlerin yönetilmesi vb. hususlarda diğer idari birimlerle yakın ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Bu sebeple bu idari yapıların görev ve sorumlulukları ise Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile belirlenmiştir.¹⁰

1.2. Mevcut Durum

1984 yılından itibaren ilgili mevzuat çerçevesinde çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. Üniversite bilimsel yayıncılığı ve mevcut uygulamalar, 25-27 Aralık 2021 tarihleri arasında çevrimiçi olarak "Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı: Mevcut Durum-Sorunlar- İhtiyaçlar-Çözüm Önerileri- Örnek Uygulamalar" temalı 4. Türkiye Editörler Çalıştayında ele alınmıştır. Çalıştay öncesi koordinatörler tarafından üniversitelere "Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi" uygulanmıştır. Dolayısıyla anket sonunda mevcut durumun ortaya konulması, değerlendirme için gerekli verilerin elde edilmesi hedeflenmiştir. Çalıştay web sitesinde kamuoyuyla paylaşılan ankette üniversite bilimsel yayıncılığı ile ilgili konuları içeren 52 maddeden oluşmuştur.

Anket sorularına Türkiye'deki 207 üniversiteden 43'ü devlet, 20'si vakıf olmak üzere toplam 63 üniversite tarafından cevap verilmiştir. Buna göre ankete katılan üniversitelerin % 63'ü (Evet: 39; Hayır: 24) kendilerine ait bir yayınevini olduğunu belirtmiş, yine bunların da % 68'inin (Evet: 43; Hayır: 20) "... Üniversitesi Yayınları" marka adı ile yayın yaptığı görülmüştür. Yayınevi sahibi olduğunu ifade eden üniversitelere yayınevine ait web adresi olup olmadığı sorulmuş bu soruya 35 üniversite tarafından cevap verilmiştir. 30 üniversite web adresini girmiş olmakla birlikte sadece yayınevi adresi belirtmiştir. Diğer web sitesi adresi bilgilerinin bir kısmının yayınevi adresi olmadığı, kütüphane veya üniversitenin diğer birimlerine ait olduğu görülmektedir.

Ankete katılanların % 35'i (Evet: 22; Hayır: 27; Bilmiyorum: 14) üniversite yayınevi markasının tescil edildiğini belirtmiş, %22'lik kısmı ise bu konuda bilgisinin olmadığını ifade etmiştir. Yine anket sonuçlarına bakıldığında üniversitelerin % 81'inin (Evet: 51; Hayır: 12) yayın yönergesinin; % 48'inin (Evet: 30; Hayır: 33) ise akademik dergiler yayın yönergesinin bulunduğu görülmektedir. Üniversitelerin % 67'si (Evet: 42; Hayır: 21) açık erişim yönergesinin bulunduğunu belirtmiş, % 37'si (Evet: 23; Hayır: 40) ise üniversite yayınevini yayın ilkelerinin web sitesinde yer aldığını ifade etmiştir. Üniversite yayınevini etik ilkelerinin web sitesinde yer aldığını belirtenlerin oranı ise % 30 (Evet: 19; Hayır: 44) olarak gerçekleşmiştir. Üniversite yayınevini yayın inceleme politikalarının web sitesinde ilanı ile ilgili olarak üniversiteler % 67 oranında (Evet: 21; Hayır: 42) hayır cevabını vermiştir. Yayımladıkları akademik kitaplar konusunda hakem sürecini işletiyoruz diyenlerin oranı % 76 (Evet: 48; Hayır: 15) olarak görülürken, bilimsel kitap yayıncılığında elektronik sistem kullanıldığını ifade edenlerin oranı ise % 51 (Evet: 32; Hayır: 31) olarak gerçekleşmiştir. Yayın komisyonu bulunan üniversitelerin oranı % 83 (Evet: 52; Hayır: 11), Basın kanununa göre üniversite yayınlarını temsil eden bir sorumlu yazı işleri müdürünün var olduğunu ifade edenlerin oranı ise %30 (Evet: 19; Hayır: 27; Bilmiyorum: 17) olarak görülmektedir. Üniversite ve alt birimlerinde kurulan bir vakıf üzerinden yayıncılık faaliyetlerini yürüttüğünü beyan edenlerin oranı % 10 (Evet: 6; Hayır: 57); üniversite ve alt birimlerinde kitap yayımı yapıldığını belirtenlerin oranı ise % 51 (Evet: 32; Hayır: 21; Bilmiyorum: 10) olarak görülmektedir. Üniversitelerin % 59'u (Evet: 37; Hayır: 26) basılı akademik dergi, % 81'i (Evet: 52; Hayır: 12) elektronik akademik dergi yayımladığını ifade etmiştir. Üniversite alt birimlerinin (Fakülteler, enstitüler, araştırma merkezleri vb.) dergi yayımlama oranı % 78 (Evet: 49; Hayır: 14); Basınevini sahip olduğunu ifade eden üniversite oranı % 30 (Evet: 19; Hayır: 44) olarak görülmektedir. Üniversite yayınlarını basılı kitap formatında satanların oranı % 48 (Evet: 30; Hayır: 33), elektronik formatta satıldığını belirtenlerin oranı ise % 5 (Evet: 3; Hayır: 38; Henüz değil: 22), ulusal e-ticaret sitelerinden satış yapıldığı belirtenlerin oranı da % 21 (Evet: 13; Hayır: 50) olarak gerçekleşmiştir. Üniversite yayınlarının bütçe yönetimini yapanlar % 51 (Evet: 32; Hayır: 31)

⁶ Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSİBMY), *Resmî Gazete* 26509 (1 Mayıs 2007), md. 1; 240f4.

⁷ Bk. Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik (YKDSKIV), *Resmî Gazete* 31159 (18 Haziran 2020), md. 1-19.

⁸ Bk. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FESEK), *Resmî Gazete* 7981 (13 Aralık 1951), Kanun No. 5846.

⁹ Bk. Basın Kanunu, *Resmî Gazete* 25504 (26 Haziran 2004), Kanun No. 5187.

¹⁰ Bk. Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (YÜKİTHKK), *Resmî Gazete* 18228 (21 Kasım 1983), Kanun No. 124.

olarak görülmektedir. Yayımladıkları kitaplara telif ücreti ödemesi yapanlar % 41 (Evet: 26; Hayır: 37); bu basılı ve elektronik kitapları web sitelerinde liste halinde yayımlayanların oranı %54 (Evet: 34; Hayır: 29)'tür. Yayınevinin uluslararası özelliğinin olup olmadığına yönelik soruya evet cevabı verenlerin oranı % 24 (Evet: 15; Hayır: 48) olup, üniversite yayını kitapların tamamına veya bir kısmına açık erişimle ulaşılabilmemesi konusunda evet cevabı verenlerin oranı % 41 (Evet: 26; Hayır: 19; Kismen: 18)'dir. Üniversitelerin %30'u (Evet: 19; Hayır: 44) yayınlarının listelendiği web sitesinde kitap Türkçe özetlerinin; %17'si (Evet: 11; Hayır: 52) ise İngilizce özetlerinin bulunduğunu ifade etmiştir. Yayımlanan kitapların jenerik sayfalarında "Kütüphane Bilgi Kartı/CIP Cataloging in Publication" yer aldığını ifade edenlerin oranı %22 (Evet: 14; Hayır: 49); basılı kitaplar nüshalarını yayın sonrası yurt dışındaki belirli üniversite kütüphanelerine koleksiyonlarına eklemek üzere gönderdiğini belirtenlerin oranı ise %13 (Evet: 8; Hayır: 55) olarak görülmektedir.¹¹

2. Kalite Süreçleri ve Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık

2.1. Üniversitelerde Kalite Süreçlerinin Yönetimi

21. yüzyılın başından itibaren Türkiye'deki Üniversitelerin sayısındaki hızlı artış yükseköğretimde kalite konusunun daha fazla gündeme getirmiştir. 2017 yılında Yükseköğretim Kanununa yapılan ek madde 35 ilavesiyle birlikte yükseköğretim kurumlarındaki kalite güvence sistemi yani eğitim-öğretim, araştırma faaliyetleri, idari hizmetlerin kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri gibi konuların esasları tespit edilmiş, bu faaliyetleri yürütmek üzere Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) kurulmuştur.¹² Ek Madde 35 hükümleri kapsamında; YÖKAK'ın çalışma usul ve esasları, yükseköğretim kurumlarında kalite güvence sisteminin tesis edilmesi, değerlendirme süreçleri (iç-dış), üniversitelerdeki kalite komisyonları, kaliteye yönelik değerlendirme tescil belgelerinin alınması, YÖKAK'ın yapılanmasını içeren konular Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği ile belirlenmiştir.¹³ Bu çerçevede yükseköğretim kurumlarındaki iç ve dış değerlendirme, kurumsal akreditasyon, program akreditasyonu yapan kuruluşların tescil edilmesi gibi kalite süreçlerinin yönetimine dair değerlendirmeler YÖKAK tarafından yapılmaktadır. YÖKAK değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerinde iyileştirme çalışmaları kapsamında dereceli değerlendirme anahtarını (Rubrik) kullanmaya başlamış ve bu anahtar belirli aralıklarla güncellemeye tabi tutmuştur. Kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, yönetim sistemi başlıklarından oluşan Rubrik'te 22 ölçüt, bu ölçütlerin altında da 58 alt ölçüt bulunmaktadır.¹⁴ Bu alt ölçütlerin uygunluk düzeyleri çerçevesinde güçlü zayıf yönler tespit edilmekte, akreditasyon kararları verilmektedir. YÖKAK 2021 ve 2022 yıllarında Rubrik'te iyileştirmeler yaparak kendi iç kalite süreçlerini işletmiş, PUKÖ'nin önlem alma basamağı çerçevesinde süreçlerini güncellemiştir. Çalışmanın konusu üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığın kalite süreçlerindeki yeri olduğu için içerik, 2020 tarihli Rubrik Dereceli Değerlendirme Anahtarındaki alt ölçütler çerçevesinde ele alınacaktır.

2.2. Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık ve Kalite

Daha önce ifade edildiği üzere üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık ile ilgili mevzuat çerçevesinde ders aracı olarak kullanılan kitap, yardımcı kitap, teksir, üniversite ve fakülte dergisi, bülten, doktora tezleri gibi yayınlar üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında değerlendirilmektedir. Bununla birlikte ilgili mevzuatın yayımından bugüne kadar ortaya çıkan gelişmeler kapsamında bilimsel yayıncılıkta yeni yayın türleri ile açık bilim, elektronik yayıncılık gibi yeni bazı yayıncılık formatları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte yönetim, personel, kaynak, kamuoyuyla paylaşma gibi yönetsel boyutunun yanında üniversitelerde bilimsel yayınları üreten akademik personelin durumu da önem arz etmektedir. Bu ve diğer boyutlarıyla üniversite bilimsel yayıncılığı, üniversitelerin yönetim, kalite güvence, eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı süreçleriyle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkilidir.

Bir önceki başlıkta ifade edildiği üzere üniversitelerdeki kalite değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinin değerlendirmesi YÖKAK tarafından yürütülmektedir. YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik)'te belirlenen başlık, ölçüt ve alt ölçütler çerçevesinde yükseköğretim kurumlarından kalite süreçlerini yürütmeleri beklenmekte, belirli aralıklarla yükseköğretim kurumları dış değerlendirmeye tabi tutulmakta, talepte bulunanlar ise akreditasyon süreçlerine alınmaktadır. Dolayısıyla üniversiteler ve alt birimleri tüm kalite

¹¹ 4. Türkiye Editörler Çalıştay Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi* (2021).

¹² Yükseköğretim Kanunu (YK), *Resmî Gazete* 17506 (6 Kasım 1981), Kanun No. 2547, md. 35.

¹³ Bk. Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği (YKG-YKY) 30604 (23 Kasım 2018).

¹⁴ Bk. Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik Değerlendirme Formu), Yükseköğretim Kalite Kurulu (2020).

faaliyetlerini yükseköğretim kurumu vasfıyla YÖKAK'ın belirlediği ölçütler çerçevesinde yürütmekle mükelleftir. Buna göre üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin de yükseköğretim kurumu faaliyeti olduğu dikkate alındığında YÖKAK'ın tespit ettiği ölçütler çerçevesinde bilimsel yayıncılığın yürütülmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu durumda Rubrikteki alt ölçütlerin bilimsel yayıncılık ve bu yayıncılık faaliyetlerinin paydaçlarıyla olan ilişkisi, burada sorumlulara düşen görevler, süreçlerin yönetimi konusu gündeme gelmektedir. Yani kalite süreçlerinde bilimsel yayıncılık hangi ölçütlerle ilişkilidir? Bu ilişkinin düzeyi nedir? Süreçler nasıl yönetilmelidir? soruları cevaplandırılmalıdır. Bu noktada kalite süreçlerinde bilimsel yayıncılığın yeri Rubrik kapsamında değerlendirildiğinde bu soruların cevabını bulacağı düşünülmektedir. Daha önce ifade edildiği üzere bilimsel yayıncılığın başvuru, yayın, derleme, dağıtım gibi idari süreçleri ile akademik süreçleri bulunmaktadır. Üniversite yayıncılığının kalite güvence ve yönetim sistemi içerisinde değerlendirilmesi gereken boyutları bulunmakla birlikte eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı ile ilişkili yönü de bulunmaktadır.

2.2.1. Üniversite Bilimsel Yayıncılığının Eğitim-Öğretimdeki Yeri

Üniversite bilimsel yayıncılığının YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarının (Rubrik) eğitim öğretim bağığının bazı alt ölçütleri ile ilişkisi bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında öğretim elemanları ölçütünün atama, yükseltme ve ders görevlendirme kriterleri alt ölçütünde üniversitelerden öğretim elemanlarının atama, görevlendirme ve yükseltme kriterlerini ve süreçlerini tespit ederek, kamuoyuyla paylaşımları beklenmektedir.¹⁵ Dolayısıyla üniversite bilimsel yayıncılığının hem yayıncılık hem de içerik anlamında gelişmesi açısından atama ile ilgili kriterlerin arasında yayıncılık faaliyetlerinin de olması önem arz etmektedir. Bu çerçevede öğretim elemanlarının üniversite yayınevinde yayımlanan ders aracı niteliğindeki kitap, yardımcı ders kitabı, tezler, bülten vb. yayınlar ile üniversite ve alt birimleri tarafından yayımlanan dergilerdeki yayımlanan bilimsel yazıları ile araştırma sonuçları kriter puan tablosunda ayrıca yer alabilir. Dolayısıyla daha sonra ifade edileceği üzere üniversite akademik yayıncılık sürecinin kalite ilkelerine uygun şekilde yürütülmesini gerektirecek, aynı zamanda kurum öğretim elemanlarının bilimsel çalışmalarını kendi üniversiteleri veya kalite konusunda daha ileri seviyede olan başka bir üniversite yayınları arasında yayımlama konusunda teşvik edici bir unsur olacağı düşünülmektedir.

Eğitim öğretim hizmeti verirken araç ve gereç olarak öğrenme kaynakları ana unsurlar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla Rubrik'in eğitim öğretim bağığının öğrenme kaynakları ölçütünün öğrenme kaynakları alt ölçütü de üniversite bilimsel yayıncılığını ilgilendirmektedir.¹⁶ Bu alt ölçüt kapsamında üniversitenin eğitim öğretim uygulamalarını devam ettirebilmesi için nitelik ve nicelik olarak uygun sınıf, laboratuvar, kütüphane, stüdyo gibi yapılar, basılı kitap ve dergiler, e-kitap ve e-dergiler, insan kaynakları, öğrenme desteği vb. öğrenme kaynağını sağlamaları ve bununla ilgili süreçleri yönetmeleri beklenmektedir.¹⁷ Üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında basımı ve yayımı yapılan kitap, yardımcı ders kitabı, akademik dergiler, bültenler, tezler, aynı zamanda araştırma sonuçları, makaleler vb. akademik çalışmalar öğrenme sürecini destekleyici kaynaklar olarak zikredilebilir. Dolayısıyla üniversite bilimsel yayıncılığı kalitenin bu alt bağığını doğrudan destekleyen bir faaliyet olarak görülmektedir. Bu sebeple üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında yer alan ve öğrenme kaynağı olarak kullanılan yayın türlerine mali kaynak ayrılması, mali kaynakların izlenmesi ve öğrenci, akademik personel ve diğer paydaçlarla değerlendirmesi yapılarak gereken önlemlerin alınması bu alt ölçütün gereği olarak değerlendirilmektedir.

Yükseköğreminin öğrenci paydaçlarının arasında engelli öğrenciler de bulunmaktadır. Yükseköğretim gören engelli öğrencilerin öğrenim hayatlarını kolaylaştırabilmek için gerekli akademik ortamın hazırlanmasını ve eğitim-öğretim süreçlerine tam katılımlarını sağlamak amacıyla Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği çıkarılmıştır¹⁸ ve gerekli birimler ve görevleri tanımlanmıştır. Diğer taraftan Rubrikteki engelsiz üniversite alt ölçütü de bu tür özellikleri olan öğrencilere yönelik yürütülen faaliyetlerin değerlendirilmesi ve buna ait süreçlerin yönetilmesini güvence altına almaktadır.¹⁹ Bu çerçevede ilgili yönetmelik hükümlerinde engelli öğrencilere yönelik öğrenme materyallerinin hazırlanması ve sağlanması ile ilgili hükümler bulunmaktadır.²⁰ Dolayısıyla üniversiteler, bünyelerinde eğitim alan engelli öğrenciler için engelleri ortadan kaldırıcı tedbirleri almakla yükümlüdürler. Engelsiz üniversite alt ölçütü kapsamında üniversiteler ders aracı

¹⁵ Rubrik, Alt ölçüt B.4.1.

¹⁶ Rubrik, Alt ölçüt B.5.1.

¹⁷ Yüksel Kavak, "Öğrenme Kaynakları, Eriçilebilirlik ve Destekler", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Eriçim 4 Ocak 2022); Rifat Türkel, "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Eğitim ve Öğretim", *İlahiyat Akademi Ajansı (IAA)* (Eriçim 5 Ocak 2022).

¹⁸ Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği (YKEDKY), *Resmî Gazete* 27672 (14 Ağustos 2010), md. 1.

¹⁹ Rubrik, Alt ölçüt B.5.4.

²⁰ YKEDKY, md. 12/b-e.

olarak kullanılan, üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında basımı yapılan veya elektronik olarak sunulan kaynaklara ulaşmayı sağlayan tedbirleri almalı, belirli periyotlarla bu öğrencilerin görüşlerini alarak gerekli iyileştirmeleri yapmalıdır. Çünkü yapılan araştırmalarda örnek olarak görme engelli öğrencilerin uygun öğrenme ortamlarının ve kaynaklarının oluşturulmadığı durumlarda Matematik, Sembolik Mantık ve Osmanlı Türkçesi gibi bazı derslerden başarılı olmada zorlandıkları ifade edilmiştir.²¹ Dolayısıyla bilimsel yayıncılık bu alt ölçütten doğrudan etkilenmektedir.

2.2.2. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Araştırma Geliştirme Yeri

YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarının (Rubrik) üçüncü başlığı Araştırma-Geliştirme'dir. Bu başlık altında üniversitelerin araştırma ve geliştirme süreçlerini bazı alt ölçütler bazında yönetmesi, stratejik planı çerçevesinde belirlenen akademik öncelikleriyle uyumlu, değer üretebilen ve toplumsal faydaya dönüştürülebilen araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürütmesi beklenmektedir. Üniversite bilimsel yayıncılığının gerek yayın türleri gerek yayın sonuçları itibarıyla bu başlık altında birçok alt ölçütle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili olduğu görülmektedir. Çünkü bilimsel yayıncılık aynı zamanda araştırma sonuçlarının kamuoyu ile paylaşıldığı platformlardır.

Rubrikte araştırma ve geliştirme ile ilgili olarak ilk önce üniversitenin araştırma politikası, hedefleri ve stratejisinin bulunmasını istemektedir.²² Burada araştırma uygulamalarında kurumun takip edeceği ilkeler ve esaslar belirlenmeli, öncelikli araştırma alanları ile araştırma kaynaklarını yönetme tercihleri belirtilmelidir. Araştırma politikası ise kurumun araştırmadaki önceliklerini ve tercihini, öğretim elemanları ile ilgili uygulamalarını, araştırma kaynakları ile bunların alt yapısının yönetilmesini, eğitim öğretim ve topluma katkısını, sorumlu birimlerin tespiti ve diğer birimlerle olan ilişkisini, araştırma çıktı ve sonuçlarını izleme, yayma ve yaygınlaştırma metodlarını belirler. Bu alt ölçüt kapsamında üniversite bilimsel yayıncılığı araştırma çıktı ve sonuçlarının yaygınlaştırıldığı bir araç olarak tanımlanabilir. Bunun sonucunda üniversite bilimsel yayıncılığı ile alakalı politika, hedef ve stratejilerin belirlenmesi, yıllık periyotlar halinde bu hedeflere ulaşılma düzeylerinin izlenmesi ve paydaş değerlendirmelerinin yapılması bilimsel yayıncılığın kalitesi anlamında önem arz etmektedir.²³ Ancak yapılan bir ankette yayınevi yayın ilkelerini web sitesinde ilan eden üniversite oranının % 37; yayınevinin yayın inceleme politikalarının web sitesinde ilan edenlerin oranının ise % 67 olarak görülmesi alt ölçütün katkısı açısından önemlidir.²⁴

Kalite ve akreditasyon ölçütlerinde üniversitelerin araştırma-geliştirme süreçlerinin yönetim ve organizasyonel yapısını planlaması,²⁵ bu yapının süreç içerisindeki yerinin tespiti, motivasyon ve yönlendirmeye yönelik planlamaları yapması, sorumluları belirlemesi ve görev tanımlarını yapması beklenmektedir. Araştırma sürecinin bir parçası olan bilimsel yayıncılığın yönetim ve organizasyonel yapısının belirlenmesi, editör, araştırmacı, yayınevi müdürü gibi süreçte sorumlulukları bulunanların görev tanımlarının yapılması istenilmektedir. Yayın komisyonu bulunan üniversitelerin oranının % 83, yazı içeriği müdürünün tayin edildiği üniversite oranının % 30 gibi düşük bir seviyede olması,²⁶ kalite süreçlerinin üniversite bilimsel yayıncılığı için ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir.

Rubrik'in araştırma ve geliştirme başlığının diğer bir alt ölçütünde ise araştırmaların yerel, bölgesel ve ulusal ihtiyaç ve taleplerle ilişkisinin kurulması, bunun stratejik politika ve hedeflere yansıtılması, bu çerçevede planlamaların ve uygulamaların yapılması, uygulamalardan elde edilen sonuçların değerlendirilmesi beklenmektedir.²⁷ Yani kurumun yerel paydaşlarının da görüşlerini ve beklentilerini alarak ilk önce yerel ve yerel halk ile ilgili araştırmalara öncelik vermesi, sistemin kararlı hale getirilmesi, akademik kadronun sayı ve niteliğinin artması, maddi imkânların gelişmesine bağlı olarak sırasıyla bölgesel ve ulusal araştırmaların da faaliyet kapsamına alınması, yerelden başlayarak ulusal doğru araştırma alanlarının tespiti ve bu alanda araştırmaların yönetilmesi beklenmektedir. Diğer taraftan elde edilen araştırmaların yayımlanması ve kamuoyuyla paylaşılması konusu gündeme gelmektedir. Tam bu noktada üniversitelerin bilimsel yayıncılık faaliyetleri önemli bir mekanizma görevi görmektedir. Buna göre üniversitenin kalite süreçlerinin destekleyici bir mekanizması olan

²¹ Muhammet Recep Okur - Muhammed Demir, "Görme Engelli Öğrenenlerin Eğitim Yaçantısında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi, Açık ve Uzaktan Öğrenme Alanı İçin Çözüm Yolları Geliştirilmesi", *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAD)* 5/2 (2019), 57.

²² Rubrik, Alt ölçüt C.1.1.

²³ Tuba Canvar Kahveci, "Araştırma Politikası", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

²⁴ 4. Türkiye Editörler Çalıştay Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, md. 11, 13.

²⁵ Rubrik, Alt ölçüt C.1.2.

²⁶ 4. Türkiye Editörler Çalıştay Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, md. 17, 18.

²⁷ Rubrik, Alt ölçüt C.1.3.

bilimsel yayıncılık politika ve ilkelerini kendi misyon, vizyon, politika ve hedeflerini de dikkate alarak yerel, bölgesel ve ulusal ihtiyaç ve taleplere yönelik çalışmalar ile ilişkilendirmesi beklenmektedir. Bu noktada yayın türlerine göre yerel çalışmalara öncelik veren yazılarla bölgesel ve ulusal olan çalışmaların yayımı için belirli oranlar belirlenebilir. Yine kitap, tez ve araştırma sonuçlarını yayımlama sürecinde yerele yönelik çalışmalardan başlayarak önceliklendirme yapılabilir. Bu durumun hem akademik kadronun yerel ve bölgesel çalışmalara yönelimlerine katkı sağlayacağı, hem yerel paydaşların ihtiyaç ve taleplerine yönelik çalışmalarını artıracacağı söylenebilir.

Araştırma ve geliştirme söz konusu olunca kaynakların yönetimi konusu da gündeme gelmektedir. Kalite süreci Rubrikin araştırma ve geliştirme başlığı, araştırma kaynakları ölçütündeki alt ölçütler çerçevesinde yönetilmektedir. Buna göre üniversitelerin araştırma ve geliştirme için uygun araştırma ve uygulama merkezlerinde bulunan araştırma ekipman ve donanımı, merkez ve birim araştırma laboratuvarları ile kütüphane ve veritabanları gibi teknik ve fiziki altyapı kaynakları ile kurum içi ve dışı mali kaynakları temin etme planlamalarının ve bu planlamalara uygun faaliyetlerinin olması, yıllık periyotlarda kaynak sağlama faaliyetleri ile kaynakların yeterlilik durumlarının izlenerek sonuçların akademik kadro vs. paydaşlarla değerlendirilmesi, kaynak çeşitlendirmesi ve temini için gerekli tedbirlerin alınması beklenmektedir.²⁸ Dolayısıyla PUKÖ çevrimleri bu alt ölçütte de işletilmelidir. Yine bu çerçevede kurum, kaynağı kullanacak olan araştırmacıları ve akademik kadroyu kaynağa yönlendirmeli, sadece yönlendirme ile yetinmeyip kaynağa ulaşma yollarını da gösterici faaliyetler yapmalıdır. Diğer taraftan birçok birimi bünyesinde barındıran üniversitelerin araştırma kaynaklarının dağılımında da birimler arası dengeyi gözetmesi kurumdan beklenir.

Aynı şekilde mali kaynakların da yönetimi üç alt ölçütü sağlanmaktadır. Buna göre kurumun araştırma için iç mali kaynakları ile Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) kaynakları yönetilmeli, BAP yönergesi araştırma politikalarıyla uyumlu olmalıdır.²⁹ Bunun yanında üniversite dışı kaynaklar da yönetilmelidir. Bu alt ölçüte göre kurumun araştırma ve geliştirme faaliyetlerini kurumsal amaçlarla uyumlu olarak sürdürebilmek için üniversite dışı kaynakların kullanımına yönelik yöntem ve destek planları oluşturmaları, bu planlara uygun uygulamalar yapılması, bunların tüm alanları kapsamaları, bu kaynakların kullanımına ve uygulamalara yönelik sonuçları izleyerek değerlendirme yapması ve önlem alması beklenmektedir.³⁰ İç ve dış mali kaynakların da dağılımında birimler arası denge gözetilmeli, kaynaklara ulaşma yolları gösterilmelidir. Üniversite dışı kaynaklar genellikle proje destekleri, bağış, sponsorluk gibi türlerden oluşmaktadır. Bu kaynaklar bazen Bakanlıklar, YÖK, TÜBİTAK, Kalkınma Ajansı ve Kalkınma İdareleri gibi kamu kurumlarının tarafından verilirken bazen özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından da sağlanmaktadır. Yine AB projeleri gibi uluslararası kuruluşlarca sağlanan kaynaklar araştırma ve geliştirmeye yönelik önemli bir katkı unsurudur.³¹ Diğer taraftan araştırma bütçesi varsa bu bütçenin yıllara göre performansının izlenmesine yönelik planlamalar ile tanımlı süreçler, bu doğrultuda yapılmış uygulamalar, izlemeler ve değerlendirilmeler bulunmalı, değerlendirme sonuçları bütçe dağılımı gibi karar alma süreçlerinde kullanılmalıdır.³²

Üniversite araştırma ve geliştirme faaliyetleri arasında yer alan üniversite bilimsel yayıncılığının da bu kapsamda değerlendirilerek fiziki, teknik ve mali kaynaklarının araştırma geliştirme kapsamında yönetilmesi beklenir. Buna göre bilimsel yayıncılığa yönelik kaynak yönetim planları ve bu planlara uygun uygulamalar yapılmalı, yıllara göre uygulamalar izlenmeli, paydaşlarla birlikte değerlendirmesi yapılarak kaynak çeşitliliğini sağlayacak, memnuniyeti artıracak önlemler alınmalıdır. Bu da üniversitelerde bilimsel yayıncılığının bütçesinin oluşturulması ve yönetilmesi anlamına gelmektedir. Daha önce sunulmuş olan anket verilerine göre bilimsel yayıncılık bütçe yönetimini hazırlayan üniversitelerin oranı % 51 olarak görülmektedir. Bu sonuç süreçlerin yönetilmesinin önemine işaret etmektedir. Bu kapsamda bütçe havuzunda BAP gibi üniversite içi kaynaklarla, kamu kurumları, dernekler, şirketler, vakıflar vs. yollarla bilimsel yayıncılık bütçesine kaynak sağlanabilir. AB projeleri kapsamında bütçe havuzundaki çeşitlilik artırılabilir. Yine bununla birlikte bu alt çerçevesinde bilimsel araştırma sonuçlarının yayınlanmasının desteklenmesi yapılabilir. Üniversite yayıncılığına dair kaynaklara ulaşma yolları akademik kadro ve ilgililere gösterilmeli, burada da birimler arası denge gözetilmelidir. Ayrıca üniversite bilimsel yayıncılığının bütçesinin performansı da araştırma geliştirme bütçe performansı kapsamında izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Buna göre akademik kadro ve diğer paydaşlarla yayın bütçesinin yeterliliği ve performansı,

²⁸ Rubrik, Alt ölçüt C.2.1.

²⁹ Rubrik, Alt ölçüt C.2.2.

³⁰ Rubrik, Alt ölçüt C.2.3.

³¹ İlker Murat Ar, "Araştırma Kaynakları", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

³² Rubrik, Alt ölçüt C.4.3.

bütçe hedeflerine ulaşabilme, yeterlilik ve memnuniyet gibi konuları da içeren değerlendirme toplantılarının akabinde ortaya çıkan sonuçlara göre iyileştirmeler yapılmalıdır.

Rubrik'in diğer bir alt ölçütünde üniversitelerin lisansüstü programlarının farklı düzeylerde de olsa araştırma politikası, hedef ve stratejileri ile uyumlu olması ve bu kapsamda yapılacak çalışmaların desteklemesine yönelik planlamaların yapılması beklenmektedir.³³ Bu çerçevede lisansüstü programlarda araştırma politikası, hedefi ve stratejileriyle uyumlu ve destekleyici konularla ilgili lisansüstü çalışma yapılması yönünde planlamaların ve plana bağlı uygulamaların yapılması beklenmektedir. Aynı zamanda plan dâhilinde uygulamaların izlemelerinin yapılması, bu programlarda yapılan çalışmaların araştırma politika, hedef ve stratejilerine uyum ve destek düzeylerinin izleme sonuçlarından tespit edilmesi, ardından ilgili paydaşların da görüşleri alınarak gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu noktada üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında lisansüstü çalışmalardan araştırma politikası, hedefleri ve stratejileriyle uyumlu olan ve destekleyen çalışmalar teşvik edici bir unsur olarak belirli oranda makale, ders kitabı vs. türlerle yayın kapsamına alınabilir.

Kalite, üniversitelerden öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik planların ve tanımlı süreçlerin bulunmasını, bu plan ve tanım süreçler kapsamında da uygulamaların yapılmasını ve düzenli olarak izlenmesini, paydaş değerlendirmeleri sonucu önlemler alınmasını istemektedir.³⁴ Çünkü üniversitelerin araştırma yetkinliğinin ana kaynağı öğretim elemanlarıdır. Aynı zamanda öğretim elemanları araştırma hedeflerine ulaşmanın en önemli unsurlarından birisidir. Bu sebeple kurum araştırma stratejisi, hedefleri ve politikalarıyla uyumlu ve bu konuda katkısı olabilecek insan kaynağını oluşturma konusunda planlama ve uygulamalara sahip olmalıdır. Bu süreçlerin yönetilmesinde oluşturulmuş performans değerlendirme kriterleri çerçevesinde izlemeler yapmayı, akademik atama ve yükseltme konusunda kural ve süreçleri belirlemeyi, akademik personelin yetkinliklerini geliştirme eğitimleri düzenlemeyi dikkate almak gereklidir. Araştırma politika, strateji ve hedefleri ile öğretim üyeliğine atanma ve yükseltme süreci arasındaki tutarlı ilişki sağlanmalıdır.³⁵ Bu kapsamda üniversite yayıncılığı da öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini geliştirmeleri için alt yapı görevi görebilir. Araştırma ve geliştirmeye yönelik çalışmalara yayınlar arasında yer verilebilir. Yine araştırma ve geliştirme performansı ile araştırma yetkinliğini içeren yayını olan, yetkinliği hedeflenen düzeyde olan öğretim elemanlarının araştırmalarının üniversite yayınları arasında yayımı için önceliklendirme yapılabilir. Bu durum araştırmacılar için teşvik edici bir unsur olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan öğretim elemanlarının yayın yeteneklerini geliştirmek ve üniversite yayınları arasında yayın yapabilmeleri için, akademik yazım, atıf sistemleri, citavi, zotero, mendeley gibi atıf programlarının kullanımı, üniversite yayın ilkeleri ve kuralları gibi konularda eğitimler verilebilir, ayrıca sertifikalı programları açılabilir. Öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini geliştiren uygulamalardan birisi de içbirlikleridir. Bu kapsamda üniversitenin gerek ulusal gerek uluslararası düzeyde içbirliklerini artırma, ortak program ve araştırma ağ ve birimlerine katılmaya yönelik planlamalarının ve uygulamalarının olması ve elde edilen sonuçların içerisinde öğretim elemanlarının da bulunduğu paydaşlarla değerlendirilerek iyileştirmelerin yapılması Rubrikin diğer bir alt ölçütünde beklenen bir durumdur.³⁶ İçbirlikleri ve ortak araştırmaların kurum ile öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini artırmada önemli faydası olacağı değerlendirilmektedir.³⁷ Aynı durum üniversite yayıncılığı için de geçerlidir. Ulusal ve uluslararası düzeyde yayıncılık yapan diğer üniversitelerle kurulacak içbirlikleri çerçevesinde yapılan araştırmalar üniversite yayınları arasında yayımlanabilir. Bu durumun araştırmalar ve sonuçların yaygınlaşmasını, uluslararası özellik taşıması sebebiyle gerek araştırmaya gerek üniversite yayıncılığına önemli katkı sağlayacağı, öğretim elemanlarını araştırma ve yayıncılığa teşvik edeceği düşünülmektedir.

Araştırma ve Geliştirme başlığının diğer bir ölçütü araştırma performansidir. Bu ölçütün alt ölçütü kapsamında üniversitede akademik kadronun araştırma performansının izleme ve değerlendirmesine yönelik planlamalar ile yönetmelik, yönerge, süreç tanımı, ölçme araçları, rehber, kılavuz, takdir tanıma sistemi, teşvik mekanizmaları vb. tanımlı süreçlerin olması; bu plan ve tanımlı süreçler doğrultusunda uygulamaların yapılması, uygulama sonuçlarının izlenmesi, elde edilen sonuçların paydaşlarla birlikte değerlendirilerek önlemlerin alınması beklenmektedir. Bu arada birimler arası dengenin gözetilmesi esastır.³⁸ Akademik kadronun araştırma

³³ Rubrik, Alt ölçüt C.2.4.

³⁴ Rubrik, Alt ölçüt C.3.1.

³⁵ Ilker Murat Ar, "Araştırma Yetkinliği", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022); Halis Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (IAA)* (Erişim 4 Ocak 2022); Ahmet Türkan, "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Araştırma ve Geliştirme", *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (IAA)* (Erişim 5 Ocak 2022).

³⁶ Rubrik, Alt ölçüt 3.2.

³⁷ Ar, "Araştırma Yetkinliği".

³⁸ Rubrik, Alt ölçüt 4.1.

performansı yanında kurumun tüm birimlerine yönelik araştırma performansı ile ilgili hususlar diğer alt ölçütte düzenlenmiştir. Buna göre kurumun tüm birimlerinde araştırma performansının izlenmesine ve değerlendirilmesine yönelik planlamaların bulunması, planlama çerçevesinde uygulamaların olması, elde edilen sonuçların paydaçlarla değerlendirilmesi beklenir. Değerlendirme sonuçları performans temelli takdir, tanıma vs. gibi konularla ilgili karar alma süreçlerinde kullanılmalıdır.³⁹ Üniversitenin performans izleme ve değerlendirmesinde gerek öğretim elemanlarının gerek üniversitenin araştırma performansının izlenmesine yönelik genel ve güncel bilgi sistemine sahip olması beklenir. Aynı zamanda birimler, enstitüler, merkezler, laboratuvar ve TTO gibi arayüz kuruluşlarının araştırma geliştirme süreç ve faaliyetlerine yönelik yıllık öz değerlendirme raporlarının hazırlanması, bu konuda performans göstergelerinin tespiti, belge, doküman, anket vb. paydaç geri bildirim mekanizmalarının belirlenmesi de önemlidir.⁴⁰

Bu noktada araştırma geliştirme süreçlerinin bir parçası olan üniversite bilimsel yayıncılığının da performansının izlenmesi, izleme sonuçlarının değerlendirilmesi, akademik personel, idari personel vs. ilgili paydaçlarla yapılan değerlendirmelerin ardında iyileştirmeye yönelik önlemlerin alınması gereklidir. Bu çerçevede etik ilkelere dikkat ederek öğretim elemanlarının araştırma performans göstergesi olarak kitap, makale vs. çalışmalarının üniversite yayınlarındaki oranı ile ilgili yıllara göre dağılımı içeren istatistikî çalışma yapılabilir. Ayrıca atama ve yükseltme mevzuatında üniversite yayınları arasında çalışması bulunan öğretim elemanlarının çalışmaları puanlanarak teşvik ve ödüllendirme yapılabilir. Böylece akademik kadronun üniversite bilimsel yayıncılığına içerik olarak desteğemesinin sağlanmış olacağı değerlendirilmektedir. Diğer taraftan sadece üniversite bilimsel yayıncılığına içerik desteği veren öğretim elemanlarına değil, yayın sürecinde editör, yayın kurulu üyesi, danışma kurulu üyesi, sayfa düzeni desteği, redaktör, hakem gibi görevleri olarak süreçte yer alan öğretim üyeleri için atama ve yükseltme yönergelerinde puanlama yapılabilir.

2.2.3. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Toplumsal Katkıdaki Yeri

Üniversitelerin temel görevleri arasında eğitim-öğretim, araştırma ve geliştirme ile birlikte toplumsal katkı da bulunmaktadır. Yükseköğretim Kanununun 5. maddesinde eğitim-öğretim plan ve programlarının ülke ve yöre ihtiyaçlarına göre hazırlanması ana ilkeler arasında zikredilmiştir.⁴¹ Diğer taraftan 2547 sayılı YÖK Kanununun 12. maddesinde toplumun ihtiyaçları ve kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun eğitim öğretim, bilimsel araştırma, yayım ve danışmalık yapmak yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında sayılmıştır.⁴² Yine aynı maddede “Ülkenin bilimsel, kültürel, sosyal ve ekonomik yönlerden ilerlemesini ve gelişmesini ilgilendiren sorunlarını, diğer kuruluşlarla işbirliği yaparak, kamu kuruluşlarına önerilerde bulunmak suretiyle öğretim ve araştırma konusu yapmak, sonuçlarını toplumun yararına sunmak ve kamu kuruluşlarıncı istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini ve önerilerini bildirmek”⁴³ de yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında zikredilmektedir. Görüldüğü üzere hem eğitim-öğretimin hem de araştırma ve geliştirmenin toplumsal faydaya yönelik olması üniversitelerin görevleri arasında sayılmaktadır. Bu sebeple YÖKAK değerlendirme ölçütleri içerisinde toplumsal katkıyı ayrı bir başlık olarak ele almış ve kalite süreçlerinde değerlendirme ölçütü olarak tanımlamıştır.

Buna göre üniversitelerin kendilerine ait toplumsal katkı politika, hedef ve stratejilerini belirlemesi, bunların toplumsal katkı ilkelerini, önceliklerini ve kaynaklarını ifade etmesi, bu politika, hedef ve stratejiler doğrultusunda uygulamaların yapılması, uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi ve gerekli önlemlerin alınması beklenmektedir.⁴⁴ Bu kapsamda toplumsal katkı politikası ile eğitim-öğretim ve araştırma politikalarının ilişkisinin kurulması, faaliyetlerin planlamasında yerel, bölgesel ve ulusal hedeflerin dikkate alınması ve bu yönde faaliyetlerin yapılması, toplumsal katkıya yönelik öncelikli alanların tespiti gereklidir.⁴⁵

Aynı şekilde diğer bir alt ölçütte üniversitenin toplumsal katkı süreçlerinin, yerel, bölgesel ve ulusal kalkınma hedefleri ile ilişkili ve diğer süreçlerle (eğitim- öğretim, ar-ge) bütünlük olarak yönetimi ve organizasyonel yapılmasına (süreçler ve görev tanımları vb.) yönelik planlar ve tüm birimleri kapsayan uygulamaların bulunması, sonuçların izlenmesi ve paydaç değerlendirmesi sonrası önlem alınması

³⁹ Rubrik, Alt ölçüt 4.2.

⁴⁰ Aslıhan Nasır, “Araştırma Performansı”, *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022); Aydemir, “Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması”.

⁴¹ YK, md. 5/d.

⁴² YK, md. 12/a.

⁴³ YK, md. 12/e.

⁴⁴ Rubrik, Alt ölçüt D.1.1.

⁴⁵ Tuğba Yanpar Yelken, “Toplumsal Katkı Stratejisi ve Hedefleri”, *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 6 Ocak 2022).

istenilmektedir. Buna göre organizasyon yapısı içerisinde görevliler tespit edilmeli, görevleri tanımlanmalıdır.⁴⁶ Bu durumda bu tür faaliyetlerde bulunmakla sorumlu olanların önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır. Toplumsal katkı varsa bu katkıya dair kaynakların da olması gereklidir. Bu konu Rubrikte ayrı bir alt ölçütte ele alınmıştır. Buna göre üniversitenin toplumsal katkı faaliyetlerini sürdürebilmek için uygun nitelik ve nicelikte fiziki, teknik ve mali kaynakların oluşturulmasına yönelik planlar ve uygulamaların bulunması gerekmektedir. Yine bu uygulamaların sadece tek birimde değil tüm birimlerde gerçekleşmesi, kaynak dağılımında birimler arası dengenin gözetilmesi, kaynakların kullanımı ile ilgili izlemelerin gerçekleştirilmesi ve sonuçlarının paydaçlarla değerlendirmesinin yapılması ve önlem alınması, ihtiyaç ve taleplere bağlı olarak kaynakların çeşitlendirilmesi beklenmektedir.⁴⁷ Aynı zamanda üniversitede bir süreç halinde toplumsal katkı performansının izlenmesi ve iyileştirilmesine yönelik planların olması, bu planlara uygun olarak uygulamaların yapılması ve elde edilen sonuçlar ışığında toplumsal katkı politika, strateji ve hedeflerinin ve bu hedeflerin gerçekleştirme keyfiyeti tespit edilmesi, paydaç değerlendirmeleriyle birlikte gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.⁴⁸

Toplumsal katkinin yayın, hizmet, sportif, sanatsal ve kültürel etkinlikler gibi uygulamaları bulunmaktadır. YÖK Kanununun 12. maddesinin iki bendinde toplumun ihtiyaçlarına uygun yayın yapmak ile Türk toplumunun yaşam düzeyini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini söz, yazı ve diğer araçlarla yaymak yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında zikredilmiştir.⁴⁹ Bu noktada üniversite bilimsel yayıncılığının bir toplumsal katkı uygulaması olarak önemli bir işlev göreceği düşünülmektedir. Buna göre üniversite yayıncılığının politika ve yayın ilkeleri tespit edilirken bunların toplumsal katkı ile olan ilişkisi kurulmalı, katkinin boyutu tespit edilmelidir. Aynı şekilde hedefler de belirlenmelidir. Aynı zamanda araştırma geliştirmede olduğu gibi bilimsel yayıncılığının toplumsal katkı boyutuyla da yerel, bölgesel ve ulusal düzeydeki uygulamalarla irtibatı kurulmalıdır. Bu kapsamda üniversite politika, hedef ve stratejilerinde toplumsal katkı öncelikleri tespit edilmelidir. Aynı şekilde bilimsel yayıncılık faaliyetleri de toplumsal katkinin yerel, bölgesel ve ulusal boyutuyla ilişkilendirilebilir, yayınlar arasında bu ilişkiye bağlı olarak önceliklendirme yapılabilir.

Üniversite bilimsel yayıncılığının toplumsal katkı faaliyeti olarak kullanılabilmesi için toplumsal katkı yönetimi ile üniversite bilimsel yayıncılık yönetimi iletişim halinde olmalıdır. Üniversitenin toplumsal katkı politika, hedef ve stratejileri bilimsel yayıncılık yönetimi tarafından ancak bu şekilde bilenebilir ve faaliyete dönüştürülebilir.

İlke, politika ve hedeflerinde topluma katkı sunmaya yer veren üniversite bilimsel yayıncılığı, bilimsel yayıncılığın mali, fiziki ve insan kaynaklarını tespit ederken bu boyutunu da dikkate almalıdır. Ayrıca bilimsel yayıncılık faaliyetleri ile sürdürülen toplumsal katkı uygulamaları yıllara göre izlenmeli, paydaçlar ile yapılan değerlendirmelerin sonucunda gerekli önlemler alınmalıdır.

2.2.4. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Kalite Güvence Sistemindeki Yeri

Dereceli Değerlendirme Anahtarının birinci başlığı kalite güvencesi sistemi; yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim, araştırma ve toplumsal katkı faaliyetleri ile idari hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesi ve akreditasyon süreçlerini planlama ve uygulama esaslarının tümünü kapsar.⁵⁰ Bu çerçevede üniversitelerin misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedeflerini belirlemesi, bu amaç ve hedefler doğrultusunda uygulamalarını yapması, elde edilen sonuçları paydaçlarıyla birlikte değerlendirip önlemler alması beklenir.⁵¹ Yine bu başlık altında kalite güvencesi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi ile alakalı politikaların tespiti, bunların birbirleriyle ilişkisinin kurulması, bu politikaların planlama ve karar alma süreçlerinde kullanılması, politikaların izlemesinin yapılarak önlemlerin alınması gereklidir.⁵² Ayrıca üniversitede kalite güvencesi sistemi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı, yönetim sistemini de içine alan hususlarda performansı izlemek üzere bazı göstergeler, anahtar performans göstergesi ve mekanizmaları oluşturmalıdır. Bu kapsamda bilgi yönetim sistemi içerisinde göstergeler izlenmeli, elde edilen bulgular değerlendirilerek önlemler alınmalıdır.⁵³

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığı bu alt ölçütler çerçevesinde değerlendirildiğinde yayın ilke ve politikalarının üniversitenin misyon, vizyon, stratejik amaç ve politikalarıyla uyumlu olması gereklidir. Diğer

⁴⁶ Rubrik, Alt ölçüt D.1.2.

⁴⁷ Rubrik, Alt ölçüt D.2.1.

⁴⁸ Rubrik, Alt ölçüt D.3.1.

⁴⁹ YK, md. 12/a-c.

⁵⁰ Tuncay Döğeroğlu, "Kalite Güvencesi Sistemi Nedir?", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

⁵¹ Rubrik, Alt ölçüt A.1.1.

⁵² Rubrik, Alt ölçüt A.1.2.

⁵³ Rubrik, Alt ölçüt A.1.3.

tarafıta yayıncılık ile ilgili kitap, makale, araştırma sonuç vs. yayıncılık faaliyetlerinin üniversite stratejik hedeflerine ulaşmada destekleyici bir role sahip olması beklenir.

Rubrikte iç kalite güvencesi ölçütü kapsamında yükseköğretim kurumlarının kendi bünyesinde kalite güvence alınmalarını yürütmek üzere kalite komisyonları kurmaları, görev, sorumluluk ve organizasyon yapısını tanımlamaları beklenmektedir. Bu süreçte komisyon planlama ve karar alma süreçlerinde etkin rol almalı, görevlerini katılımıçılığın esas olarak effaf bir şekilde yürütmelidir. Faaliyetlerden elde edilen bulgular izlenerek, sonuçları değerlendirilmeli ve önlemler alınmalıdır.⁵⁴ Yine bu ölçüt altında yer alan alt ölçüte göre üniversitelerin tüm alanlar ve Rubrik alt ölçütleri ile ilgili olarak kalite güvence mekanizmalarını yani süreçlerini, PUKÖ çevrimlerini oluşturması gereklidir. Buna göre kurumda bütüncül bir anlayışla tüm alanları ve alt ölçütleri de kapsayacak şekilde planlamalar yapılmalı, planlamada uygulama, izleme ve değerlendirmelerin sorumluları, görevlileri, planlama, uygulama, kontrol ve önlem alma aşamalarının periyod ve zamani belirlenmelidir. Aynı zamanda birlikte değerlendirilecek paydaşlar tespit edilmelidir. Planlamanın ardından planlamaya sadık kalarak uygulamalar yapılmalı, uygulamalardan elde edilen sonuçlar izlenmeli ve paydaşlarla birlikte değerlendirilerek varsa önlemler alınmalıdır. Bütün alt ölçütlerde PUKÖ çevrimleri sistematik bir şekilde iletilmelidir.⁵⁵

Üniversite bilimsel yayıncılığın bu açıdan değerlendirildiğinde yayıncılık faaliyetlerinde de PUKÖ çevrimlerinin iletilmesi ana unsur olarak bulunmaktadır. Buna göre daha önce eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı başlıklarında ayrıntili olarak bahsedilen ve birbiriyle ilişkisi kurulan alt ölçütleri ilgilendiren konuların da yayıncılık faaliyetlerinin planlamaları yapılmalıdır. Planlamada sorumlular belirlenmeli, kimin, ne zaman, nerde, neyi, nasıl yapacağı ile ilgili tanımlamalar yapılmalıdır. Plan çerçevesinde yapılan faaliyetler ise izlenmeli ve paydaşlarla değerlendirilmelidir. Değerlendirme sonuçlarına göre iyileştirme çalışmaları yapılmalı, PUKÖ döngüsü devamlı bir şekilde çalıştırılmalıdır.

Kalite süreçlerinde üniversitelerde kalite güvencesi kültürünün yerleşmesinde ve kültür haline gelmesinde liderliğin çok önemli etkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla alt ölçüt bazında üniversitelerde kalite güvencesi kültürünü destekleyerek tüm birim ve süreçleri için içerisine dâhil eden, kalite çalışmalarını koordine eden liderlik anlayışının bulunması, bu anlayışın yansımalarının izlenmesi ve paydaş değerlendirmelerinin ardından iyileştirmelerin yapılması beklenmektedir.⁵⁶ Aynı şekilde kalite süreçlerinin üniversite bilimsel yayıncılığında da iletilmesi konusunda üniversite ve alt birimlerin yöneticilerinin etkin bir liderlik örneği göstermesi, yayıncılık faaliyetlerinde kalitenin kültür haline getirilmesi konusunda liderlik yapmaları beklenir.

Kalite güvencesinin önemli unsurlarından birisi de i ve diş paydaşların planlama, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerine katılımıdır. Dolayısıyla kalite güvence süreçlerinin kalite güvencesi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı, yönetim ve uluslararasılaşma başlıklarında paydaşlarla ilgili tanımlamaların yapılması, öğrenci, akademik personel vs. i ve diş paydaşların tespiti, süreçlerin hangi aşamasında görüşlerinin alınacağı, görüş alma mekanizmaları gibi hususlar belirlenmesi, bu erevde uygulamaların yapılması önem arz etmektedir.⁵⁷ Ayrıca i ve diş paydaşlar ile belirlenen stratejik paydaşların listesi kamuoyuyla paylaşılmalıdır.⁵⁸ Tam bu noktada farklı boyutlarıyla araştırma geliştirme, eğitim öğretim ve toplumsal katkı ile ilişkisi olan üniversite bilimsel yayıncılığının i ve diş paydaşları belirlenerek kamuoyuna ilan edilmelidir. Bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin planlaması ve değerlendirmesi aşamalarında ilgili paydaş görüşleri alınmalı sonra iyileştirmeler yapılmalıdır.

Kalite güvencesinin diğer bir ölçütü ise uluslararasılaşmadır. Bu kapsamda üniversitelerin eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı görevlerinin tamamını içeren uluslararasılaşma politikası olması ve bu politika çerçevesinde uygulamalar yapılmalıdır. Ayrıca bu faaliyetler izlenmeli, uluslararası paydaşlar dâhil ilgili paydaşlarla değerlendirmeli ve önlemler alınmalıdır.⁵⁹ Uluslararası süreçlerin yönetim ve organizasyonel yapısı için planlamalar ve uygulamalar yapılmalı, uygulama sonuçları izlenerek paydaşlarla değerlendirilmeli ve gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.⁶⁰ Aynı şekilde uluslararasılaşmaya yönelik mali, fiziki ve insan kaynağı gibi gerekli kaynakların da planlaması yapılmalıdır. Planlamada i ve diş kaynakların neler olduğu, nasıl geliştirileceği,

⁵⁴ Rubrik, Alt ölçüt A.2.1; Kalite komisyonu ile ilgili ayrıntili bilgi için bk. Gonca Uludağ, "Kalite Komisyonu", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

⁵⁵ Rubrik, Alt ölçüt A.2.2.

⁵⁶ Rubrik, Alt ölçüt A.2.3.

⁵⁷ Rubrik, Alt ölçüt A.3.1.

⁵⁸ Paydaş katılımı ile ilgili olarak bk. Müride Dilek Aaroğlu Erkan, "Kalite Güvence Sistemi ve Paydaşlar", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

⁵⁹ Rubrik, Alt ölçüt A.4.1.

⁶⁰ Rubrik, Alt ölçüt A.4.2.

sorumluların kimler olduğu, uygulamaların zamanlarına dair bilgiler olmalıdır. Uygulamalar bu planlamalar çerçevesinde yapılmalı, PUKÖ çevrimleri içletilmelidir.⁶¹ Özellikle kurumun kendi kaynaklarından ayırdığı parasal kaynaklar, yabancı mezun öğrencileri ile yabancı öğretim elemanlarını da içine alan insan kaynakları, araştırmacıları teşvik amacıyla oluşturulan eğitim faaliyetleri birer kaynaktır. Yine proje yazım destek birimi, teknoloji transfer ofisi, patent destek birimi, yabancı dil yazım ve tercüme destek birimi ve teknoKent gibi destek birimleri, yerel ve ulusal kurum ve kuruluşların sağladığı kaynaklar, hareketlilikler vs. kaynaklar uluslararasılaşma kaynakları arasında zikredilebilir.⁶² Diğer süreçlerde olduğu gibi uluslararasılaşma politikası, hedefleri ve stratejisi doğrultusunda faaliyet yürüten birimlerin uluslararasılaşma performansının izlenmesi ve ilgili paydaçlarla değerlendirilmesi, varsa buna yönelik önlemlerin alınması, PUKÖ çevrimlerinin içletilmesi gereklidir.⁶³

Eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı süreçlerindeki uluslararasılaşma faaliyetleri üniversite bilimsel yayıncılığı için de geçerlidir. Bu çerçevede yayıncılık ilke ve politikalarında uluslararasılaşmaya yönelik ilke ve politikaların zikredilmesi beklenir. Bu çerçevede uluslararası paydaçlar belirlenmeli, yayıncılık alanlarında içbirliğine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Yine uluslararası indeksler uluslararasılaşma anlamında önemli bir mekanizma görevi görmektedir. Bu sebeple bilimsel yayıncılık hedefleri arasına uluslararası indeksler tarafından taranmaya yönelik hedefler konulmalı ve bu çerçevede faaliyetlerde bulunulmalıdır. Üniversite bilimsel yayıncılığının uluslararasılaşma hedeflerine ulaşması yönünde yukarıda ifade edilen gerekli olan mali, insan ve fiziki kaynakların sağlanması yönünde planlama ve uygulamalar da yapılmalıdır. Aynı zamanda bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin uluslararasılaşma performansı izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Yıllara göre hedeflere ulaşma düzeyi izlenerek paydaçlarla değerlendirilmeli ve gerekli önlemler alınmalıdır.

2.2.5. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Yönetim Sitemindeki Yeri

Üniversite bilimsel yayıncılığı ile alakalı önceki başlıklarda ifade edilen hususların ve üniversitenin eğitim- öğretim, araştırma-geliştirme, toplumsal katkı, idari destek süreçlerinin bir bütün halinde yönetilmesini sağlamak üzere yönetim sistemi ve yapısı oluşturmak kalite süreçlerinin bir gereğidir.⁶⁴ Bu noktada üniversitenin misyondan vizyona giden süreçte vizyona ulaşabilmesi için misyon ve stratejik hedefleri ve süreçleriyle uyumlu yönetim modeli ve idari yapılanmasını oluşturmalıdır.⁶⁵ Bununla ilgili süreçleri izlemeli ve paydaçlarla birlikte yapılan değerlendirmenin ardından yönetim yapılanmasında iyileştirmeler yapılmalıdır. Yine üniversitede tüm birim ve alanları kapsayacak şekilde bütün süreçlerin tanımlanması, sorumluların belirlenmesi ve uygulamaların bu süreçlere bağlı kalınarak yürütülmesi beklenmektedir. Bununla birlikte süreçlere ilişkin sonuçların performans göstergeleriyle izlenmesi, paydaçlarla beraber değerlendirmelerinin yapılması ve ihtiyaçlara göre iyileştirmelerin gerçekleşmesi gerekmektedir.⁶⁶

Üniversite bilimsel yayıncılığının da bir organizasyon yapısının ve çemasının bulunması gerektiğini önceki başlıklarda ifade etmiştik. Üniversite yönetim sistemi bütünlük bir yapıya sahip olduğu için yayıncılıkla ilgili yönetimin üniversite ve ilgili alt birimlerin yönetimiyle bütünlük ve uyumlu olması kalite açısından önemlidir. Aynı zamanda üniversitede tüm süreçlerin tanımlanması kapsamına bilimsel yayıncılık süreçleri de girmektedir. Bu sebeple Üniversite bilimsel yayıncılığına yönelik başvuru süreci, yayın süreci, derleme süreci, dağıtım süreci gibi akademik ve idari süreçlerin tanımlanması, sorumluların ve görevlerinin tespiti kalitenin bir gereğidir. Diğer taraftan bu süreçlere dair izlemeler yapılmalı, yayıncılar, akademik kadro vs. paydaçlarla gerekli değerlendirmeler yapıldıktan sonra süreçlere yönelik iyileştirmeler yapılmalıdır.

Rubrikte yönetim sistemi kapsamında insan kaynakları ile finansal kaynakların yönetimin sağlanması beklenmektedir. Buna göre insan kaynakları politikası ve stratejik hedeflerle uyumlu olarak belirli bir süreç dâhilinde insan kaynaklarının yönetimi yapılmalıdır. Bu kapsamda içe alımlarda kadrolar için gerekli yetkinlikler tanımlanmalı ve buna göre uygulamalar olmalıdır, yine var olan personelin yaptığı görev ile alakalı yetkinliğine dair eğitim uygulamaları yapılmalı, aynı zamanda performans izlemesi yapılarak ödül mekanizmaları kurulmalıdır. Tüm bu uygulamaların anket vs. mekanizmalarla izlemesi yapılmalı, ilgili paydaçlarla değerlendirerek gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.⁶⁷

⁶¹ Rubrik, Alt ölçüt A.4.3.

⁶² Ayrıntılı bilgi için bk. Sina Ercan, "Uluslararasılaşma Bağlamındaki Kaynaklar", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

⁶³ Rubrik, Alt ölçüt A.4.4; Uluslararasılaşma süreç ve göstergeleri için bk. Sina Ercan, "Uluslararasılaşma Performansının İzlenmesi ve İyileştirilmesi", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

⁶⁴ Rubrik, Başlık E.1.

⁶⁵ Rubrik, Alt ölçüt E.1.1.

⁶⁶ Rubrik, Alt ölçüt E.1.2.

⁶⁷ Rubrik, Alt ölçüt E.2.1.

Üniversite yapılanmasının bir parçası olan bilimsel yayıncılığı sürecinde görev alan insan kaynaklarına dair yönetimin planlamasının bütünlük olarak yapılması, uygulama kapsamında bu alanda görev yapacak personelin yetkinlik ve yeterliliklerinin belirlenmesi, çalışan personelin ise yetkinliğini artırıcı eğitim çalışmalarının yapılması önem arz etmektedir. Tüm uygulamalarda PUKÖ çevrimleri içletilmelidir.

Üniversitelerin devlet bütçesi, döner sermaye, öz kaynaklar, açık öğretim, uzaktan eğitim ve sürekli eğitim gelirleri, araştırma kaynakları gibi mali kaynaklarını da bütünlük bir şekilde yönetmesi beklenmektedir. Bunun için bütünlük yönetim planlaması, kullanımı, izlenmesi ve gözden geçirilerek değerlendirilmesinin yapılması ve önlemlerin alınması da beklenir. Ayrıca finansal kaynakların dağılımı çeffaf ve hesap verilebilirlik ilkesine uygun olmalı, üniversitenin stratejik amaçları çerçevesinde gerçekleştirilmelidir.⁶⁸

Daha önce ifade edilen üniversite bilimsel yayıncılığının kaynak yönetiminin de bu ölçüt çerçevesinde üniversite finansal kaynak yönetimi ile bütünlük olarak yapılması gerekli görülmektedir. Bu uygulamaların izlenmesi ve paydaş değerlendirmeleri sonucu iyileştirmeleri yapılmalıdır.

Yönetim sistemi bağı altında kalitenin üniversitelerden istediği diğer bir ölçüt ise entegre bir bilgi yönetim sistemine sahip olmalarıdır. Entegre bilgi sisteminin yönetim sistemi eğitim-öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvencesi süreçlerini içine alması, tüm birimleri içine alan bir sistem olması beklenir. Yönetim ve uygulamaya yönelik etkinliği ancak bu şekilde güvence altına alınabilir. Entegre bilgi sisteminde bilgi ve veriler priyodik olarak saklanır. Ayrıca bunlar analiz edilir. Entegre bilgi yönetim sistemine ve kullanımına ilişkin sonuçlar sistematik olarak izlenmeli, paydaş görüşleri alınmalı ihtiyaçlar ve talepler doğrultusunda güncellemeler yapılmalıdır.⁶⁹ Aynı şekilde üniversite bilimsel yayıncılığına ait hususlardan imkan dahilinde olanların bu sisteme entegre edilmesi, özelliği itibarıyla ayrı programlar kullanılıyorsa programların birbiriyle haberleşmelerinin sağlandığı bir sistem oluşturulması beklenmektedir. Bu sistemlerin kullanımı ile ilgili veriler paydaşlarla değerlendirilmeli ve sistem ile ilgili iyileştirmeler yapılmalıdır.

Entegre bilgi sistemi vasıtası ile veya diğer metotlarla elde edilen bilgilerin güvenliğini sağlayacak uygulamalar yapılmalıdır. Bilgi güvenliğinin yanında ele edilen verilerin giriş sorumluları, zamanlaması, değiştirilip değiştirilmediği gibi bilgi güvenilirliği de bu uygulamalarla güvence altına alınmalı, PUKÖ çevrimleri içletilmelidir.⁷⁰ Bilimsel yayıncılık süreçlerinde de veri girişleri yapılmaktadır. Dolayısıyla elde edilen bilgi ve verilerin de güvenliği ile güvenilirliğini sağlayacak planlamalar yapılmalı, planlar uygulanmalı, uygulama sonuçları izlenmeli ve paydaşlarla değerlendirme sonrası iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷¹

Üniversiteler çalışmaları esnasında yemek hizmeti almak gibi hususlarda dışarıdan destek hizmetleri almaktadır. Bu alt ölçüt kapsamında kurumun bu hizmetlerin uygunluğu, kalitesi ve sürekliliğini güvence altına alması beklenir. Bunun için kurum tanımlı süreçlerini belirlemeli, tedarik süreci, uygunluk ve kalite kriterleri gibi mekanizmalarını tespit etmelidir. Planlamalar çerçevesinde yapılan uygulamalar izlenmeli ve tedarik zincirinde yer alan paydaşlar, hizmet verilenler gibi iç paydaşlarla yapılacak değerlendirmelerin ardından ihtiyaç ve taleplere göre önlemler alınmalıdır.⁷² Bu durumun hizmetlerin kalitesinin yükletilmesini garanti altına alması beklenir. Neticede üniversite bilimsel yayıncılığında da basım, çeviri hizmeti, dağıtım, satış gibi dışarıdan satın alınan destek hizmet kalemleri bulunmaktadır. Bu kapsamda alınan hizmetlerin uygulama ve kalitesi ile sürekliliğine yönelik planlamalar yapılmalıdır. Bu hizmetlerin alınmasına dair kriterler belirlenerek uygulamalara yansıtılmalıdır. Bununla uygulama sonuçları izlenmeli, yayıncılık anlamında tedarikçiler ve diğer paydaşlarla değerlendirilmeli, gerekli önlemlerin alınması yoluna gidilmelidir.

Kalite üniversitelerden kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik politika belirlemesini, bilgilendirmeyi yapacağı süreç, yöntem ve mekanizmaları belirlemesini beklemektedir. Aynı zamanda bilgilendirme faaliyetleri tek bir alanda değil eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvence sistemi gibi tüm alanlarda yapılması istenmektedir. Bilgilendirmeye yönelik uygulamalar izlenmeli ve elde edilen sonuçlar paydaşlarla değerlendirilmeli, süreç, mekanizma gibi hususlarda iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷³ Üniversite yayıncılığının üniversite içi ve dışı birçok faaliyeti bulunmaktadır. Ayrıca tüm alanlarla farklı düzeylerde ilişkisi bulunmaktadır. Bu sebeple yayıncılık faaliyetleri ve süreçleri konusunda kamuoyunun nasıl, ne şekilde, kimler tarafından bilgilendirileceğini içeren planlamalar yapılmalı, politikalar belirlenmelidir. Süreçte PUKÖ çevrimleri

⁶⁸ Rubrik, Alt ölçüt E.2.2; Bk. Tuba Canvar Kahveci, "Kaynakların Yönetimi", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

⁶⁹ Rubrik, Alt ölçüt E.3.1; Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", Pilot Uygulama-4.

⁷⁰ Rubrik, Alt ölçüt E.3.2.

⁷¹ Ayrıntılı bilgi için bk. Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", Pilot Uygulama-4.

⁷² Rubrik, Alt ölçüt E.4.1.

⁷³ Rubrik, Alt ölçüt E.5.1.

çletilmelidir. Bilgilendirme yayıncılık faaliyetlerinin görünür hale gelmesini temin edecek, aynı zamanda iyi uygulama örneklerini paylaşıma istediğini artıracaktır.⁷⁴

Yönetim sisteminin son alt ölçütünde üniversiteler uygulamalarıyla ilgili ilkesel olarak hesap verebilmeyi, sorulan sorulara cevap verebilmeyi benimsemiş olmalı, hesap verebilme yöntemlerini ve süreçlerini tespit etmelidir. Aynı zamanda tüm alanlarla ilgili kendisine soru sorulduğunda cevap verebilmelidir. Bu faaliyetler sonunda elde edilen veriler değerlendirilmeli, hesap verebilmeye yönelik iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷⁵ Üniversitenin faaliyeti olan bilimsel yayıncılık faaliyetleri ile ilgili olarak özelde yayıncılık sorumluları, genelde üniversite, sorulan her türlü soruya cevap verebilmelidir. Bunun için politika ve ilkelerini belirlemeli, hesap verme mekanizmalarını ise tespit etmelidir. Dolayısıyla yapılan uygulamalar izlenmeli, paydaçlar yapılan değindirmeler sonrası varsa güncellemeler yapılmalıdır.

Sonuç

Yükseköğretimde kalite süreçlerine yönelik son yıllarda önemli faaliyetler yürütülmüş, bu kapsamda 2547 sayılı YÖK Kanununa eklenen bir madde ile kalite süreçlerini yürütme vazifesi Yükseköğretim Kalite Kuruluna (YÖKAK) verilmiştir. YÖKAK bu çerçevede ilgili mevzuatını oluşturarak yükseköğretim kurumlarında dış değerlendirme, akreditasyon ve izleme programlarını hayata geçirerek birçok üniversitenin dış değerlendirmesini gerçekleştirmiş, akreditasyon programı kapsamında bazı üniversitelere akreditasyon vermiştir. Bununla birlikte program akreditasyonunu yürüten akreditasyon kuruluşlarının tescilini de devam ettirmiştir. Bu arada uluslararasılaşma alanında önemli mesafeler kaydeden YÖKAK, değerlendirme sistemini güncelleyerek Dereceli Değerlendirme Anahtarını (Rubrik) oluşturarak değerlendirme süreçlerinde iyileştirmeler yapmıştır. Dolayısıyla üniversiteler kalite süreçlerinde yer alması beklenen kurumlar olarak teşvik edilmiştir.

Üniversitenin bir faaliyeti olan bilimsel yayıncılık ise 1984 yılında çıkarılan iki adet yönetmelikle düzenlenmiş olmasına rağmen idari, mali, telif hakları gibi hususların yönetiminde yukarıda ifade edilen farklı kanun, yönetmelik ve yönergelerle ilişkilendirilmiştir. Üniversitelerin kalite süreçlerine girmesiyle birlikte doğal olarak bir üniversite faaliyeti olan bilimsel yayıncılığın kalite süreçlerindeki konumu da gündeme gelmekte, bilimsel yayıncılık faaliyetlerinde kalite süreçlerinin nasıl işletileceği konusu tartışılmaktadır. Bu çerçevede yapılan değerlendirmelere göre Rubrik sistemine bakıldığında üniversite bilimsel yayıncılığını bir başlık, ölçüt veya alt ölçüt bazında ele alındığı görülmektedir. Rubrikte kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi başlıkları altındaki ölçütler ile değerlendirmeler yapılmaktadır. Üniversite yayıncılığı bu alt ölçütler arasında doğrudan yer almamış olsa da birçok alt ölçüt ile ilişkilidir. Özellikle araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı ve eğitim öğretim başlıklarındaki ölçütlerle önemli bağlantısı bulunmaktadır. Yönetim sistemi ile kalite güvence sistemi başlıklarındaki alt ölçütlerle olan bir kısım ilgisi diğer başlıklarla da bulunmaktadır. Buna göre üniversite yayıncılığı kapsamında eğitim öğretim başlığında öğrenme kaynakları ve engelsiz fakülte ölçütleri kapsamında; araştırma geliştirme başlığının araştırma politikası, hedefleri ve stratejisi, araştırma- geliştirme süreçlerinin yönetimi ve organizasyonel yapısı, araştırmaların yerel, bölgesel, ulusal ihtiyaç ve taleplerle ilişkisi, araştırmacının fiziki, teknik ve mali kaynakları, kurumun araştırma politikası, hedefleri, stratejisi ile uyumlu lisansüstü programları, araştırma yetkinliği, ulusal ve uluslararası ortak programlar ve ortak araştırma birimleri, öğretim elemanı performans değerlendirmesi ve iyileştirmesi, araştırma bütçe performansı ile ilişkisi bulunmaktadır. Yine toplumsal katkı başlığında toplumsal katkı stratejisi, kaynakları ve performansı; kalite güvence başlığında misyon ve stratejik amaçlar, kalite güvencesi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi politikaları, kurumsal performans yönetimi, PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi, liderlik, paydaç katılımı ve uluslararasılaşma ile de ilişkilidir. Yönetim sisteminde ise idari birimlerin yapısı, süreç yönetimi, kaynakların yönetimi, bilgi yönetim sistemi, destek hizmetleri, kamuoyunu bilgilendirme ve hesap verebilirlik ile irtibatı bulunmaktadır.

Bu başlıklar altında üniversite bilimsel yayıncılığı ele alındığında kalite süreçlerinde yeri olan, aynı zamanda özelde bilimsel yayıncılık genelde üniversite faaliyetlerinde kaliteyi besleyen bir mekanizma olarak değerlendirilebilir.

Üniversite bilimsel yayıncılığında kalite süreçlerinin işletilmesi halinde anket sonuçlarında ortaya çıkan bilimsel yayıncılığın mevzuatına yönelik beklentiler, yayıncılık politika ve hedeflerinin belirlenmesi, idari yapılanma, görev tanımları, kamuoyu ile paylaşma, paydaçların görüşlerini alarak değerlendirme, süreçlerin belirlenmesi ve uygulamaların süreçlere uygun yürütülmesi, günümüzde ortaya çıkan açık erişim, elektronik

⁷⁴ Tuba Canvar Kahveci, "Yönetimin Etkinliği, Hesap Verebilirliği, Kamuoyunu Bilgilendirme", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

⁷⁵ Rubrik, Alt ölçüt E.5.2.

yayincılık, uluslararasılaşma, hesap verebilirlik, çeffaflık, verimlilik gibi birçok konudaki gelişmeye açık yönlerde iyileşmelerin sağlanacağı düşünülmektedir.

EtikBeyan/EthicalStatement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / *It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.*

Yazar(lar)/ Author(s)

.....

Finansman / Funding

Yazarlar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir Dış fon almadıklarını kabul ederler / The authors acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Çalışmanın Tasarlanması / Conceiving the Study: GK (%55), AA (%45)

Veri Toplanması / Data Collection: GK (%70), AA (%30) **Veri**

Yazar Katkıları / Author Contributions

Analizi / Data Analysis: GK (%60), AA (%40) **Makalenin**

Yazımı / Writing up: GK (%80), AA (%20)

Makale Gönderimi ve Revizyonu / Submission and Revision: GK (%90), AA (%10)

Çıkar Çatışması / Competing Interests

Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan ederler / The authors declare that they have no competing interests.

Teşekkür / Thanks

Çalışmada anket verilerini kullanmamıza izin veren 4. Editörler Çalıştay düzenleme kurulu üyelerine ve koordinatör Dr. Abdullah Demir'e teşekkür ederim.

Kaynakça

4. Türkiye Editörler Çalıştay Düzenleme Kurulu. *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yavincılığı-2021 Anketi*, 2021. <https://editorlercalistayi.com/wp-content/uploads/2022/01/%C3%9Cniversitelerde-Bilimsel-Kitap-ve-Dergi-Yay%C4%B1nc%C4%B1l%C4%B1%C4%9F%C4%B1-2021-Anketi-Sonu%C3%A7lar%C4%B1.pdf>
- Ar, İlker Murat. "Araştırma Kaynakları". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-kaynaklari/>
- Ar, İlker Murat. "Araştırma Yetkinliği". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-yetkinligi/>
- Avçaroğlu Erkan, Mürçide Dilek. "Kalite Güvence Sistemi ve Paydaşlar". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-komisyonu-calismalarina-paydas-katiliminin-saglanmasi/>
- Aydemir, Halis. "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması". *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (IAA)*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://youtu.be/sCp5LLKU2pY>
- BK, Basın Kanunu (Kanun No. 5187). *Resmî Gazete* 25504 (26 Haziran 2004). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/06/20040626.htm#1>
- Canvar Kahveci, Tuba. "Araştırma Politikası". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-arastirma-politikasi/>
- Canvar Kahveci, Tuba. "Kaynakların Yönetimi". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kaynaklarin-yonetimi/>
- Canvar Kahveci, Tuba. "Yönetimin Etkinliği, Hesap Verebilirliği, Kamuoyunu Bilgilendirme". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/yonetimin-etkinligi-hesap-verebilirligi-kamuoyunu-bilgilendirme/>

Dögeroğlu, Tuncay. “Kalite Güvencesi Sistemi Nedir?”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-guvence-sistemi-nedir/>

DSIBMY, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSIBMY). *Resmî Gazete* 26509 (1 Mayıs 2007). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070501-8.htm>

Ercan, Sina. “Uluslararasılaşma Bağlamındaki Kaynaklar”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-uluslararasilasma-baglamindaki-kaynaklari/>

Ercan, Sina. “Uluslararasılaşma Performansının İzlenmesi ve İyileştirilmesi”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/uluslararasilasma-performansinin-izlenmesi-ve-iyilestirilmesi/>

FESEK, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FESEK) (Kanun No. 5846). *Resmî Gazete* 7981 (13 Aralık 1951). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7981.pdf>

KMYKK, Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK) (Kanun No. 5018). *Resmî Gazete* 25326 (24 Aralık 2003). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/12/20031224.htm#1>

Kavak, Yüksel. “Öğrenme Kaynakları, Erişilebilirlik ve Destekler”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/ogrenme-kaynaklari-erisilebilirlik-ve-destekler/>

Kiral, Bilgen. “Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi”. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15 (2020), 170–189. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1156348>

Nasir, Aslıhan. “Araştırma Performansı”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-performansi/>

Okur, Muhammet Recep – Demir, Muhammed. “Görme Engelli Öğrenenlerin Eğitim Yaşamında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi, Açık ve Uzaktan Öğrenme Alanı İçin Çözüm Yolları Geliştirilmesi”. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAD)* 5/2 (2019), 49–62. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/734123>

Türkan, Ahmet. “Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Araştırma ve Geliştirme”. *İlahiyat Akademi Dergisi (IAA)*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://youtu.be/gEhGFL8vLyc>

Türkel, Rifat. “Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Eğitim ve Öğretim”. *İlahiyat Akademi Dergisi (IAA)*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://youtu.be/83AIZujlFBY> - <https://iaa.org.tr/egitimler/iaa-degerlendirici-egitimi-modulleri/iaa-degerlendirici-egitimi-modulleri/rubrik-tabanlı-degerlendirici-egitimi/>

Uludağ, Gonca. “Kalite Komisyonu”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-komisyonunun-gorev-ve-sorumluluklari/>

ÜYY, Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY). *Resmî Gazete* 18301 (3 Şubat 1984). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18301.pdf>

TYDKDYİY, Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik (TYDKDYİY). *Resmî Gazete* 18553 (22 Ekim 1984). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18553.pdf>

Yanpar Yelken, Tuğba. “Toplumsal Katkı Stratejisi ve Hedefleri”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 6 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-toplumsal-katki-stratejisi-ve-hedefleri/>

YKG-YKY, Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği (YKG-YKY) 30604 (23 Kasım 2018). Erişim 3 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/11/20181123-16.htm>

Rubrik, Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik Değerlendirme Formu). Yükseköğretim Kalite Kurulu (2020). Erişim 5 Ocak 2022. https://yokak.gov.tr/Common/Docs/Site_degerlendirme_prog_doc_v_2_0/EK_2_Rubrik_Degerlendirme_Formu.pdf

YK, Yükseköğretim Kanunu (YK) (Kanun No. 2547). *Resmî Gazete* 17506 (6 Kasım 1981). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17506.pdf>

YKDSKİY, Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik (YKDSKİY). *Resmî Gazete* 31159 (18 Haziran 2020). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/06/20200618-3.htm>

YKEDKY, Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği (YKEDKY). *Resmî Gazete* 27672 (14 Ağustos 2010). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/08/20100814-3.htm>

YÜKİTHKHK, Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (YÜKİTHKHK) (Kanun No. 124). *Resmî Gazete* 18228 (21 Kasım 1983). Erişim 3 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18228.pdf>

ÖN İNCELEME VE İNTİHAL TARAMASI

Ön Kontrol Formu*Article Preliminary Review Form***Makale Adı***Title of the Article***ÜNİVERSİTELERDEKİ BİLİMSEL YAYINCILIĞIN KALİTE SÜREÇLERİNDEKİ YERİ
ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME**

İncelenen Hususlar	Evet <i>Yes</i>	Kısmen <i>PARTIALLY</i>	Hayır <i>No</i>
Makale başlığı incelenen konuyu tam olarak yansıtıyor mu? <i>Does the Article title reflect the subject MATTER studied ACCURATEly?</i>	☒	☐	☐
Makalede kullanılan başlıklandırma formatı İSNAD Atıf Sistemi 'ne uygun mu? <i>Does the title format used in the ARTICLE conform to the Isnad Citation Style?</i>	☐	☒	☐
Öz, yeterli ve uygun mu? <i>Is the Turkish ABSTRACT of the Article Adequate And Appropriate?</i>	☒	☐	☐
Anahtar Kelimeler makale içeriğini tam olarak yansıtıyor mu? <i>Does the Turkish Keywords reflect the content of the article accurately?</i>	☒	☐	☐
Abstract yeterli ve uygun mu? <i>Is the ABSTRACT of the Article Adequate And Appropriate?</i>	☒	☐	☐
Keywords uygun olarak seçilmiş mi? <i>Does the specified English Keywords reflect the content of the Article Accurately?</i>	☒	☐	☐
Arapça özel isimlerin imlasında İSNAD 'a uyulmuş mu? <i>Does the Author follow the Isnad Citation Style on writing the NAMES of Arabic works?</i>	☒	☐	☐
Müracaat edilen âyetlerin kaynak gösterimi İSNAD'A uygun mu? <i>Does the source presentation of the APPLIED verses conform to the Isnad Citation Style?</i>	☒	☐	☐
Müracaat edilen hadislerin kaynak gösterimi İSNAD'A uygun mu? <i>Does the source presentation of the APPLIED HADİth conform to the Isnad Citation Style?</i>	☒	☐	☐
Çalışmada kullanılan Kısaltmalar, İsnad Atıf Sistemi'ne uygun mu? <i>Abbreviations used in the study do they conform to the Isnad Citation Style?</i>	☐	☒	☐
Atıf ve alıntılar uygun mu? <i>Is the footnotes of the Article prepared in Accordance with citation style?</i>	☒	☐	☐
Kaynakça İSNAD'A uygun olarak hazırlanmış mı? <i>Is the bibliography of the Article prepared in Accordance with the Isnad Citation Style?</i>	☐	☒	☐

Ek-1: Ön İnceleme Rapor Eki <i>Annex: 1 Pre-Review Form Attachment</i>	Eklendi <i>Attached</i> ☒	Eklenmedi <i>Not ATTACHED</i> ☐
Ek-2: İntihal Tarama Benzerlik Raporu <i>Annex-2: OriginAlity Report - Similarity Index</i>		% 8
<p>* Benzerlik oranı %15'ten azdır. Bu açıdan dergi yayın ilkelerine uygundur . <i>The similarity rate is less THAN 15%. Therefore, the Article complies with the publication principles of the Journal.</i></p> <p>** Benzerlik oranı %15'ten fazladır, düşürülmelidir. Bu açıdan dergi yayın ilkelerine uygun değildir. <i>The similarity rate is more THAN 15%. Therefore, the Article does not comply with the publication principles of the Journal.</i></p>		
Karar <i>Decision</i>		
☐ İncelenen makale, hakem değerlendirmesine gönderilebilir. <i>The Article reviewed can be sent to the referees to evaluation.</i>		
☐ Makale, Derginin yazım ilkeleri dikkate alınmadan hazırlandığı için yazara iade edilmelidir. Yazar, gerekli düzeltmeleri yaptıktan sonra isterse yeniden müraaat edebilir. <i>The Article should be returned to the Author since it is prepared without complying with the Guidelines for Author. The Author, if s/he WANTS, MAY APPLY AGAIN AFTER the necessary corrections ARE MADE.</i>		
☒ YAZAR, belirtilen eksiklikleri düzelterek makale metnini editöre iletmelidir. <i>The author should send the article to the editor with making specified corrections</i>		
Tarih <i>Date</i>	02.02.2022	
İncelemeyi Yapan Editörün Ad ve Soyadı <i>Title Name And SurName of the Editor</i>	Abdullah Demir	

Editörün Ön İnceleme Notu: Makale metni, Dergi Yazım İlkeleri ve ISNAD Atıf Sistemi'ne uygunluk açısından incelenmiştir. Eksik veya hatalar var ise metinde belirtilmiş ve her bir hata türünde hatalı yazım SARI ile doğrusu YEİL metin vurgu rengi ile işaretlenmiştir. Metinde olabilecek diğer hatalar veya eksikliklerin tarafınızdan tashih edilebilmesi metni güçlendirecektir.

ÜNİVERSİTELERDEKİ BİLİMSEL YAYINCILIK KALİTE SÜREÇLERİNDEKİ YERİ

ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Üniversitelerdeki Bilimsel Yayıncılığın Kalite Süreçlerindeki Yeri

Üzerine Bir Değerlendirme

An Evaluation on the Situation of Scientific Publishing in Universities in Quality Processes

Öz

Üniversitelerin eğitim öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkıya yönelik yaptığı olduğu faaliyetlerden birisi de bilimsel yayıncılık faaliyetidir. Diğer taraftan yükseköğretimde son yıllarda kalite daha da önemi hale gelmiş, bu kapsamda kalite ve akreditasyonu sağlamaya yönelik çalışmalar artmıştır. Bu çalışmalar kapsamında üniversitelerin tüm faaliyetlerini belirlenen değerlendirme ve akreditasyon ölçütleri çerçevesinde gerçekleştirmeleri teşvik edilmiştir. Verimlilik ve şeffaflığı ortaya çıkarması beklenen bu çalışmaların üniversite bilimsel yayıncılığını da etkilemesi doğal bir durumdur. Bu durumda yasal mevzuatı çerçevesinde uygulamaları devam eden üniversite bilimsel yayıncılığının kalite çalışmaları içerisindeki konumunun, katkısının ve yönetim şeklinin belirlenmesi gerekli görülmektedir. Bu çalışmada esas olarak üniversite bilimsel yayıncılığının kalite süreçleri içerisindeki konumu, değerlendirme ve akreditasyon ölçütleriyle ilişkisi ele alınmıştır. Böylece üniversite bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite ölçütleri çerçevesinde yürütülebilmesi için bir bakış açisi sunulması hedeflenmiştir. Bunun için üniversite bilimsel yayıncılığının yasal mevzuatı ile mevcut durum incelenmiş, kalite için ise yükseköğretim değerlendirme ve akreditasyon ölçütleri esas alınmıştır. Çalışmada ayrıntılı olarak ele alındığı üzere bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin birçok ölçütle alakalı olduğu görülmüştür. Çalışmanın üniversite bilimsel yayıncılığı faaliyetlerinin kalite ölçütleri çerçevesinde yürütülmesi konusunda katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bilim Dalı, Kalite, Akreditasyon, Bilimsel Yayıncılık, Üniversite Bilimsel Yayıncılığı, Rubrik

Abstract

Scientific publishing activities are one of the activities carried out by universities for education, research and development, and social contribution. On the other hand, quality in higher education has become more important in recent years. In this context, efforts to achieve quality and accreditation have increased. Within the scope of these studies, universities were encouraged to carry out all their activities within the framework of the determined evaluation and accreditation criteria. It is normal that these studies, which are expected to reveal efficiency and transparency, also affect university scientific publishing. In this case, it is considered necessary to determine the position, contribution and management style of university scientific publishing, which continues to be implemented within the framework of its legal regulations, within the scope of quality studies. In this study, the position of university scientific publishing in the quality processes, its relationship with evaluation and accreditation criteria are discussed. Thus, it is aimed to present a perspective so that university scientific publishing activities can be carried out within the framework of quality criteria. For this, the legal legislation and current situation of university scientific publishing has been examined. While considering the quality issue, higher education evaluation and accreditation criteria were taken as basis. As discussed in detail in the study, it has been seen that scientific publishing activities are related to many criteria. It is thought that the study will contribute to the execution of university scientific publishing activities within the framework of quality criteria.

Keywords: Bilim Dali, Quality, Accreditation, Scientific Publishing, University Scientific Publishing, Rubric

Giriş

Son yıllarda üniversitelerin kurumsal yapı ve faaliyet alanlarıyla ilgili olarak kalite süreçlerinde önemli gelişmeler olmuştur. Bu gelişmelerin bir parçası olarak Yükseköğretim Kurulu (YÖKAK) kurulmuş yükseköğretim kurumlarının değerlendirme, akreditasyon ve akreditasyon kuruluşlarını tescil sorumluluğu kendine ait bütçesi olan YÖKAK'a verilmiştir. Üniversitelerin dış değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerinin başlaması ile birlikte değerlendirme ölçütleri çerçevesinde eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvencesi ve yönetim sistemi gibi alanlarda bazı yükümlükleri yerine getirmeleri beklenmektedir. Üniversite faaliyeti olarak devam eden bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin de bu noktada değerlendirme ve akreditasyon ölçütlerine uygunluk çerçevesinde ele alınma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Buna göre bu çalışmada, üniversitelerde yürütülen ders kitabı niteliğindeki kitap, yardımcı ders kitabı, dergi vs. bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite süreçlerindeki yeri, ölçütlerle olan ilişki düzeyi, üniversite bilimsel yayıncılığına bu ölçütlerin katkısının ortaya konulması, üniversite bilimsel yayıncılığının kalite süreçlerindeki konumunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bunun sonucunda çalışmanın bilimsel yayıncılık faaliyetlerini kalite süreçlerine uygun bir şekilde yürütmeyi hedefleyen üniversitelere katkı sunması hedeflenmiştir.

YÖKAK değerlendirme ölçütleri gözden geçirildiğinde doğrudan üniversite bilimsel yayıncılığını içeren herhangi bir başlık ve ölçüte rastlamak mümkün değildir. Ancak ölçütlerin yer aldığı başlıklar değerlendirildiğinde birçok alt ölçüt ile ilişki düzeyleri farklı olsa da irtibatlı oldukları görülmektedir. Durum bu şekilde iken çimdiye kadar tüm süreçlerini mevzuat çerçevesinde yürütülen yayıncılık faaliyetlerinin kalite süreçlerindeki yerinin ve alt ölçüt temelli ilişki düzeylerinin ortaya konulma zarureti hâsıl olmuştur. Bu çerçevede bu çalışmada üniversite bilimsel yayıncılığı süreçlerinde mevcut kalite ölçütleri açısından nasıl bir süreç takip edilmesi gerektiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çünkü bu konuda herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu haliyle çalışmanın orijinal bir çalışma olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmada gerek üniversite bilimsel yayıncılığı gerek kalite ve akreditasyon süreçlerin ait bilgi ve verileri toplarken doküman incelemesi yapılmıştır.¹ Bilimsel yayıncılıkla ilgili kanun, yönetmelik ve yönerge gibi mevzuat incelenmiş, ayrıca bu konuda yapılmış olan anket çalışması verileri de yeri geldiğinde kullanılmıştır. Diğer taraftan kalite ile ilgili olarak ise Türkiye'deki yükseköğretimdeki kalite ve akreditasyon çalışmalarından sorumlu tek kurum olan YÖKAK'ın Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik), El kitabı, YÖKAK mevzuatı ve İlahiyat Akreditasyon Ajansı (IAA) tarafından dereceli değerlendirme anahtarı üzerine yapılan uygulama videolarından da yararlanılmıştır. Diğer taraftan YÖKAK'ın bilgi paylaşım portalından istifade edilmiş, yeri geldiğinde konu ile ilgili akademik yazılardan da faydalanılmıştır.

1. Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık

1.1. Yasal Altyapı

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığın yasal alt yapısı, 1984 yılında yayımlanan Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY) ile Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik ile belirlenmiştir. Üniversiteler Yayın Yönetmeliği ile üniversiteler ve onlara bağlı birimlerde yapılacak olan ders kitabı, yardımcı ders kitabı ve teksir şeklindeki yayınlar ile ilgili hükümler düzenlemiştir. Bu çerçevede sorumluluklar biri rektör yardımcısı diğerleri üniversite yönetim kurulunun kendi içerisinde seçtiği iki üye ile toplam üç üyeden oluşan yayın komisyonuna verilmiştir. Yayın komisyonuna bir başka maddede yayınları bilimsel açıdan inceleme, eserin maliyetini ve telif hakkını hesaplama, basılma sırası, baskı adedi, satış fiyatlarını belirleme konusunda görevler verilmiştir.² Yine aynı yönetmelikte eserlerin maliyet hesabı, telif hakkı hesaplaması, kitapların satış bedelleri, elde edilecek hasılatın durumu ve derleme ile ilgili sürecin diğer hususları belirlenmiştir.³ Üniversiteler Yayın Yönetmeliğinin kapsamı ders aracı niteliğindeki kitap, teksir ve yardımcı kitaplar olduğu için bu kapsam dışında kalan yayınlarla ilgili olarak 1984 yılında Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik yayımlanmıştır. Bu yönetmelikle üniversitelerde üniversite ve fakülte dergiciliği, üniversite bülteni, bilimsel

¹ Bilgen Kiral, "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi", *Sıirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15 (2020), 174.

² Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY), *Resmî Gazete* 18301 (3 Şubat 1984), md. 2-3.

³ İlgili konular için bakınız. ÜYY, md. 4-17.

araştırma ve inceleme sonuçları ve doktora tezlerinin yayımı ve basımı, telif hakkı ile ilgili hususlar tanımlanmıştır. Buna göre dergi esasları ele alınmış, orijinal makaleler, tarama yazısı ve kısa bildirilerin ne olduğu ile ilgili tanımlamalar yapılmış ve yayımlanabilecek çevirilerin özellikleri tespit edilmiştir.⁴

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılıkla doğrudan ilgili bu iki yönetmeliğin dışında üniversite bilimsel yayıncılığı ile ilgili diğer bazı mevzuat da bulunmaktadır. Üniversiteler gelir tahsis edilen, bu gelirleri harcama yetkisi verilen özel bütçeye sahip kurumlardır.⁵ Yayıncılık, mali konularda yönetimi gerektirdiğinden bu yönüyle Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile ilişkilidir. Yine Üniversiteler Yönetmeliğinde bünyesinde döner sermaye bulunan üniversite ve bağlı birimlerin basım ve yayından hasılat elde edilmesi ile alakalı olarak döner sermaye işletmeleri yetkilendirilmiştir. Bu boyutuyla konu Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği⁶ ve Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik⁷ ile de alakalıdır. Diğer taraftan bilimsel yayınların sahiplerinin ve yayıncı konumundaki üniversitelerin manevi ve mali haklarının tespiti, koruması, bunlardan yararlanmanın şartlarının düzenlenmesi, belirlenen usullere aykırı davranışların yaptırımlarının belirlenmesi ise Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile sağlanmaktadır.⁸ Aynı zamanda bilimsel eserlerin basımı ve yayımı ile ilgili hususlar ise Basın Kanunu ile belirlenmiştir.⁹ Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık faaliyetleri yayın komisyonunun sorumluluğuna verilmeyle birlikte, komisyonun yayınların pazarlanması, satışı, gelirlerin yönetilmesi vb. hususlarda diğer idari birimlerle yakın ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Bu sebeple bu idari yapıların görev ve sorumlulukları ise Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile belirlenmiştir.¹⁰

1.2. Mevcut Durum

1984 yılından itibaren ilgili mevzuat çerçevesinde çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. Üniversite bilimsel yayıncılığı ve mevcut uygulamalar, 25-27 Aralık 2021 tarihleri arasında çevrimiçi olarak "Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı: Mevcut Durum-Sorunlar- İhtiyaçlar-Çözüm Önerileri- Örnek Uygulamalar" temalı 4. Türkiye Editörler Çalıştayında ele alınmıştır. Çalıştay öncesi koordinatörler tarafından üniversitelere "Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi" uygulanmıştır. Dolayısıyla anket sonunda mevcut durumun ortaya konulması, değerlendirme için gerekli verilerin elde edilmesi hedeflenmiştir. Çalıştay web sitesinde kamuoyuyla paylaşılan ankette üniversite bilimsel yayıncılığı ile ilgili konuları içeren 52 maddeden oluşmuştur.

Anket sorularına Türkiye'deki 207 üniversiteden 43'ü devlet, 20'si vakıf olmak üzere toplam 63 üniversite tarafından cevap verilmiştir. Buna göre ankete katılan üniversitelerin % 63'ü (Evet: 39; Hayır: 24) kendilerine ait bir yayınevini olduğunu belirtmiş, yine bunların da % 68'inin (Evet: 43; Hayır: 20) "... Üniversitesi Yayınları" marka adı ile yayın yaptığı görülmüştür. Yayınevi sahibi olduğunu ifade eden üniversitelere yayınevine ait web adresi olup olmadığı sorulmuş bu soruya 35 üniversite tarafından cevap verilmiştir. 30 üniversite web adresini girmiş olmakla birlikte sadece yayınevi adresi belirtmiştir. Diğer web sitesi adresi bilgilerinin bir kısmının yayınevi adresi olmadığı, kütüphane veya üniversitenin diğer birimlerine ait olduğu görülmektedir.

Ankete katılanların % 35'i (Evet: 22; Hayır: 27; Bilmiyorum: 14) üniversite yayınevi markasının tescil edildiğini belirtmiş, %22'lik kısmı ise bu konuda bilgisinin olmadığını ifade etmiştir. Yine anket sonuçlarına bakıldığında üniversitelerin % 81'inin (Evet: 51; Hayır: 12) yayın yönergesinin; % 48'inin (Evet: 30; Hayır: 33) ise akademik dergiler yayın yönergesinin bulunduğu görülmektedir. Üniversitelerin % 67'si (Evet: 42; Hayır: 21) açık erişim yönergesinin bulunduğu belirtmiş, % 37'si (Evet: 23; Hayır: 40) ise üniversite yayınevini yayın ilkelerinin web sitesinde yer aldığını ifade etmiştir. Üniversite yayınevini etik ilkelerinin web sitesinde yer aldığını belirtenlerin oranı ise % 30 (Evet: 19; Hayır: 44) olarak gerçekleşmiştir. Üniversite yayınevini yayın inceleme politikalarının web sitesinde ilanı ile ilgili olarak üniversiteler % 67 oranında (Evet: 21; Hayır: 42) hayır cevabını vermiştir. Yayımladıkları akademik kitaplar konusunda hakem sürecini işletiyoruz diyenlerin oranı % 76 (Evet: 48; Hayır: 15) olarak görülürken, bilimsel kitap yayıncılığında elektronik sistem kullanıldığını ifade edenlerin oranı ise

⁴ Bk. bk. Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik (TYDKDYİ), *Resmî Gazete* 18553 (22 Ekim 1984), md. 1-11.

⁵ Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK), *Resmî Gazete* 25326 (24 Aralık 2003), Kanun No. 5018, md. 12.

⁶ Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSİBMY), *Resmî Gazete* 26509 (1 Mayıs 2007), md. 1; 240f4.

⁷ Bk. Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik (YKDSKİY), *Resmî Gazete* 31159 (18 Haziran 2020), md. 1-19.

⁸ Bk. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FESEK), *Resmî Gazete* 7981 (13 Aralık 1951), Kanun No. 5846.

⁹ Bk. Basın Kanunu, *Resmî Gazete* 25504 (26 Haziran 2004), Kanun No. 5187.

¹⁰ Bk. Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (YÜKİTHKK), *Resmî Gazete* 18228 (21 Kasım 1983), Kanun No. 124.

% 51 (Evet: 32; Hayir: 31) olarak gerçekleşmiştir. Yayın komisyonu bulunan üniversitelerin oranı % 83 (Evet: 52; Hayir: 11), Basın kanununa göre üniversite yayınlarını temsil eden bir sorumlu yazı ileri müdürünün var olduğunu ifade edenlerin oranı ise %30 (Evet: 19; Hayir: 27; Bilmiyorum: 17) olarak görülmektedir. Üniversite ve alt birimlerinde kurulan bir vakıf üzerinden yayıncılık faaliyetlerini yürüttüğünü beyan edenlerin oranı % 10 (Evet: 6; Hayir: 57); üniversite ve alt birimlerinde kitap yayımı yapıldığını belirtenlerin oranı ise % 51 (Evet: 32; Hayir: 21; Bilmiyorum: 10) olarak görülmektedir. Üniversitelerin % 59'u (Evet: 37; Hayir: 26) basılı akademik dergi, % 81'i (Evet: 52; Hayir: 12) elektronik akademik dergi yayımladığını ifade etmiştir. Üniversite alt birimlerinin (Fakülteler, enstitüler, araştırma merkezleri vb.) dergi yayımlama oranı % 78 (Evet: 49; Hayir: 14); Basimevine sahip olduğunu ifade eden üniversite oranı % 30 (Evet: 19; Hayir: 44) olarak görülmektedir. Üniversite yayınlarını basılı kitap formatında satanların oranı % 48 (Evet: 30; Hayir: 33), elektronik formatta satıldığını belirtenlerin oranı ise % 5 (Evet: 3; Hayir: 38; Henüz değil: 22), ulusal e-ticaret sitelerinden satış yapıldığı belirtenlerin oranı da % 21 (Evet: 13; Hayir: 50) olarak gerçekleşmiştir. Üniversite yayınlarının bte yönetimini yapanlar % 51 (Evet: 32; Hayir: 31) olarak görülmektedir. Yayımladıkları kitaplara telif creti ödemesi yapanlar % 41 (Evet: 26; Hayir: 37); bu basılı ve elektronik kitapları web sitelerinde liste halinde yayımlayanların oranı %54 (Evet: 34; Hayir: 29)'tür. Yayınevinin uluslararası özelliğinin olup olmadığına yönelik soruya evet cevabı verenlerin oranı % 24 (Evet: 15; Hayir: 48) olup, üniversite yayını kitapların tamamına veya bir kısmına açık erişimle ulaşılıp ulaşılamadığı konusunda evet cevabı verenlerin oranı % 41 (Evet: 26; Hayir: 19; Kismen: 18)'dir. Üniversitelerin %30'u (Evet: 19; Hayir: 44) yayınlarının listelendiği web sitesinde kitap Türkçe özetlerinin; %17'si (Evet: 11; Hayir: 52) ise İngilizce özetlerinin bulunduğunu ifade etmiştir. Yayımlanan kitapların jenerik sayfalarında "Kütüphane Bilgi KartışCIP Cataloging in Publication" yer aldığını ifade edenlerin oranı %22 (Evet: 14; Hayir: 49); basılı kitaplar nüshalarını yayın sonrası yurt dışındaki belirli üniversite kütüphanelerine koleksiyonlarına eklemek üzere gönderdiğini belirtenlerin oranı ise %13 (Evet: 8; Hayir: 55) olarak görülmektedir.¹¹

2. Kalite Süreçleri ve niversitelerde Bilimsel Yayıncılık

2.1. Üniversitelerde Kalite Süreçlerinin Yönetimi

21. yüzyılın baından itibaren Türkiye'deki üniversitelerin sayısındaki hızlı artış yüksek öğretimde kalite konusunun daha fazla gündeme getirmiştir. 2017 yılında Yüksek ğretim Kanununa yapılan ek madde 35 ilavesiyle birlikte yüksek ğretim kurumlarındaki kalite güvence sistemi yani eğitim- ğretim, araştırma faaliyetleri, idari hizmetlerin kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri gibi konuların esasları tespit edilmiş, bu faaliyetleri yürütmek üzere Yüksek ğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) kurulmuştur.¹² Ek Madde 35 hükümleri kapsamında; YÖKAK'ın çalışma usul ve esasları, yüksek ğretim kurumlarında kalite güvence sisteminin tesis edilmesi, değerlendirme süreçleri (iç-dış), üniversitelerdeki kalite komisyonları, kaliteye yönelik değerlendirme tescil belgelerinin alınması, YÖKAK'ın yapılanmasını içeren konular Yüksek ğretim Kalite Güvencesi ve Yüksek ğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği ile belirlenmiştir.¹³ Bu çerçevede yüksek ğretim kurumlarındaki i ve dış değerlendirme, kurumsal akreditasyon, program akreditasyonu yapan kuruluşların tescil edilmesi gibi kalite süreçlerinin yönetimine dair değerlendirmeler YÖKAK tarafından yapılmaktadır. YÖKAK değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerinde iyileştirme çalışmaları kapsamında dereceli değerlendirme anahtarını (Rubrik) kullanmaya başlamış ve bu anahtarını belirli aralıklarla güncellemeye tabi tutmuştur. Kalite güvence sistemi, eğitim ğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, yönetim sistemi başlıklarından oluşan Rubrik'te 22 ölçüt, bu ölçütlerin altında da 58 alt ölçüt bulunmaktadır.¹⁴ Bu alt ölçütlerin uygunluk düzeyleri çerçevesinde güçlü zayıf yönler tespit edilmekte, akreditasyon kararları verilmektedir. YÖKAK 2021 ve 2022 yıllarında Rubrik'te iyileştirmeler yaparak kendi iç kalite süreçlerini iletmiş, PUKO'nin önlem alma basamağı çerçevesinde süreçlerini güncellemiştir. Çalışmanın konusu üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığın kalite süreçlerindeki yeri olduğu için içerik, 2020 tarihli Rubrik Dereceli Değerlendirme Anahtarındaki alt ölçütler çerçevesinde ele alınacaktır.

2.2. Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık ve Kalite

Daha önce ifade edildiği üzere üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık ile ilgili mevzuat çerçevesinde ders aracı olarak kullanılan kitap, yarımdici kitap, teksir, üniversite ve fakülte dergisi, bülten, doktora tezleri gibi

¹¹ 4. Türkiye Editörler alıştayı Düzenleme Kurulu, *niversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi* (2021) (varsa Yayın Günü Ayl Yılı).

¹² Yüksek ğretim Kanunu (YK), *Resmî Gazete* 17506 (6 Kasım 1981), Kanun No. 2547, md. 35.

¹³ Bk. Yüksek ğretim Kalite Güvencesi ve Yüksek ğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği (YKG-YKY) 30604 (23 Kasım 2018).

¹⁴ Bk. Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik Değerlendirme Formu), Yüksek ğretim Kalite Kurulu (2020).

yayınlar üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında değerlendirilmektedir. Bununla birlikte ilgili mevzuatın yayımından bugüne kadar ortaya çıkan gelişmeler kapsamında bilimsel yayıncılıkta yeni yayın türleri ile açık bilim, elektronik yayıncılık gibi yeni bazı yayıncılık formatları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte yönetim, personel, kaynak, kamuoyuyla paylaşma gibi yönetsel boyutunun yanında üniversitelerde bilimsel yayınları üreten akademik personelin durumu da önem arz etmektedir. Bu ve diğer boyutlarıyla üniversite bilimsel yayıncılığı, üniversitelerin yönetim, kalite güvence, eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı süreçleriyle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkilidir.

Bir önceki başlıkta ifade edildiği üzere üniversitelerdeki kalite değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinin değerlendirmesi YÖKAK tarafından yürütülmektedir. YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik)'te belirlenen başlık, ölçüt ve alt ölçütler çerçevesinde yükseköğretim kurumlarından kalite süreçlerini yürütmeleri beklenmekte, belirli aralıklarla yükseköğretim kurumları dış değerlendirmeye tabi tutulmakta, talepte bulunanlar ise akreditasyon süreçlerine alınmaktadır. Dolayısıyla üniversiteler ve alt birimleri tüm kalite faaliyetlerini yükseköğretim kurumu vasıfıyla YÖKAK'ın belirlediği ölçütler çerçevesinde yürütmekle mükelleftir. Buna göre üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin de yükseköğretim kurumu faaliyeti olduğu dikkate alındığında YÖKAK'ın tespit ettiği ölçütler çerçevesinde bilimsel yayıncılığın yürütülmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu durumda Rubrikteki alt ölçütlerin bilimsel yayıncılık ve bu yayıncılık faaliyetlerinin paydaşlarıyla olan ilişkisi, burada sorumlulara düşen görevler, süreçlerin yönetimi konusu gündeme gelmektedir. Yani kalite süreçlerinde bilimsel yayıncılık hangi ölçütlerle ilişkilidir? Bu ilişkinin düzeyi nedir? Süreçler nasıl yönetilmelidir? soruları cevaplandırılmalıdır. Bu noktada kalite süreçlerinde bilimsel yayıncılığın yeri Rubrik kapsamında değerlendirildiğinde bu soruların cevabını bulacağı düşünülmektedir. Daha önce ifade edildiği üzere bilimsel yayıncılığın başvuru, yayın, derleme, dağıtım gibi idari süreçleri ile akademik süreçleri bulunmaktadır. Üniversite yayıncılığının kalite güvence ve yönetim sistemi içerisinde değerlendirilmesi gereken boyutları bulunmakla birlikte eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı ile ilişkili yönü de bulunmaktadır.

2.2.1. Üniversite Bilimsel Yayıncılığının Eğitim-Öğretimdeki Yeri

Üniversite bilimsel yayıncılığının YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarının (Rubrik) eğitim öğretim başlığının bazı alt ölçütleri ile ilişkisi bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında öğretim elemanları ölçütünün atama, yükseltme ve ders görevlendirme kriterleri alt ölçütünde üniversitelerden öğretim elemanlarının atama, görevlendirme ve yükseltme kriterlerini ve süreçlerini tespit ederek, kamuoyuyla paylaşmaları beklenmektedir.¹⁵ Dolayısıyla üniversite bilimsel yayıncılığının hem yayıncılık hem de içerik anlamında gelişmesi açısından atama ile ilgili kriterlerin arasında yayıncılık faaliyetlerinin de alması önem arz etmektedir. Bu çerçevede öğretim elemanlarının üniversite yayınevinde yayımlanan ders aracı niteliğindeki kitap, yardımcı ders kitabı, tezler, bülten vb. yayınlar ile üniversite ve alt birimleri tarafından yayımlanan dergilerdeki yayımlanan bilimsel yazıları ile araştırma sonuçları kriter puan tablosunda ayrıca yer alabilir. Dolayısıyla daha sonra ifade edileceği üzere üniversite akademik yayıncılık sürecinin kalite ilkelerine uygun şekilde yürütülmesini gerektirecek, aynı zamanda kurum öğretim elemanlarının bilimsel çalışmalarını kendi üniversiteleri veya kalite konusunda daha ileri seviyede olan başka bir üniversite yayınları arasında yayımlama konusunda teşvik edici bir unsur olacaktır.

Eğitim öğretim hizmeti verirken araç ve gereç olarak öğrenme kaynakları ana unsurlar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla Rubrik'in eğitim öğretim başlığının öğrenme kaynakları ölçütünün öğrenme kaynakları alt ölçütü de üniversite bilimsel yayıncılığını ilgilendirmektedir.¹⁶ Bu alt ölçüt kapsamında üniversitenin eğitim öğretim uygulamalarını devam ettirebilmesi için nitelik ve nicelik olarak uygun sınıf, laboratuvar, kütüphane, stüdyo gibi yapılar, basılı kitap ve dergiler, e-kitap ve e-dergiler, insan kaynakları, öğrenme desteği vb. öğrenme kaynağını sağlamaları ve bununla ilgili süreçleri yönetmeleri beklenmektedir.¹⁷ Üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında basımı ve yayımı yapılan kitap, yardımcı ders kitabı, akademik dergiler, bültenler, tezler, aynı zamanda araştırma sonuçları, makaleler vb. akademik çalışmalar öğrenme sürecini destekleyici kaynaklar olarak zikredilebilir. Dolayısıyla üniversite bilimsel yayıncılığı kalitenin bu alt başlığını doğrudan destekleyen bir faaliyet olarak görülmektedir. Bu sebeple üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında yer alan ve öğrenme kaynağı olarak kullanılan yayın türlerine mali kaynak ayrılması, mali kaynakların izlenmesi ve öğrenci, akademik personel ve diğer paydaşlarla değerlendirmesi yapılarak gereken önlemlerin alınması bu alt ölçütün gereği olarak değerlendirilmektedir.

¹⁵Rubrik,AltölçütB.4.1.

¹⁶Rubrik,AltölçütB.5.1.

¹⁷ Yüksel Kavak, "Öğrenme Kaynakları, Erişilebilirlik ve Destekler", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022); Rifat Türkel, "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Eğitim ve Öğretim", *İlahiyat Akademi Ajansı (IAA)* (Erişim 5 Ocak 2022).

Yükseköğrenimin öğrenci paydaşlarının arasında engelli öğrenciler de bulunmaktadır. Yükseköğrenim gören engelli öğrencilerin öğrenim hayatlarını kolaylaştırabilmek için gerekli akademik ortamın hazırlanmasını ve eğitim-öğretim süreçlerine tam katılımlarını sağlamak amacıyla Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği çıkarılmış¹⁸ ve gerekli birimler ve görevleri tanımlanmıştır. Diğer taraftan Rubrikteki engelsiz üniversite alt ölçütü de bu tür özellikleri olan öğrencilere yönelik yürütülen faaliyetlerin değerlendirilmesi ve buna ait süreçlerin yönetilmesini güvence altına almaktadır.¹⁹ Bu çerçevede ilgili yönetmelik hükümlerinde engelli öğrencilere yönelik öğrenme materyallerinin hazırlanması ve sağlanması ile ilgili hükümler bulunmaktadır.²⁰ Dolayısıyla üniversiteler, bünyelerinde eğitim alan engelli öğrenciler için engelleri ortadan kaldırıcı tedbirleri almakla yükümlüdürler. Engelsiz üniversite alt ölçütü kapsamında üniversiteler ders aracı olarak kullanılan, üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında basımı yapılan veya elektronik olarak sunulan kaynaklara ulaşmayı sağlayan tedbirleri almalı, belirli periyodlarla bu öğrencilerin görüşlerini alarak gerekli iyileştirmeleri yapmalıdır. Çünkü yapılan araştırmalarda örnek olarak görme engelli öğrencilerin uygun öğrenme ortamlarının ve kaynaklarının oluşturulmadığı durumlarda Matematik, Sembolik Mantık ve Osmanlı Türkçesi gibi bazı derslerden başarılı olmada zorlandıkları ifade edilmiştir.²¹ Dolayısıyla bilimsel yayıncılık bu alt ölçütten doğrudan etkilenmektedir.

2.2.2. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Araştırma Geliştirme Yeri

YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarının (Rubrik) üçüncü başlığı Araştırma-Geliştirme'dir. Bu başlık altında üniversitelerin araştırma ve geliştirme süreçlerini bazı alt ölçütler bazında yönetmesi, stratejik planı çerçevesinde belirlenen akademik öncelikleriyle uyumlu, değer üretebilen ve toplumsal faydaya dönüştürülebilir araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürütmesi beklenmektedir. Üniversite bilimsel yayıncılığının gerek yayın türleri gerek yayın sonuçları itibarıyla bu başlık altında birçok alt ölçütle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili olduğu görülmektedir. Çünkü bilimsel yayıncılık aynı zamanda araştırma sonuçlarının kamuoyu ile paylaşıldığı platformlardır.

Rubrikte araştırma ve geliştirme ile ilgili olarak ilk önce üniversitenin araştırma politikası, hedefleri ve stratejisinin bulunmasını istemektedir.²² Burada araştırma uygulamalarında kurumun takip edeceği ilkeler ve esaslar belirlenmeli, öncelikli araştırma alanları ile araştırma kaynaklarını yönetme tercihleri belirtilmelidir. Araştırma politikası ise kurumun araştırmadaki önceliklerini ve tercihini, öğretim elemanları ile ilgili uygulamalarını, araştırma kaynakları ile bunların alt yapısının yönetilmesini, eğitim öğretim ve topluma katkısını, sorumlu birimlerin tespiti ve diğer birimlerle olan ilişkisini, araştırma çıktı ve sonuçlarını izleme, yayma ve yaygınlaştırma metodlarını belirler. Bu alt ölçüt kapsamında üniversite bilimsel yayıncılığı araştırma çıktı ve sonuçlarının yaygınlaştırıldığı bir araç olarak tanımlanabilir. Bunun sonucunda üniversite bilimsel yayıncılığı ile alakalı politika, hedef ve stratejilerin belirlenmesi, yıllık periyotlar halinde bu hedeflere ulaşılma düzeylerinin izlenmesi ve paydaş değerlendirmelerinin yapılması bilimsel yayıncılığın kalitesi anlamında önem arz etmektedir.²³ Ancak yapılan bir ankette yayınevi yayın ilkelerini web sitesinde ilan eden üniversite oranının % 37; yayınevinin yayın inceleme politikalarının web sitesinde ilan edenlerin oranının ise % 67 olarak görülmesi alt ölçütün katkısı açısından önemlidir.²⁴

Kalite ve akreditasyon ölçütlerinde üniversitelerin araştırma-geliştirme süreçlerinin yönetim ve organizasyonel yapısını planlaması,²⁵ bu yapının süreç içerisindeki yerinin tespiti, motivasyon ve yönlendirmeye yönelik planlamaları yapması, sorumluları belirlemesi ve görev tanımlarını yapması beklenmektedir. Araştırma sürecinin bir parçası olan bilimsel yayıncılığın yönetim ve organizasyonel yapısının belirlenmesi, editör, araştırmacı, yayınevi müdürü gibi süreçte sorumlulukları bulunanların görev tanımlarının yapılması istenilmektedir. Yayın komisyonu bulunan üniversitelerin oranının % 83, yazı içerik müdürünün tayin edildiği

¹⁸ Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği (YKEDKY), *Resmî Gazete* 27672 (14 Ağustos 2010), md. 1.

¹⁹ Rubrik, Alt ölçüt B.5.4.

²⁰ YKEDKY, md. 12/b-e.

²¹ Muhammet Recep Okur -- Muhammed Demir, "Görme Engelli Öğrenenlerin Eğitim Yaçantısında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi, Açık ve Uzaktan Öğrenme Alanı İçin Çözüm Yolları Geliştirilmesi", *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAD)* 5/2 (2019), 57.

²² Rubrik, Alt ölçüt C.1.1.

²³ Tuba Canvar Kahveci, "Araştırma Politikası", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

²⁴ 4. Türkiye Editörler Çalıştayı Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, md. 11, 13.

²⁵ Rubrik, Alt ölçüt C.1.2.

üniversite oranının % 30 gibi düşük bir seviyede olması,²⁶ kalite süreçlerinin üniversite bilimsel yayıncılığı için ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir.

Rubrik'in araştırma ve geliştirme bağılığının diğer bir alt ölçütünde ise araştırmaların yerel, bölgesel ve ulusal ihtiyaç ve taleplerle ilişkisinin kurulması, bunun stratejik politika ve hedeflere yansıtılması, bu çerçevede planlamaların ve uygulamaların yapılması, uygulamalardan elde edilen sonuçların değerlendirilmesi beklenmektedir.²⁷ Yani kurumun yerel paydaşlarının da görüşlerini ve beklentilerini alarak ilk önce yerel ve yerel halk ile ilgili araştırmalara öncelik vermesi, sistemin kararlı hale getirilmesi, akademik kadronun sayı ve niteliğinin artması, maddi imkânların gelişmesine bağlı olarak sırasıyla bölgesel ve ulusal araştırmaların da faaliyet kapsamına alınması, yerelden başlayarak ulusal doğru araştırma alanlarının tespiti ve bu alanda araştırmaların yönetilmesi beklenmektedir. Diğer taraftan elde edilen araştırmaların yayımlanması ve kamuoyuyla paylaşılması konusu gündeme gelmektedir. Tam bu noktada üniversitelerin bilimsel yayıncılık faaliyetleri önemli bir mekanizma görevi görmektedir. Buna göre üniversitenin kalite süreçlerinin destekleyici bir mekanizması olan bilimsel yayıncılık politika ve ilkelerini kendi misyon, vizyon, politika ve hedeflerini de dikkate alarak yerel, bölgesel ve ulusal ihtiyaç ve taleplere yönelik çalışmalar ile ilişkilendirmesi beklenmektedir. Bu noktada yayın türlerine göre yerel çalışmalara öncelik veren yazılarla bölgesel ve ulusal olan çalışmaların yayımı için belirli oranlar belirlenebilir. Yine kitap, tez ve araştırma sonuçlarını yayımlama sürecinde yerele yönelik çalışmalardan başlayarak önceliklendirme yapılabilir. Bu durumun hem akademik kadronun yerel ve bölgesel çalışmalara yönelimlerine katkı sağlayacağı, hem yerel paydaşların ihtiyaç ve taleplerine yönelik çalışmaları artıracacağı söylenebilir.

Araştırma ve geliştirme söz konusu olunca kaynakların yönetimi konusu da gündeme gelmektedir. Kalite süreci Rubrikin araştırma ve geliştirme bağılığı, araştırma kaynakları ölçütündeki alt ölçütler çerçevesinde yönetilmektedir. Buna göre üniversitelerin araştırma ve geliştirme için uygun araştırma ve uygulama merkezlerinde bulunan araştırma ekipman ve donanımı, merkez ve birim araştırma laboratuvarları ile kütüphane ve veritabanları gibi teknik ve fiziki altyapı kaynakları ile kurum içi ve dışı mali kaynakları temin etme planlamalarının ve bu planlamalara uygun faaliyetlerinin olması, yıllık periyotlarda kaynak sağlama faaliyetleri ile kaynakların yeterlilik durumlarının izlenerek sonuçların akademik kadro vs. paydaşlarla değerlendirilmesi, kaynak çeşitlendirmesi ve temini için gerekli tedbirlerin alınması beklenmektedir.²⁸ Dolayısıyla PUKÖ çevrimleri bu alt ölçütte de içletilmelidir. Yine bu çerçevede kurum, kaynağı kullanacak olan araştırmacıları ve akademik kadroyu kaynağa yönlendirmeli, sadece yönlendirme ile yetinmeyip kaynağa ulaşma yollarını da gösterici faaliyetler yapmalıdır. Diğer taraftan birçok birimi bünyesinde barındıran üniversitelerin araştırma kaynaklarının dağılımında da birimler arası dengeyi gözetmesi kurumdan beklenir.

Aynı şekilde mali kaynakların da yönetimi üç alt ölçütü sağlanmaktadır. Buna göre kurumun araştırma için iç mali kaynakları ile Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) kaynakları yönetilmeli, BAP yönergesi araştırma politikalarıyla uyumlu olmalıdır.²⁹ Bunun yanında üniversite dışı kaynaklar da yönetilmelidir. Bu alt ölçüte göre kurumun araştırma ve geliştirme faaliyetlerini kurumsal amaçlarla uyumlu olarak sürdürebilmek için üniversite dışı kaynakların kullanımına yönelik yöntem ve destek planları oluşturması, bu planlara uygun uygulamalar yapılması, bunların tüm alanları kapsamı, bu kaynakların kullanımına ve uygulamalara yönelik sonuçları izleyerek değerlendirme yapması ve önlem alması beklenmektedir.³⁰ İç ve dış mali kaynakların da dağılımında birimler arası denge gözetilmeli, kaynaklara ulaşma yolları gösterilmelidir. Üniversite dışı kaynaklar genellikle proje destekleri, bağış, sponsorluk gibi türlerden oluşmaktadır. Bu kaynaklar bazen Bakanlıklar, YÖK, TÜBİTAK, Kalkınma Ajansı ve Kalkınma İdareleri gibi kamu kurumlarının tarafından verilirken bazen özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından da sağlanmaktadır. Yine AB projeleri gibi uluslararası kuruluşlarca sağlanan kaynaklar araştırma ve geliştirmeye yönelik önemli bir katkı unsurudur.³¹ Diğer taraftan araştırma bütçesi varsa bu bütçenin yıllara göre performansının izlenmesine yönelik planlamalar ile tanımlı süreçler, bu doğrultuda yapılmış uygulamalar, izlemeler ve değerlendirilmeler bulunmalı, değerlendirme sonuçları bütçe dağılımı gibi karar alma süreçlerinde kullanılmalıdır.³²

²⁶ 4. Türkiye Editörler Çalıştayı Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, md. 17, 18.

²⁷ Rubrik, Alt ölçüt C.1.3. ²⁸

Rubrik, Alt ölçüt C.2.1. ²⁹

Rubrik, Alt ölçüt C.2.2. ³⁰

Rubrik, Alt ölçüt C.2.3.

³¹ Ilker Murat Ar, "Araştırma Kaynakları", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

³² Rubrik, Alt ölçüt C.4.3.

Üniversite araştırma ve geliştirme faaliyetleri arasında yer alan üniversite bilimsel yayıncılığının da bu kapsamda değerlendirilerek fiziki, teknik ve mali kaynaklarının araştırma geliştirme kapsamında yönetilmesi beklenir. Buna göre bilimsel yayıncılığa yönelik kaynak yönetim planları ve bu planlara uygun uygulamalar yapılmalı, yıllara göre uygulamalar izlenmeli, paydaşlarla birlikte değerlendirmesi yapılarak kaynak çeşitliliğini sağlayacak, memnuniyeti artıracak önlemler alınmalıdır. Bu da üniversitelerde bilimsel yayıncılığının bütçesinin oluşturulması ve yönetilmesi anlamına gelmektedir. Daha önce sunulmuş olan anket verilerine göre bilimsel yayıncılık bütçe yönetimini hazırlayan üniversitelerin oranı % 51 olarak görülmektedir. Bu sonuç süreçlerin yönetilmesinin önemine işaret etmektedir. Bu kapsamda bütçe havuzunda BAP gibi üniversite içi kaynaklarla, kamu kurumları, dernekler, şirketler, vakıflar vs. yollarla bilimsel yayıncılık bütçesine kaynak sağlanabilir. AB projeleri kapsamında bütçe havuzundaki çeşitlilik artırılabilir. Yine bununla birlikte bu alt çerçevesinde bilimsel araştırma sonuçlarının yayınlanmasının desteklenmesi yapılabilir. Üniversite yayıncılığına dair kaynaklara ulaşma yolları akademik kadro ve ilgililere gösterilmeli, burada da birimler arası denge gözetilmelidir. Ayrıca üniversite bilimsel yayıncılığının bütçesinin performansı da araştırma geliştirme bütçe performansı kapsamında izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Buna göre akademik kadro ve diğer paydaşlarla yayın bütçesinin yeterliliği ve performansı, bütçe hedeflerine ulaşabilme, yeterlilik ve memnuniyet gibi konuları da içeren değerlendirme toplantılarının akabinde ortaya çıkan sonuçlara göre iyileştirmeler yapılmalıdır.

Rubrik'in diğer bir alt ölçütünde üniversitelerin lisansüstü programlarının farklı düzeylerde de olsa araştırma politikası, hedef ve stratejileri ile uyumlu olması ve bu kapsamda yapılacak çalışmaların desteklemesine yönelik planlamaların yapılması beklenmektedir.³³ Bu çerçevede lisansüstü programlarda araştırma politikası, hedefi ve stratejileriyle uyumlu ve destekleyici konularla ilgili lisansüstü çalışma yapılması yönünde planlamaların ve plana bağlı uygulamaların yapılması beklenmektedir. Aynı zamanda plan dâhilinde uygulamaların izlemelerinin yapılması, bu programlarda yapılan çalışmaların araştırma politika, hedef ve stratejilerine uyum ve destek düzeylerinin izleme sonuçlarından tespit edilmesi, ardından ilgili paydaşların da görüşleri alınarak gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu noktada üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında lisansüstü çalışmalardan araştırma politikası, hedefleri ve stratejileriyle uyumlu olan ve destekleyen çalışmalar teşvik edici bir unsur olarak belirli oranda makale, ders kitabı vs. türlerle yayın kapsamına alınabilir.

Kalite, üniversitelerden öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik planların ve tanımlı süreçlerin bulunmasını, bu plan ve tanım süreçler kapsamında da uygulamaların yapılmasını ve düzenli olarak izlenmesini, paydaş değerlendirmeleri sonucu önlemler alınmasını istemektedir.³⁴ Çünkü üniversitelerin araştırma yetkinliğinin ana kaynağı öğretim elemanlarıdır. Aynı zamanda öğretim elemanları araştırma hedeflerine ulaşmanın en önemli unsurlarından birisidir. Bu sebeple kurum araştırma stratejisi, hedefleri ve politikalarıyla uyumlu ve bu konuda katkısı olabilecek insan kaynağını oluşturma konusunda planlama ve uygulamalara sahip olmalıdır. Bu süreçlerin yönetilmesinde oluşturulmuş performans değerlendirme kriterleri çerçevesinde izlemeler yapmayı, akademik atama ve yükseltme konusunda kural ve süreçleri belirlemeyi, akademik personelin yetkinliklerini geliştirme eğitimleri düzenlemeyi dikkate almak gereklidir. Araştırma politika, strateji ve hedefleri ile öğretim üyeliğine atanma ve yükseltme süreci arasındaki tutarlı ilişki sağlanmalıdır.³⁵ Bu kapsamda üniversite yayıncılığı da öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini geliştirmeleri için alt yapı görevi görebilir. Araştırma ve geliştirmeye yönelik çalışmalara yayınlar arasında yer verilebilir. Yine araştırma ve geliştirme performansı ile araştırma yetkinliğini içeren yayını olan, yetkinliği hedeflenen düzeyde olan öğretim elemanlarının araştırmalarının üniversite yayınları arasında yayımı için önceliklendirme yapılabilir. Bu durum araştırmacılar için teşvik edici bir unsur olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan öğretim elemanlarının yayın yeteneklerini geliştirmek ve üniversite yayınları arasında yayın yapabilmeleri için, akademik yazım, atıf sistemleri, citavi, zotero, mendeley gibi atıf programlarının kullanımı, üniversite yayın ilkeleri ve kuralları gibi konularda eğitimler verilebilir, ayrıca sertifika programları açılabilir. Öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini geliştiren uygulamalardan birisi de içbirlikleridir. Bu kapsamda üniversitenin gerek ulusal gerek uluslararası düzeyde içbirliklerini artırma, ortak program ve araştırma ağ ve birimlerine katılmaya yönelik planlamalarının ve uygulamalarının olması ve elde edilen sonuçların içerisinde öğretim elemanlarının da bulunduğu paydaşlarla değerlendirilerek iyileştirmelerin yapılması Rubrikin diğer bir alt

³³ Rubrik, Alt ölçüt C.2.4.

³⁴ Rubrik, Alt ölçüt C.3.1.

³⁵ İlker Murat Ar, "Araştırma Yetkinliği", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022); Halis Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (IAA)* (Erişim 4 Ocak 2022); Ahmet Türkan, "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Araştırma ve Geliştirme", *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (IAA)* (Erişim 5 Ocak 2022).

ölçütünde beklenen bir durumdur.³⁶ İçbirlikleri ve ortak araştırmaların kurum ile öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini artırmada önemli faydası olacağı değerlendirilmektedir.³⁷ Aynı durum üniversite yayıncılığı için de geçerlidir. Ulusal ve uluslararası düzeyde yayıncılık yapan diğer üniversitelerle kurulacak içbirlikleri çerçevesinde yapılan araştırmalar üniversite yayınları arasında yayımlanabilir. Bu durumun araştırmalar ve sonuçların yaygınlaşmasını, uluslararası özellik taşıması sebebiyle gerek araştırmaya gerek üniversite yayıncılığına önemli katkı sağlayacağı, öğretim elemanlarını araştırma ve yayıncılığa teşvik edeceği düşünülmektedir.

Araştırma ve Geliştirme başlığının diğer bir ölçütü araştırma performansidir. Bu ölçütün alt ölçütü kapsamında üniversitede akademik kadronun araştırma performansının izleme ve değerlendirmesine yönelik planlamalar ile yönetmelik, yönerge, süreç tanımı, ölçme araçları, rehber, kılavuz, takdir tanıma sistemi, teşvik mekanizmaları vb. tanımlı süreçlerin olması; bu plan ve tanımlı süreçler doğrultusunda uygulamaların yapılması, uygulama sonuçlarının izlenmesi, elde edilen sonuçların paydaçlarla birlikte değerlendirilerek önlemlerin alınması beklenmektedir. Bu arada birimler arası dengenin gözetilmesi esastır.³⁸ Akademik kadronun araştırma performansı yanında kurumun tüm birimlerine yönelik araştırma performansı ile ilgili hususlar diğer alt ölçütte düzenlenmiştir. Buna göre kurumun tüm birimlerinde araştırma performansının izlenmesine ve değerlendirilmesine yönelik planlamaların bulunması, planlama çerçevesinde uygulamaların olması, elde edilen sonuçların paydaçlarla değerlendirilmesi beklenir. Değerlendirme sonuçları performans temelli takdir, tanıma vs. gibi konularla ilgili karar alma süreçlerinde kullanılmalıdır.³⁹ Üniversitenin performans izleme ve değerlendirmesinde gerek öğretim elemanlarının gerek üniversitenin araştırma performansının izlenmesine yönelik genel ve güncel bilgi sistemine sahip olması beklenir. Aynı zamanda birimler, enstitüler, merkezler, laboratuvar ve TTO gibi arayüz kuruluşlarının araştırma geliştirme süreç ve faaliyetlerine yönelik yıllık öz değerlendirme raporlarının hazırlanması, bu konuda performans göstergelerinin tespiti, belge, doküman, anket vb. paydaç geri bildirim mekanizmalarının belirlenmesi de önemlidir.⁴⁰

Bu noktada araştırma geliştirme süreçlerinin bir parçası olan üniversite bilimsel yayıncılığının da performansının izlenmesi, izleme sonuçlarının değerlendirilmesi, akademik personel, idari personel vs. ilgili paydaçlarla yapılan değerlendirmelerin ardında iyileştirmeye yönelik önlemlerin alınması gereklidir. Bu çerçevede etik ilkelere dikkat ederek öğretim elemanlarının araştırma performans göstergesi olarak kitap, makale vs. çalışmalarının üniversite yayınlarındaki oranı ile ilgili yıllara göre dağılımı içeren istatistikî çalışma yapılabilir. Ayrıca atama ve yükseltme mevzuatında üniversite yayınları arasında çalışması bulunan öğretim elemanlarının çalışmaları puanlanarak teşvik ve ödüllendirme yapılabilir. Böylece akademik kadronun üniversite bilimsel yayıncılığına içerik olarak desteğemesinin sağlanmış olacağı değerlendirilmektedir. Diğer taraftan sadece üniversite bilimsel yayıncılığına içerik desteği veren öğretim elemanlarına değil, yayın sürecinde editör, yayın kurulu üyesi, danışma kurulu üyesi, sayfa düzeni desteği, redaktör, hakem gibi görevleri alarak süreçte yer alan öğretim üyeleri için atama ve yükseltme yönergelerinde puanlama yapılabilir.

2.2.3. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Toplumsal Katkıdaki Yeri

Üniversitelerin temel görevleri arasında eğitim-öğretim, araştırma ve geliştirme ile birlikte toplumsal katkı da bulunmaktadır. Yükseköğretim Kanununun 5. maddesinde eğitim-öğretim plan ve programlarının ülke ve yöre ihtiyaçlarına göre hazırlanması ana ilkeler arasında zikredilmiştir.⁴¹ Diğer taraftan 2547 sayılı YÖK Kanununun 12. maddesinde toplumun ihtiyaçları ve kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun eğitim öğretim, bilimsel araştırma, yayım ve danışmalık yapmak yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında sayılmıştır.⁴² Yine aynı maddede “Ülkenin bilimsel, kültürel, sosyal ve ekonomik yönlerden ilerlemesini ve gelişmesini ilgilendiren sorunlarını, diğer kuruluşlarla işbirliği yaparak, kamu kuruluşlarına önerilerde bulunmak suretiyle öğretim ve araştırma konusu yapmak, sonuçlarını toplumun yararına sunmak ve kamu kuruluşlarıca istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini ve önerilerini bildirmek”⁴³ de yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında zikredilmektedir. Görüldüğü üzere hem eğitim-öğretimin hem de araştırma ve geliştirmenin toplumsal faydaya yönelik olması üniversitelerin görevleri arasında sayılmaktadır. Bu sebeple YÖKAK değerlendirme

³⁶ Rubrik, Alt ölçüt 3.2.

³⁷ Ar, “Araştırma Yetkinliği”.

³⁸ Rubrik, Alt ölçüt 4.1.

³⁹ Rubrik, Alt ölçüt 4.2.

⁴⁰ Aslıhan Nasir, “Araştırma Performansı”, YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 4 Ocak 2022); Aydemir, “Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması”.

⁴¹ YK, md. 5/d.

⁴² YK, md. 12/a.

⁴³ YK, md. 12/e.

ölçütleri içerisinde toplumsal katkıyı ayrı bir başlık olarak ele almış ve kalite süreçlerinde değerlendirme ölçütü olarak tanımlamıştır.

Buna göre üniversitelerin kendilerine ait toplumsal katkı politika, hedef ve stratejilerini belirlemesi, bunların toplumsal katkı ilkelerini, önceliklerini ve kaynaklarını ifade etmesi, bu politika, hedef ve stratejiler doğrultusunda uygulamaların yapılması, uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi ve gerekli önlemlerin alınması beklenmektedir.⁴⁴ Bu kapsamda toplumsal katkı politikası ile eğitim-öğretim ve araştırma politikalarının ilişkisinin kurulması, faaliyetlerin planlamasında yerel, bölgesel ve ulusal hedeflerin dikkate alınması ve bu yönde faaliyetlerin yapılması, toplumsal katkıya yönelik öncelikli alanların tespiti gereklidir.⁴⁵

Aynı şekilde diğer bir alt ölçütte üniversitenin toplumsal katkı süreçlerinin, yerel, bölgesel ve ulusal kalkınma hedefleri ile ilişkili ve diğer süreçlerle (eğitim- öğretim, ar-ge) bütünlük olarak yönetimi ve organizasyonel yapılanmasına (süreçler ve görev tanımları vb.) yönelik planlar ve tüm birimleri kapsayan uygulamaların bulunması, sonuçların izlenmesi ve paydaş değerlendirmesi sonrası önlem alınması istenilmektedir. Buna göre organizasyon yapısı içerisinde görevliler tespit edilmeli, görevleri tanımlanmalıdır.⁴⁶ Bu durumda bu tür faaliyetlerde bulunmakla sorumlu olanların önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır. Toplumsal katkı varsa bu katkıya dair kaynakların da olması gereklidir. Bu konu Rubrikte ayrı bir alt ölçütte ele alınmıştır. Buna göre üniversitenin toplumsal katkı faaliyetlerini sürdürebilmek için uygun nitelik ve nicelikte fiziki, teknik ve mali kaynakların oluşturulmasına yönelik planlar ve uygulamaların bulunması gerekmektedir. Yine bu uygulamaların sadece tek birimde değil tüm birimlerde gerçekleşmesi, kaynak dağılımında birimler arası dengenin gözetilmesi, kaynakların kullanımı ile ilgili izlemelerin gerçekleştirilmesi ve sonuçlarının paydaşlarla değerlendirmesinin yapılması ve önlem alınması, ihtiyaç ve taleplere bağlı olarak kaynakların çeşitlendirilmesi beklenmektedir.⁴⁷ Aynı zamanda üniversitede bir süreç halinde toplumsal katkı performansının izlenmesi ve iyileştirilmesine yönelik planların olması, bu planlara uygun olarak uygulamaların yapılması ve elde edilen sonuçlar ışığında toplumsal katkı politika, strateji ve hedeflerinin ve bu hedeflerin gerçekleştirme keyfiyeti tespit edilmesi, paydaş değerlendirmeleriyle birlikte gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.⁴⁸

Toplumsal katkinin yayın, hizmet, sportif, sanatsal ve kültürel etkinlikler gibi uygulamaları bulunmaktadır. YÖK Kanununun 12. maddesinin iki bendinde toplumun ihtiyaçlarına uygun yayın yapmak ile Türk toplumunun yaşam düzeyini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini söz, yazı ve diğer araçlarla yaymak yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında zikredilmiştir.⁴⁹ Bu noktada üniversite bilimsel yayıncılığının bir toplumsal katkı uygulaması olarak önemli bir işlev göreceği düşünülmektedir. Buna göre üniversite yayıncılığının politika ve yayın ilkeleri tespit edilirken bunların toplumsal katkı ile olan ilişkisi kurulmalı, katkinin boyutu tespit edilmelidir. Aynı şekilde hedefler de belirlenmelidir. Aynı zamanda araştırma geliştirmede olduğu gibi bilimsel yayıncılığının toplumsal katkı boyutuyla da yerel, bölgesel ve ulusal düzeydeki uygulamalarla irtibatı kurulmalıdır. Bu kapsamda üniversite politika, hedef ve stratejilerinde toplumsal katkı öncelikleri tespit edilmelidir. Aynı şekilde bilimsel yayıncılık faaliyetleri de toplumsal katkinin yerel, bölgesel ve ulusal boyutuyla ilişkilendirilebilir, yayınlar arasında bu ilişkiye bağlı olarak önceliklendirme yapılabilir.

Üniversite bilimsel yayıncılığının toplumsal katkı faaliyeti olarak kullanılabilmesi için toplumsal katkı yönetimi ile üniversite bilimsel yayıncılık yönetimi iletişim halinde olmalıdır. Üniversitenin toplumsal katkı politika, hedef ve stratejileri bilimsel yayıncılık yönetimi tarafından ancak bu şekilde bilinebilir ve faaliyete dönüşebilir.

İlke, politika ve hedeflerinde topluma katkı sunmaya yer veren üniversite bilimsel yayıncılığı, bilimsel yayıncılığın mali, fiziki ve insan kaynaklarını tespit ederken bu boyutunu da dikkate almalıdır. Ayrıca bilimsel yayıncılık faaliyetleri ile sürdürülen toplumsal katkı uygulamaları yıllara göre izlenmeli, paydaşlar ile yapılan değerlendirmelerin sonucunda gerekli önlemler alınmalıdır.

2.2.4. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Kalite Güvence Sistemindeki Yeri

Dereceli Değerlendirme Anahtarının birinci başlığı kalite güvencesi sistemi; yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim, araştırma ve toplumsal katkı faaliyetleri ile idari hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesi ve

⁴⁴ Rubrik, Alt ölçüt D.1.1.

⁴⁵ Tuğba Yanpar Yelken, "Toplumsal Katkı Stratejisi ve Hedefleri", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 6 Ocak 2022).

⁴⁶ Rubrik, Alt ölçüt D.1.2. ⁴⁷

Rubrik, Alt ölçüt D.2.1. ⁴⁸

Rubrik, Alt ölçüt D.3.1. ⁴⁹

YK, md. 12/a-c.

akreditasyon süreçlerini planlama ve uygulama esaslarının tümünü kapsar.⁵⁰ Bu çerçevede üniversitelerin misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedeflerini belirlemesi, bu amaç ve hedefler doğrultusunda uygulamalarını yapması, elde edilen sonuçları paydaçlarıyla birlikte değerlendirip önlemler alması beklenir.⁵¹ Yine bu başlık altında kalite güvencesi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi ile alaki politikaların tespiti, bunların birbirleriyle ilişkisinin kurulması, bu politikaların planlama ve karar alma süreçlerinde kullanılması, politikaların izlemesinin yapılarak önlemlerin alınması gereklidir.⁵² Ayrıca üniversitede kalite güvencesi sistemi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı, yönetim sistemini de içine alan hususlarda performansı izlemek üzere bazı göstergeler, anahtar performans göstergesi ve mekanizmaları oluşturmalıdır. Bu kapsamda bilgi yönetim sistemi içerisinde göstergeler izlenmeli, elde edilen bulgular değerlendirilerek önlemler alınmalıdır.⁵³

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığı bu alt ölçütler çerçevesinde değerlendirildiğinde yayın ilke ve politikalarının üniversitenin misyon, vizyon, stratejik amaç ve politikalarıyla uyumlu olması gereklidir. Diğer tarafta yayıncılık ile ilgili kitap, makale, araştırma sonuç vs. yayıncılık faaliyetlerinin üniversite stratejik hedeflerine ulaşmada destekleyici bir role sahip olması beklenir.

Rubrikte iç kalite güvencesi ölçütü kapsamında yükseköğretim kurumlarının kendi bünyesinde kalite güvence çalışmalarını yürütmek üzere kalite komisyonları kurmaları, görev, sorumluluk ve organizasyon yapısını tanımlamaları beklenmektedir. Bu süreçte komisyon planlama ve karar alma süreçlerinde etkin rol almalı, görevlerini katılımı esas alarak çeffaf bir şekilde yürütmelidir. Faaliyetlerden elde edilen bulgular izlenerek, sonuçları değerlendirilmeli ve önlemler alınmalıdır.⁵⁴ Yine bu ölçüt altında yer alan alt ölçüte göre üniversitelerin tüm alanlar ve Rubrik alt ölçütleri ile ilgili olarak kalite güvence mekanizmalarını yani süreçlerini, PUKÖ çevrimlerini oluşturması gereklidir. Buna göre kurumda bütüncül bir anlayışla tüm alanları ve alt ölçütleri de kapsayacak şekilde planlamalar yapılmalı, planlamada uygulama, izleme ve değerlendirmelerin sorumluları, görevlileri, planlama, uygulama, kontrol ve önlem alma aşamalarının periyod ve zamanı belirlenmelidir. Aynı zamanda birlikte değerlendirilecek paydaçlar tespit edilmelidir. Planlamanın ardından planlamaya sadık kalarak uygulamalar yapılmalı, uygulamalardan elde edilen sonuçlar izlenmeli ve paydaçlarla birlikte değerlendirilerek varsa önlemler alınmalıdır. Bütün alt ölçütlerde PUKÖ çevrimleri sistematik bir şekilde işletilmelidir.⁵⁵

Üniversite bilimsel yayıncılığı bu açıdan değerlendirildiğinde yayıncılık faaliyetlerinde de PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi ana unsur olarak bulunmaktadır. Buna göre daha önce eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı başlıklarında ayrıntılı olarak bahsedilen ve birbiriyle ilişkisi kurulan alt ölçütleri ilgilendiren konuların da yayıncılık faaliyetlerinin planlamaları yapılmalıdır. Planlamada sorumlular belirlenmeli, kimin, ne zaman, nerde, neyi, nasıl yapacağı ile ilgili tanımlamalar yapılmalıdır. Plan çerçevesinde yapılan faaliyetler ise izlenmeli ve paydaçlarla değerlendirilmelidir. Değerlendirme sonuçlarına göre iyileştirme çalışmaları yapılmalı, PUKÖ döngüsü devamlı bir şekilde çalıştırılmalıdır.

Kalite süreçlerinde üniversitelerde kalite güvencesi kültürünün yerleşmesinde ve kültür haline gelmesinde liderliğin çok önemli etkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla alt ölçüt bazında üniversitelerde kalite güvencesi kültürünü destekleyerek tüm birim ve süreçleri için içerisine dâhil eden, kalite çalışmalarını koordine eden liderlik anlayışının bulunması, bu anlayışın yansımalarının izlenmesi ve paydaç değerlendirmelerinin ardından iyileştirmelerin yapılması beklenmektedir.⁵⁶ Aynı şekilde kalite süreçlerinin üniversite bilimsel yayıncılığında da işletilmesi konusunda üniversite ve alt birimlerin yöneticilerinin etkin bir liderlik örneği göstermesi, yayıncılık faaliyetlerinde kalitenin kültür haline getirilmesi konusunda liderlik yapmaları beklenir.

Kalite güvencesinin önemli unsurlarından birisi de iç ve dış paydaçların planlama, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerine katılımıdır. Dolayısıyla kalite güvence süreçlerinin kalite güvencesi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı, yönetim ve uluslararasılaşma başlıklarında paydaçlarla ilgili tanımlamaların yapılması, öğrenci, akademik personel vs. iç ve dış paydaçların tespiti, süreçlerin hangi aşamasında görüşlerinin alınacağı, görüş alma mekanizmaları gibi hususlar belirlenmesi, bu çerçevede

⁵⁰ Tuncay Döğeroğlu, "Kalite Güvencesi Sistemi Nedir?", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

⁵¹ Rubrik, Alt ölçüt A.1.1. ⁵²

Rubrik, Alt ölçüt A.1.2. ⁵³

Rubrik, Alt ölçüt A.1.3.

⁵⁴ Rubrik, Alt ölçüt A.2.1; Kalite komisyonu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Gonca Uludağ, "Kalite Komisyonu", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

⁵⁵ Rubrik, Alt ölçüt A.2.2.

⁵⁶ Rubrik, Alt ölçüt A.2.3.

uygulamaların yapılması önem arz etmektedir.⁵⁷ Ayrıca iç ve dış paydaşlar ile belirlenen stratejik paydaşların listesi kamuoyuyla paylaşılmalıdır.⁵⁸ Tam bu noktada farklı boyutlarıyla araştırma geliştirme, eğitim öğretim ve toplumsal katkı ile ilişkisi olan üniversite bilimsel yayıncılığının iç ve dış paydaşları belirlenerek kamuoyuna ilan edilmelidir. Bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin planlaması ve değerlendirilmesi aşamalarında ilgili paydaş görüşleri alınmalı sonra iyileştirmeler yapılmalıdır.

Kalite güvencesinin diğer bir ölçütü ise uluslararasılaşmadır. Bu kapsamda üniversitelerin eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı görevlerinin tamamını içeren uluslararasılaşma politikası olmalı ve bu politika çerçevesinde uygulamalar yapılmalıdır. Ayrıca bu faaliyetler izlenmeli, uluslararası paydaşlar dâhil ilgili paydaşlarla değerlendirilmeli ve önlemler alınmalıdır.⁵⁹ Uluslararası süreçlerin yönetim ve organizasyonel yapısı için planlamalar ve uygulamalar yapılmalı, uygulama sonuçları izlenerek paydaşlarla değerlendirilmeli ve gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.⁶⁰ Aynı şekilde uluslararasılaşmaya yönelik mali, fiziki ve insan kaynağı gibi gerekli kaynakların da planlaması yapılmalıdır. Planlamada iç ve dış kaynakların neler olduğu, nasıl geliştirileceği, sorumluların kimler olduğu, uygulamaların zamanlarına dair bilgiler olmalıdır. Uygulamalar bu planlamalar çerçevesinde yapılmalı, PUKÖ çevrimleri içeltilmelidir.⁶¹ Özellikle kurumun kendi kaynaklarından ayırdığı parasal kaynaklar, yabancı mezun öğrencileri ile yabancı öğretim elemanlarını da içine alan insan kaynakları, araştırmacıları teşvik amacıyla oluşturulan eğitim faaliyetleri birer kaynaktır. Yine proje yazım destek birimi, teknoloji transfer ofisi, patent destek birimi, yabancı dil yazım ve tercüme destek birimi ve teknokent gibi destek birimleri, yerel ve ulusal kurum ve kuruluşların sağladığı kaynaklar, hareketlilikler vs. kaynaklar uluslararasılaşma kaynakları arasında zikredilebilir.⁶² Diğer süreçlerde olduğu gibi uluslararasılaşma politikası, hedefleri ve stratejisi doğrultusunda faaliyet yürüten birimlerin uluslararasılaşma performansının izlenmesi ve ilgili paydaşlarla değerlendirilmesi, varsa buna yönelik önlemlerin alınması, PUKÖ çevrimlerinin içeltilmesi gereklidir.⁶³

Eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı süreçlerindeki uluslararasılaşma faaliyetleri üniversite bilimsel yayıncılığı için de geçerlidir. Bu çerçevede yayıncılık ilke ve politikalarında uluslararasılaşmaya yönelik ilke ve politikaların zikredilmesi beklenir. Bu çerçevede uluslararası paydaşlar belirlenmeli, yayıncılık alanlarında işbirliğine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Yine uluslararası indeksler uluslararasılaşma anlamında önemli bir mekanizma görevi görmektedir. Bu sebeple bilimsel yayıncılık hedefleri arasına uluslararası indeksler tarafından taranmaya yönelik hedefler konulmalı ve bu çerçevede faaliyetlerde bulunulmalıdır. Üniversite bilimsel yayıncılığının uluslararasılaşma hedeflerine ulaşması yönünde yukarıda ifade edilen gerekli olan mali, insan ve fiziki kaynakların sağlanması yönünde planlama ve uygulamalar da yapılmalıdır. Aynı zamanda bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin uluslararasılaşma performansı izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Yıllara göre hedeflere ulaşma düzeyi izlenerek paydaşlarla değerlendirilmeli ve gerekli önlemler alınmalıdır.

2.2.5. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Yönetim Sistemindeki Yeri

Üniversite bilimsel yayıncılığı ile alakalı önceki başlıklarda ifade edilen hususların ve üniversitenin eğitim- öğretim, araştırma-geliştirme, toplumsal katkı, idari destek süreçlerinin bir bütün halinde yönetilmesini sağlamak üzere yönetim sistemi ve yapısı oluşturmak kalite süreçlerinin bir gereğidir.⁶⁴ Bu noktada üniversitenin misyondan vizyona giden süreçte vizyona ulaşabilmesi için misyon ve stratejik hedefleri ve süreçleriyle uyumlu yönetim modeli ve idari yapılanmasını oluşturmalıdır.⁶⁵ Bununla ilgili süreçleri izlemeli ve paydaşlarla birlikte yapılan değerlendirmenin ardından yönetim yapılanmasında iyileştirmeler yapılmalıdır. Yine üniversitede tüm birim ve alanları kapsayacak şekilde bütün süreçlerin tanımlanması, sorumluların belirlenmesi ve uygulamaların bu süreçlere bağlı kalınarak yürütülmesi beklenmektedir. Bununla birlikte süreçlere ilişkin sonuçların performans göstergeleriyle izlenmesi, paydaşlarla beraber değerlendirmelerinin yapılması ve ihtiyaçlara göre iyileştirmelerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.⁶⁶

⁵⁷ Rubrik, Alt ölçüt A.3.1.

⁵⁸ Paydaş katılımı ile ilgili olarak bk. Mürçide Dilek Avcıoğlu Erkan, "Kalite Güvence Sistemi ve Paydaşlar", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

⁵⁹ Rubrik, Alt ölçüt A.4.1. ⁶⁰

Rubrik, Alt ölçüt A.4.2. ⁶¹

Rubrik, Alt ölçüt A.4.3.

⁶² Ayrıntılı bilgi için bk. Sina Ercan, "Uluslararasılaşma Bağlamındaki Kaynaklar", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

⁶³ Rubrik, Alt ölçüt A.4.4; Uluslararasılaşma süreç ve göstergeleri için bk. Sina Ercan, "Uluslararasılaşma Performansının İzlenmesi ve İyileştirilmesi", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

⁶⁴ Rubrik, Başlık E.1.

⁶⁵ Rubrik, Alt ölçüt E.1.1.

⁶⁶ Rubrik, Alt ölçüt E.1.2.

Üniversite bilimsel yayıncılığının da bir organizasyon yapısının ve çemasının bulunması gerektiğini önceki başlıklarda ifade etmiştik. Üniversite yönetim sistemi bütünlük bir yapıya sahip olduğu için yayıncılıkla ilgili yönetimin üniversite ve ilgili alt birimlerin yönetimiyle bütünlük ve uyumlu olması kalite açısından önemlidir. Aynı zamanda üniversitede tüm süreçlerin tanımlanması kapsamına bilimsel yayıncılık süreçleri de girmektedir. Bu sebeple Üniversite bilimsel yayıncılığına yönelik başvuru süreci, yayın süreci, derleme süreci, dağıtım süreci gibi akademik ve idari süreçlerin tanımlanması, sorumluların ve görevlerinin tespiti kalitenin bir gereğidir. Diğer taraftan bu süreçlere dair izlemeler yapılmalı, yayıncılar, akademik kadro vs. paydaçlarla gerekli değerlendirmeler yapıldıktan sonra süreçlere yönelik iyileştirmeler yapılmalıdır.

Rubrikte yönetim sistemi kapsamında insan kaynakları ile finansal kaynakların yönetimin sağlanması beklenmektedir. Buna göre insan kaynakları politikası ve stratejik hedeflerle uyumlu olarak belirli bir süreç dâhilinde insan kaynaklarının yönetimi yapılmalıdır. Bu kapsamda içe alımlarda kadrolar için gerekli yetkinlikler tanımlanmalı ve buna göre uygulamalar olmalıdır, yine var olan personelin yaptığı görev ile alakalı yetkinliğine dair eğitim uygulamaları yapılmalı, aynı zamanda performans izlemesi yapılarak ödül mekanizmaları kurulmalıdır. Tüm bu uygulamaların anket vs. mekanizmalarla izlemesi yapılmalı, ilgili paydaçlarla değerlendirerek gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.⁶⁷

Üniversite yapılanmasının bir parçası olan bilimsel yayıncılığı sürecinde görev alan insan kaynaklarına dair yönetimin planlamasının bütünlük olarak yapılması, uygulama kapsamında bu alanda görev yapacak personelin yetkinlik ve yeterliliklerinin belirlenmesi, çalışan personelin ise yetkinliğini artırıcı eğitim çalışmalarının yapılması önem arz etmektedir. Tüm uygulamalarda PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.

Üniversitelerin devlet bütçesi, döner sermaye, öz kaynaklar, açık öğretim, uzaktan eğitim ve sürekli eğitim gelirleri, araştırma kaynakları gibi mali kaynaklarını da bütünlük bir şekilde yönetmesi beklenmektedir. Bunun için bütünlük yönetim planlaması, kullanımı, izlenmesi ve gözden geçirilerek değerlendirilmesinin yapılması ve önlemlerin alınması da beklenir. Ayrıca finansal kaynakların dağılımı çeffaf ve hesap verilebilirlik ilkesine uygun olmalı, üniversitenin stratejik amaçları çerçevesinde gerçekleştirilmelidir.⁶⁸

Daha önce ifade edilen üniversite bilimsel yayıncılığının kaynak yönetiminin de bu ölçüt çerçevesinde üniversite finansal kaynak yönetimi ile bütünlük olarak yapılması gerekli görülmektedir. Bu uygulamaların izlemesi ve paydaç değerlendirmeleri sonucu iyileştirmeleri yapılmalıdır.

Yönetim sistemi başlığı altında kalitenin üniversitelerden istediği diğer bir ölçüt ise entegre bir bilgi yönetim sistemine sahip olmalarıdır. Entegre bilgi sisteminin yönetim sistemi eğitim-öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvencesi süreçlerini içine alması, tüm birimleri içine alan bir sistem olması beklenir. Yönetim ve uygulamaya yönelik etkinliği ancak bu şekilde güvence altına alınabilir. Entegre bilgi sisteminde bilgi ve veriler periyodik olarak saklanır. Ayrıca bunlar analiz edilir. Entegre bilgi yönetim sistemine ve kullanımına ilişkin sonuçlar sistematik olarak izlenmeli, paydaç görüşleri alınmalı ihtiyaçlar ve talepler doğrultusunda güncellemeler yapılmalıdır.⁶⁹ Aynı şekilde üniversite bilimsel yayıncılığına ait hususlardan imkan dahilinde olanların bu sisteme entegre edilmesi, özelliği itibarıyla ayrı programlar kullanılıyorsa programların birbiriyle haberleşmelerinin sağlandığı bir sistem oluşturulması beklenmektedir. Bu sistemlerin kullanımı ile ilgili veriler paydaçlarla değerlendirilmeli ve sistem ile ilgili iyileştirmeler yapılmalıdır.

Entegre bilgi sistemi vasıtası ile veya diğer metotlarla elde edilen bilgilerin güvenliğini sağlayacak uygulamalar yapılmalıdır. Bilgi güvenliğinin yanında ele edilen verilerin giriş sorumluları, zamanlaması, değiştirilip değiştirilmediği gibi bilgi güvenliği de bu uygulamalarla güvence altına alınmalı, PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.⁷⁰ Bilimsel yayıncılık süreçlerinde de veri girişleri yapılmaktadır. Dolayısıyla elde edilen bilgi ve verilerin de güvenliği ile güvenliğini sağlayacak planlamalar yapılmalı, planlar uygulanmalı, uygulama sonuçları izlenmeli ve paydaçlarla değerlendirme sonrası iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷¹

Üniversiteler çalışmaları esnasında yemek hizmeti almak gibi hususlarda dışarıdan destek hizmetleri almaktadır. Bu alt ölçüt kapsamında kurumun bu hizmetlerin uygunluğu, kalitesi ve sürekliliğini güvence altına alması beklenir. Bunun için kurum tanımlı süreçlerini belirlemeli, tedarik süreci, uygunluk ve kalite kriterleri gibi mekanizmalarını tespit etmelidir. Planlamalar çerçevesinde yapılan uygulamalar izlenmeli ve tedarik

⁶⁷ Rubrik, Alt ölçüt E.2.1.

⁶⁸ Rubrik, Alt ölçüt E.2.2; Bk. Tuba Canvar Kahveci, "Kaynakların Yönetimi", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

⁶⁹ Rubrik, Alt ölçüt E.3.1; Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", Pilot Uygulama-4.

⁷⁰ Rubrik, Alt ölçüt E.3.2.

⁷¹ Ayrıntılı bilgi için bk. Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", Pilot Uygulama-4.

zincirinde yer alan paydaçlar, hizmet verilenler gibi iç paydaçlarla yapılacak değerlendirmelerin ardından ihtiyaç ve taleplere göre önlemler alınmalıdır.⁷² Bu durumun hizmetlerin kalitesinin yükletilmesini garanti altına alması beklenir. Neticede üniversite bilimsel yayıncılığında da basım, çeviri hizmeti, dağıtım, satış gibi dışarıdan satın alınan destek hizmet kalemleri bulunmaktadır. Bu kapsamda alınan hizmetlerin uygululuk ve kalitesi ile sürekliliğine yönelik planlamalar yapılmalıdır. Bu hizmetlerin alımına dair kriterler belirlenerek uygulamalara yansıtılmalıdır. Bununla uygulama sonuçları izlenmeli, yayıncılık anlamında tedarikçiler ve diğer paydaçlarla değerlendirilmeli, gerekli önlemlerin alınması yoluna gidilmelidir.

Kalite üniversitelerden kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik politika belirlemesini, bilgilendirmeyi yapacağı süreç, yöntem ve mekanizmaları belirlemesini beklemektedir. Aynı zamanda bilgilendirme faaliyetleri tek bir alanda değil eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvence sistemi gibi tüm alanlarda yapılması istenmektedir. Bilgilendirmeye yönelik uygulamalar izlenmeli ve elde edilen sonuçlar paydaçlarla değerlendirilmeli, süreç, mekanizma gibi hususlarda iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷³ Üniversite yayıncılığının üniversite içi ve dışı birçok faaliyeti bulunmaktadır. Ayrıca tüm alanlarla farklı düzeylerde ilişkisi bulunmaktadır. Bu sebeple yayıncılık faaliyetleri ve süreçleri konusunda kamuoyunun nasıl, ne şekilde, kimler tarafından bilgilendirileceğini içeren planlamalar yapılmalı, politikalar belirlenmelidir. Süreçte PUKÖ çevrimleri içletilmelidir. Bilgilendirme yayıncılık faaliyetlerinin görünür hale gelmesini temin edecek, aynı zamanda iyi uygulama örneklerini paylaşma istediğini artıracaktır.⁷⁴

Yönetim sisteminin son alt ölçütünde üniversiteler uygulamalarıyla ilgili ilkesel olarak hesap verebilmeyi, sorulara cevap verebilmeyi benimsemiş olmalı, hesap verebilme yöntemlerini ve süreçlerini tespit etmelidir. Aynı zamanda tüm alanlarla ilgili kendisine soru sorulduğunda cevap verebilmelidir. Bu faaliyetler sonunda elde edilen veriler değerlendirilmeli, hesap verebilmeye yönelik iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷⁵ Üniversitenin faaliyeti olan bilimsel yayıncılık faaliyetleri ile ilgili olarak özeldir yayıncılık sorumluları, genelde üniversite, sorular her türlü soruya cevap verebilmelidir. Bunun için politika ve ilkelerini belirlemeli, hesap verme mekanizmalarını ise tespit etmelidir. Dolayısıyla yapılan uygulamalar izlenmeli, paydaçlar yapılan değerlendirmeler sonrası varsa güncellemeler yapılmalıdır.

Sonuç

Yükseköğretimde kalite süreçlerine yönelik son yıllarda önemli faaliyetler yürütülmüş, bu kapsamda 2547 sayılı YÖK Kanununa eklenen bir madde ile kalite süreçlerini yürütme vazifesi Yükseköğretim Kalite Kuruluna (YÖKAK) verilmiştir. YÖKAK bu çerçevede ilgili mevzuatını oluşturarak yükseköğretim kurumlarında dış değerlendirme, akreditasyon ve izleme programlarını hayata geçirerek birçok üniversitenin dış değerlendirmesini gerçekleştirmiş, akreditasyon programı kapsamında bazı üniversitelere akreditasyon vermiştir. Bununla birlikte program akreditasyonunu yürüten akreditasyon kuruluşlarının tescilini de devam ettirmiştir. Bu arada uluslararası alanda önemli mesafeler kaydeden YÖKAK, değerlendirme sistemini güncelleyerek Dereceli Değerlendirme Anahtarını (Rubrik) oluşturarak değerlendirme süreçlerinde iyileştirmeler yapmıştır. Dolayısıyla üniversiteler kalite süreçlerinde yer alması beklenen kurumlar olarak teşvik edilmiştir.

Üniversitenin bir faaliyeti olan bilimsel yayıncılık ise 1984 yılında çıkarılan iki adet yönetmelikle düzenlenmiş olmasına rağmen idari, mali, telif hakları gibi hususların yönetiminde yukarıda ifade edilen farklı kanun, yönetmelik ve yönergelerle ilişkilendirilmiştir. Üniversitelerin kalite süreçlerine girmesiyle birlikte doğal olarak bir üniversite faaliyeti olan bilimsel yayıncılığın kalite süreçlerindeki konumu da gündeme gelmekte, bilimsel yayıncılık faaliyetlerinde kalite süreçlerinin nasıl içletileceği konusu tartışılmaktadır. Bu çerçevede yapılan değerlendirmelere göre Rubrik sitemine bakıldığında üniversite bilimsel yayıncılığını bir başlık, ölçüt veya alt ölçüt bazında ele alındığı görülmektedir. Rubrikte kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi başlıkları altındaki ölçütler ile değerlendirmeler yapılmaktadır. Üniversite yayıncılığı bu alt ölçütler arasında doğrudan yer almamış olsa da birçok alt ölçüt ile ilişkilidir. Özellikle araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı ve eğitim öğretim başlıklarındaki ölçütlerle önemli bağlantısı bulunmaktadır. Yönetim sistemi ile kalite güvence sistemi başlıklarındaki alt ölçütlerle olan bir kısım ilgisi diğer başlıklarla da bulunmaktadır. Buna göre üniversite yayıncılığı kapsamında eğitim öğretim başlığında öğrenme kaynakları ve engelsiz fakülte ölçütleri kapsamında; araştırma geliştirme başlığının araştırma politikası, hedefleri ve stratejisi, araştırma- geliştirme süreçlerinin yönetimi ve organizasyonel yapısı, araştırmaların yerel, bölgesel, ulusal ihtiyaç ve

⁷² Rubrik, Alt ölçüt E.4.1.

⁷³ Rubrik, Alt ölçüt E.5.1.

⁷⁴ Tuba Canvar Kahveci, "Yönetimin Etkinliği, Hesap Verebilirliği, Kamuoyunu Bilgilendirme", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

⁷⁵ Rubrik, Alt ölçüt E.5.2.

taleplerle ilişkisi, araştırmancının fiziki, teknik ve mali kaynakları, kurumun araştırma politikası, hedefleri, stratejisi ile uyumlu lisansüstü programları, araştırma yetkinliği, ulusal ve uluslararası ortak programlar ve ortak araştırma birimleri, öğretim elemanı performans değerlendirme ve iyileştirme, araştırma bütçe performansı ile ilişkisi bulunmaktadır. Yine toplumsal katkı bağlamında toplumsal katkı stratejisi, kaynakları ve performansı; kalite güvence bağlamında misyon ve stratejik amaçlar, kalite güvencesi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi politikaları, kurumsal performans yönetimi, PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi, liderlik, paydaş katılımı ve uluslararasılaşma ile de ilgilidir. Yönetim sisteminde ise idari birimlerin yapısı, süreç yönetimi, kaynakların yönetimi, bilgi yönetim sistemi, destek hizmetleri, kamuoyunu bilgilendirme ve hesap verebilirlik ile ilişkisi bulunmaktadır.

Bu başlıklar altında üniversite bilimsel yayıncılığı ele alındığında kalite süreçlerinde yeri olan, aynı zamanda özelde bilimsel yayıncılık genelde üniversite faaliyetlerinde kaliteyi besleyen bir mekanizma olarak değerlendirilebilir.

Üniversite bilimsel yayıncılığında kalite süreçlerinin işletilmesi halinde anket sonuçlarında ortaya çıkan bilimsel yayıncılığın mevzuatına yönelik beklentiler, yayıncılık politika ve hedeflerinin belirlenmesi, idari yapılanma, görev tanımları, kamuoyu ile paylaşıma, paydaşların görüşlerini alarak değerlendirme, süreçlerin belirlenmesi ve uygulamaların süreçlere uygun yürütülmesi, günümüzde ortaya çıkan açık erişim, elektronik yayıncılık, uluslararasılaşma, hesap verebilirlik, şeffaflık, verimlilik gibi birçok konudaki gelişmeye açık yönlerde iyileşmelerin sağlanacağı düşünülmektedir.

EtikBeyan/EthicalStatement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / *It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.*

Yazar(lar)/ Author(s)

.....

Finansman / Funding

Yazarlar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir Dış fon almadıklarını kabul ederler / The authors acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Çalışmanın Tasarlanması / Conceiving the Study: GK (%55), AA (%45)

Veri Toplanması / Data Collection: GK (%70), AA (%30) **Veri**

Analizi / Data Analysis: GK (%60), AA (%40) **Makalenin Yazımı /**

Writing up: GK (%80), AA (%20)

Yazar Katkıları / Author Contributions

MakaleGönderimiveRevizyonu/SubmissionandRevision: GK (%90), AA (%10)

Çıkar Çatışması / Competing Interests

Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan ederler / The authors declare that they have no competing interests.

Teçekkür/Thanks

Çalışmada anket verilerini kullanmamıza izin veren 4. Editörler Çaliştayi düzenleme kurulu üyelerine ve koordinatör Dr. Abdullah Demir'e teşekkür ederim.

Kaynakça

4. Türkiye Editörler Çaliştayi Düzenleme Kurulu. *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, 2021. <https://editorlercalistayi.com/wp-content/uploads/2022/01/%C3%9Cniversitelerde-Bilimsel-Kitap-ve-Dergi-Yay%C4%B1nc%C4%B1l%C4%B1%C4%9F%C4%B1-2021-Anketi-Sonu%C3%A7lar%C4%B1.pdf>
- Ar, İlker Murat. "Araştırma Kaynakları". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-kaynaklari/>

- Ar, İlker Murat. "Araştırma Yetkinliği". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022.
<https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-yetkinligi/>
- Avçaroğlu Erkan, Mürçide Dilek. "Kalite Güvence Sistemi ve Paydaçlar". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-komisyonu-calismalarina-paydas-katiliminin-saglanmasi/>
- Aydemir, Halis. "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması". *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (IAA)*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://youtu.be/sCp5LLKU2pY>
- BK, Basın Kanunu (Kanun No. 5187). *Resmî Gazete* 25504 (26 Haziran 2004). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/06/20040626.htm#1>
- Canvar Kahveci, Tuba. "Araştırma Politikası". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-arastirma-politikasi/>
- Canvar Kahveci, Tuba. "Kaynakların Yönetimi". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kaynaklarin-yonetimi/>
- Canvar Kahveci, Tuba. "Yönetimin Etkinliği, Hesap Verebilirliği, Kamuoyunu Bilgilendirme". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/yonetimin-etkinligi-hesap-verebilirligi-kamuoyunu-bilgilendirme/>
- Dögeroğlu, Tuncay. "Kalite Güvencesi Sistemi Nedir?". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-guvence-sistemi-nedir/>
- DSİBMY, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSİBMY). *Resmî Gazete* 26509 (1 Mayıs 2007). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070501-8.htm>
- Ercan, Sina. "Uluslararasılaşma Bağlamındaki Kaynaklar". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-uluslararasilasma-baglamindaki-kaynaklari/>
- Ercan, Sina. "Uluslararasılaşma Performansının İzlenmesi ve İyileştirilmesi". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/uluslararasilasma-performansinin-izlenmesi-veye-iyilestirilmesi/>
- FESEK, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FESEK) (Kanun No. 5846). *Resmî Gazete* 7981 (13 Aralık 1951). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7981.pdf>
- KMYKK, Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK) (Kanun No. 5018). *Resmî Gazete* 25326 (24 Aralık 2003). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/12/20031224.htm#1>
- Kavak, Yüksel. "Öğrenme Kaynakları, Erişilebilirlik ve Destekler". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/ogrenme-kaynaklari-erisilebilirlik-ve-destekler/>
- Kiral, Bilgen. "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi". *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (2020), 170-189. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1156348>
- Nasir, Aslıhan. "Araştırma Performansı". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-performansi/>
- Okur, Muhammet Recep - Demir, Muhammed. "Görme Engelli Öğrenenlerin Eğitim Yaçantısında Karşılaşılan Sorunların Belirlenmesi, Açık ve Uzaktan Öğrenme Alanı İçin Çözüm Yolları Geliştirilmesi". *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAD)* 5/2 (2019), 49-62. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/734123>
- Türkan, Ahmet. "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Araştırma ve Geliştirme". *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (IAA)*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://youtu.be/gEhGFL8vLyc>
- Türkel, Rifat. "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Eğitim ve Öğretim". *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (IAA)*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://youtu.be/83AlZujfBY> - <https://iaa.org.tr/egitimler/iaa-degerlendirici-egitimi-modulleri/iaa-degerlendirici-egitimi-modulleri/rubrik-tabanli-degerlendirici-egitimi/>
- Uludağ, Gonca. "Kalite Komisyonu". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-komisyununun-gorev-ve-sorumluluklari/>
- ÜYY, Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY). *Resmî Gazete* 18301 (3 Şubat 1984). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18301.pdf>
- TYDKDYİY, Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik (TYDKDYİY). *Resmî Gazete* 18553 (22 Ekim 1984). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18553.pdf>
- Yanpar Yelken, Tuğba. "Toplumsal Katkı Stratejisi ve Hedefleri". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 6 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-toplumsal-katki-stratejisi-ve-hedefleri/> YKG-YKY, Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği (YKG-YKY) 30604 (23 Kasım 2018). Erişim 3 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/11/20181123-16.htm> Rubrik, Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik Değerlendirme Formu). Yükseköğretim Kalite Kurulu (2020). Erişim 5 Ocak 2022.

https://yokak.gov.tr/Common/Docs/Site_degerlendirme_prog_doc_v_2_0/EK_2_Rubrik_Degerlendirme_Formu.pdf

YK, Yükseköğretim Kanunu (YK) (Kanun No. 2547). *Resmî Gazete* 17506 (6 Kasım 1981). Erişim 2 Ocak 2022.

<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17506.pdf>

YKDSKİY, Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik (YKDSKİY).

Resmî Gazete 31159 (18 Haziran 2020). Erişim 2 Ocak 2022.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/06/20200618-3.htm>

YKEDKY, Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği (YKEDKY). *Resmî Gazete* 27672 (14

Ağustos 2010). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/08/20100814-3.htm>

YÜKİTHKHK, Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde

Kararname (YÜKİTHKHK) (Kanun No. 124). *Resmî Gazete* 18228 (21 Kasım 1983). Erişim 3

Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18228.pdf>

ESKİYE

ÜNİVERSİTELERDEKİ BİLİMSEL YAYINCILIĞIN KALİTE SÜREÇLERİNDEKİ YERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Yazar : Rifat TÜRKEL Sayfa Sayısı : 16 Kelime Sayısı : 8468 Karakter Sayısı : 72086

ORJİNALLİK RAPORU

BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ
%8	-	-	-

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	0 - Internet Source	<%1
2	OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi - Genelleştirilmiş Problemlerli İnternet Kullanım Ölçeği 2'nin Türkçe'ye Uyarlama Çalışması	<%1
3	[ÇIKARILAN KAYNAK] # Afyon Kocatepe Üniversitesi - The effect of global risk indicators on developing country stock exchanges: The case of BRICS-T	<%1
4	openaccess.cu.edu.tr - The Investigation of Different Lead Concentrations on Sunflower's (Helianthus annuus L. cv Eklor) Some Physiological Parameters	<%1
5	[ÇIKARILAN KAYNAK] # 0 - Internet Source	<%1
6	[ÇIKARILAN KAYNAK] # 0 - Internet Source	<%1
7	Orta Doğu Teknik Üniversitesi - A proposal for an administrative structure for cultural heritage management in Turkey	<%1

8	OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi (Dergipark) - Ortaokul Matematik Öğretmenlerinin Manipülatif Kullanımına İlişkin Tutumlarının ve İhtiyaçlarının İncelenmesi	<%1
9	[ÇIKARILAN KAYNAK] # The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - THE COVERAGE OF EU-TURKEY REFUGEE DEAL IN TURKISH ONLINE PRESS	<%1
10	kgs.ikcu.edu.tr - Internet Source	<%1
11	[ÇIKARILAN KAYNAK] # YEDI (Dergipark) - Seramik Sanatında Sergileme Sorunları	<%1
12	Sayıştay - Özel Bütçeli İdareler - A - 2019 Denetim Raporları - sayistay.gov.tr	%1
13	[ÇIKARILAN KAYNAK] # Bartın Üniversitesi - Türkiye'de sivil toplum örgütlerinin yükseköğretim politika süreçlerine etkileri	<%1
14	[ÇIKARILAN KAYNAK] # 0 - Internet Source	<%1
15	[ÇIKARILAN KAYNAK] # Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi - The Basis of Royalty Payments in Universities and The Situation Arising as a Result of Requesting Recording to Circulating Capital	<%1
16	sgdb.boun.edu.tr - Internet Source	<%1
17	Gazi Üniversitesi - Üniversitelerde görev yapan idari personelin örgütsel kimlik ve özyeterlik algıları arasındaki ilişki	<%1
18	Sayıştay - Özel Bütçeli İdareler - A - 2019 Denetim Raporları -	<%1
19	[ÇIKARILAN KAYNAK] # Sayıştay - Özel Bütçeli İdareler - A - 2017 Denetim Raporları - ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	<%1
20	[ÇIKARILAN KAYNAK] # uzem.trabzon.edu.tr - Internet Source	<%1
21	CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (Dergipark) - Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğündeki Örgüt İkliminin Çalışanların Motivasyonu ve Performansı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi	<%1

22	[ÇIKARILAN KAYNAK] # www.nurhayatvareol.com - Internet Source	<%1
23	Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi - Görme engelli öğrenenlerin eğitim yaşantısında karşılaştıkları sorunların belirlenmesi, açık ve uzaktan öğrenme alanı için çözüm yolları geliştirilmesi	<%1
24	www.oktemvardar.com - Internet Source	<%1
25	[ÇIKARILAN KAYNAK] # Dumlupınar Üniversitesi - Entegre raporlamanın yatırımcılar açısından analizi ve entegre yatırım analizi algoritması	<%1
26	portal.yokak.gov.tr - Internet Source	<%1
27	[ÇIKARILAN KAYNAK] # 0 - InternetSource	<%1
28	[ÇIKARILAN KAYNAK] # Gaziantep Üniversitesi - Türkiye'de 'Eğitim tarihi' alanında elektronik ortamda yayınlanmış makalelerin incelenmesi	<%1
29	[ÇIKARILAN KAYNAK] # Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi - Meslek, Sanat ve Disiplin Olarak Kamu Politikası: Türkiye'ye İzdüşümleri	<%1
30	[ÇIKARILAN KAYNAK] # Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi - TÜRKİYE'NİN NÜKLEER SİLAHLARIN YAYILMASININ ÖNLENMESİ (NSYÖ) ANLAŞMASINA KATILIMI: NEDENLERİ VE ETKİLERİ	<%1
31	[ÇIKARILAN KAYNAK] # 0 - Internet Source	<%1
32	[ÇIKARILAN KAYNAK] # portal.yokak.gov.tr - Internet Source	<%1
33	[ÇIKARILAN KAYNAK] # Trakya Üniversitesi - Yükseköğretim kurumlarında kalite güvencesi sistemi ve trakya bölge üniversitelerinin incelenmesi	<%1
34	0 - Internet Source	<%1

35	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi - İstanbul'daki üniversitelerde uzaktan eğitim yönetiminin değerlendirilmesi	<%1
36	[ÇIKARILAN KAYNAK]# 0 - Internet Source	<%1
37	0 - Internet Source	<%1
38	[ÇIKARILAN KAYNAK]# 0 - Internet Source	<%1
39	Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi - . Kıbrıs ve Türkiye Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (4-8. Sınıf) Ders Kitaplarındaki Görsellerin Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi	<%1
40	kalite.ibu.edu.tr - Internet Source	<%1
41	kalite.ozal.edu.tr - Internet Source	<%1
42	0 - Internet Source	<%1
43	0 - Internet Source	<%1
44	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi - Yükseköğretimde kalite uygulamalarının yayılımının yeni kurumsal kuram çerçevesinde değerlendirilmesi	<%1
45	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi - Üniversite personelinin kalite süreçleri algısının incelenmesi: Giresun Üniversitesi örneği	%1

3. DEĞERLENDİRME SÜRECİ

1. Değerlendirme

Hakem Değerlendirmesi-1

Form Cevabı:

Eskiyei dergisi Yayın Kurulu, Mart 2022 tarihinde yayımlanacak sayısından itibaren, yayımlanan tüm makalelerin hakem raporlarını da hakem isimlerini gizli tutarak yayımlama kararı almıştır.:*Anladım (Yazara Açık)*

Makalenin Ağırlıklı Sınıfı / Submission Category::*Araştırma / Research (Yazara Açık)*

Başlıklar yazının konusunu kısa açık ve yeterli ölçüde yansıtır mı? / Does the title reflect the subject matter of the article clearly and exactly?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Özet yazının amacını kapsamını ve sonuçlarını yansıtır mı? / Does the Turkish abstract reflect the aim scope and conclusions of the article?: *Kısmen, düzeltilmelidir / Partially, should be revised (Yazara Açık)*

Abstract yazının amacını kapsamını ve sonuçlarını yansıtır mı? / Does the abstract reflect the aim scope and conclusions of the article?: *Kısmen, düzeltilmelidir / Partially, should be revised (Yazara Açık)*

Makale dilbilgisi kurallarına uygun açık ve yalın bir anlatım yolu izlenmiş mi? / Is the text of the article clear and flawless as per the grammar rules?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Çalışmanın konusu yeterli ölçüde ele alınabilmiş mi? / Has the author presented the subject of the article in a proper methodological perspective?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Çalışmanın amacı yeterli ölçüde belirtilmiş mi? / Has the author presented the aim of the article?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Araştırmada kullanılan yöntem uygun mu? / Is the method used in the research appropriate?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Çalışma neticesinde ulaşılan sonuçlar yeterli mi? / Has the author presented the result of the article sufficiently?: *Evet / Yes (Yazara Açık)* Yazarın ele aldığı konu hakkındaki yorum ve analizleri yeterli mi? / Are the comments and analysis of the subject covered by the author sufficient?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Makalede kullanılan kaynaklar makale yazım kurallarına uygun olarak düzenlenmiş mi?
/Are the resources which are referred in the article shown in accordance with the rules of the Journal?: *Evet / Yes (Yazara Açık)* **Kullanılan eserlere kaynakça kısmında yer verilmiş mi?**
/ Are the resources which are referred in the article shown properly in the bibliography?:
Evet / Yes (Yazara Açık)

Çalışma bilimsel yayın etiğine uygun hazırlanmış mı? /Is the study prepared in accordance with scientific publication ethics?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

İncelediğiniz makale bilime katkısı olan özgün bir çalışma mıdır? /Does the article have an original contribution to knowledge and the field?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Görüş ve önerilerinizi belirttiğiniz makale metnini WORD veya PDF formatında Dosya olarak eklediniz mi? / Have you attached the article text containing your comments and suggestions to your report in MS Word or Pdf format?: *Hayır / No (Yazara Açık)*

Düzeltilmeler yapıldıktan sonra tarafınızdan tekrar incelenmesi gerekir mi?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Yazara Not: *yönteminizi özetle belirtmelisiniz. (Yazara Açık)*

Editöre Not: *hakemlenebilir.*

Öneri: *Kabul (Yazara Açık)*

Yazarın Cevabı: Yazının kıymetli hakeminin belirttiği üzere yöntem özde belirtilmiştir. Hakem hocamızın katkısı için teşekkür ederim. Selamlarımla.

Hakemin yüklediği değerlendirme dosyası bulunmamaktadır.

Hakem Değerlendirmesi-2

Form Cevabı:

Makalenin Ağırlıklı Sınıfı / Submission Category::Araştırma / Research

(Yazara Açık)

Başlıklar yazının konusunu kısa açık ve yeterli ölçüde yansıtıyor mu? / Does the title reflect the subject matter of the article clearly and exactly?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Özet yazının amacını kapsamını ve sonuçlarını yansıtıyor mu? / Does the Turkish abstract reflect the aim scope and conclusions of the article?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Abstract yazının amacını kapsamını ve sonuçlarını yansıtıyor mu? / Does the abstract reflect the aim scope and conclusions of the article?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Makale dilbilgisi kurallarına uygun açık ve yalın bir anlatım yolu izlenmiş mi? / Is the text of the article clear and flawless as per the grammar rules?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Çalışmanın konusu yeterli ölçüde ele alınabilmiş mi? / Has the author presented the subject of the article in a proper methodological perspective?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Çalışmanın amacı yeterli ölçüde belirtilmiş mi? / Has the author presented the aim of the article?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Araştırmada kullanılan yöntem uygun mu? / Is the method used in the research appropriate?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Çalışma neticesinde ulaşılan sonuçlar yeterli mi? / Has the author presented the result of the article sufficiently?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Yazarın ele aldığı konu hakkındaki yorum ve analizleri yeterli mi? / Are the comments and analysis of the subject covered by the author sufficient?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Makalede kullanılan kaynaklar makale yazım kurallarına uygun olarak düzenlenmiş mi? / Are the resources which are referred in the article shown in accordance with the rules of the Journal?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Kullanılan eserlere kaynakça kısmında yer verilmiş mi? / Are the resources which are referred in the article shown properly in the bibliography?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Çalışma bilimsel yayın etiğine uygun hazırlanmış mı? / Is the study prepared in accordance with scientific publication ethics?: Evet / Yes (Yazara Açık)

İncelediğiniz makale bilime katkısı olan özgün bir çalışma mıdır? / Does the article have an original contribution to knowledge and the field?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Görüş ve önerilerinizi belirttiğiniz makale metnini WORD veya PDF formatında Dosya olarak eklediniz mi? / Have you attached the article text containing your comments and suggestions to your report in MS Word or Pdf format?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Düzeltilmeler yapıldıktan sonra tarafınızdan tekrar incelenmesi gerekir mi?: *Hayır / No*
(Yazara Açık)

Yazara Not: *Kalite ve akreditasyon sürecinde eksik kalan bir yönü ele alıp değerlendirdiğiniz ve bu eksikliğe dikkat çektiğiniz için tebrik ederim. (Yazara Açık)*

Editöre Not: *Araştırma akademik, dil ve şekilsel açıdan başarılıdır. Bu haliyle yayımlanması uygundur.*

Öneri: *Kabul (Yazara Açık)*

Yazarın Cevabı: *Hakem hocamızın metin içerisinde yaptığı değişiklikler aynen korunmuştur. Kendisine değerli katkıları ve emekleri için teşekkür ederim. Selamlarımla.*

ESKİYE

Hakemin Yüklendiği Değerlendirme Dosyaları

Üniversitelerdeki Bilimsel Yayıncılığın Kalite Süreçlerindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme

Öz

Üniversitelerin eğitim öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkıya yönelik yapmış olduğu faaliyetlerden birisi de bilimsel yayıncılık faaliyetidir. Diğer taraftan yükseköğretimde son yıllarda kalite daha da önemi hale gelmiş, bu kapsamda kalite ve akreditasyonu sağlamaya yönelik çalışmalar artmıştır. Bu çalışmalar kapsamında üniversitelerin tüm faaliyetlerini belirlenen değerlendirme ve akreditasyon ölçütleri çerçevesinde gerçekleştirmeleri teşvik edilmiştir. Verimlilik ve şeffaflığı ortaya çıkarması beklenen bu çalışmaların üniversite bilimsel yayıncılığını da etkilemesi doğal bir durumdur. Bu durumda yasal mevzuatı çerçevesinde uygulamaları devam eden üniversite bilimsel yayıncılığının kalite çalışmaları içerisindeki konumunun, katkısının ve yönetim şeklinin belirlenmesi gerekli görülmektedir. Bu çalışmada esas olarak üniversite bilimsel yayıncılığının kalite süreçleri içerisindeki konumu, değerlendirme ve akreditasyon ölçütleriyle ilişkisi ele alınmıştır. Böylece üniversite bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite ölçütleri çerçevesinde yürütülebilmesi için bir bakış açısı sunulması hedeflenmiştir. Bunun için üniversite bilimsel yayıncılığının yasal mevzuatı ile mevcut durum incelenmiş, kalite için ise yükseköğretim değerlendirme ve akreditasyon ölçütleri esas alınmıştır. Çalışmada ayrıntılı olarak ele alındığı üzere bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin birçok ölçütle alakalı olduğu görülmüştür. Çalışmanın üniversite bilimsel yayıncılığı faaliyetlerinin kalite ölçütleri çerçevesinde yürütülmesi konusunda katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kalite, Akreditasyon, Bilimsel Yayıncılık, Üniversite Bilimsel Yayıncılığı, Rubrik

An Evaluation on the Situation of Scientific Publishing in Universities in Quality Processes

Abstract

Scientific publishing activities are one of the activities carried out by universities for education, research and development, and social contribution. On the other hand, quality in higher education has become more important in recent years. In this context, efforts to achieve quality and accreditation have increased. Within the scope of these studies, universities were encouraged to carry out all their activities within the framework of the determined evaluation and accreditation criteria. It is normal that these studies, which are expected to reveal efficiency and transparency, also affect university scientific publishing. In this case, it is considered necessary to determine the position, contribution and management style of university scientific publishing, which continues to be implemented within the framework of its legal regulations, within the scope of quality studies. In this study, the position of university scientific publishing in the quality processes, its relationship with evaluation and accreditation criteria are discussed. Thus, it is aimed to present a perspective so that university scientific publishing activities can be carried out within the framework of quality criteria. For this, the legal legislation and current situation of university scientific publishing has been examined. While considering the quality issue, higher education evaluation and accreditation criteria were taken as basis. As discussed in detail in the study, it has been seen that scientific publishing activities are related to many criteria. It is thought that the study will contribute to the execution of university scientific publishing activities within the framework of quality criteria.

Keywords: Quality, Accreditation, Scientific Publishing, University Scientific Publishing, Rubric

Giriş

Son yıllarda üniversitelerin kurumsal yapı ve faaliyet alanlarıyla ilgili olarak kalite süreçlerinde önemli gelişmeler olmuştur. Bu gelişmelerin bir parçası olarak Yükseköğretim Kurulu (YÖKAK) kurulmuş yükseköğretim kurumlarının değerlendirme, akreditasyon ve akreditasyon kuruluşlarını tescil sorumluluğu kendine ait bütçesi olan YÖKAK'a verilmiştir. Üniversitelerin dış değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerinin başlaması ile birlikte değerlendirme ölçütleri çerçevesinde eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvencesi ve yönetim sistemi gibi alanlarda bazı yükümlükleri yerine getirmeleri beklenmektedir. Üniversite faaliyeti olarak devam eden bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin de bu noktada değerlendirme ve akreditasyon ölçütlerine uygunluk çerçevesinde ele alınma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Buna göre bu çalışmada, üniversitelerde yürütülen ders kitabı niteliğindeki kitap, yardımcı ders kitabı, dergi vs. bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite süreçlerindeki yeri, ölçütlerle olan ilişki düzeyi, üniversite bilimsel yayıncılığına bu ölçütlerin katkısının ortaya konulması, üniversite bilimsel yayıncılığının kalite süreçlerindeki konumunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bunun sonucunda çalışmanın bilimsel yayıncılık faaliyetlerini kalite süreçlerine uygun bir şekilde yürütmeyi hedefleyen üniversitelere katkı sunması hedeflenmiştir.

YÖKAK değerlendirme ölçütleri gözden geçirildiğinde doğrudan üniversite bilimsel yayıncılığını içeren herhangi bir başlık ve ölçüte rastlamak mümkün değildir. Ancak ölçütlerin yer aldığı başlıklar değerlendirildiğinde birçok alt ölçütle ilişki düzeyleri farklı olsa da irtibatlı oldukları görülmektedir. Durum bu şekilde iken şimdiye kadar tüm süreçlerini mevzuat çerçevesinde yürütülen yayıncılık faaliyetlerinin kalite süreçlerindeki yerinin ve alt ölçüt temelli ilişki düzeylerinin ortaya konulma zarureti hâsıl olmuştur. Bu çerçevede bu çalışmada üniversite bilimsel yayıncılığı süreçlerinde mevcut kalite ölçütleri açısından nasıl bir süreç takip edilmesi gerektiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çünkü bu konuda herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu haliyle çalışmanın orijinal bir çalışma olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmada gerek üniversite bilimsel yayıncılığı gerek kalite ve akreditasyon süreçlerin ait bilgi ve verileri toplarken doküman incelemesi yapılmıştır.¹ Bilimsel yayıncılıkla ilgili kanun, yönetmelik ve yönerge gibi mevzuat incelenmiş, ayrıca bu konuda yapılmış olan anket çalışması verileri de yeri geldiğinde kullanılmıştır. Diğer taraftan kalite ile ilgili olarak ise Türkiye'deki yükseköğretimdeki kalite ve akreditasyon çalışmalarından sorumlu tek kurum olan YÖKAK'ın Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik), El kitabı, YÖKAK mevzuatı ve İlahiyat Akreditasyon Ajansı(İAA) tarafından dereceli değerlendirme anahtarı üzerine yapılan uygulama videolarından da yararlanılmıştır. Diğer taraftan YÖKAK'ın bilgi paylaşım portalından istifade edilmiş, yeri geldiğinde konu ile ilgili akademik yazılardan da faydalanılmıştır.

1. Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık

1.1. Yasal Altyapı

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığın yasal alt yapısı, 1984 yılında yayımlanan Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY) ile Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik ile belirlenmiştir. Üniversiteler Yayın Yönetmeliği ile üniversiteler ve onlara bağlı birimlerde yapılacak olan ders kitabı, yardımcı ders kitabı ve teksir şeklindeki yayınlar ile ilgili hükümler düzenlemiştir. Bu çerçevede sorumluluklar biri rektör yardımcısı diğerleri üniversite yönetim kurulunun kendi içerisinden seçtiği iki üye ile toplam üç üyeden oluşan yayın komisyonuna verilmiştir. Yayın komisyonuna bir başka maddede yayınları bilimsel açıdan inceleme, eserin maliyetini ve telif hakkını hesaplama, basılma sırası, baskı adedi, satış ,yatlarını belirleme konusunda görevler verilmiştir.² Yine aynı yönetmelikte eserlerin maliyet hesabı, telif hakkı hesaplaması, kitapların satış bedelleri, elde edilecek hasılatın durumu ve derleme ile ilgili sürecin diğer

hususları belirlenmiştir.³ Üniversiteler Yayın

1 Bilgen Kıral, "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi", *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15 (2020), 174.

2 Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY), *Resmî Gazete* 18301 (3 Şubat 1984), md. 2-3.

3 İlgili konular için bakınız. ÜYY, md. 4-17.

Yönetmeliğinin kapsamı ders aracı niteliğindeki kitap, teksir ve yardımcı kitaplar olduğu için bu kapsam dışında kalan yayınlarla ilgili olarak 1984 yılında Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik yayımlanmıştır. Bu yönetmelikle üniversitelerde üniversite ve fakülte dergiciliği, üniversite bülteni, bilimsel araştırma ve inceleme sonuçları ve doktora tezlerinin yayımı ve basımı, telif hakkı ile ilgili hususlar tanımlanmıştır. Buna göre dergi esasları ele alınmış, orijinal makaleler, tarama yazısı ve kısa bildirilerin ne olduğu ile ilgili tanımlamalar yapılmış ve yayımlanabilecek çevirilerin özellikleri tespit edilmiştir.⁴

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılıkla doğrudan ilgili bu iki yönetmeliğin dışında üniversite bilimsel yayıncılığı ile ilgili diğer bazı mevzuat da bulunmaktadır. Üniversiteler gelir tahsis edilen, bu gelirleri harcama yetkisi verilen özel bütçeye sahip kurumlardır.⁵ Yayıncılık, mali konularda yönetimi gerektirdiğinden bu yönüyle Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile ilişkilidir. Yine Üniversiteler Yönetmeliğinde bünyesinde döner sermaye bulunan üniversite ve bağlı birimlerin basım ve yayından hasılat elde edilmesi ile alakalı olarak döner sermaye işletmeleri yetkilendirilmiştir. Bu boyutuyla konu Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği⁶ ve Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik⁷ ile de alakalıdır. Diğer taraftan bilimsel yayınların sahiplerinin ve yayıncı konumundaki üniversitelerin manevi ve mali haklarının tespiti, koruması, bunlardan yararlanmanın şartlarının düzenlemesi, belirlenen usullere aykırı davranışların yaptırımlarının belirlenmesi ise Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile sağlanmaktadır.⁸ Aynı zamanda bilimsel eserlerin basımı ve yayımı ile ilgili hususlar ise Basın Kanunu ile belirlenmiştir.⁹ Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık faaliyetleri yayın komisyonunun sorumluluğuna verilmekle birlikte, komisyonun yayınların pazarlanması, satışı, gelirlerin yönetilmesi vb. hususlarda diğer idari birimlerle yakın ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Bu sebeple bu idari yapıların görev ve sorumlulukları ise Yükseköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile belirlenmiştir.¹⁰

1.2. Mevcut Durum

1984 yılından itibaren ilgili mevzuat çerçevesinde çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. Üniversite bilimsel yayıncılığı ve mevcut uygulamalar, 25-27 Aralık 2021 tarihleri arasında çevrimiçi olarak "Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı: Mevcut Durum-Sorunlar-İhtiyaçlar-Çözüm Önerileri- Örnek Uygulamalar" temalı 4. Türkiye Editörler Çalıştayında ele alınmıştır. Çalıştay öncesi koordinatörler tarafından üniversitelere "Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi" uygulanmıştır. Dolayısıyla anket sonunda mevcut durumun ortaya konulması, değerlendirme için gerekli verilerin elde edilmesi hedeflenmiştir. Çalıştay web sitesinde kamuoyuyla paylaşılan ankette üniversite bilimsel yayıncılığı ile ilgili konuları içeren 52 maddeden oluşmuştur.

Anket sorularına Türkiye'deki 207 üniversiteden 43'ü devlet, 20'si vakıf olmak üzere toplam 63 üniversite tarafından cevap verilmiştir. Buna göre ankete katılan üniversitelerin % 63'ü (Evet: 39; Hayır: 24) kendilerine ait bir yayınevinin olduğunu belirtmiş, yine bunların da % 68'inin (Evet: 43; Hayır: 20) "... Üniversitesi Yayınları" marka adı ile yayın yaptığı görülmüştür. Yayınevi sahibi olduğunu ifade eden üniversitelere yayınevine ait web adresi olup olmadığı sorulmuş bu soruya 35 üniversite tarafından cevap verilmiştir. 30 üniversite web adresini girmiş olmakla birlikte sadece yayınevi adresi

4 bk. Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik (TYDKDYİ), *Resmî Gazete* 18553 (22 Ekim 1984), md. 1-11.

5 Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK), *Resmî Gazete* 25326 (24 Aralık 2003), Kanun No. 5018, md. 12.

6 Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSİBMY), *Resmî Gazete* 26509 (1 Mayıs 2007), md. 1; 240/4.

7 bk. Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik (YKDSKİY), *Resmî Gazete* 31159 (18 Haziran 2020), md. 1-19.

8 bk. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FESEK), *Resmî Gazete* 7981 (13 Aralık 1951), Kanun No. 5846.

9 bk. Basın Kanunu, *Resmî Gazete* 25504 (26 Haziran 2004), Kanun No. 5187.

10 bk. Yükseköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (YÜKİTHHK), *Resmî Gazete* 18228 (21 Kasım 1983), Kanun No. 124.

belirtmiştir. Diğer web sitesi adresi bilgilerinin bir kısmının yayınevi adresi olmadığı, kütüphane veya üniversitenin diğer birimlerine ait olduğu görülmektedir.

Ankete katılanların % 35'i (Evet: 22; Hayır: 27; Bilmiyorum: 14) üniversite yayınevi markasının tescil edildiğini belirtmiş, %22'lik kısmı ise bu konuda bilgisinin olmadığını ifade etmiştir. Yine anket sonuçlarına bakıldığında üniversitelerin % 81'inin (Evet: 51; Hayır: 12) yayın yönergesinin; % 48'inin (Evet: 30; Hayır: 33) ise akademik dergiler yayın yönergesinin bulunduğu görülmektedir. Üniversitelerin % 67'si (Evet: 42; Hayır: 21) açık erişim yönergesinin bulunduğunu belirtmiş, % 37'si (Evet: 23; Hayır: 40) ise üniversite yayınevinin yayın ilkelerinin web sitesinde yer aldığını ifade etmiştir. Üniversite yayınevinin etik ilkelerinin web sitesinde yer aldığını belirtenlerin oranı ise % 30 (Evet: 19; Hayır: 44) olarak gerçekleşmiştir. Üniversite yayınevinin yayın inceleme politikalarının web sitesinde ilanı ile ilgili olarak üniversiteler % 67 oranında (Evet: 21; Hayır: 42) hayır cevabını vermiştir. Yayımladıkları akademik kitaplar konusunda hakem sürecini işletiyoruz diyenlerin oranı % 76 (Evet: 48; Hayır: 15) olarak görülürken, bilimsel kitap yayıncılığında elektronik sistem kullanıldığını ifade edenlerin oranı ise % 51 (Evet: 32; Hayır: 31) olarak gerçekleşmiştir. Yayın komisyonu bulunan üniversitelerin oranı % 83 (Evet: 52; Hayır: 11), Basın kanununa göre üniversite yayınlarını temsil eden bir sorumlu yazı işleri müdürünün var olduğunu ifade edenlerin oranı ise %30 (Evet: 19; Hayır: 27; Bilmiyorum: 17) olarak görülmektedir. Üniversite ve alt birimlerinde kurulan bir vakıf üzerinden yayıncılık faaliyetlerini yürüttüğünü beyan edenlerin oranı % 10 (Evet: 6; Hayır: 57); üniversite ve alt birimlerinde kitap yayımı yapıldığını belirtenlerin oranı ise % 51 (Evet: 32; Hayır: 21; Bilmiyorum: 10) olarak görülmektedir. Üniversitelerin % 59'u (Evet: 37; Hayır: 26) basılı akademik dergi, % 81'i (Evet: 52; Hayır: 12) elektronik akademik dergi yayımladığını ifade etmiştir. Üniversite alt birimlerinin (Fakülteler, enstitüler, araştırma merkezleri vb.) dergi yayımlama oranı % 78 (Evet: 49; Hayır: 14); Basımevime sahip olduğunu ifade eden üniversite oranı % 30 (Evet: 19; Hayır: 44) olarak görülmektedir. Üniversite yayınlarını basılı kitap formatında satanların oranı % 48 (Evet: 30; Hayır: 33), elektronik formatta satıldığını belirtenlerin oranı ise % 5 (Evet: 3; Hayır: 38; Henüz değil: 22), ulusal e-ticaret sitelerinden satış yapıldığı belirtenlerin oranı da % 21 (Evet: 13; Hayır: 50) olarak gerçekleşmiştir. Üniversite yayınlarının bütçe yönetimini yapanlar % 51 (Evet: 32; Hayır: 31) olarak görülmektedir. Yayımladıkları kitaplara telif ücreti ödemesi yapanlar % 41 (Evet: 26; Hayır: 37); bu basılı ve elektronik kitapları web sitelerinde liste halinde yayımlayanların oranı %54 (Evet: 34; Hayır: 29)'tür. Yayınevinin uluslararası özelliğinin olup olmadığına yönelik soruya evet cevabı verenlerin oranı % 24 (Evet: 15; Hayır: 48) olup, üniversite yayını kitapların tamamına veya bir kısmına açık erişimle ulaşıp ulaşılamadığı konusunda evet cevabı verenlerin oranı % 41 (Evet: 26; Hayır: 19; Kısmen: 18)'dir. Üniversitelerin %30'u (Evet: 19; Hayır: 44) yayınlarının listelendiği web sitesinde kitap Türkçe özetlerinin; %17'si (Evet: 11; Hayır: 52) ise İngilizce özetlerinin bulunduğunu ifade etmiştir. Yayımlanan kitapların jenerik sayfalarında "Kütüphane Bilgi Kartı/CIP Cataloging in Publication" yer aldığını ifade edenlerin oranı %22 (Evet: 14; Hayır: 49); basılı kitaplar nüshalarını yayın sonrası yurt dışındaki belirli üniversite kütüphanelerine koleksiyonlarına eklemek üzere gönderdiğini belirtenlerin oranı ise %13 (Evet: 8; Hayır: 55) olarak görülmektedir.¹¹

2. Kalite Süreçleri ve Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık

2.1. Üniversitelerde Kalite Süreçlerinin Yönetimi

21. yüzyılın başından itibaren Türkiye'deki Üniversitelerin sayısındaki hızlı artış yükseköğretimde kalite konusunun daha fazla gündeme getirmiştir. 2017 yılında Yükseköğretim Kanununa yapılan ek madde 35 ilavesiyle birlikte yükseköğretim kurumlarındaki kalite güvence sistemi yani eğitim-öğretim, araştırma faaliyetleri, idari hizmetlerin kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri gibi konuların esasları tespit edilmiş, bu faaliyetleri yürütmek üzere Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) kurulmuştur.¹² Ek

11 4. Türkiye Editörler Çalıştay Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi* (2021).

12 Yükseköğretim Kanunu (YK), *Resmî Gazete* 17506 (6 Kasım 1981), Kanun No. 2547, md. 35.

Madde 35 hükümleri kapsamında; YÖKAK'ın çalışma usul ve esasları, yükseköğretim kurumlarında kalite güvence sisteminin tesis edilmesi, değerlendirme süreçleri (iç-dış), üniversitelerdeki kalite komisyonları, kaliteye yönelik değerlendirme tescil belgelerinin alınması, YÖKAK'ın yapılanmasını içeren konular Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği ile belirlenmiştir.¹³ Bu çerçevede yükseköğretim kurumlarındaki iç ve dış değerlendirme, kurumsal akreditasyon, program akreditasyonu yapan kuruluşların tescil edilmesi gibi kalite süreçlerinin yönetimine dair değerlendirmeler YÖKAK tarafından yapılmaktadır. YÖKAK değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerinde iyileştirme çalışmaları kapsamında dereceli değerlendirme anahtarını (Rubrik) kullanmaya başlamış ve bu anahtarı belirli aralıklarla güncellemeye tabi tutmuştur. Kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, yönetim sistemi başlıklarından oluşan Rubrik'te 22 ölçüt, bu ölçütlerin altında da 58 alt ölçüt bulunmaktadır.¹⁴ Bu alt ölçütlerin uygunluk düzeyleri çerçevesinde güçlü zayıf yönler tespit edilmekte, akreditasyon kararları verilmektedir. YÖKAK 2021 ve 2022 yıllarında Rubrik'te iyileştirmeler yaparak kendi iç kalite süreçlerini işletmiş, PUKÖ'nün önlem alma basamağı çerçevesinde süreçlerini güncellemiştir. Çalışmanın konusu üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığın kalite süreçlerindeki yeri olduğu için içerik, 2020 tarihli Rubrik Dereceli Değerlendirme Anahtarındaki alt ölçütler çerçevesinde ele alınacaktır.

2.2. Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık ve Kalite

Daha önce ifade edildiği üzere üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık ile ilgili mevzuat çerçevesinde ders aracı olarak kullanılan kitap, yardımcı kitap, teksir, üniversite ve fakülte dergisi, bülten, doktora tezleri gibi yayınlar üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında değerlendirilmektedir. Bununla birlikte ilgili mevzuatın yayımından bugüne kadar ortaya çıkan gelişmeler kapsamında bilimsel yayıncılıkta yeni yayın türleri ile açık bilim, elektronik yayıncılık gibi yeni bazı yayıncılık formatları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte yönetim, personel, kaynak, kamuoyuyla paylaşma gibi yönetsel boyutunun yanında üniversitelerde bilimsel yayınları üreten akademik personelin durumu da önem arz etmektedir. Bu ve diğer boyutlarıyla üniversite bilimsel yayıncılığı, üniversitelerin yönetim, kalite güvence, eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı süreçleriyle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkilidir.

Bir önceki başlıkta ifade edildiği üzere üniversitelerdeki kalite değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinin değerlendirmesi YÖKAK tarafından yürütülmektedir. YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik)'te belirlenen başlık, ölçüt ve alt ölçütler çerçevesinde yükseköğretim kurumlarından kalite süreçlerini yürütmeleri beklenmekte, belirli aralıklarla yükseköğretim kurumları dış değerlendirmeye tabi tutulmakta, talepte bulunanlar ise akreditasyon süreçlerine alınmaktadır. Dolayısıyla üniversiteler ve alt birimleri tüm kalite faaliyetlerini yükseköğretim kurumu vasfıyla YÖKAK'ın belirlediği ölçütler çerçevesinde yürütmekle mükelleftir. Buna göre üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin de yükseköğretim kurumu faaliyeti olduğu dikkate alındığında YÖKAK'ın tespit ettiği ölçütler çerçevesinde bilimsel yayıncılığın yürütülmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu durumda Rubrikteki alt ölçütlerin bilimsel yayıncılık ve bu yayıncılık faaliyetlerinin paydaşlarıyla olan ilişkisi, burada sorumlulara düşen görevler, süreçlerin yönetimi konusu gündeme gelmektedir. Yani kalite süreçlerinde bilimsel yayıncılık hangi ölçütlerle ilişkilidir? Bu ilişkinin düzeyi nedir? Süreçler nasıl yönetilmelidir? soruları cevaplandırılmalıdır. Bu noktada kalite süreçlerinde bilimsel yayıncılığın yeri Rubrik kapsamında değerlendirildiğinde bu soruların cevabını bulacağı düşünülmektedir. Daha önce ifade edildiği üzere bilimsel yayıncılığın başvuru, yayın, derleme, dağıtım gibi idari süreçleri ile akademik süreçleri bulunmaktadır. Üniversite yayıncılığının kalite güvence ve yönetim sistemi içerisinde değerlendirilmesi gereken boyutları bulunmakla birlikte eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı ile ilişkili yönü de bulunmaktadır.

2.2.1. Üniversite Bilimsel Yayıncılığının Eğitim-Öğretimdeki Yeri

¹³ bk. Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği (YKG-YKY) 30604 (23 Kasım 2018).

¹⁴ bk. Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik Değerlendirme Formu), Yükseköğretim Kalite Kurulu (2020).

Üniversite bilimsel yayıncılığının YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarının (Rubrik) eğitim öğretim başlığının bazı alt ölçütleri ile ilişkisi bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında öğretim elemanları ölçütünün atama, yükseltme ve ders görevlendirme kriterleri alt ölçütünde üniversitelerden öğretim elemanlarının atama, görevlendirme ve yükseltme kriterlerini ve süreçlerini tespit ederek, kamuoyuyla paylaşmaları beklenmektedir.¹⁵ Dolayısıyla üniversite bilimsel yayıncılığının hem yayıncılık hem de içerik anlamında gelişmesi açısından atama ile ilgili kriterlerin arasında yayıncılık faaliyetlerinin de olması önem arz etmektedir. Bu çerçevede öğretim elemanlarının üniversite yayınevinde yayımlanan ders aracı niteliğindeki kitap, yardımcı ders kitabı, tezler, bülten vb. yayınlar ile üniversite ve alt birimleri tarafından yayımlanan dergilerdeki yayımlanan bilimsel yazıları ile araştırma sonuçları kriter puan tablosunda ayrıca yer alabilir. Dolayısıyla daha sonra ifade edileceği üzere üniversite akademik yayıncılık sürecinin kalite ilkelerine uygun şekilde yürütülmesini gerektirecek, aynı zamanda kurum öğretim elemanlarının bilimsel çalışmalarını kendi üniversiteleri veya kalite konusunda daha ileri seviyede olan başka bir üniversite yayınları arasında yayımlama konusunda teşvik edici bir unsur olacağı düşünülmektedir.

Eğitim öğretim hizmeti verirken araç ve gereç olarak öğrenme kaynakları ana unsurlar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla Rubrik'in eğitim öğretim başlığının öğrenme kaynakları ölçütünün öğrenme kaynakları alt ölçütü de üniversite bilimsel yayıncılığını ilgilendirmektedir.¹⁶ Bu alt ölçüt kapsamında üniversitenin eğitim öğretim uygulamalarını devam ettirebilmesi için nitelik ve nicelik olarak uygun sınıf, laboratuvar, kütüphane, stüdyo gibi yapılar, basılı kitap ve dergiler, e-kitap ve e-dergiler, insan kaynakları, öğrenme desteği vb. öğrenme kaynağını sağlamaları ve bununla ilgili süreçleri yönetmeleri beklenmektedir.¹⁷ Üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında basımı ve yayımı yapılan kitap, yardımcı ders kitabı, akademik dergiler, bültenler, tezler, aynı zamanda araştırma sonuçları, makaleler vb. akademik çalışmalar öğrenme sürecini destekleyici kaynaklar olarak zikredilebilir. Dolayısıyla üniversite bilimsel yayıncılığı kalitenin bu alt başlığını doğrudan destekleyen bir faaliyet olarak görülmektedir. Bu sebeple üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında yer alan ve öğrenme kaynağı olarak kullanılan yayın türlerine mali kaynak ayrılması, mali kaynakların izlenmesi ve öğrenci, akademik personel ve diğer paydaşlarla değerlendirmesi yapılarak gereken önlemlerin alınması bu alt ölçütün gereği olarak değerlendirilmektedir.

Yükseköğrenimin öğrenci paydaşlarının arasında engelli öğrenciler de bulunmaktadır. Yükseköğrenim gören engelli öğrencilerin öğrenim hayatlarını kolaylaştırabilmek için gerekli akademik ortamın hazırlanmasını ve eğitim-öğretim süreçlerine tam katılımlarını sağlamak amacıyla Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği çıkarılmış¹⁸ ve gerekli birimler ve görevleri tanımlanmıştır. Diğer taraftan Rubrikteki engelsiz üniversite alt ölçütü de bu tür özellikleri olan öğrencilere yönelik yürütülen faaliyetlerin değerlendirilmesi ve buna ait süreçlerin yönetilmesini güvence altına almaktadır.¹⁹ Bu çerçevede ilgili yönetmelik hükümlerinde engelli öğrencilere yönelik öğrenme materyallerinin hazırlanması ve sağlanması ile ilgili hükümler bulunmaktadır.²⁰ Dolayısıyla üniversiteler, bünyelerinde eğitim alan engelli öğrenciler için engelleri ortadan kaldırıcı tedbirleri almakla yükümlüdürler. Engelsiz üniversite alt ölçütü kapsamında üniversiteler ders aracı olarak kullanılan, üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında basımı yapılan veya elektronik olarak sunulan kaynaklara ulaşmayı sağlayan tedbirleri almalı, belirli periyodlarla bu öğrencilerin görüşlerini alarak gerekli iyileştirmeleri yapmalıdır. Çünkü yapılan araştırmalarda örnek olarak görme engelli öğrencilerin uygun öğrenme ortamlarının ve kaynaklarının oluşturulmadığı durumlarda Matematik, Sembolik Mantık ve Osmanlı Türkçesi gibi bazı derslerden başarılı olmada

15 Rubrik, Alt ölçüt B.4.1.

16 Rubrik, Alt ölçüt B.5.1.

17 Yüksel Kavak, "Öğrenme Kaynakları, Erişilebilirlik ve Destekler", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022); Rifat Türkel, "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Eğitim ve Öğretim", *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA)* (Erişim 5 Ocak 2022).

18 Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği (YKEDKY), *Resmî Gazete* 27672 (14 Ağustos 2010), md. 1.

19 Rubrik, Alt ölçüt B.5.4.

20 YKEDKY, md. 12/b-e.

zorlandıkları ifade edilmiştir.²¹ Dolayısıyla bilimsel yayıncılık bu alt ölçütten doğrudan etkilenmektedir.

2.2.2. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Araştırma Geliştirmedeki Yeri

YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarının (Rubrik) üçüncü başlığı Araştırma-Geliştirmedir. Bu başlık altında üniversitelerin araştırma ve geliştirme süreçlerini bazı alt ölçütler bazında yönetmesi, stratejik planı çerçevesinde belirlenen akademik öncelikleriyle uyumlu, değer üretebilen ve toplumsal faydaya dönüştürülebilen araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürütmesi beklenmektedir. Üniversite bilimsel yayıncılığının gerek yayın türleri gerek yayın sonuçları itibarıyla bu başlık altında birçok alt ölçütle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili olduğu görülmektedir. Çünkü bilimsel yayıncılık aynı zamanda araştırma sonuçlarının kamuoyu ile paylaşıldığı platformlardır.

Rubrikte araştırma ve geliştirme ile ilgili olarak ilk önce üniversitenin araştırma politikası, hedefleri ve stratejisinin bulunmasını istemektedir.²² Burada araştırma uygulamalarında kurumun takip edeceği ilkeler ve esaslar belirlenmeli, öncelikli araştırma alanları ile araştırma kaynaklarını yönetme tercihleri belirtilmelidir. Araştırma politikası ise kurumun araştırmadaki önceliklerini ve tercihini, öğretim elemanları ile ilgili uygulamalarını, araştırma kaynakları ile bunların alt yapısının yönetilmesini, eğitim öğretim ve topluma katkısını, sorumlu birimlerin tespiti ve diğer birimlerle olan ilişkisini, araştırma çıktı ve sonuçlarını izleme, yayma ve yaygınlaştırma metotlarını belirler. Bu alt ölçüt kapsamında üniversite bilimsel yayıncılığı araştırma çıktı ve sonuçlarının yaygınlaştırıldığı bir araç olarak tanımlanabilir. Bunun sonucunda üniversite bilimsel yayıncılığı ile alakalı politika, hedef ve stratejilerin belirlenmesi, yıllık periyotlar halinde bu hedeflere ulaşılma düzeylerinin izlenmesi ve paydaş değerlendirmelerinin yapılması bilimsel yayıncılığın kalitesi anlamında önem arz etmektedir.²³ Ancak yapılan bir ankette yayınevi yayın ilkelerini web sitesinde ilan eden üniversite oranının %37; yayınevinin yayın inceleme politikalarının web sitesinde ilan edenlerin oranının ise %67 olarak görülmesi alt ölçütün katkısı açısından önemlidir.²⁴

Kalite ve akreditasyon ölçütlerinde üniversitelerin araştırma-geliştirme süreçlerinin yönetim ve organizasyonel yapısını planlaması,²⁵ bu yapının süreç içerisindeki yerinin tespiti, motivasyon ve yönlendirmeye yönelik planlamaları yapması, sorumluları belirlemesi ve görev tanımlarını yapması beklenmektedir. Araştırma sürecinin bir parçası olan bilimsel yayıncılığın yönetim ve organizasyonel yapısının belirlenmesi, editör, araştırmacı, yayınevi müdürü gibi süreçte sorumlulukları bulunanların görev tanımlarının yapılması istenilmektedir. Yayın komisyonu bulunan üniversitelerin oranının %83, yazı işleri müdürünün tayin edildiği üniversite oranının %30 gibi düşük bir seviyede olması,²⁶ kalite süreçlerinin üniversite bilimsel yayıncılığı için ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir.

Rubrik'in araştırma ve geliştirme başlığının diğer bir alt ölçütünde ise araştırmaların yerel, bölgesel ve ulusal ihtiyaç ve taleplerle ilişkisinin kurulması, bunun stratejik politika ve hedeflere yansıtılması, bu çerçevede planlamaların ve uygulamaların yapılması, uygulamalardan elde edilen sonuçların değerlendirilmesi beklenmektedir.²⁷ Yani kurumun yerel paydaşlarının da görüşlerini ve beklentilerini alarak ilk önce yerel ve yerel halk ile ilgili araştırmalara öncelik vermesi, sistemin kararlı hale getirilmesi, akademik kadronun sayı ve niteliğinin artması, maddi imkânların gelişmesine bağlı olarak sırasıyla bölgesel ve ulusal araştırmaların da faaliyet kapsamına alınması, yerelden

21 Muhammet Recep Okur-Muhammed Demir, "Görme Engelli Öğrenenlerin Eğitim Yaşantısında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi, Acık ve Uzaktan Öğrenme Alanı İçin Çözüm Yolları Geliştirilmesi", *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAD)* 5/2 (2019), 57.

22 Rubrik, Alt ölçüt C.1.1.

23 Tuba Canvar Kahveci, "Araştırma Politikası", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

24 4. Türkiye Editörler Çalıştayı Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, md. 11, 13.

25 Rubrik, Alt ölçüt C.1.2.

26 4. Türkiye Editörler Çalıştayı Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, md. 17, 18.

27 Rubrik, Alt ölçüt C.1.3.

başlayarak ulusala doğru araştırma alanlarının tespiti ve bu alanda araştırmaların yönetilmesi beklenmektedir. Diğer taraftan elde edilen araştırmaların yayımlanması ve kamuoyuyla paylaşılması konusu gündeme gelmektedir. Tam bu noktada üniversitelerin bilimsel yayıncılık faaliyetleri önemli bir mekanizma görevi görmektedir. Buna göre üniversitenin kalite süreçlerinin destekleyici bir mekanizması olan bilimsel yayıncılık politika ve ilkelerini kendi misyon, vizyon, politika ve hedeflerini de dikkate alarak yerel, bölgesel ve ulusal ihtiyaç ve taleplere yönelik çalışmalar ile ilişkilendirmesi beklenmektedir. Bu noktada yayın türlerine göre yerel çalışmalara öncelik veren yazılarla bölgesel ve ulusal olan çalışmaların yayımı için belirli oranlar belirlenebilir. Yine kitap, tez ve araştırma sonuçlarını yayımlama sürecinde yerele yönelik çalışmalardan başlayarak önceliklendirme yapılabilir. Bu durumun hem akademik kadronun yerel ve bölgesel çalışmalara yönelimlerine katkı sağlayacağı, hem yerel paydaşların ihtiyaç ve taleplerine yönelik çalışmaları artıracığı söylenebilir.

Araştırma ve geliştirme söz konusu olunca kaynakların yönetimi konusu da gündeme gelmektedir. Kalite süreci Rubrikin araştırma ve geliştirme başlığı, araştırma kaynakları ölçütündeki alt ölçütler çerçevesinde yönetilmektedir. Buna göre üniversitelerin araştırma ve geliştirme için uygun araştırma ve uygulama merkezlerinde bulunan araştırma ekipman ve donanımı, merkez ve birim araştırma laboratuvarları ile kütüphane ve veritabanları gibi teknik ve ,ziki altyapı kaynakları ile kurum içi ve dışı mali kaynakları temin etme planlamalarının ve bu planlamalara uygun faaliyetlerinin olması, yıllık periyotlarda kaynak sağlama faaliyetleri ile kaynakların yeterlilik durumlarının izlenerek sonuçların akademik kadro vs. paydaşlarla değerlendirilmesi, kaynak çeşitlendirmesi ve temini için gerekli tedbirlerin alınması beklenmektedir.²⁸ Dolayısıyla PUKÖ çevrimleri bu alt ölçütte de işletilmelidir. Yine bu çerçevede kurum, kaynağı kullanacak olan araştırmacıları ve akademik kadroyu kaynağa yönlendirmeli, sadece yönlendirme ile yetinmeyip kaynağa ulaşma yollarını da gösterici faaliyetler yapmalıdır. Diğer taraftan birçok birimi bünyesinde barındıran üniversitelerin araştırma kaynaklarının dağılımında da birimler arası dengeyi gözetmesi kurumdan beklenir.

Aynı şekilde mali kaynakların yönetimi üç alt ölçütü sağlanmaktadır. Buna göre kurumun araştırma için iç mali kaynakları ile Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) kaynakları yönetilmeli, BAP yönergesi araştırma politikalarıyla uyumlu olmalıdır.²⁹ Bunun yanında üniversite dışı kaynaklar da yönetilmelidir. Bu alt ölçüte göre kurumun araştırma ve geliştirme faaliyetlerini kurumsal amaçlarla uyumlu olarak sürdürebilmek için üniversite dışı kaynakların kullanımına yönelik yöntem ve destek planları oluşturması, bu planlara uygun uygulamalar yapılması, bunların tüm alanları kapsamaması, bu kaynakların kullanımına ve uygulamalara yönelik sonuçları izleyerek değerlendirme yapması ve önlem alması beklenmektedir.³⁰ İç ve dış mali kaynakların da dağılımında birimler arası denge gözetilmeli, kaynaklara ulaşma yolları gösterilmelidir. Üniversite dışı kaynaklar genellikle proje destekleri, bağış, sponsorluk gibi türlerden oluşmaktadır. Bu kaynaklar bazen Bakanlıklar, YÖK, TÜBİTAK, Kalkınma Ajansı ve Kalkınma İdareleri gibi kamu kurumlarının tarafından verilirken bazen özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından da sağlanmaktadır. Yine AB projeleri gibi uluslararası kuruluşlarca sağlanan kaynaklar araştırma ve geliştirmeye yönelik önemli bir katkı unsurudur.³¹ Diğer taraftan araştırma bütçesi varsa bu bütçenin yıllara göre performansının izlenmesine yönelik planlamalar ile tanımlı süreçler, bu doğrultuda yapılmış uygulamalar, izlemeler ve değerlendirilmeler bulunmalı, değerlendirme sonuçları bütçe dağılımı gibi karar alma süreçlerinde kullanılmalıdır.³²

Üniversite araştırma ve geliştirme faaliyetleri arasında yer alan üniversite bilimsel yayıncılığının da bu kapsamda değerlendirilerek ,ziki, teknik ve mali kaynaklarının araştırma geliştirme kapsamında yönetilmesi beklenir. Buna göre bilimsel yayıncılığa yönelik kaynak yönetim planları ve bu planlara uygun uygulamalar yapılmalı, yıllara göre uygulamalar izlenmeli, paydaşlarla birlikte değerlendirmesi yapılarak kaynak çeşitliliğini

28 Rubrik, Alt ölçüt C.2.1.

29 Rubrik, Alt ölçüt C.2.2.

30 Rubrik, Alt ölçüt C.2.3.

31 İlker Murat Ar, "Araştırma Kaynakları", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

32 Rubrik, Alt ölçüt C.4.3.

sağlayacak, memnuniyeti artıracak önlemler alınmalıdır. Bu da üniversitelerde bilimsel yayıncılığının bütçesinin oluşturulması ve yönetilmesi anlamına gelmektedir. Daha önce sunulmuş olan anket verilerine göre bilimsel yayıncılık bütçe yönetimini hazırlayan üniversitelerin oranı %51 olarak görülmektedir. Bu sonuç süreçlerin yönetilmesinin önemine işaret etmektedir. Bu kapsamda bütçe havuzunda BAP gibi üniversite içi kaynaklarla, kamu kurumları, dernekler, şirketler, vakıflar vs. yollarla bilimsel yayıncılık bütçesine kaynak sağlanabilir. AB projeleri kapsamında bütçe havuzundaki çeşitlilik artırılabilir. Yine bununla birlikte bu alt çerçevesinde bilimsel araştırma sonuçlarının yayınlanmasının desteklenmesi yapılabilir. Üniversite yayıncılığına dair kaynaklara ulaşma yolları akademik kadro ve ilgililere gösterilmeli, burada da birimler arası denge gözetilmelidir. Ayrıca üniversite bilimsel yayıncılığının bütçesinin performansı da araştırma geliştirme bütçe performansı kapsamında izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Buna göre akademik kadro ve diğer paydaşlarla yayın bütçesinin yeterliliği ve performansı, bütçe hedeflerine ulaşabilme, yeterlilik ve memnuniyet gibi konuları da içeren değerlendirme toplantılarının akabinde ortaya çıkan sonuçlara göre iyileştirmeler yapılmalıdır.

Rubrik'in diğer bir alt ölçütünde üniversitelerin lisansüstü programlarının farklı düzeylerde de olsa araştırma politikası, hedef ve stratejileri ile uyumlu olması ve bu kapsamda yapılacak çalışmaların desteklemesine yönelik planlamaların yapılması beklenmektedir.³³ Bu çerçevede lisansüstü programlarda araştırma politikası, hedef ve stratejileriyle uyumlu ve destekleyici konularla ilgili lisansüstü çalışma yapılması yönünde planlamaların ve plana bağlı uygulamaların yapılması beklenmektedir. Aynı zamanda plan dâhilinde uygulamaların izlemelerinin yapılması, bu programlarda yapılan çalışmaların araştırma politika, hedef ve stratejilerine uyum ve destek düzeylerinin izleme sonuçlarından tespit edilmesi, ardından ilgili paydaşların da görüşleri alınarak gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu noktada üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında lisansüstü çalışmalardan araştırma politikası, hedefleri ve stratejileriyle uyumlu olan ve destekleyen çalışmalar teşvik edici bir unsur olarak belirli oranda makale, ders kitabı vs. türlerle yayın kapsamına alınabilir.

Kalite, üniversitelerden öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik planların ve tanımlı süreçlerin bulunmasını, bu plan ve tanım süreçleri kapsamında da uygulamaların yapılmasını ve düzenli olarak izlenmesini, paydaş değerlendirmeleri sonucu önlemler alınmasını istemektedir.³⁴ Çünkü üniversitelerin araştırma yetkinliğinin ana kaynağı öğretim elemanlarıdır. Aynı zamanda öğretim elemanları araştırma hedeflerine ulaşmanın en önemli unsurlarından birisidir. Bu sebeple kurum araştırma stratejisi, hedefleri ve politikalarıyla uyumlu ve bu konuda katkısı olabilecek insan kaynağını oluşturma konusunda planlama ve uygulamalara sahip olmalıdır. Bu süreçlerin yönetilmesinde oluşturulmuş performans değerlendirme kriterleri çerçevesinde izlemeler yapmayı, akademik atama ve yükseltme konusunda kural ve süreçleri belirlemeyi, akademik personelin yetkinliklerini geliştirme eğitimleri düzenlemeyi dikkate almak gereklidir. Araştırma politika, strateji ve hedefleri ile öğretim üyeliğine atanma ve yükseltme süreci arasındaki tutarlı ilişki sağlanmalıdır.³⁵ Bu kapsamda üniversite yayıncılığı da öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini geliştirmeleri için alt yapı görevi görebilir. Araştırma ve geliştirmeye yönelik çalışmalara yayınlar arasında yer verilebilir. Yine araştırma ve geliştirme performansı ile araştırma yetkinliğini içeren yayını olan, yetkinliği hedeflenen düzeyde olan öğretim elemanlarının araştırmalarının üniversite yayınları arasında yayımlanmasına öncelik verilebilir. Bu durum araştırmacılar için teşvik edici bir unsur olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan öğretim elemanlarının yayın yeteneklerini geliştirmek ve üniversite yayınları arasında yayın yapabilmeleri için, akademik yazım, atıf sistemleri, citavi, zotero, mendeley gibi atıf programlarının kullanımı, üniversite yayın ilkeleri ve kuralları gibi konularda eğitimler verilebilir, ayrıca serti,ka programları açılabilir. Öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini geliştiren uygulamalardan birisi de iş birlikleridir. Bu kapsamda üniversitenin gerek ulusal gerek

33 Rubrik, Alt ölçüt C.2.4.

34 Rubrik, Alt ölçüt C.3.1.

35 İlker Murat Ar, "Araştırma Yetkinliği", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022); Halis Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA)* (Erişim 4 Ocak 2022); Ahmet Türkan, "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Araştırma ve Geliştirme", *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA)* (Erişim 5 Ocak 2022).

uluslararası düzeyde işbirliklerini artırma, ortak program ve araştırma ağ ve birimlerine katılmaya yönelik planlanmalarının ve uygulamalarının olması ve elde edilen sonuçların içerisinde öğretim elemanlarının da bulunduğu paydaşlarla değerlendirilerek iyileştirmelerin yapılması Rubrikin diğer bir alt ölçütünde beklenen bir durumdur.³⁶ İşbirlikleri ve ortak araştırmaların kurum ile öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini artırmada önemli faydası olacağı değerlendirilmektedir.³⁷ Aynı durum üniversite yayıncılığı için de geçerlidir. Ulusal ve uluslararası düzeyde yayıncılık yapan diğer üniversitelerle kurulacak iş birlikleri çerçevesinde yapılan araştırmalar üniversite yayınları arasında yayımlanabilir. Bu durumun araştırmalar ve sonuçların yaygınlaşmasını, uluslararası özellik taşıması sebebiyle gerek araştırmaya gerek üniversite yayıncılığına önemli katkı sağlayacağı, öğretim elemanlarını araştırma ve yayıncılığa teşvik edeceği düşünülmektedir.

Araştırma ve Geliştirme başlığının diğer bir ölçütü araştırma performansıdır. Bu ölçütün alt ölçütü kapsamında üniversitede akademik kadronun araştırma performansının izleme ve değerlendirmesine yönelik planlamalar ile yönetmelik, yönerge, süreç tanımı, ölçme araçları, rehber, kılavuz, takdir tanıma sistemi, teşvik mekanizmaları vb. tanımlı süreçlerin olması; bu plan ve tanımlı süreçler doğrultusunda uygulamaların yapılması, uygulama sonuçlarının izlenmesi, elde edilen sonuçların paydaşlarla birlikte değerlendirilerek önlemlerin alınması beklenmektedir. Bu arada birimler arası dengenin gözetilmesi esastır.³⁸ Akademik kadronun araştırma performansı yanında kurumun tüm birimlerine yönelik araştırma performansı ile ilgili hususlar diğer alt ölçütte düzenlenmiştir. Buna göre kurumun tüm birimlerinde araştırma performansının izlenmesine ve değerlendirilmesine yönelik planlamaların bulunması, planlama çerçevesinde uygulamaların olması, elde edilen sonuçların paydaşlarla değerlendirilmesi beklenir. Değerlendirme sonuçları performans temelli takdir, tanıma vs. gibi konularla ilgili karar alma süreçlerinde kullanılmalıdır.³⁹ Üniversitenin performans izleme ve değerlendirmesinde gerek öğretim elemanlarının gerek üniversitenin araştırma performansının izlenmesine yönelik genel ve güncel bilgi sistemine sahip olması beklenir. Aynı zamanda birimler, enstitüler, merkezler, laboratuvar ve TTO gibi arayüz kuruluşlarının araştırma geliştirme süreç ve faaliyetlerine yönelik yıllık öz değerlendirme raporlarının hazırlanması, bu konuda performans göstergelerinin tespiti, belge, doküman, anket vb. paydaş geri bildirim mekanizmalarının belirlenmesi de önemlidir.⁴⁰

Bu noktada araştırma geliştirme süreçlerinin bir parçası olan üniversite bilimsel yayıncılığının da performansının izlenmesi, izleme sonuçlarının değerlendirilmesi, akademik personel, idari personel vs. ilgili paydaşlarla yapılan değerlendirmelerin ardında iyileştirmeye yönelik önlemlerin alınması gereklidir. Bu çerçevede etik ilkelere dikkat ederek öğretim elemanlarının araştırma performans göstergesi olarak kitap, makale vs. çalışmalarının üniversite yayınlarındaki oranı ile ilgili yıllara göre dağılımı içeren istatistiki çalışma yapılabilir. Ayrıca atama ve yükseltme mevzuatında üniversite yayınları arasında çalışması bulunan öğretim elemanlarının çalışmaları puanlanarak teşvik ve ödüllendirme yapılabilir. Böylece akademik kadronun üniversite bilimsel yayıncılığına içerik olarak desteğemesinin sağlanmış olacağı değerlendirilmektedir. Diğer taraftan sadece üniversite bilimsel yayıncılığına içerik desteği veren öğretim elemanlarına değil, yayın sürecinde editör, yayın kurulu üyesi, danışma kurulu üyesi, sayfa düzeni desteği, redaktör, hakem gibi görevleri olarak süreçte yer alan öğretim üyeleri için atama ve yükseltme yönergelerinde puanlama yapılabilir.

2.2.3. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Toplumsal Katkıdaki Yeri

Üniversitelerin temel görevleri arasında eğitim-öğretim, araştırma ve geliştirme ile birlikte toplumsal katkı da bulunmaktadır. Yükseköğretim Kanununun 5. maddesinde eğitim-öğretim plan ve programlarının ülke ve yöre ihtiyaçlarına göre hazırlanması ana ilkeler

³⁶ Rubrik, Alt ölçüt 3.2.

³⁷ Ar, "Araştırma Yetkinliği".

³⁸ Rubrik, Alt ölçüt 4.1.

³⁹ Rubrik, Alt ölçüt 4.2.

⁴⁰ Aslıhan Nasır, "Araştırma Performansı", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022); Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması".

arasında zikredilmiştir.⁴¹ Diğer taraftan 2547 sayılı YÖK Kanununun 12. maddesinde toplumun ihtiyaçları ve kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun eğitim öğretim, bilimsel araştırma, yayım ve danışmalık yapmak yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında sayılmıştır.⁴² Yine aynı maddede "Ülkenin bilimsel, kültürel, sosyal ve ekonomik yönlerden ilerlemesini ve gelişmesini ilgilendiren sorunlarını, diğer kuruluşlarla işbirliği yaparak, kamu kuruluşlarına önerilerde bulunmak suretiyle öğretim ve araştırma konusu yapmak, sonuçlarını toplumun yararına sunmak ve kamu kuruluşlarınca istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini ve önerilerini bildirmek"⁴³ de yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında zikredilmektedir. Görüldüğü üzere hem eğitim-öğretimin hem de araştırma ve geliştirmenin toplumsal faydaya yönelik olması üniversitelerin görevleri arasında sayılmaktadır. Bu sebeple YÖKAK değerlendirme ölçütleri içerisinde toplumsal katkıyı ayrı bir başlık olarak ele almış ve kalite süreçlerinde değerlendirme ölçütü olarak tanımlamıştır.

Buna göre üniversitelerin kendilerine ait toplumsal katkı politika, hedef ve stratejilerini belirlemesi, bunların toplumsal katkı ilkelerini, önceliklerini ve kaynaklarını ifade etmesi, bu politika, hedef ve stratejiler doğrultusunda uygulamaların yapılması, uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi ve gerekli önlemlerin alınması beklenmektedir.⁴⁴ Bu kapsamda toplumsal katkı politikası ile eğitim-öğretim ve araştırma politikalarının ilişkisinin kurulması, faaliyetlerin planlamasında yerel, bölgesel ve ulusal hedeflerin dikkate alınması ve bu yönde faaliyetlerin yapılması, toplumsal katkıya yönelik öncelikli alanların tespiti gereklidir.⁴⁵

Aynı şekilde diğer bir alt ölçütte üniversitenin toplumsal katkı süreçlerinin, yerel, bölgesel ve ulusal kalkınma hedefi ile ilişkili ve diğer süreçlerle (eğitim- öğretim, ar-ge) bütünleşik olarak yönetimi ve organizasyonel yapılanmasına (süreçler ve görev tanımları vb.) yönelik planlar ve tüm birimleri kapsayan uygulamaların bulunması, sonuçların izlenmesi ve paydaş değerlendirmesi sonrası önlem alınması istenilmektedir. Buna göre organizasyon yapısı içerisinde görevliler tespit edilmeli, görevleri tanımlanmalıdır.⁴⁶ Bu durumda bu tür faaliyetlerde bulunmakla sorumlu olanların önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır. Toplumsal katkı varsa bu katkıya dair kaynakların da olması gereklidir. Bu konu Rubrikte ayrı bir alt ölçütte ele alınmıştır. Buna göre üniversitenin toplumsal katkı faaliyetlerini sürdürebilmek için uygun nitelik ve nicelikte ,ziki, teknik ve mali kaynakların oluşturulmasına yönelik planlar ve uygulamaların bulunması gerekmektedir. Yine bu uygulamaların sadece tek birimde değil tüm birimlerde gerçekleşmesi, kaynak dağılımında birimler arası dengenin gözetilmesi, kaynakların kullanımı ile ilgili izlemelerin gerçekleştirilmesi ve sonuçlarının paydaşlarla değerlendirmesinin yapılması ve önlem alınması, ihtiyaç ve taleplere bağlı olarak kaynakların çeşitlendirilmesi beklenmektedir.⁴⁷ Aynı zamanda üniversitede bir süreç halinde toplumsal katkı performansının izlenmesi ve iyileştirilmesine yönelik planların olması, bu planlara uygun olarak uygulamaların yapılması ve elde edilen sonuçlar ışığında toplumsal katkı politika, strateji ve hedeflerinin ve bu hedeflerin gerçekleşme key,yeti tespit edilmesi, paydaş değerlendirmeleriyle birlikte gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.⁴⁸

Toplumsal katkının yayım, hizmet, sportif, sanatsal ve kültürel etkinlikler gibi uygulamaları bulunmaktadır. YÖK Kanununun 12. maddesinin iki bendinde toplumun ihtiyaçlarına uygun yayım yapmak ile Türk toplumunun yaşam düzeyini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini söz, yazı ve diğer araçlarla yayım yapmak yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında zikredilmiştir.⁴⁹ Bu noktada üniversite bilimsel yayıncılığının bir toplumsal katkı uygulaması olarak önemli bir işlev göreceği düşünülmektedir. Buna göre üniversite yayıncılığının politika ve yayım ilkeleri tespit

41 YK, md. 5/d.

42 YK, md. 12/a.

43 YK, md. 12/e.

44 Rubrik, Alt ölçüt D.1.1.

45 Tuğba Yanpar Yelken, "Toplumsal Katkı Stratejisi ve Hedefleri", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 6 Ocak 2022).

46 Rubrik, Alt ölçüt

D.1.2. 47 Rubrik, Alt ölçüt

D.2.1. 48 Rubrik, Alt ölçüt

D.3.1. 49 YK, md. 12/a-

c.

edilirken bunların toplumsal katkı ile olan ilişkisi kurulmalı, katkının boyutu tespit edilmelidir. Aynı şekilde hedefler de belirlenmelidir. Aynı zamanda araştırma geliştirmede olduğu gibi bilimsel yayıncılığının toplumsal katkı boyutuyla da yerel, bölgesel ve ulusal düzeydeki uygulamalarla irtibatı kurulmalıdır. Bu kapsamda üniversite politika, hedef ve stratejilerinde toplumsal katkı öncelikleri tespit edilmelidir. Aynı şekilde bilimsel yayıncılık faaliyetleri de toplumsal katkının yerel, bölgesel ve ulusal boyutuyla ilişkilendirilebilir, yayınlar arasında bu ilişkiye bağlı olarak önceliklendirme yapılabilir.

Üniversite bilimsel yayıncılığının toplumsal katkı faaliyeti olarak kullanılabilmesi için toplumsal katkı yönetimi ile üniversite bilimsel yayıncılık yönetimi iletişim halinde olmalıdır. Üniversitenin toplumsal katkı politika, hedef ve stratejileri bilimsel yayıncılık yönetimi tarafından ancak bu şekilde bilinebilir ve faaliyete dönüştürülebilir.

İlke, politika ve hedeflerinde topluma katkı sunmaya yer veren üniversite bilimsel yayıncılığı, bilimsel yayıncılığın mali, zeki ve insan kaynaklarını tespit ederken bu boyutunu da dikkate almalıdır. Ayrıca bilimsel yayıncılık faaliyetleri ile sürdürülen toplumsal katkı uygulamaları yıllara göre izlenmeli, paydaşlar ile yapılan değerlendirmelerin sonucunda gerekli önlemler alınmalıdır.

2.2.4.

Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Kalite Güvence Sistemindeki Yeri

Dereceli Değerlendirme Anahtarının birinci başlığı kalite güvencesi sistemi; yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim, araştırma ve toplumsal katkı faaliyetleri ile idari hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesi ve akreditasyon süreçlerini planlama ve uygulama esaslarının tümünü kapsar.⁵⁰ Bu çerçevede üniversitelerin misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedeflerini belirlemesi, bu amaç ve hedefler doğrultusunda uygulamalarını yapması, elde edilen sonuçları paydaşlarıyla birlikte değerlendirip önlemler alması beklenir.⁵¹ Yine bu başlık altında kalite güvencesi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi ile alakalı politikaların tespiti, bunların birbirleriyle ilişkisinin kurulması, bu politikaların planlama ve karar alma süreçlerinde kullanılması, politikaların izlenmesinin yapılarak önlemlerin alınması gereklidir.⁵² Ayrıca üniversitede kalite güvencesi sistemi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı, yönetim sistemini de içine alan hususlarda performansı izlemek üzere bazı göstergeler, anahtar performans göstergesi ve mekanizmaları oluşturmalıdır. Bu kapsamda bilgi yönetim sistemi içerisinde göstergeler izlenmeli, elde edilen bulgular değerlendirilerek önlemler alınmalıdır.⁵³

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığı bu alt ölçütler çerçevesinde değerlendirildiğinde yayın ilke ve politikalarının üniversitenin misyon, vizyon, stratejik amaç ve politikalarıyla uyumlu olması gereklidir. Diğer tarafta yayıncılık ile ilgili kitap, makale, araştırma sonuç vs. yayıncılık faaliyetlerinin üniversite stratejik hedeflerine ulaşmada destekleyici bir role sahip olması beklenir.

Rubrikte iç kalite güvencesi ölçütü kapsamında yükseköğretim kurumlarının kendi bünyesinde kalite güvence çalışmalarını yürütmek üzere kalite komisyonları kurmaları, görev, sorumluluk ve organizasyon yapısını tanımlamaları beklenmektedir. Bu süreçte komisyon planlama ve karar alma süreçlerinde etkin rol almalı, görevlerini katılımı esas alarak şeffaf bir şekilde yürütmelidir. Faaliyetlerden elde edilen bulgular izlenerek, sonuçları değerlendirilmeli ve önlemler alınmalıdır.⁵⁴ Yine bu ölçüt altında yer alan alt ölçüte göre üniversitelerin tüm alanlar ve Rubrik alt ölçütleri ile ilgili olarak kalite güvence mekanizmalarını yani süreçlerini, PUKÖ çevrimlerini oluşturması gereklidir. Buna göre kurumda bütüncül bir anlayışla tüm alanları ve alt ölçütleri de kapsayacak şekilde planlamalar yapılmalı, planlamada uygulama, izleme ve değerlendirmelerin sorumluları, görevlileri, planlama, uygulama, kontrol ve önlem alma aşamalarının periyod ve zamanı belirlenmelidir. Aynı zamanda birlikte değerlendirilecek paydaşlar tespit edilmelidir.

50 Tuncay Döğeroğlu, "Kalite Güvencesi Sistemi Nedir?", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

51 Rubrik, Alt ölçüt A.1.1.

52 Rubrik, Alt ölçüt A.1.2.

53 Rubrik, Alt ölçüt A.1.3.

54 Rubrik, Alt ölçüt A.2.1; Kalite komisyonu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Gonca Uludağ, "Kalite Komisyonu", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

Planlamanın ardından planlamaya sadık kalarak uygulamalar yapılmalı, uygulamalardan elde edilen sonuçlar izlenmeli ve paydaşlarla birlikte değerlendirilerek varsa önlemler alınmalıdır. Bütün alt ölçütlerde PUKÖ çevrimleri sistematik bir şekilde işletilmelidir.⁵⁵

Üniversite bilimsel yayıncılığı bu açıdan değerlendirildiğinde yayıncılık faaliyetlerinde de PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi ana unsur olarak bulunmaktadır. Buna göre daha önce eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı başlıklarında ayrıntılı olarak bahsedilen ve birbiriyle ilişkisi kurulan alt ölçütleri ilgilendiren konuların da yayıncılık faaliyetlerinin planlamaları yapılmalıdır. Planlamada sorumlular belirlenmeli, kimin, ne zaman, nerde, neyi, nasıl yapacağı ile ilgili tanımlamalar yapılmalıdır. Plan çerçevesinde yapılan faaliyetler ise izlenmeli ve paydaşlarla değerlendirilmelidir. Değerlendirme sonuçlarına göre iyileştirme çalışmaları yapılmalı, PUKÖ döngüsü devamlı bir şekilde çalıştırılmalıdır.

Kalite süreçlerinde üniversitelerde kalite güvencesi kültürünün yerleşmesinde liderliğin çok önemli etkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla alt ölçüt bazında üniversitelerde kalite güvencesi kültürünü destekleyerek tüm birim ve süreçleri işin içerisine dâhil eden, kalite çalışmalarını koordine eden liderlik anlayışının bulunması, bu anlayışın yansımalarının izlenmesi ve paydaş değerlendirmelerinin ardından iyileştirmelerin yapılması beklenmektedir.⁵⁶ Aynı şekilde kalite süreçlerinin üniversite bilimsel yayıncılığında da işletilmesi konusunda üniversite ve alt birimlerin yöneticilerinin etkin bir liderlik örneği göstermesi, yayıncılık faaliyetlerinde kalitenin kültür haline getirilmesi konusunda liderlik yapmaları beklenir.

Kalite güvencesinin önemli unsurlarından birisi de iç ve dış paydaşların planlama, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerine katılımıdır. Dolayısıyla kalite güvence süreçlerinin kalite güvencesi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı, yönetim ve uluslararasılaşma başlıklarında paydaşlarla ilgili tanımlamaların yapılması, öğrenci, akademik personel vs. iç ve dış paydaşların tespiti, süreçlerin hangi aşamasında görüşlerinin alınacağı, görüş alma mekanizmaları gibi hususlar belirlenmesi, bu çerçevede uygulamaların yapılması önem arz etmektedir.⁵⁷ Ayrıca iç ve dış paydaşlar ile belirlenen stratejik paydaşların listesi kamuoyuyla paylaşılmalıdır.⁵⁸ Tam bu noktada farklı boyutlarıyla araştırma geliştirme, eğitim öğretim ve toplumsal katkı ile ilişkisi olan üniversite bilimsel yayıncılığının iç ve dış paydaşları belirlenerek kamuoyuna ilan edilmelidir. Bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin planlaması ve değerlendirmesi aşamalarında ilgili paydaş görüşleri alınmalı sonra iyileştirmeler yapılmalıdır.

Kalite güvencesinin diğer bir ölçütü ise uluslararasılaşmadır. Bu kapsamda üniversitelerin eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı görevlerinin tamamını içeren uluslararasılaşma politikası olmalı ve bu politika çerçevesinde uygulamalar yapılmalıdır. Ayrıca bu faaliyetler izlenmeli, uluslararası paydaşlar dâhil ilgili paydaşlarla değerlendirilmeli ve önlemler alınmalıdır.⁵⁹ Uluslararası süreçlerin yönetim ve organizasyonel yapısı için planlamalar ve uygulamalar yapılmalı, uygulama sonuçları izlenerek paydaşlarla değerlendirilmeli ve gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.⁶⁰ Aynı şekilde uluslararasılaşmaya yönelik mali, ziki ve insan kaynağı gibi gerekli kaynakların da planlaması yapılmalıdır. Planlamada iç ve dış kaynakların neler olduğu, nasıl geliştirileceği, sorumluların kimler olduğu, uygulamaların zamanlarına dair bilgiler olmalıdır. Uygulamalar bu planlamalar çerçevesinde yapılmalı, PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.⁶¹ Özellikle kurumun kendi kaynaklarından ayırdığı parasal kaynaklar, yabancı mezun öğrencileri ile yabancı öğretim elemanlarını da içine alan insan kaynakları, araştırmacıları teşvik amacıyla oluşturulan eğitim faaliyetleri birer kaynaktır. Yine proje yazım destek birimi, teknoloji transfer ofisi, patent destek birimi, yabancı dil yazım ve tercüme destek birimi ve teknokent gibi destek birimleri, yerel ve ulusal kurum ve

55 Rubrik, Alt ölçüt

A.2.2. 56 Rubrik, Alt ölçüt

A.2.3. 57 Rubrik, Alt ölçüt

A.3.1.

58 Paydaş katılımı ile ilgili olarak bk. Mürşide Dilek Avşaroğlu Erkan, "Kalite Güvence Sistemi ve Paydaşlar", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

59 Rubrik, Alt ölçüt

A.4.1. 60 Rubrik, Alt ölçüt

A.4.2. 61 Rubrik, Alt ölçüt

A.4.3.

kuruluşların sağladığı kaynaklar, hareketlilikler vs. kaynaklar uluslararasılaşma kaynakları arasında zikredilebilir.⁶² Diğer süreçlerde olduğu gibi uluslararasılaşma politikası, hedefleri ve stratejisi doğrultusunda faaliyet yürüten birimlerin uluslararasılaşma performansının izlenmesi ve ilgili paydaşlarla değerlendirilmesi, varsa buna yönelik önlemlerin alınması, PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi gereklidir.⁶³

Eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı süreçlerindeki uluslararasılaşma faaliyetleri üniversite bilimsel yayıncılığı için de geçerlidir. Bu çerçevede yayıncılık ilke ve politikalarında uluslararasılaşmaya yönelik ilke ve politikaların zikredilmesi beklenir. Bu çerçevede uluslararası paydaşlar belirlenmeli, yayıncılık alanlarında işbirliğine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Yine uluslararası indeksler uluslararasılaşma anlamında önemli bir mekanizma görevi görmektedir. Bu sebeple bilimsel yayıncılık hedefleri arasına uluslararası indeksler tarafından taranmaya yönelik hedefler konulmalı ve bu çerçevede faaliyetlerde bulunulmalıdır. Üniversite bilimsel yayıncılığının uluslararasılaşma hedeflerine ulaşması yönünde yukarıda ifade edilen gerekli olan mali, insan ve ,ziki kaynakların sağlanması yönünde planlama ve uygulamalar da yapılmalıdır. Aynı zamanda bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin uluslararasılaşma performansı izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Yıllara göre hedeflere ulaşma düzeyi izlenerek paydaşlarla değerlendirilmeli ve gerekli önlemler alınmalıdır.

2.2.5. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Yönetim Sitemindeki Yeri

Üniversite bilimsel yayıncılığı ile alakalı önceki başlıklarda ifade edilen hususların ve üniversitenin eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme, toplumsal katkı, idari destek süreçlerinin bir bütün halinde yönetilmesini sağlamak üzere yönetim sistemi ve yapısı oluşturmak kalite süreçlerinin bir gereğidir.⁶⁴ Bu noktada üniversitenin misyondan vizyona giden süreçte vizyona ulaşabilmesi için misyon ve stratejik hedefleri ve süreçleriyle uyumlu yönetim modeli ve idari yapılanmasını oluşturmalıdır.⁶⁵ Bununla ilgili süreçleri izlemeli ve paydaşlarla birlikte yapılan değerlendirmenin ardından yönetim yapılanmasında iyileştirmeler yapılmalıdır. Yine üniversitede tüm birim ve alanları kapsayacak şekilde bütün süreçlerin tanımlanması, sorumluların belirlenmesi ve uygulamaların bu süreçlere bağlı kalınarak yürütülmesi beklenmektedir. Bununla birlikte süreçlere ilişkin sonuçların performans göstergeleriyle izlenmesi, paydaşlarla beraber değerlendirmelerinin yapılması ve ihtiyaçlara göre iyileştirmelerin gerçekleşmesi gerekmektedir.⁶⁶

Üniversite bilimsel yayıncılığının da bir organizasyon yapısının ve şemasının bulunması gerektiğini önceki başlıklarda ifade etmiştik. Üniversite yönetim sistemi bütünleşik bir yapıya sahip olduğu için yayıncılıkla ilgili yönetimin üniversite ve ilgili alt birimlerin yönetimiyle bütünleşik ve uyumlu olması kalite açısından önemlidir. Aynı zamanda üniversitede tüm süreçlerin tanımlanması kapsamına bilimsel yayıncılık süreçleri de girmektedir. Bu sebeple Üniversite bilimsel yayıncılığına yönelik başvuru süreci, yayın süreci, derleme süreci, dağıtım süreci gibi akademik ve idari süreçlerin tanımlanması, sorumluların ve görevlerinin tespiti kalitenin bir gereğidir. Diğer taraftan bu süreçlere dair izlemeler yapılmalı, yayıncılar, akademik kadro vs. paydaşlarla gerekli değerlendirmeler yapıldıktan sonra süreçlere yönelik iyileştirmeler yapılmalıdır.

Rubrikte yönetim sistemi kapsamında insan kaynakları ile ,nansal kaynakların yönetimin sağlanması beklenmektedir. Buna göre insan kaynakları politikası ve stratejik hedeflerle uyumlu olarak belirli bir süreç dâhilinde insan kaynaklarının yönetimi yapılmalıdır. Bu kapsamda işe alımlarda kadrolar için gerekli yetkinlikler tanımlanmalı ve buna göre uygulamalar olmalıdır, yine var olan personelin yaptığı görev ile alakalı yetkinliğine dair eğitim uygulamaları yapılmalı, aynı zamanda performans izlemesi yapılarak ödül mekanizmaları kurulmalıdır. Tüm bu uygulamaların anket vs.

62 Ayrıntılı bilgi için bk. Sina Ercan, "Uluslararasılaşma Bağlamındaki Kaynaklar" , *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

63 Rubrik, Alt ölçüt A.4.4; Uluslararasılaşma süreç ve göstergeleri için bk. Sina Ercan, "Uluslararasılaşma Performansının İzlenmesi ve İyileştirilmesi", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

64 Rubrik, Başlık E.1.

65 Rubrik, Alt ölçüt E.1.1.

66 Rubrik, Alt ölçüt E.1.2.

mekanizmalarla izlemesi yapılmalı, ilgili paydaşlarla değerlendirerek gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.⁶⁷

Üniversite yapılanmasının bir parçası olan bilimsel yayıncılığı sürecinde görev alan insan kaynaklarına dair yönetimin planlamasının bütünlük olarak yapılması, uygulama kapsamında bu alanda görev yapacak personelin yetkinlik ve yeterliliklerinin belirlenmesi, çalışan personelin ise yetkinliğini artırıcı eğitim çalışmalarının yapılması önem arz etmektedir. Tüm uygulamalarda PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.

Üniversitelerin devlet bütçesi, döner sermaye, öz kaynaklar, açık öğretim, uzaktan eğitim ve sürekli eğitim gelirleri, araştırma kaynakları gibi mali kaynaklarını da bütünlük bir şekilde yönetmesi beklenmektedir. Bunun için bütünlük yönetim planlaması, kullanımı, izlenmesi ve gözden geçirilerek değerlendirilmesinin yapılması ve önlemlerin alınması da beklenir. Ayrıca ,nansal kaynakların dağılımı şe#af ve hesap verilebilirlik ilkesine uygun olmalı, üniversitenin stratejik amaçları çerçevesinde gerçekleştirilmelidir.⁶⁸

Daha önce ifade edilen üniversite bilimsel yayıncılığının kaynak yönetiminin de bu ölçüt çerçevesinde üniversite ,nansal kaynak yönetimi ile bütünlük olarak yapılması gerekli görülmektedir. Bu uygulamaların izlemesi ve paydaş değerlendirmeleri sonucu iyileştirmeleri yapılmalıdır.

Yönetim sistemi başlığı altında kalitenin üniversitelerden istediği diğer bir ölçüt ise entegre bir bilgi yönetim sistemine sahip olmalarıdır. Entegre bilgi sisteminin yönetim sistemi eğitim-öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvencesi süreçlerini içine alması, tüm birimleri içine alan bir sistem olması beklenir. Yönetim ve uygulamaya yönelik etkinliği ancak bu şekilde güvence altına alınabilir. Entegre bilgi sisteminde bilgi ve veriler periyodik olarak saklanır. Ayrıca bunlar analiz edilir. Entegre bilgi yönetim sistemine ve kullanımına ilişkin sonuçlar sistematik olarak izlenmeli, paydaş görüşleri alınmalı ihtiyaçlar ve talepler doğrultusunda güncellemeler yapılmalıdır.⁶⁹ Aynı şekilde üniversite bilimsel yayıncılığına ait hususlardan imkan dahilinde olanların bu sisteme entegre edilmesi, özelliği itibarıyla ayrı programlar kullanılıyorsa programların birbiriyle haberleşmelerinin sağlandığı bir sistem oluşturulması beklenmektedir. Bu sistemlerin kullanımı ile ilgili veriler paydaşlarla değerlendirilmeli ve sistem ile ilgili iyileştirmeler yapılmalıdır.

Entegre bilgi sistemi vasıtası ile veya diğer metotlarla elde edilen bilgilerin güvenliğini sağlayacak uygulamalar yapılmalıdır. Bilgi güvenliğinin yanında ele edilen verilerin giriş sorumluları, zamanlaması, değiştirilip değişilemediği gibi bilgi güvenilirliği de bu uygulamalarla güvence altına alınmalı, PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.⁷⁰ Bilimsel yayıncılık süreçlerinde de veri girişleri yapılmaktadır. Dolayısıyla elde edilen bilgi ve verilerin de güvenliği ile güvenilirliğini sağlayacak planlamalar yapılmalı, planlar uygulanmalı, uygulama sonuçlar izlenmeli ve paydaşlarla değerlendirme sonrası iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷¹

Üniversiteler çalışmaları esnasında yemek hizmeti almak gibi hususlarda dışarıdan destek hizmetleri almaktadır. Bu alt ölçüt kapsamında kurumun bu hizmetlerin uygunluğu, kalitesi ve sürekliliğini güvence altına almış olması beklenir. Bunun için kurum tanımlı süreçlerini belirlemeli, tedarik süreci, uygunluk ve kalite kriterleri gibi mekanizmalarını tespit etmelidir. Planlamalar çerçevesinde yapılan uygulamalar izlenmeli ve tedarik zincirinde yer alan paydaşlar, hizmet verilenler gibi iç paydaşlarla yapılacak değerlendirmelerin ardından ihtiyaç ve taleplere göre önlemler alınmalıdır.⁷² Bu durumun hizmetlerin kalitesinin yükletilmesini garanti altına alması beklenir. Neticede üniversite bilimsel yayıncılığında da basım, çeviri hizmeti, dağıtım, satış gibi dışarıdan satın alınan

67 Rubrik, Alt ölçüt E.2.1.

68 Rubrik, Alt ölçüt E.2.2; bk. Tuba Canvar Kahveci, "Kaynakların Yönetimi", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

69 Rubrik, Alt ölçüt E.3.1; Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", Pilot Uygulama-4.

70 Rubrik, Alt ölçüt E.3.2.

71 Ayrıntılı bilgi için bk. Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", Pilot Uygulama-4.

72 Rubrik, Alt ölçüt E.4.1.

destek hizmet kalemleri bulunmaktadır. Bu kapsamda alınan hizmetlerin uygululuk ve kalitesi ile sürekliliğine yönelik planlamalar yapılmalıdır. Bu hizmetlerin alımına dair kriterler belirlenerek uygulamalara yansıtılmalıdır. Bununla uygulama sonuçları izlenmeli, yayıncılık anlamında tedarikçiler ve diğer paydaşlarla değerlendirilmeli, gerekli önlemlerin alınması yoluna gidilmelidir.

Kalite üniversitelerden kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik politika belirlemesini, bilgilendirmeyi yapacağı süreç, yöntem ve mekanizmaları belirlemesini beklemektedir. Aynı zamanda bilgilendirme faaliyetleri tek bir alanda değil eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvence sistemi gibi tüm alanlarda yapılması istenmektedir. Bilgilendirmeye yönelik uygulamalar izlenmeli ve elde edilen sonuçlar paydaşlarla değerlendirilmeli, süreç, mekanizma gibi hususlarda iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷³ Üniversite yayıncılığının üniversite içi ve dışı birçok faaliyeti bulunmaktadır. Ayrıca tüm alanlarla farklı düzeylerde ilişkisi bulunmaktadır. Bu sebeple yayıncılık faaliyetleri ve süreçleri konusunda kamuoyunun nasıl, ne şekilde, kimler tarafından bilgilendirileceğini içeren planlamalar yapılmalı, politikalar belirlenmelidir. Süreçte PUKÖ çevrimleri işletilmelidir. Bilgilendirme yayıncılık faaliyetlerinin görünür hale gelmesini temin edecek, aynı zamanda iyi uygulama örneklerini paylaşma istediğini artıracaktır.⁷⁴

Yönetim sisteminin son alt ölçütünde üniversiteler uygulamalarıyla ilgili ilkesel olarak hesap verebilmeyi, sorulan sorulara cevap verebilmeyi benimsemiş olmalı, hesap verebilme yöntemlerini ve süreçlerini tespit etmelidir. Aynı zamanda tüm alanlarla ilgili kendisine soru sorulduğunda cevap verebilmelidir. Bu faaliyetler sonunda elde edilen veriler değerlendirilmeli, hesap verebilmeye yönelik iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷⁵ Üniversitenin faaliyeti olan bilimsel yayıncılık faaliyetleri ile ilgili olarak özelde yayıncılık sorumluları, genelde üniversite, sorulan her türlü soruya cevap verebilmelidir. Bunun için politika ve ilkelerini belirlemeli, hesap verme mekanizmalarını ise tespit etmelidir. Dolayısıyla yapılan uygulamalar izlenmeli, paydaşlar yapılan değindirmeler sonrası varsa güncellemeler yapılmalıdır.

Sonuç

Yükseköğretimde kalite süreçlerine yönelik son yıllarda önemli faaliyetler yürütülmüş, bu kapsamda 2547 sayılı YÖK Kanununa eklenen bir madde ile kalite süreçlerini yürütme vazifesi Yükseköğretim Kalite Kuruluna (YÖKAK) verilmiştir. YÖKAK bu çerçevede ilgili mevzuatını oluşturarak yükseköğretim kurumlarında dış değerlendirme, akreditasyon ve izleme programlarını hayata geçirerek birçok üniversitenin dış değerlendirmesini gerçekleştirmiş, akreditasyon programı kapsamında bazı üniversitelere akreditasyon vermiştir. Bununla birlikte program akreditasyonunu yürüten akreditasyon kuruluşlarının tescilini de devam ettirmiştir. Bu arada uluslararasılaşma alanında önemli mesafeler kaydeden YÖKAK, değerlendirme sistemini güncelleyerek Dereceli Değerlendirme Anahtarını (Rubrik) oluşturarak değerlendirme süreçlerinde iyileştirmeler yapmıştır. Dolayısıyla üniversiteler kalite süreçlerinde yer alması beklenen kurumlar olarak teşvik edilmiştir.

Üniversitenin bir faaliyeti olan bilimsel yayıncılık ise 1984 yılında çıkarılan iki adet yönetmelikle düzenlenmiş olmasına rağmen idari, mali, telif hakları gibi hususların yönetiminde yukarıda ifade edilen farklı kanun, yönetmelik ve yönergelerle ilişkilendirilmiştir. Üniversitelerin kalite süreçlerine girmesiyle birlikte doğal olarak bir üniversite faaliyeti olan bilimsel yayıncılığın kalite süreçlerindeki konumu da gündeme gelmekte, bilimsel yayıncılık faaliyetlerinde kalite süreçlerinin nasıl işletileceği konusu tartışılmaktadır. Bu çerçevede yapılan değerlendirmelere göre Rubrik sistemine bakıldığında üniversite bilimsel yayıncılığını bir başlık, ölçüt veya alt ölçüt bazında ele alındığı görülmemektedir. Rubrikte kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi başlıkları altındaki ölçütler ile değerlendirmeler yapılmaktadır. Üniversite yayıncılığı bu alt ölçütler arasında doğrudan yer almamış olsa da birçok alt ölçütle ilişkilidir. Özellikle araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı ve eğitim öğretim başlıklarındaki ölçütlerle önemli bağlantısı

73 Rubrik, Alt ölçüt E.5.1.

74 Tuba Canvar Kahveci, "Yönetimin Etkinliği, Hesap Verebilirliği, Kamuoyunu Bilgilendirme", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

75 Rubrik, Alt ölçüt E.5.2.

bulunmaktadır. Yönetim sistemi ile kalite güvence sistemi başlıklarındaki alt ölçütlerle olan bir kısım ilgisi diğer başlıklarla da bulunmaktadır. Buna göre üniversite yayıncılığı kapsamında eğitim öğretim başlığında öğrenme kaynakları ve engelsiz fakülte ölçütleri kapsamında; araştırma geliştirme başlığının araştırma politikası, hedefleri ve stratejisi, araştırma-geliştirme süreçlerinin yönetimi ve organizasyonel yapısı, araştırmaların yerel, bölgesel, ulusal ihtiyaç ve taleplerle ilişkisi, araştırmacının zihni, teknik ve mali kaynakları, kurumun araştırma politikası, hedefleri, stratejisi ile uyumlu lisansüstü programları, araştırma yetkinliği, ulusal ve uluslararası ortak programlar ve ortak araştırma birimleri, öğretim elemanı performans değerlendirilmesi ve iyileştirmesi, araştırma bütçe performansı ile ilişkisi bulunmaktadır. Yine toplumsal katkı başlığında toplumsal katkı stratejisi, kaynakları ve performansı; kalite güvence başlığında misyon ve stratejik amaçlar, kalite güvencesi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi politikaları, kurumsal performans yönetimi, PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi, liderlik, paydaş katılımı ve uluslararasılaşma ile de ilgilidir. Yönetim sisteminde ise idari birimlerin yapısı, süreç yönetimi, kaynakların yönetimi, bilgi yönetim sistemi, destek hizmetleri, kamuoyunu bilgilendirme ve hesap verebilirlik ile irtibatı bulunmaktadır.

Bu başlıklar altında üniversite bilimsel yayıncılığı ele alındığında kalite süreçlerinde yeri olan, aynı zamanda özelden bilimsel yayıncılık genelde üniversite faaliyetlerinde kaliteyi besleyen bir mekanizma olarak değerlendirilebilir.

Üniversite bilimsel yayıncılığında kalite süreçlerinin işletilmesi halinde anket sonuçlarında ortaya çıkan bilimsel yayıncılığın mevzuatına yönelik beklentiler, yayıncılık politika ve hedeflerinin belirlenmesi, idari yapılanma, görev tanımları, kamuoyu ile paylaşma, paydaşların görüşlerini alarak değerlendirme, süreçlerin belirlenmesi ve uygulamaların süreçlere uygun yürütülmesi, günümüzde ortaya çıkan açık erişim, elektronik yayıncılık, uluslararasılaşma, hesap verebilirlik, şeffaflık, verimlilik gibi birçok konudaki gelişmeye açık yönlerde iyileşmelerin sağlanacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

4. Türkiye Editörler Çalıştayı Düzenleme Kurulu. *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, Erişim 9 Ocak 2021. <https://editorlercalistayi.com/wp-content/uploads/2022/01/%C3%9Cuniversitelerde-Bilimsel-Kitap-ve-Dergi-Yay%C4%B1nc%C4%B1l%C4%B1%C4%9F%C4%B1-2021-Anketi-Sonu%C3%A7lar%C4%B1.pdf>
- Ar, İlker Murat. "Araştırma Kaynakları". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-kaynaklari/>
- Ar, İlker Murat. "Araştırma Yetkinliği". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-yetkinligi/>
- Avşaroğlu Erkan, Mürşide Dilek. "Kalite Güvence Sistemi ve Paydaşlar". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-komisyonu-calismalarina-paydas-katiliminin-saglanmasi/>
- Aydemir, Halis. "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması". *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA)*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://youtu.be/sCp5LLKU2pY>
- BK, Basın Kanunu (Kanun No. 5187). *Resmî Gazete* 25504 (26 Haziran 2004). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/06/20040626.htm#1>
- Canvar Kahveci, Tuba. "Araştırma Politikası". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-arastirma-politikasi/>
- Canvar Kahveci, Tuba. "Kaynakların Yönetimi". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kaynaklarin-yonetimi/>
- Canvar Kahveci, Tuba. "Yönetimin Etkinliği, Hesap Verebilirliği, Kamuoyunu Bilgilendirme". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/yonetimin-etkinligi-hesap-verebilirligi-kamuoyunu-bilgilendirme/>

- Dögeroğlu, Tuncay. "Kalite Güvencesi Sistemi Nedir?". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-guvence-sistemi-nedir/>
- DSİBMY, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSİBMY). *Resmî Gazete* 26509 (1 Mayıs 2007). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070501-8.htm>
- Ercan, Sina. "Uluslararasılaşma Bağlamındaki Kaynaklar". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-uluslararasilasma-baglamindaki-kaynaklari/>
- Ercan, Sina. "Uluslararasılaşma Performansının İzlenmesi ve İyileştirilmesi". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/uluslararasilasma-performansinin-izlenmesi-ve-iyilestirilmesi/>
- FESEK, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FESEK) (Kanun No. 5846). *Resmî Gazete* 7981 (13 Aralık 1951). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7981.pdf>
- KMYKK, Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK) (Kanun No. 5018). *Resmî Gazete* 25326 (24 Aralık 2003). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/12/20031224.htm#1>
- Kavak, Yüksel. "Öğrenme Kaynakları, Erişilebilirlik ve Destekler". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/ogrenme-kaynaklari-erisilebilirlik-ve-destekler/>
- Kıral, Bilgen. "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi". *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15 (2020), 170–189. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-,%le/1156348>
- Nasır, Aslıhan. "Araştırma Performansı". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-performansi/>
- Okur, Muhammet Recep – Demir, Muhammed. "Görme Engelli Öğrenenlerin Eğitim Yaşantısında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi, Açık ve Uzaktan Öğrenme Alanı İçin Çözüm Yolları Geliştirilmesi". *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAD)* 5/2 (2019), 49–62. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-,%le/734123>
- Türkan, Ahmet. "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Araştırma ve Geliştirme". *İlahiyat Akademi Dergisi (İAA)*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://youtu.be/gEHGFL8vLyc>
- Türkel, Rifat. "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Eğitim ve Öğretim". *İlahiyat Akademi Dergisi (İAA)*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://youtu.be/83AIZujfBY> - <https://iaa.org.tr/egitimler/iaa-degerlendirici-egitimi-modulleri/iaa-degerlendirici-egitimi-modulleri/rubrik-tabanlı-degerlendirici-egitimi/>
- Uludağ, Gonca. "Kalite Komisyonu". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-komisyonunun-gorev-ve-sorumluluklari/>
- ÜYY, Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY). *Resmî Gazete* 18301 (3 Şubat 1984). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18301.pdf>
- TYDKDYİ, Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik (TYDKDYİ). *Resmî Gazete* 18553 (22 Ekim 1984). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18553.pdf>
- Yanpar Yelken, Tuğba. "Toplumsal Katkı Stratejisi ve Hedefleri". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 6 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-toplumsal-katki-stratejisi-ve-hedefleri/>
- YKG-YKY, Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği (YKG-YKY) 30604 (23 Kasım 2018). Erişim 3 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/11/20181123-16.htm>
- Rubrik, Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik Değerlendirme Formu). Yükseköğretim Kalite Kurulu (2020). Erişim 5 Ocak 2022. https://yokak.gov.tr/Common/Docs/Site_degerlendirme_prog_doc_v_2_0/EK_2_Rubrik_Degerlendirme_Formu.pdf
- YK, Yükseköğretim Kanunu (YK) (Kanun No. 2547). *Resmî Gazete* 17506 (6 Kasım 1981). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17506.pdf>
- YKDSKİY, Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik (YKDSKİY). *Resmî Gazete* 31159 (18 Haziran 2020). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/06/20200618-3.htm>

YKEDKY, Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği (YKEDKY). *Resmî Gazete* 27672 (14 Ağustos 2010). Erişim 2 Ocak 2022.
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/08/20100814-3.htm>

YÜKİTHKHK, Yükseköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (YÜKİTHKHK) (Kanun No. 124). *Resmî Gazete* 18228 (21 Kasım 1983). Erişim 3 Ocak 2022.
<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18228.pdf>

ESKİYE

Hakem Değerlendirmesi-3

Form Cevabı:

Eskiyei dergisi Yayın Kurulu, Mart 2022 tarihinde yayımlanacak sayısından itibaren, yayımlanan tüm makalelerin hakem raporlarını da hakem isimlerini gizli tutarak yayımlama kararı almıştır.:*Anladım (Yazara Açık)*

Makalenin Ağırlıklı Sınıfı / Submission Category::*Araştırma / Research*

(Yazara Açık)

Başlıklar yazının konusunu kısa açık ve yeterli ölçüde yansıtıyor mu? / Does the title reflect the subject matter of the article clearly and exactly?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Özet yazının amacını kapsamını ve sonuçlarını yansıtıyor mu? / Does the Turkish abstract reflect the aim scope and conclusions of the article?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Abstract yazının amacını kapsamını ve sonuçlarını yansıtıyor mu? / Does the abstract reflect the aim scope and conclusions of the article?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Makale dilbilgisi kurallarına uygun açık ve yalın bir anlatım yolu izlenmiş mi? / Is the text of the article clear and flawless as per the grammar rules?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Çalışmanın konusu yeterli ölçüde ele alınabilmiş mi? / Has the author presented the subject of the article in a proper methodological perspective?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Çalışmanın amacı yeterli ölçüde belirtilmiş mi? / Has the author presented the aim of the article?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Araştırmada kullanılan yöntem uygun mu? / Is the method used in the research appropriate?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Çalışma neticesinde ulaşılan sonuçlar yeterli mi? / Has the author presented the result of the article sufficiently?: *Evet / Yes (Yazara Açık)* Yazarın ele aldığı konu hakkındaki yorum ve analizleri yeterli mi? / Are the comments and analysis of the subject covered by the author sufficient?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Makalede kullanılan kaynaklar makale yazım kurallarına uygun olarak düzenlenmiş mi? / Are the resources which are referred in the article shown in accordance with the rules of the Journal?: *Evet / Yes (Yazara Açık)* Kullanılan eserlere kaynakça kısmında yer verilmiş mi? / Are the resources which are referred in the article shown properly in the bibliography?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Çalışma bilimsel yayın etiğine uygun hazırlanmış mı? / Is the study prepared in accordance with scientific publication ethics?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

İncelediğiniz makale bilime katkısı olan özgün bir çalışma mıdır? / Does the article have an original contribution to knowledge and the field?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Görüş ve önerilerinizi belirttiğiniz makale metnini WORD veya PDF formatında Dosya olarak eklediniz mi? / Have you attached the article text containing your comments and suggestions to your report in MS Word or Pdf format?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Düzeltilmeler yapıldıktan sonra tarafınızdan tekrar incelenmesi gerekir mi?: *Hayır / No*

(Yazara Açık)

Yazara Not: Makale ile ilgili gerekli düzeltmeler WORD metninin içerisindeki bilgi kutucuklarında belirtilmiştir. Tebrik ederim. (Yazara Açık)

Editöre Not: Makale ile ilgili gerekli düzeltmeler WORD metninin içerisindeki bilgi kutucuklarında belirtilmiştir. Makalenin derginiz için hayırlı olmasını dilerim.

Öneri: Minör Revizyon (Yazara Açık)

Yazarın Cevabı: Yazının kıymetli hakeminin belirttiği üzere önerdiği değişiklikler yapılmış, ankete ait sayısal değerler aynen bırakılmıştır. Hakem hocamızın emeği ve katkısı için teşekkür ederim. Selamlarımla.

ESKİYE

Hakemin Yüklendiği Değerlendirme Dosyaları

Giriş

Son yıllarda üniversitelerin kurumsal yapı ve faaliyet alanlarıyla ilgili olarak kalite süreçlerinde önemli gelişmeler olmuştur. Bu gelişmelerin bir parçası olarak Yükseköğretim Kurulu (YÖKAK) kurulmuş yükseköğretim kurumlarının değerlendirme, akreditasyon ve akreditasyon kuruluşlarını tescil sorumluluğu kendine ait bütçesi olan YÖKAK'a verilmiştir. Üniversitelerin dış değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerinin başlaması ile birlikte değerlendirme ölçütleri çerçevesinde eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvencesi ve yönetim sistemi gibi alanlarda bazı yükümlükleri yerine getirmeleri beklenmektedir. Üniversite faaliyeti olarak devam eden bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin de bu noktada değerlendirme ve akreditasyon ölçütlerine uygunluk çerçevesinde ele alınma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Buna göre bu çalışmada, üniversitelerde yürütülen ders kitabı niteliğindeki kitap, yardımcı ders kitabı, dergi vs. bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite süreçlerindeki yeri, ölçütlerle olan ilişki düzeyi, üniversite bilimsel yayıncılığına bu ölçütlerin katkısının ortaya konulması, üniversite bilimsel yayıncılığının kalite süreçlerindeki konumunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bunun sonucunda çalışmanın bilimsel yayıncılık faaliyetlerini kalite süreçlerine uygun bir şekilde yürütmeyi hedefleyen üniversitelere katkı sunması hedeflenmiştir.

YÖKAK değerlendirme ölçütleri gözden geçirildiğinde doğrudan üniversite bilimsel yayıncılığını içeren herhangi bir başlık ve ölçüte rastlamak mümkün değildir. Ancak ölçütlerin yer aldığı başlıklar değerlendirildiğinde birçok alt ölçütle ilişki düzeyleri farklı olsa da irtibatlı oldukları görülmektedir. Durum bu şekilde iken şimdiye kadar tüm süreçlerini mevzuat çerçevesinde yürütülen yayıncılık faaliyetlerinin kalite süreçlerindeki yerinin ve alt ölçüt temelli ilişki düzeylerinin ortaya konulma zarureti hâsıl olmuştur. Bu çerçevede bu çalışmada üniversite bilimsel yayıncılığı süreçlerinde mevcut kalite ölçütleri açısından nasıl bir süreç takip edilmesi gerektiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çünkü bu konuda herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu haliyle çalışmanın orijinal bir çalışma olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmada gerek üniversite bilimsel yayıncılığı gerek kalite ve akreditasyon süreçlerin ait bilgi ve

verileri doküman incelemesi yapılmıştır.¹ Bilimsel yayıncılıkla ilgili kanun, yönetmelik ve yönerge gibi incelenmiş, ayrıca bu konuda yapılmış olan anket çalışması verileri de yeri geldiğinde toplarken mevzuat kullanılmıştır. Diğer taraftan kalite ile ilgili olarak ise Türkiye'deki yükseköğretimdeki kalite ve akreditasyon çalışmalarından sorumlu tek kurum olan YÖKAK'ın Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik), El kitabı, YÖKAK mevzuatı ve İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA) tarafından dereceli değerlendirme anahtarı üzerine yapılan uygulama videolarından da yararlanılmıştır. Diğer taraftan YÖKAK'ın bilgi paylaşım portalından istifade edilmiş, yeri geldiğinde konu ile ilgili akademik yazılardan da faydalanılmıştır.

1. Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık

1.1. Yasal Altyapı

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığın yasal alt yapısı, 1984 yılında yayımlanan Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY) ile Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik ile belirlenmiştir. Üniversiteler Yayın Yönetmeliği ile üniversiteler ve onlara bağlı birimlerde yapılacak olan ders kitabı, yardımcı ders kitabı ve teksir şeklindeki yayınlar ile ilgili hükümler düzenlemiştir. Bu çerçevede sorumluluklar biri rektör yardımcısı diğerleri üniversite yönetim kurulunun kendi içerisinde seçtiği iki üye ile toplam üç üyeden oluşan yayın komisyonuna verilmiştir. Yayın komisyonuna bir başka maddede yayınları bilimsel açıdan inceleme, eserin maliyetini ve telif hakkını hesaplama, basılma sırası, baskı adedi, satış fiyatlarını belirleme konusunda görevler verilmiştir.² Yine aynı

¹ Bilgen Kırıl, "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi", *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15 (2020), 174.

² Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY), *Resmî Gazete* 18301 (3 Şubat 1984), md. 2-3.

Açıklamalı [WK1]: Bu ifadeye gerek var mı? Ayrıca YÖKAK'ın bütçesi sınırlı bir düzeyde.

Açıklamalı [WK2]: Bu kelimelere gerek yok.

Açıklamalı [WK3]: Yerine: Dolayısıyla...

Açıklamalı [WK4]: süreçlerine

Açıklamalı [WK5]: toplanırken

Açıklamalı [WK6]: mevzuatlar

yönetmelikte eserlerin maliyet hesabı, telif hakkı hesaplaması, kitapların satış bedelleri, elde edilecek hasılatın durumu ve derleme ile ilgili sürecin diğer hususları belirlenmiştir.³ Üniversiteler Yayın Yönetmeliğinin kapsamı ders aracı niteliğindeki kitap, teksir ve yardımcı kitaplar olduğu için bu kapsam dışında kalan yayınlarla ilgili olarak 1984 yılında Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik yayımlanmıştır. Bu yönetmelikle üniversitelerde üniversite ve fakülte dergiciliği, üniversite bülteni, bilimsel araştırma ve inceleme sonuçları ve doktora tezlerinin yayımı ve basımı, telif hakkı ile ilgili hususlar tanımlanmıştır. Buna göre dergi esasları ele alınmış, orijinal makaleler, tarama yazısı ve kısa bildirilerin ne olduğu ile ilgili tanımlamalar yapılmış ve yayımlanabilecek çevirilerin özellikleri tespit edilmiştir.⁴

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılıkla doğrudan ilgili bu iki yönetmeliğin dışında üniversite bilimsel yayıncılığı ile ilgili diğer bazı mevzuat da bulunmaktadır. Üniversiteler gelir tahsis edilen, bu gelirleri harcama yetkisi verilen özel bütçeye sahip kurumlardır.⁵ Yayıncılık, mali konularda yönetimi gerektirdiğinden bu yönüyle Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile ilişkilidir. Yine Üniversiteler Yönetmeliğinde bünyesinde döner sermaye bulunan üniversite ve bağlı birimlerin basım ve yayından hasılat elde edilmesi ile alakalı olarak döner sermaye işletmeleri yetkilendirilmiştir. Bu boyutuyla konu Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği⁶ ve Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik⁷ ile de alakalıdır. Diğer taraftan bilimsel yayınların sahiplerinin ve yayıncı konumundaki üniversitelerin manevi ve mali haklarının tespiti, koruması, bunlardan yararlanmanın şartlarının düzenlenmesi, belirlenen usullere aykırı davranışların yaptırımlarının belirlenmesi ise Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile sağlanmaktadır.⁸ Aynı zamanda bilimsel eserlerin basımı ve yayımı ile ilgili hususlar ise Basın Kanunu ile belirlenmiştir.⁹ Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık faaliyetleri yayın komisyonunun sorumluluğuna verilmeyle birlikte, komisyonun yayınların pazarlanması, satışı, gelirlerin yönetilmesi vb. hususlarda diğer idari birimlerle yakın ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Bu sebeple bu idari yapıların görev ve sorumlulukları ise Yükseköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile belirlenmiştir.¹⁰

1.2. Mevcut Durum

1984 yılından itibaren ilgili mevzuat çerçevesinde çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. Üniversite bilimsel yayıncılığı ve mevcut uygulamalar, 25-27 Aralık 2021 tarihleri arasında çevrimiçi olarak "Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı: Mevcut Durum-Sorunlar- İhtiyaçlar-Çözüm Önerileri-Örnek Uygulamalar" temalı 4. Türkiye Editörler Çalıştayında ele alınmıştır. Çalıştay öncesi koordinatörler tarafından üniversitelere "Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi" uygulanmıştır. Dolayısıyla anket sonunda mevcut durumun ortaya konulması, değerlendirme için gerekli verilerin elde edilmesi hedeflenmiştir. Çalıştay web sitesinde kamuoyuyla paylaşılan ankette üniversite bilimsel yayıncılığı ile ilgili konuları içeren 52 maddeden oluşmuştur.

³ İlgili konular için bakınız. ÜYY, md. 4-17.

⁴ bk. Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik (TYDKDYİ), *Resmî Gazete* 18553 (22 Ekim 1984), md. 1-11.

⁵ Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK), *Resmî Gazete* 25326 (24 Aralık 2003), Kanun No. 5018, md. 12.

⁶ Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DŞİBMY), *Resmî Gazete* 26509 (1 Mayıs 2007), md. 1; 240/4.

⁷ bk. Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik (YKDSKİY), *Resmî Gazete* 31159 (18 Haziran 2020), md. 1-19.

⁸ bk. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FESEK), *Resmî Gazete* 7981 (13 Aralık 1951), Kanun No. 5846.

⁹ bk. Basın Kanunu, *Resmî Gazete* 25504 (26 Haziran 2004), Kanun No. 5187.

¹⁰ bk. Yükseköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (YÜKİTHKHK), *Resmî Gazete* 18228 (21 Kasım 1983), Kanun No. 124.

Anket sorularına Türkiye'deki 207 üniversiteden 43'ü devlet, 20'si vakıf olmak üzere toplam 63 üniversite tarafından cevap verilmiştir. Buna göre ankete katılan üniversitelerin % 63'ü (Evet: 39; Hayır: 24) kendilerine ait bir yayınevinin olduğunu belirtmiş, yine bunların da % 68'inin (Evet: 43; Hayır: 20) "... Üniversitesi Yayınları" marka adı ile yayın yaptığı görülmüştür. Yayınevi sahibi olduğunu ifade eden üniversitelere yayınevine ait web adresi olup olmadığı sorulmuş bu soruya 35 üniversite tarafından cevap verilmiştir. 30 üniversite web adresini girmiş olmakla birlikte sadece yayınevi adresi belirtmiştir. Diğer web sitesi adresi bilgilerinin bir kısmının yayınevi adresi olmadığı, kütüphane veya üniversitenin diğer birimlerine ait olduğu görülmektedir.

Ankete katılanların % 35'i (Evet: 22; Hayır: 27; Bilmiyorum: 14) üniversite yayınevi markasının tescil edildiğini belirtmiş, %22'lik kısmı ise bu konuda bilgisinin olmadığını ifade etmiştir. Yine anket sonuçlarına bakıldığında üniversitelerin % 81'inin (Evet: 51; Hayır: 12) yayın yönergesinin; % 48'inin (Evet: 30; Hayır: 33) ise akademik dergiler yayın yönergesinin bulunduğu görülmektedir. Üniversitelerin % 67'si (Evet: 42; Hayır: 21) açık erişim yönergesinin bulunduğunu belirtmiş, % 37'si (Evet: 23; Hayır: 40) ise üniversite yayınevinin yayın ilkelerinin web sitesinde yer aldığını ifade etmiştir. Üniversite yayınevinin etik ilkelerinin web sitesinde yer aldığını belirtenlerin oranı ise % 30 (Evet: 19; Hayır: 44) olarak gerçekleşmiştir. Üniversite yayınevinin yayın inceleme politikalarının web sitesinde ilanı ile ilgili olarak üniversiteler % 67 oranında (Evet: 21; Hayır: 42) hayır cevabını vermiştir. Yayımladıkları akademik kitaplar konusunda hakem sürecini işletiyoruz diyenlerin oranı % 76 (Evet: 48; Hayır: 15) olarak görülürken, bilimsel kitap yayıncılığında elektronik sistem kullanıldığını ifade edenlerin oranı ise % 51 (Evet: 32; Hayır: 31) olarak gerçekleşmiştir. Yayın komisyonu bulunan üniversitelerin oranı % 83 (Evet: 52; Hayır: 11), Basın kanununa göre üniversite yayınlarını temsil eden bir sorumlu yazı işleri müdürünün var olduğunu ifade edenlerin oranı ise %30 (Evet: 19; Hayır: 27; Bilmiyorum: 17) olarak görülmektedir. Üniversite ve alt birimlerinde kurulan bir vakıf üzerinden yayıncılık faaliyetlerini yürüttüğünü beyan edenlerin oranı % 10 (Evet: 6; Hayır: 57); üniversite ve alt birimlerinde kitap yayımı yapıldığını belirtenlerin oranı ise % 51 (Evet: 32; Hayır: 21; Bilmiyorum: 10) olarak görülmektedir. Üniversitelerin % 59'u (Evet: 37; Hayır: 26) basılı akademik dergi, % 81'i (Evet: 52; Hayır: 12) elektronik akademik dergi yayımladığını ifade etmiştir. Üniversite alt birimlerinin (Fakülteler, enstitüler, araştırma merkezleri vb.) dergi yayımlama oranı % 78 (Evet: 49; Hayır: 14); Basımına sahip olduğunu ifade eden üniversite oranı % 30 (Evet: 19; Hayır: 44) olarak görülmektedir. Üniversite yayınlarını basılı kitap formatında satanların oranı % 48 (Evet: 30; Hayır: 33), elektronik formatta satıldığını belirtenlerin oranı ise % 5 (Evet: 3; Hayır: 38; Henüz değil: 22), ulusal e-ticaret sitelerinden satış yapıldığını belirtenlerin oranı da % 21 (Evet: 13; Hayır: 50) olarak gerçekleşmiştir. Üniversite yayınlarının bütçe yönetimini yapanlar % 51 (Evet: 32; Hayır: 31) olarak görülmektedir. Yayımladıkları kitaplara telif ücreti ödemesi yapanlar % 41 (Evet: 26; Hayır: 37); bu basılı ve elektronik kitapları web sitelerinde liste halinde yayımlayanların oranı %54 (Evet: 34; Hayır: 29)'tür. Yayınevinin uluslararası özelliğinin olup olmadığına yönelik soruya evet cevabı verenlerin oranı % 24 (Evet: 15; Hayır: 48) olup, üniversite yayını kitapların tamamına veya bir kısmına açık erişimle ulaşıp ulaşılamadığı konusunda evet cevabı verenlerin oranı % 41 (Evet: 26; Hayır: 19; Kısmen: 18)'dir. Üniversitelerin %30'u (Evet: 19; Hayır: 44) yayınlarının listelendiği web sitesinde kitap Türkçe özetlerinin; %17'si (Evet: 11; Hayır: 52) ise İngilizce özetlerinin bulunduğunu ifade etmiştir. Yayımlanan kitapların jenerik sayfalarında "Kütüphane Bilgi Kartı/CIP Cataloging in Publication" yer aldığını ifade edenlerin oranı %22 (Evet: 14; Hayır: 49); basılı kitaplar nüshalarını yayın sonrası yurt dışındaki belirli üniversite kütüphanelerine koleksiyonlarına eklemek üzere gönderdiğini belirtenlerin oranı ise %13 (Evet: 8; Hayır: 55) olarak görülmektedir.¹¹

Açıklamalı [WK8]: ÖNERİ: sadece yüzdeler verilsen, evet ve hayır sayıları verilirse daha uygun olacağını düşünüyorum.

¹¹ 4. Türkiye Editörler Çalıştayı Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi (2021)*.

2. Kalite Süreçleri ve Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık

2.1. Üniversitelerde Kalite Süreçlerinin Yönetimi

21. yüzyılın başından itibaren Türkiye'deki Üniversitelerin sayısındaki hızlı artış yükseköğretimde kalite konusunun daha fazla gündeme getirmiştir. 2017 yılında Yükseköğretim Kanununa yapılan ek madde 35 ilavesiyle birlikte yükseköğretim kurumlarındaki kalite güvence sistemi yani eğitim-öğretim, araştırma faaliyetleri, idari hizmetlerin kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri gibi konuların esasları tespit edilmiş, bu faaliyetleri yürütmek üzere Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) kurulmuştur.¹² Ek Madde 35 hükümleri kapsamında; YÖKAK'ın çalışma usul ve esasları, yükseköğretim kurumlarında kalite güvence sisteminin tesis edilmesi, değerlendirme süreçleri (iç-dış), üniversitelerdeki kalite komisyonları, kaliteye yönelik değerlendirme tescil belgelerinin alınması, YÖKAK'ın yapılanmasını içeren konular Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği ile belirlenmiştir.¹³ Bu çerçevede yükseköğretim kurumlarındaki iç ve dış değerlendirme, kurumsal akreditasyon, program akreditasyonu yapan kuruluşların tescil edilmesi gibi kalite süreçlerinin yönetimine dair değerlendirmeler YÖKAK tarafından yapılmaktadır. YÖKAK değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerinde iyileştirme çalışmaları kapsamında dereceli değerlendirme anahtarını (Rubrik) kullanmaya başlamış ve bu anahtar belirli aralıklarla güncellemeye tabi tutmuştur. Kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, yönetim sistemi başlıklarından oluşan Rubrik'te 22 ölçüt, bu ölçütlerin altında da 58 alt ölçüt bulunmaktadır.¹⁴ Bu alt ölçütlerin olgunluk düzeyleri çerçevesinde güçlü zayıf yönler tespit edilmekte, akreditasyon kararları verilmektedir. YÖKAK 2021 ve 2022 yıllarında Rubrik'te iyileştirmeler yaparak kendi iç kalite süreçlerini işletmiş, PUKÖ'nün önlem alma basamağı çerçevesinde süreçlerini güncellemiştir. Çalışmanın konusu üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığın kalite süreçlerindeki yeri olduğu için içerik, 2020 tarihli Rubrik Dereceli Değerlendirme Anahtarındaki alt ölçütler çerçevesinde ele alınacaktır.

2.2. Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık ve Kalite

Daha önce ifade edildiği üzere üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık ile ilgili mevzuat çerçevesinde ders aracı olarak kullanılan kitap, yardımcı kitap, teksir, üniversite ve fakülte dergisi, bülten, doktora tezleri gibi yayınlar üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında değerlendirilmektedir. Bununla birlikte ilgili mevzuatın yayımından bugüne kadar ortaya çıkan gelişmeler kapsamında bilimsel yayıncılıkta yeni yayın türleri ile açık bilim, elektronik yayıncılık gibi yeni bazı yayıncılık formatları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte yönetim, personel, kaynak, kamuoyuyla paylaşma gibi yönetsel boyutunun yanında üniversitelerde bilimsel yayınları üreten akademik personelin durumu da önem arz etmektedir. Bu ve diğer boyutlarıyla üniversite bilimsel yayıncılığı, üniversitelerin yönetim, kalite güvence, eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı süreçleriyle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkilidir.

Bir önceki başlıkta ifade edildiği üzere üniversitelerdeki kalite değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinin değerlendirmesi YÖKAK tarafından yürütülmektedir. YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtar (Rubrik)'te belirlenen başlık, ölçüt ve alt ölçütler çerçevesinde yükseköğretim kurumlarından kalite süreçlerini yürütmeleri beklenmekte, belirli aralıklarla yükseköğretim kurumları dış değerlendirmeye tabi tutulmakta, talepte bulunanlar ise akreditasyon süreçlerine alınmaktadır. Dolayısıyla üniversiteler ve alt birimleri tüm kalite faaliyetlerini yükseköğretim kurumu vasfıyla YÖKAK'ın belirlediği ölçütler çerçevesinde yürütmekle mükelleftir. Buna göre üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin de yükseköğretim kurumu faaliyeti olduğu dikkate alındığında YÖKAK'ın tespit ettiği ölçütler çerçevesinde bilimsel yayıncılığın yürütülmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu durumda Rubrikteki alt ölçütlerin bilimsel yayıncılık ve bu yayıncılık faaliyetlerinin paydaşlarıyla olan ilişkisi, burada sorumlulara düşen görevler, süreçlerin yönetimi konusu

¹² Yükseköğretim Kanunu (YK), *Resmî Gazete* 17506 (6 Kasım 1981), Kanun No. 2547, md. 35.

¹³ bk. Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği (YKG-YKY) 30604 (23 Kasım 2018).

¹⁴ bk. Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik Değerlendirme Formu), Yükseköğretim Kalite Kurulu (2020).

Açıklamalı [WK9]: ü

Açıklamalı [WK10]: YÖKAK'ın kendi sitesinde 2015 yılında kurulduğu belirtiliyor. Ancak buradaki cümleden 2017 anlaşılıyor. "Yükseköğretim Kalite Kurulu; 23 Temmuz 2015 tarih ve 29423 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği" kapsamında oluşturulmuş daha sonra 1 Temmuz 2017 tarihli 7033 sayılı "Sanayinin Geliştirilmesi ve Üretimin Desteklenmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na eklenen Ek Madde 35 hükümlerine göre yenid"

Açıklamalı [WK11]:

Açıklamalı [WK12R11]:

Açıklamalı [WK13]: nün

Açıklamalı [WK14]: Bu ifadeye gerek yok. Daha önce kullanılan cümledeki ifadeyi anlatmak zorunlu ise farklı ifadelerle özet belirtebiliriz.

gündeme gelmektedir. Yani kalite süreçlerinde bilimsel yayıncılık hangi ölçütlerle ilişkilidir? Bu ilişkinin düzeyi nedir? Süreçler nasıl yönetilmelidir? soruları cevaplandırılmalıdır. Bu noktada kalite süreçlerinde bilimsel yayıncılığın yeri Rubrik kapsamında değerlendirildiğinde bu soruların cevabını bulacağı düşünülmektedir. Daha önce ifade edildiği üzere bilimsel yayıncılığın başvuru, yayın, derleme, dağıtım gibi idari süreçleri ile akademik süreçleri bulunmaktadır. Üniversite yayıncılığının kalite güvence ve yönetim sistemi içerisinde değerlendirilmesi gereken boyutları bulunmakla birlikte eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı ile ilişkili yönü de bulunmaktadır.

2.2.1. Üniversite Bilimsel Yayıncılığının Eğitim-Öğretimdeki Yeri

Üniversite bilimsel yayıncılığının YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarının (Rubrik) eğitim öğretim başlığının bazı alt ölçütleri ile ilişkisi bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında öğretim elemanları ölçütünün atama, yükseltme ve ders görevlendirme kriterleri alt ölçütünde üniversitelerden öğretim elemanlarının atama, görevlendirme ve yükseltme kriterlerini ve süreçlerini tespit ederek, kamuoyuyla paylaşmaları beklenmektedir.¹⁵ Dolayısıyla üniversite bilimsel yayıncılığının hem yayıncılık hem de içerik anlamında gelişmesi açısından atama ile ilgili kriterlerin arasında yayıncılık faaliyetlerinin de olması önem arz etmektedir. Bu çerçevede öğretim elemanlarının üniversite yayınevinde yayımlanan ders aracı niteliğindeki kitap, yardımcı ders kitabı, tezler, bülten vb. yayınlar ile üniversite ve alt birimleri tarafından yayımlanan dergilerdeki yayımlanan bilimsel yazıları ile araştırma sonuçları kriter puan tablosunda ayrıca yer alabilir. Dolayısıyla daha sonra ifade edileceği üzere üniversite akademik yayıncılık sürecinin kalite ilkelerine uygun şekilde yürütülmesini gerektirecek, aynı zamanda kurum öğretim elemanlarının bilimsel çalışmalarını kendi üniversiteleri veya kalite konusunda daha ileri seviyede olan başka bir üniversite yayınları arasında yayımlama konusunda teşvik edici bir unsur olacağı düşünülmektedir.

Eğitim öğretim hizmeti verirken araç ve gereç olarak öğrenme kaynakları ana unsurlar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla Rubrik'in eğitim öğretim başlığının öğrenme kaynakları ölçütünün öğrenme kaynakları alt ölçütü de üniversite bilimsel yayıncılığını ilgilendirmektedir.¹⁶ Bu alt ölçüt kapsamında üniversitenin eğitim öğretim uygulamalarını devam ettirebilmesi için nitelik ve nicelik olarak uygun sınıf, laboratuvar, kütüphane, stüdyo gibi yapılar, basılı kitap ve dergiler, e-kitap ve e-dergiler, insan kaynakları, öğrenme desteği vb. öğrenme kaynağını sağlamaları ve bununla ilgili süreçleri yönetmeleri beklenmektedir.¹⁷ Üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında basımı ve yayımı yapılan kitap, yardımcı ders kitabı, akademik dergiler, bültenler, tezler, aynı zamanda araştırma sonuçları, makaleler vb. akademik çalışmalar öğrenme sürecini destekleyici kaynaklar olarak zikredilebilir. Dolayısıyla üniversite bilimsel yayıncılığı kalitenin bu alt başlığını doğrudan destekleyen bir faaliyet olarak görülmektedir. Bu sebeple üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında yer alan ve öğrenme kaynağı olarak kullanılan yayın türlerine mali kaynak ayrılması, mali kaynakların izlenmesi ve öğrenci, akademik personel ve diğer paydaşlarla değerlendirmesi yapılarak gereken önlemlerin alınması bu alt ölçütün gereği olarak değerlendirilmektedir.

Yükseköğrenimin öğrenci paydaşlarının arasında engelli öğrenciler de bulunmaktadır. Yükseköğrenim gören engelli öğrencilerin öğrenim hayatlarını kolaylaştırabilmek için gerekli akademik ortamın hazırlanması ve eğitim-öğretim süreçlerine tam katılımlarını sağlamak amacıyla Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği çıkarılmış¹⁸ ve gerekli birimler ve görevleri tanımlanmıştır. Diğer

¹⁵ Rubrik, Alt ölçüt B.4.1.

¹⁶ Rubrik, Alt ölçüt B.5.1.

¹⁷ Yüksel Kavak, "Öğrenme Kaynakları, Erişilebilirlik ve Destekler", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 4 Ocak 2022); Rifat Türkel, "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Eğitim ve Öğretim", İlahiyat Akademi Ajanı (İAA) (Erişim 5 Ocak 2022).

¹⁸ Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği (YKEDKY), Resmî Gazete 27672 (14 Ağustos 2010), md. 1.

Açıklamalı [WK15]: Genel: Rubrik kelimesinden sonra bazen harf bazen yukarıdan ayrılmış bazen ayrılmamış. Genel tarama ile kontrol edilmesi uygundur.

tarafından **Rubrikteki** engelsiz üniversite alt ölçütü de bu tür özellikleri olan öğrencilere yönelik yürütülen faaliyetlerin değerlendirilmesi ve buna ait süreçlerin yönetilmesini güvence altına almaktadır.¹⁹ Bu çerçevede ilgili yönetmelik hükümlerinde engelli öğrencilere yönelik öğrenme materyallerinin hazırlanması ve sağlanması ile ilgili hükümler bulunmaktadır.²⁰ Dolayısıyla üniversiteler, bünyelerinde eğitim alan engelli öğrenciler için engelleri ortadan kaldıracı tedbirleri almakla yükümlüdürler. Engelsiz üniversite alt ölçütü kapsamında üniversiteler ders aracı olarak kullanılan, üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında basımı yapılan veya elektronik olarak sunulan kaynaklara ulaşmayı sağlayan tedbirleri almalı, belirli periyodlarla bu öğrencilerin görüşlerini alarak gerekli iyileştirmeleri yapmalıdır. Çünkü yapılan araştırmalarda örnek olarak görme engelli öğrencilerin uygun öğrenme ortamlarının ve kaynaklarının oluşturulmadığı durumlarda Matematik, Sembolik Mantık ve Osmanlı Türkçesi gibi bazı derslerden başarılı olma zorlandıkları ifade edilmiştir.²¹ Dolayısıyla bilimsel yayıncılık bu alt ölçütten doğrudan etkilenmektedir.

2.2.2. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Araştırma Geliştirmedeki Yeri

YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarının (Rubrik) üçüncü başlığı Araştırma-Geliştirmedir. Bu başlık altında üniversitelerin araştırma ve geliştirme süreçlerini bazı alt ölçütler bazında yönetmesi, stratejik planı çerçevesinde belirlenen akademik öncelikleriyle uyumlu, değer üretebilen ve toplumsal faydaya dönüştürülebilen araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürütmesi beklenmektedir. Üniversite bilimsel yayıncılığının gerek yayın türleri gerek yayın sonuçları itibarıyla bu başlık altında birçok alt ölçütle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili olduğu görülmektedir. Çünkü bilimsel yayıncılık aynı zamanda araştırma sonuçlarının kamuoyu ile paylaşıldığı platformlardır.

Rubrikte araştırma ve geliştirme ile ilgili olarak ilk önce üniversitenin araştırma politikası, hedefleri ve stratejisinin bulunmasını istemektedir.²² Burada araştırma uygulamalarında kurumun takip edeceği ilkeler ve esaslar belirlenmeli, öncelikli araştırma alanları ile araştırma kaynaklarını yönetme tercihleri belirtilmelidir. Araştırma politikası ise kurumun araştırmadaki önceliklerini ve tercihini, öğretim elemanları ile ilgili uygulamalarını, araştırma kaynakları ile bunların alt yapısının yönetilmesini, eğitim öğretim ve topluma katkısını, sorumlu birimlerin tespiti ve diğer birimlerle olan ilişkisini, araştırma çıktı ve sonuçlarını izleme, yayma ve yaygınlaştırma metodlarını belirler. Bu alt ölçüt kapsamında üniversite bilimsel yayıncılığı araştırma çıktı ve sonuçlarının yaygınlaştırıldığı bir araç olarak tanımlanabilir. Bunun sonucunda üniversite bilimsel yayıncılığı ile alakalı politika, hedef ve stratejilerin belirlenmesi, yıllık periyotlar halinde bu hedeflere ulaşılma düzeylerinin izlenmesi ve paydaş değerlendirmelerinin yapılması bilimsel yayıncılığın kalitesi anlamında önem arz etmektedir.²³ Ancak yapılan bir ankette yayınevi yayın ilkelerini web sitesinde ilan eden üniversite oranının % 37; yayınevinin yayın inceleme politikalarının web sitesinde ilan edenlerin oranının ise % 67 olarak görülmesi alt ölçütün katkısı açısından önemlidir.²⁴

Kalite ve akreditasyon ölçütlerinde üniversitelerin araştırma-geliştirme süreçlerinin yönetim ve organizasyonel yapısını planlaması,²⁵ bu yapının süreç içerisindeki yerinin tespiti, motivasyon ve yönlendirmeye yönelik planlamaları yapması, sorumluları belirlemesi ve görev tanımlarını yapması beklenmektedir. Araştırma sürecinin bir parçası olan bilimsel yayıncılığın yönetim ve organizasyonel yapısının belirlenmesi, editör, araştırmacı, yayınevi müdürü gibi süreçte sorumlulukları bulunanların görev tanımlarının

¹⁹ Rubrik, Alt ölçüt B.5.4.

²⁰ YKEDKY, md. 12/b-e.

²¹ Muhammet Recep Okur-Muhammed Demir, "Görme Engelli Öğrenenlerin Eğitim Yaşantısında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi, Acık ve Uzaktan Öğrenme Alanı İçin Çözüm Yolları Geliştirilmesi", *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAD)* 5/2 (2019), 57.

²² Rubrik, Alt ölçüt C.1.1.

²³ Tuba Canvar Kahveci, "Araştırma Politikası", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portali* (Erişim 4 Ocak 2022).

²⁴ 4. Türkiye Editörler Çalıştay Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, md. 11, 13.

²⁵ Rubrik, Alt ölçüt C.1.2.

Açıklamalı [WK16]: Boşluk fazla

yapılması istenilmektedir. Yayın komisyonu bulunan üniversitelerin oranının % 83, yazı işleri müdürünün tayin edildiği üniversite oranının % 30 gibi düşük bir seviyede olması,²⁶ kalite süreçlerinin üniversite bilimsel yayıncılığı için ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir.

Rubrik'in araştırma ve geliştirme başlığının diğer bir alt ölçütünde ise araştırmaların yerel, bölgesel ve ulusal ihtiyaç ve taleplerle ilişkisinin kurulması, bunun stratejik politika ve hedeflere yansıtılması, bu çerçevede planlamaların ve uygulamaların yapılması, uygulamalardan elde edilen sonuçların değerlendirilmesi beklenmektedir.²⁷ Yani kurumun yerel paydaşlarının da görüşlerini ve beklentilerini alarak ilk önce yerel ve yerel halk ile ilgili araştırmalara öncelik vermesi, sistemin kararlı hale getirilmesi, akademik kadronun sayı ve niteliğinin artması, maddi imkânların gelişmesine bağlı olarak sırasıyla bölgesel ve ulusal araştırmaların da faaliyet kapsamına alınması, yerelden başlayarak ulusal doğru araştırma alanlarının tespiti ve bu alanda araştırmaların yönetilmesi beklenmektedir. Diğer taraftan elde edilen araştırmaların yayımlanması ve kamuoyuyla paylaşılması konusu gündeme gelmektedir. Tam bu noktada üniversitelerin bilimsel yayıncılık faaliyetleri önemli bir mekanizma görevi görmektedir. Buna göre üniversitenin kalite süreçlerinin destekleyici bir mekanizması olan bilimsel yayıncılık politika ve ilkelerini kendi misyon, vizyon, politika ve hedeflerini de dikkate alarak yerel, bölgesel ve ulusal ihtiyaç ve taleplere yönelik çalışmalar ile ilişkilendirmesi beklenmektedir. Bu noktada yayın türlerine göre yerel çalışmalara öncelik veren yazılarla bölgesel ve ulusal olan çalışmaların yayımı için belirli oranlar belirlenebilir. Yine kitap, tez ve araştırma sonuçlarını yayımlama sürecinde yerele yönelik çalışmalardan başlayarak önceliklendirme yapılabilir. Bu durumun hem akademik kadronun yerel ve bölgesel çalışmalara yönelimlerine katkı sağlayacağı, hem yerel paydaşların ihtiyaç ve taleplerine yönelik çalışmaları artıracığı söylenebilir.

Araştırma ve geliştirme söz konusu olunca kaynakların yönetimi konusu da gündeme gelmektedir. Kalite süreci Rubrikin araştırma ve geliştirme başlığı, araştırma kaynakları ölçütündeki alt ölçütler çerçevesinde yönetilmektedir. Buna göre üniversitelerin araştırma ve geliştirme için uygun araştırma ve uygulama merkezlerinde bulunan araştırma ekipman ve donanımı, merkez ve birim araştırma laboratuvarları ile kütüphane ve veritabanları gibi teknik ve fiziki altyapı kaynakları ile kurum içi ve dışı mali kaynakları temin etme planlamalarının ve bu planlamalara uygun faaliyetlerinin olması, yıllık periyotlarda kaynak sağlama faaliyetleri ile kaynakların yeterlilik durumlarının izlenerek sonuçların akademik kadro vs. paydaşlarla değerlendirilmesi, kaynak çeşitlendirmesi ve temini için gerekli tedbirlerin alınması beklenmektedir.²⁸ Dolayısıyla PUKÖ çevrimleri bu alt ölçütte de işletilmelidir. Yine bu çerçevede kurum, kaynağı kullanacak olan araştırmacıları ve akademik kadroyu kaynağa yönlendirmeli, sadece yönlendirme ile yetinmeyip kaynağa ulaşma yollarını da gösterici faaliyetler yapmalıdır. Diğer taraftan birçok birimi bünyesinde barındıran üniversitelerin araştırma kaynaklarının dağılımında da birimler arası dengeyi gözetmesi kurumdan beklenir.

Aynı şekilde mali kaynakların da yönetimi üç alt ölçütü sağlanmaktadır. Buna göre kurumun araştırma için iç mali kaynakları ile Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) kaynakları yönetilmeli, BAP yönergesi araştırma politikalarıyla uyumlu olmalıdır.²⁹ Bunun yanında üniversite dışı kaynaklar da yönetilmelidir. Bu alt ölçüte göre kurumun araştırma ve geliştirme faaliyetlerini kurumsal amaçlarla uyumlu olarak sürdürebilmek için üniversite dışı kaynakların kullanımına yönelik yöntem ve destek planları oluşturması, bu planlara uygun uygulamalar yapılması, bunların tüm alanları kapsamaması, bu kaynakların kullanımına ve uygulamalara yönelik sonuçları izleyerek değerlendirme yapması ve önlem alması beklenmektedir.³⁰ İç ve dış mali kaynakların da dağılımında birimler arası denge gözetilmeli, kaynaklara ulaşma yolları gösterilmelidir. Üniversite dışı kaynaklar genellikle proje destekleri, bağış, sponsorluk gibi türlerden oluşmaktadır. Bu kaynaklar bazen

²⁶ 4. Türkiye Editörler Çalıştay Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, md. 17, 18.

²⁷ Rubrik, Alt ölçüt C.1.3.

²⁸ Rubrik, Alt ölçüt C.2.1.

²⁹ Rubrik, Alt ölçüt C.2.2.

³⁰ Rubrik, Alt ölçüt C.2.3.

Bakanlıklar, YÖK, TÜBİTAK, Kalkınma Ajansı ve Kalkınma İdareleri gibi kamu kurumların tarafından verilirken bazen özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından da sağlanmaktadır. Yine AB projeleri gibi uluslararası kuruluşlarca sağlanan kaynaklar araştırma ve geliştirmeye yönelik önemli bir katkı unsurudur.³¹ Diğer taraftan araştırma bütçesi varsa bu bütçenin yıllara göre performansının izlenmesine yönelik planlamalar ile tanımlı süreçler, bu doğrultuda yapılmış uygulamalar, izlemeler ve değerlendirilmeler bulunmalı, değerlendirme sonuçları bütçe dağılımı gibi karar alma süreçlerinde kullanılmalıdır.³²

Üniversite araştırma ve geliştirme faaliyetleri arasında yer alan üniversite bilimsel yayıncılığının da bu kapsamda değerlendirilerek fiziki, teknik ve mali kaynaklarının araştırma geliştirme kapsamında yönetilmesi beklenir. Buna göre bilimsel yayıncılığa yönelik kaynak yönetim planları ve bu planlara uygun uygulamalar yapılmalı, yıllara göre uygulamalar izlenmeli, paydaşlarla birlikte değerlendirmesi yapılarak kaynak çeşitliliğini sağlayacak, memnuniyeti artıracak önlemler alınmalıdır. Bu da üniversitelerde bilimsel yayıncılığının bütçesinin oluşturulması ve yönetilmesi anlamına gelmektedir. Daha önce sunulmuş olan anket verilerine göre bilimsel yayıncılık bütçe yönetimini hazırlayan üniversitelerin oranı % 51 olarak görülmektedir. Bu sonuç süreçlerin yönetilmesinin önemine işaret etmektedir. Bu kapsamda bütçe havuzunda BAP gibi üniversite içi kaynaklarla, kamu kurumları, dernekler, şirketler, vakıflar vs. yollarla bilimsel yayıncılık bütçesine kaynak sağlanabilir. AB projeleri kapsamında bütçe havuzundaki çeşitlilik artırılabilir. Yine bununla birlikte bu alt çerçevesinde bilimsel araştırma sonuçlarının yayınlanmasının desteklenmesi yapılabilir. Üniversite yayıncılığına dair kaynaklara ulaşma yolları akademik kadro ve ilgililere gösterilmeli, burada da birimler arası denge gözetilmelidir. Ayrıca üniversite bilimsel yayıncılığının bütçesinin performansı da araştırma geliştirme bütçe performansı kapsamında izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Buna göre akademik kadro ve diğer paydaşlarla yayın bütçesinin yeterliliği ve performansı, bütçe hedeflerine ulaşabilme, yeterlilik ve memnuniyet gibi konuları da içeren değerlendirme toplantılarının akabinde ortaya çıkan sonuçlara göre iyileştirmeler yapılmalıdır.

Rubrik'in diğer bir alt ölçütünde üniversitelerin lisansüstü programlarının farklı düzeylerde de olsa araştırma politikası, hedef ve stratejileri ile uyumlu olması ve bu kapsamda yapılacak çalışmaların desteklemesine yönelik planlamaların yapılması beklenmektedir.³³ Bu çerçevede lisansüstü programlarda araştırma politikası, hedefi ve stratejileriyle uyumlu ve destekleyici konularla ilgili lisansüstü çalışma yapılması yönünde planlamaların ve plana bağlı uygulamaların yapılması beklenmektedir. Aynı zamanda plan dâhilinde uygulamaların izlemelerinin yapılması, bu programlarda yapılan çalışmaların araştırma politika, hedef ve stratejilerine uyum ve destek düzeylerinin izleme sonuçlarından tespit edilmesi, ardından ilgili paydaşların da görüşleri alınarak gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu noktada üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında lisansüstü çalışmalardan araştırma politikası, hedefleri ve stratejileriyle uyumlu olan ve destekleyen çalışmalar teşvik edici bir unsur olarak belirli oranda makale, ders kitabı vs. türlerle yayın kapsamına alınabilir.

Kalite, üniversitelerden öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik planların ve tanımlı süreçlerin bulunmasını, bu plan ve tanımlı süreçler kapsamında da uygulamaların yapılmasını ve düzenli olarak izlenmesini, paydaş değerlendirmeleri sonucu önlemler alınmasını istemektedir.³⁴ Çünkü üniversitelerin araştırma yetkinliğinin ana kaynağı öğretim elemanlarıdır. Aynı zamanda öğretim elemanları araştırma hedeflerine ulaşmanın en önemli unsurlarından birisidir. Bu sebeple kurum araştırma stratejisi, hedefleri ve politikalarıyla uyumlu ve bu konuda katkısı olabilecek insan kaynağını oluşturma konusunda planlama ve uygulamalara sahip olmalıdır. Bu süreçlerin yönetilmesinde oluşturulmuş performans değerlendirme kriterleri çerçevesinde izlemeler yapmayı, akademik atama ve

Açıklamalı [WK17]: Boşluk fazla

Açıklamalı [WK18]: Alt ölçüt mü olacaktı?

Açıklamalı [WK19]: beklenmektedir.

³¹ İlker Murat Ar, "Araştırma Kaynakları", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 5 Ocak 2022).

³² Rubrik, Alt ölçüt C.4.3.

³³ Rubrik, Alt ölçüt C.2.4.

³⁴ Rubrik, Alt ölçüt C.3.1.

yükseltme konusunda kural ve süreçleri belirlemeyi, akademik personelin yetkinliklerini geliştirme eğitimleri düzenlemeyi dikkate almak gereklidir. Araştırma politika, strateji ve hedefleri ile öğretim üyeliğine atanma ve yükseltme süreci arasındaki tutarlı ilişki sağlanmalıdır.³⁵ Bu kapsamda üniversite yayıncılığı da öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini geliştirmeleri için alt yapı görevi görebilir. Araştırma ve geliştirmeye yönelik çalışmalara yayınlar arasında yer verilebilir. Yine araştırma ve geliştirme performansı ile araştırma yetkinliğini içeren yayını olan, yetkinliği hedeflenen düzeyde olan öğretim elemanlarının araştırmalarının üniversite yayınları arasında yayımı için önceliklendirme yapılabilir. Bu durum araştırmacılar için teşvik edici bir unsur olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan öğretim elemanlarının yayın yeteneklerini geliştirmek ve üniversite yayınları arasında yayın yapabilmeleri için, akademik yazım, atıf sistemleri, citavi, zotero, mendeley gibi atıf programlarının kullanımı, üniversite yayın ilkeleri ve kuralları gibi konularda eğitimler verilebilir, ayrıca sertifika programları açılabilir. Öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini geliştiren uygulamalardan birisi de işbirlikleridir. Bu kapsamda üniversitenin gerek ulusal gerek uluslararası düzeyde işbirliklerini artırma, ortak program ve araştırma ağı ve birimlerine katılmaya yönelik planlanmalarının ve uygulamalarının olması ve elde edilen sonuçların içerisinde öğretim elemanlarının da bulunduğu paydaşlarla değerlendirilerek iyileştirmelerin yapılması Rubrikin diğer bir alt ölçütünde beklenen bir durumdur.³⁶ İşbirlikleri ve ortak araştırmaların kurum ile öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini artırmada önemli faydası olacağı değerlendirilmektedir.³⁷ Aynı durum üniversite yayıncılığı için de geçerlidir. Ulusal ve uluslararası düzeyde yayıncılık yapan diğer üniversitelerle kurulacak işbirlikleri çerçevesinde yapılan araştırmalar üniversite yayınları arasında yayımlanabilir. Bu durumun araştırmalar ve sonuçların yaygınlaşmasını, uluslararası özellik taşıması sebebiyle gerek araştırmaya gerek üniversite yayıncılığına önemli katkı sağlayacağı, öğretim elemanlarını araştırma ve yayıncılığa teşvik edeceği düşünülmektedir.

Araştırma ve Geliştirme başlığının diğer bir ölçütü araştırma performansıdır. Bu ölçütün alt ölçütü kapsamında üniversitede akademik kadronun araştırma performansının izleme ve değerlendirmesine yönelik planlamalar ile yönetmelik, yönerge, süreç tanımı, ölçme araçları, rehber, kılavuz, takdir tanıma sistemi, teşvik mekanizmaları vb. tanımlı süreçlerin olması; bu plan ve tanımlı süreçler doğrultusunda uygulamaların yapılması, uygulama sonuçlarının izlenmesi, elde edilen sonuçların paydaşlarla birlikte değerlendirilerek önlemlerin alınması beklenmektedir. Bu arada birimler arası dengeğin gözetilmesi esastır.³⁸ Akademik kadronun araştırma performansı yanında kurumun tüm birimlerine yönelik araştırma performansı ile ilgili hususlar diğer alt ölçütte düzenlenmiştir. Buna göre kurumun tüm birimlerinde araştırma performansının izlenmesine ve değerlendirilmesine yönelik planlamaların bulunması, planlama çerçevesinde uygulamaların olması, elde edilen sonuçların paydaşlarla değerlendirilmesi beklenir. Değerlendirme sonuçları performans temelli takdir, tanıma vs. gibi konularla ilgili karar alma süreçlerinde kullanılmalıdır.³⁹ Üniversitenin performans izleme ve değerlendirmesinde gerek öğretim elemanlarının gerek üniversitenin araştırma performansının izlenmesine yönelik genel ve güncel bilgi sistemine sahip olması beklenir. Aynı zamanda birimler, enstitüler, merkezler, laboratuvar ve TTO gibi arayüz kuruluşlarının araştırma geliştirme süreç ve faaliyetlerine yönelik yıllık öz değerlendirme raporlarının hazırlanması, bu konuda performans göstergelerinin tespiti, belge, doküman, anket vb. paydaş geri bildirim mekanizmalarının belirlenmesi de önemlidir.⁴⁰

³⁵ İlker Murat Ar, "Araştırma Yetkinliği", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 5 Ocak 2022); Halis Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", İlahiyat Akademi Kurumu (İAA) (Erişim 4 Ocak 2022); Ahmet Türkan, "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Araştırma ve Geliştirme", İlahiyat Akademi Kurumu (İAA) (Erişim 5 Ocak 2022).

³⁶ Rubrik, Alt ölçüt 3.2.

³⁷ Ar, "Araştırma Yetkinliği".

³⁸ Rubrik, Alt ölçüt 4.1.

³⁹ Rubrik, Alt ölçüt 4.2.

⁴⁰ Aslıhan Nasır, "Araştırma Performansı", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 4 Ocak 2022); Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması".

Bu noktada araştırma geliştirme süreçlerinin bir parçası olan üniversite bilimsel yayıncılığının da performansının izlenmesi, izleme sonuçlarının değerlendirilmesi, akademik personel, idari personel vs. ilgili paydaşlarla yapılan değerlendirmelerin ardında iyileştirmeye yönelik önlemlerin alınması gereklidir. Bu çerçevede etik ilkelere dikkat ederek öğretim elemanlarının araştırma performans göstergesi olarak kitap, makale vs. çalışmalarının üniversite yayınlarındaki oranı ile ilgili yıllara göre dağılımı içeren istatistikî çalışma yapılabilir. Ayrıca atama ve yükseltme mevzuatında üniversite yayınları arasında çalışması bulunan öğretim elemanlarının çalışmaları puanlanarak teşvik ve ödüllendirme yapılabilir. Böylece akademik kadronun üniversite bilimsel yayıncılığına içerik olarak desteğinin sağlanmış olacağı değerlendirilmektedir. Diğer taraftan sadece üniversite bilimsel yayıncılığına içerik desteği veren öğretim elemanlarına değil, yayın sürecinde editör, yayın kurulu üyesi, danışma kurulu üyesi, sayfa düzeni desteği, redaktör, hakem gibi görevleri olarak süreçte yer alan öğretim üyeleri için atama ve yükseltme yönergelerinde puanlama yapılabilir.

2.2.3. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Toplumsal Katkıdaki Yeri

Üniversitelerin temel görevleri arasında eğitim-öğretim, araştırma ve geliştirme ile birlikte toplumsal katkı da bulunmaktadır. Yükseköğretim Kanununun 5. maddesinde eğitim-öğretim plan ve programlarının ülke ve yöre ihtiyaçlarına göre hazırlanması ana ilkeler arasında zikredilmiştir.⁴¹ Diğer taraftan 2547 sayılı YÖK Kanununun 12. maddesinde toplumun ihtiyaçları ve kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun eğitim öğretim, bilimsel araştırma, yayım ve danışmalık yapmak yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında sayılmıştır.⁴² Yine aynı maddede “Ülkenin bilimsel, kültürel, sosyal ve ekonomik yönlerden ilerlemesini ve gelişmesini ilgilendiren sorunlarını, diğer kuruluşlarla işbirliği yaparak, kamu kuruluşlarına önerilerde bulunmak suretiyle öğretim ve araştırma konusu yapmak, sonuçlarını toplumun yararına sunmak ve kamu kuruluşlarıncı istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini ve önerilerini bildirmek”⁴³ de yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında zikredilmektedir. Görüldüğü üzere hem eğitim-öğretimin hem de araştırma ve geliştirmenin toplumsal faydaya yönelik olması üniversitelerin görevleri arasında sayılmaktadır. Bu sebeple YÖKAK değerlendirme ölçütleri içerisinde toplumsal katkıyı ayrı bir başlık olarak ele almış ve kalite süreçlerinde değerlendirme ölçütü olarak tanımlamıştır.

Buna göre üniversitelerin kendilerine ait toplumsal katkı politika, hedef ve stratejilerini belirlemesi, bunların toplumsal katkı ilkelerini, önceliklerini ve kaynaklarını ifade etmesi, bu politika, hedef ve stratejiler doğrultusunda uygulamaların yapılması, uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi ve gerekli önlemlerin alınması beklenmektedir.⁴⁴ Bu kapsamda toplumsal katkı politikası ile eğitim-öğretim ve araştırma politikalarının ilişkisinin kurulması, faaliyetlerin planlamasında yerel, bölgesel ve ulusal hedeflerin dikkate alınması ve bu yönde faaliyetlerin yapılması, toplumsal katkıya yönelik öncelikli alanların tespiti gereklidir.⁴⁵

Aynı şekilde diğer bir alt ölçütte üniversitenin toplumsal katkı süreçlerinin, yerel, bölgesel ve ulusal kalkınma hedefleri ile ilişkili ve diğer süreçlerle (eğitim- öğretim, ar-ge) bütünlük olarak yönetimi ve organizasyonel yapılanmasına (süreçler ve görev tanımları vb.) yönelik planlar ve tüm birimleri kapsayan uygulamaların bulunması, sonuçların izlenmesi ve paydaş değerlendirmesi sonrası önlem alınması istenilmektedir. Buna göre organizasyon yapısı içerisinde görevliler tespit edilmeli, görevleri tanımlanmalıdır.⁴⁶ Bu durumda bu tür faaliyetlerde bulunmakla sorumlu olanların önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır. Toplumsal katkı varsa bu katkıya dair kaynakların da olması gereklidir. Bu konu Rubrikte ayrı bir alt ölçütte ele

⁴¹ YK, md. 5/d.

⁴² YK, md. 12/a.

⁴³ YK, md. 12/e.

⁴⁴ Rubrik, Alt ölçüt D.1.1.

⁴⁵ Tuğba Yanpar Yelken, “Toplumsal Katkı Stratejisi ve Hedefleri”, YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 6 Ocak 2022).

⁴⁶ Rubrik, Alt ölçüt D.1.2.

alınmıştır. Buna göre üniversitenin toplumsal katkı faaliyetlerini sürdürebilmek için uygun nitelik ve nicelikte fiziki, teknik ve mali kaynakların oluşturulmasına yönelik planlar ve uygulamaların bulunması gerekmektedir. Yine bu uygulamaların sadece tek birimde değil tüm birimlerde gerçekleşmesi, kaynak dağılımında birimler arası dengenin gözetilmesi, kaynakların kullanımı ile ilgili izlemelerin gerçekleştirilmesi ve sonuçlarının paydaşlarla değerlendirilmesinin yapılması ve önlem alınması, ihtiyaç ve taleplere bağlı olarak kaynakların çeşitlendirilmesi beklenmektedir.⁴⁷ Aynı zamanda üniversitede bir süreç halinde toplumsal katkı performansının izlenmesi ve iyileştirilmesine yönelik planların olması, bu planlara uygun olarak uygulamaların yapılması ve elde edilen sonuçlar ışığında toplumsal katkı politika, strateji ve hedeflerinin ve bu hedeflerin gerçekleştirme keyfiyeti tespit edilmesi, paydaş değerlendirmeleriyle birlikte gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.⁴⁸

Toplumsal katkının yayın, hizmet, sportif, sanatsal ve kültürel etkinlikler gibi uygulamaları bulunmaktadır. YÖK Kanununun 12. maddesinin iki bendinde toplumun ihtiyaçlarına uygun yayın yapmak ile Türk toplumunun yaşam düzeyini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini söz, yazı ve diğer araçlarla yaymak yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında zikredilmiştir.⁴⁹ Bu noktada üniversite bilimsel yayıncılığının bir toplumsal katkı uygulaması olarak önemli bir işlev göreceği düşünülmektedir. Buna göre üniversite yayıncılığının politika ve yayın ilkeleri tespit edilirken bunların toplumsal katkı ile olan ilişkisi kurulmalı, katkının boyutu tespit edilmelidir. Aynı şekilde hedefler de belirlenmelidir. Aynı zamanda araştırma geliştirmede olduğu gibi bilimsel yayıncılığının toplumsal katkı boyutuyla da yerel, bölgesel ve ulusal düzeydeki uygulamalarla irtibatı kurulmalıdır. Bu kapsamda üniversite politika, hedef ve stratejilerinde toplumsal katkı öncelikleri tespit edilmelidir. Aynı şekilde bilimsel yayıncılık faaliyetleri de toplumsal katkının yerel, bölgesel ve ulusal boyutuyla ilişkilendirilebilir, yayınlar arasında bu ilişkiye bağlı olarak önceliklendirme yapılabilir.

Üniversite bilimsel yayıncılığının toplumsal katkı faaliyeti olarak kullanılabilmesi için toplumsal katkı yönetimi ile üniversite bilimsel yayıncılık yönetimi iletişim halinde olmalıdır. Üniversitenin toplumsal katkı politika, hedef ve stratejileri bilimsel yayıncılık yönetimi tarafından ancak bu şekilde bilinebilir ve faaliyete dönüştürülebilir.

İlke, politika ve hedeflerinde topluma katkı sunmaya yer veren üniversite bilimsel yayıncılığı, bilimsel yayıncılığın mali, fiziki ve insan kaynaklarını tespit ederken bu boyutunu da dikkate almalıdır. Ayrıca bilimsel yayıncılık faaliyetleri ile sürdürülen toplumsal katkı uygulamaları yıllara göre izlenmeli, paydaşlar ile yapılan değerlendirmelerin sonucunda gerekli önlemler alınmalıdır.

2.2.4. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Kalite Güvence Sitemindeki Yeri

Dereceli Değerlendirme Anahtarının birinci başlığı kalite güvencesi sistemi; yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim, araştırma ve toplumsal katkı faaliyetleri ile idari hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesi ve akreditasyon süreçlerini planlama ve uygulama esaslarının tümünü kapsar.⁵⁰ Bu çerçevede üniversitelerin misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedeflerini belirlemesi, bu amaç ve hedefler doğrultusunda uygulamalarını yapması, elde edilen sonuçları paydaşlarıyla birlikte değerlendirip önlemler alması beklenir.⁵¹ Yine bu başlık altında kalite güvencesi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi ile alakalı politikaların tespiti, bunların birbirleriyle ilişkisinin kurulması, bu politikaların planlama ve karar alma süreçlerinde kullanılması, politikaların izlemesinin yapılarak önlemlerin alınması gereklidir.⁵² Ayrıca üniversitede kalite güvencesi sistemi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı, yönetim

⁴⁷ Rubrik, Alt ölçüt D.2.1.

⁴⁸ Rubrik, Alt ölçüt D.3.1.

⁴⁹ YK, md. 12/a-c.

⁵⁰ Tuncay Döğeroğlu, "Kalite Güvencesi Sistemi Nedir?", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 4 Ocak 2022).

⁵¹ Rubrik, Alt ölçüt A.1.1.

⁵² Rubrik, Alt ölçüt A.1.2.

sistemini de içine alan hususlarda performansı izlemek üzere bazı gösterge, anahtar performans göstergesi ve mekanizmaları oluşturmaktadır. Bu kapsamda bilgi yönetim sistemi içerisinde göstergeler izlenmeli, elde edilen bulgular değerlendirilerek önlemler alınmalıdır.⁵³

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığı bu alt ölçütler çerçevesinde değerlendirildiğinde yayın ilke ve politikalarının üniversitenin misyon, vizyon, stratejik amaç ve politikalarıyla uyumlu olması gereklidir. Diğer tarafta yayıncılık ile ilgili kitap, makale, araştırma sonuç vs. yayıncılık faaliyetlerinin üniversite stratejik hedeflerine ulaşmada destekleyici bir role sahip olması beklenir.

Rubrikte iç kalite güvencesi ölçütü kapsamında yükseköğretim kurumlarının kendi bünyesinde kalite güvence çalışmalarını yürütmek üzere kalite komisyonları kurmaları, görev, sorumluluk ve organizasyon yapısını tanımlamaları beklenmektedir. Bu süreçte komisyon planlama ve karar alma süreçlerinde etkin rol almalı, görevlerini katılımçılığı esas alarak şeffaf bir şekilde yürütmelidir. Faaliyetlerden elde edilen bulgular izlenerek, sonuçları değerlendirilmeli ve önlemler alınmalıdır.⁵⁴ Yine bu ölçüt altında yer alan alt ölçüte göre üniversitelerin tüm alanlar ve Rubrik alt ölçütleri ile ilgili olarak kalite güvence mekanizmalarını yani süreçlerini, PUKÖ çevrimlerini oluşturması gereklidir. Buna göre kurumda bütüncül bir anlayışla tüm alanları ve alt ölçütleri de kapsayacak şekilde planlamalar yapılmalı, planlamada uygulama, izleme ve değerlendirmelerin sorumluları, görevlileri, planlama, uygulama, kontrol ve önlem alma aşamalarının periyod ve zamanı belirlenmelidir. Aynı zamanda birlikte değerlendirilecek paydaşlar tespit edilmelidir. Planlamanın ardından planlamaya sadık kalarak uygulamalar yapılmalı, uygulamalardan elde edilen sonuçlar izlenmeli ve paydaşlarla birlikte değerlendirilerek varsa önlemler alınmalıdır. Bütün alt ölçütlerde PUKÖ çevrimleri sistematik bir şekilde işletilmelidir.⁵⁵

Üniversite bilimsel yayıncılığı bu açıdan değerlendirildiğinde yayıncılık faaliyetlerinde de PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi ana unsur olarak bulunmaktadır. Buna göre daha önce eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı başlıklarında ayrıntılı olarak bahsedilen ve birbiriyle ilişkisi kurulan alt ölçütleri ilgilendiren konuların da yayıncılık faaliyetlerinin planlamaları yapılmalıdır. Planlamada sorumlular belirlenmeli, kimin, ne zaman, nerde, neyi, nasıl yapacağı ile ilgili tanımlamalar yapılmalıdır. Plan çerçevesinde yapılan faaliyetler ise izlenmeli ve paydaşlarla değerlendirilmelidir. Değerlendirme sonuçlarına göre iyileştirme çalışmaları yapılmalı, PUKÖ döngüsü devamlı bir şekilde çalıştırılmalıdır.

Kalite süreçlerinde üniversitelerde kalite güvencesi kültürünün yerleşmesinde ve kültür haline gelmesinde liderliğin çok önemli etkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla alt ölçüt bazında üniversitelerde kalite güvencesi kültürünü destekleyerek tüm birim ve süreçleri için içerisine dâhil eden, kalite çalışmalarını koordine eden liderlik anlayışının bulunması, bu anlayışın yansımalarının izlenmesi ve paydaş değerlendirmelerinin ardından iyileştirmelerin yapılması beklenmektedir.⁵⁶ Aynı şekilde kalite süreçlerinin üniversite bilimsel yayıncılığında da işletilmesi konusunda üniversite ve alt birimlerin yöneticilerinin etkin bir liderlik örneği göstermesi, yayıncılık faaliyetlerinde kalitenin kültür haline getirilmesi konusunda liderlik yapmaları beklenir.

Kalite güvencesinin önemli unsurlarından birisi de iç ve dış paydaşların planlama, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerine katılımıdır. Dolayısıyla kalite güvence süreçlerinin kalite güvencesi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı, yönetim ve uluslararasılaşma başlıklarında paydaşlarla ilgili tanımlamaların yapılması, öğrenci, akademik personel vs. iç ve dış paydaşların tespiti, süreçlerin hangi aşamasında görüşlerinin alınacağı, görüş alma mekanizmaları gibi hususlar belirlenmesi, bu çerçevede

Açıklamalı [WK20]: Boşluk fazla

⁵³ Rubrik, Alt ölçüt A.1.3.

⁵⁴ Rubrik, Alt ölçüt A.2.1; Kalite komisyonu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Gonca Uludağ, "Kalite Komisyonu", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 4 Ocak 2022).

⁵⁵ Rubrik, Alt ölçüt A.2.2.

⁵⁶ Rubrik, Alt ölçüt A.2.3.

uygulamaların yapılması önem arz etmektedir.⁵⁷ Ayrıca iç ve dış paydaşlar ile belirlenen stratejik paydaşların listesi kamuoyuyla paylaşılmalıdır.⁵⁸ Tam bu noktada farklı boyutlarıyla araştırma geliştirme, eğitim öğretim ve toplumsal katkı ile ilişkisi olan üniversite bilimsel yayıncılığının iç ve dış paydaşları belirlenerek kamuoyuna ilan edilmelidir. Bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin planlaması ve değerlendirilmesi aşamalarında ilgili paydaş görüşleri alınmalı sonra iyileştirmeler yapılmalıdır.

Kalite güvencesinin diğer bir ölçütü ise uluslararasılaşmadır. Bu kapsamda üniversitelerin eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı görevlerinin tamamını içeren uluslararasılaşma politikası olmalı ve bu politika çerçevesinde uygulamalar yapılmalıdır. Ayrıca bu faaliyetler izlenmeli, uluslararası paydaşlar dâhil ilgili paydaşlarla değerlendirmeli ve önlemler alınmalıdır.⁵⁹ Uluslararası süreçlerin yönetim ve organizasyonel yapısı için planlamalar ve uygulamalar yapılmalı, uygulama sonuçları izlenerek paydaşlarla değerlendirilmeli ve gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.⁶⁰ Aynı şekilde uluslararasılaşmaya yönelik mali, fiziki ve insan kaynağı gibi gerekli kaynakların da planlaması yapılmalıdır. Planlamada iç ve dış kaynakların neler olduğu, nasıl geliştirileceği, sorumluların kimler olduğu, uygulamaların zamanlarına dair bilgiler olmalıdır. Uygulamalar bu planlamalar çerçevesinde yapılmalı, PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.⁶¹ Özellikle kurumun kendi kaynaklarından ayırdığı parasal kaynaklar, yabancı mezun öğrencileri ile yabancı öğretim elemanlarını da içine alan insan kaynakları, araştırmacıları teşvik amacıyla oluşturulan eğitim faaliyetleri birer kaynaktır. Yine proje yazım destek birimi, teknoloji transfer ofisi, patent destek birimi, yabancı dil yazım ve tercüme destek birimi ve teknokent gibi destek birimleri, yerel ve ulusal kurum ve kuruluşların sağladığı kaynaklar, hareketlilikler vs. kaynaklar uluslararasılaşma kaynakları arasında zikredilebilir.⁶² Diğer süreçlerde olduğu gibi uluslararasılaşma politikası, hedefleri ve stratejisi doğrultusunda faaliyet yürüten birimlerin uluslararasılaşma performansının izlenmesi ve ilgili paydaşlarla değerlendirilmesi, varsa buna yönelik önlemlerin alınması, PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi gereklidir.⁶³

Eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı süreçlerindeki uluslararasılaşma faaliyetleri üniversite bilimsel yayıncılığı için de geçerlidir. Bu çerçevede yayıncılık ilke ve politikalarında uluslararasılaşmaya yönelik ilke ve politikaların zikredilmesi beklenir. Bu çerçevede uluslararası paydaşlar belirlenmeli, yayıncılık alanlarında işbirliğine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Yine uluslararası indeksler uluslararasılaşma anlamında önemli bir mekanizma görevi görmektedir. Bu sebeple bilimsel yayıncılık hedefleri arasına uluslararası indeksler tarafından taranmaya yönelik hedefler konulmalı ve bu çerçevede faaliyetlerde bulunulmalıdır. Üniversite bilimsel yayıncılığının uluslararasılaşma hedeflerine ulaşması yönünde yukarıda ifade edilen gerekli olan mali, insan ve fiziki kaynakların sağlanması yönünde planlama ve uygulamalar da yapılmalıdır. Aynı zamanda bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin uluslararasılaşma performansı izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Yıllara göre hedeflere ulaşma düzeyi izlenerek paydaşlarla değerlendirilmeli ve gerekli önlemler alınmalıdır.

2.2.5. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Yönetim Sitemindeki Yeri

Üniversite bilimsel yayıncılığı ile alakalı önceki başlıklarda ifade edilen hususların ve üniversitenin eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme, toplumsal katkı, idari destek süreçlerinin bir bütün halinde yönetilmesini

⁵⁷ Rubrik, Alt ölçüt A.3.1.

⁵⁸ Paydaş katılımı ile ilgili olarak bk. Mürşide Dilek Avşaroğlu Erkan, "Kalite Güvence Sistemi ve Paydaşlar", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 4 Ocak 2022).

⁵⁹ Rubrik, Alt ölçüt A.4.1.

⁶⁰ Rubrik, Alt ölçüt A.4.2.

⁶¹ Rubrik, Alt ölçüt A.4.3.

⁶² Ayrıntılı bilgi için bk. Sina Ercan, "Uluslararasılaşma Bağlamındaki Kaynaklar", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 5 Ocak 2022).

⁶³ Rubrik, Alt ölçüt A.4.4; Uluslararasılaşma süreç ve göstergeleri için bk. Sina Ercan, "Uluslararasılaşma Performansının İzlenmesi ve İyileştirilmesi", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 5 Ocak 2022).

Açıklamalı [WK21]: Altteki cümle ile iki defa zikredilmiş.

Açıklamalı [WK22]: Aynı ifade

Açıklamalı [WK23]: yayıncılığının

sağlamak üzere yönetim sistemi ve yapısı oluşturmak kalite süreçlerinin bir gereğidir.⁶⁴ Bu noktada üniversitenin misyondan vizyona giden süreçte vizyona ulaşabilmesi için misyon ve stratejik hedefleri ve süreçleriyle uyumlu yönetim modeli ve idari yapılanmasını oluşturmalıdır.⁶⁵ Bununla ilgili süreçleri izlemeli ve paydaşlarla birlikte yapılan değerlendirmenin ardından yönetim yapılanmasında iyileştirmeler yapılmalıdır. Yine üniversitede tüm birim ve alanları kapsayacak şekilde bütün süreçlerin tanımlanması, sorumluların belirlenmesi ve uygulamaların bu süreçlere bağlı kalınarak yürütülmesi beklenmektedir. Bununla birlikte süreçlere ilişkin sonuçların performans göstergeleriyle izlenmesi, paydaşlarla beraber değerlendirmelerinin yapılması ve ihtiyaçlara göre iyileştirmelerin gerçekleşmesi gerekmektedir.⁶⁶

Üniversite bilimsel yayıncılığının da bir organizasyon yapısının ve şemasının bulunması gerektiğini önceki başlıklarda ifade etmiştik. Üniversite yönetim sistemi bütünlük bir yapıya sahip olduğu için yayıncılıkla ilgili yönetimin üniversite ve ilgili alt birimlerin yönetimiyle bütünlük ve uyumlu olması kalite açısından önemlidir. Aynı zamanda üniversitede tüm süreçlerin tanımlanması kapsamına bilimsel yayıncılık süreçleri de girmektedir. Bu sebeple Üniversite bilimsel yayıncılığına yönelik başvuru süreci, yayın süreci, derleme süreci, dağıtım süreci gibi akademik ve idari süreçlerin tanımlanması, sorumluların ve görevlerinin tespiti kalitenin bir gereğidir. Diğer taraftan bu süreçlere dair izlemeler yapılmalı, yayıncılar, akademik kadro vs. paydaşlarla gerekli değerlendirmeler yapıldıktan sonra süreçlere yönelik iyileştirmeler yapılmalıdır.

Rubrikte yönetim sistemi kapsamında insan kaynakları ile finansal kaynakların yönetimin sağlanması beklenmektedir. Buna göre insan kaynakları politikası ve stratejik hedeflerle uyumlu olarak belirli bir süreç dâhilinde insan kaynaklarının yönetimi yapılmalıdır. Bu kapsamda işe alımlarda kadrolar için gerekli yetkinlikler tanımlanmalı ve buna göre uygulamalar olmalıdır, yine var olan personelin yaptığı görev ile alakalı yetkinliğine dair eğitim uygulamaları yapılmalı, aynı zamanda performans izlemesi yapılarak ödül mekanizmaları kurulmalıdır. Tüm bu uygulamaların anket vs. mekanizmalarla izlemesi yapılmalı, ilgili paydaşlarla değerlendirerek gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.⁶⁷

Üniversite yapılanmasının bir parçası olan bilimsel yayıncılığı sürecinde görev alan insan kaynaklarına dair yönetimin planlamasının bütünlük olarak yapılması, uygulama kapsamında bu alanda görev yapacak personelin yetkinlik ve yeterliliklerinin belirlenmesi, çalışan personelin ise yetkinliğini artırıcı eğitim çalışmalarının yapılması önem arz etmektedir. Tüm uygulamalarda PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.

Üniversitelerin devlet bütçesi, döner sermaye, öz kaynaklar, açık öğretim, uzaktan eğitim ve sürekli eğitim gelirleri, araştırma kaynakları gibi mali kaynaklarını da bütünlük bir şekilde yönetmesi beklenmektedir. Bunun için bütünlük yönetim planlaması, kullanımı, izlenmesi ve gözden geçirilerek değerlendirilmesinin yapılması ve önlemlerin alınması da beklenir. Ayrıca finansal kaynakların dağılımı şeffaf ve hesap verilebilirlik ilkesine uygun olmalı, üniversitenin stratejik amaçları çerçevesinde gerçekleştirilmelidir.⁶⁸

Daha önce ifade edilen üniversite bilimsel yayıncılığının kaynak yönetiminin de bu ölçüt çerçevesinde üniversite finansal kaynak yönetimi ile bütünlük olarak yapılması gerekli görülmektedir. Bu uygulamaların izlenmesi ve paydaş değerlendirmeleri sonucu iyileştirmeleri yapılmalıdır.

Yönetim sistemi başlığı altında kalitenin üniversitelerden istediği diğer bir ölçüt ise entegre bir bilgi yönetim sistemine sahip olmalarıdır. Entegre bilgi sisteminin yönetim sistemi eğitim-öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvencesi süreçlerini içine alması, tüm birimleri içine alan bir sistem olması beklenir. Yönetim ve uygulamaya yönelik etkinliği ancak bu şekilde güvence altına alınabilir. Entegre bilgi

⁶⁴ Rubrik, Başlık E.1.

⁶⁵ Rubrik, Alt ölçüt E.1.1.

⁶⁶ Rubrik, Alt ölçüt E.1.2.

⁶⁷ Rubrik, Alt ölçüt E.2.1.

⁶⁸ Rubrik, Alt ölçüt E.2.2; bk. Tuba Canvar Kahveci, "Kaynakların Yönetimi", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 5 Ocak 2022).

Açıklamalı [WK24]: periyodik

sisteminde bilgi ve veriler **priyodik** olarak saklanır. Ayrıca bunlar analiz edilir. Entegre bilgi yönetim sistemine ve kullanımına ilişkin sonuçlar sistematik olarak izlenmeli, paydaş görüşleri alınmalı ihtiyaçlar ve talepler doğrultusunda güncellemeler yapılmalıdır.⁶⁹ Aynı şekilde üniversite bilimsel yayıncılığına ait hususlardan imkan dahilinde olanların bu sisteme entegre edilmesi, özelliği itibarıyla ayrı programlar kullanılıyorsa programların birbiriyle haberleşmelerinin sağlandığı bir sistem oluşturulması beklenmektedir. Bu sistemlerin kullanımı ile ilgili veriler paydaşlarla değerlendirilmeli ve sistem ile ilgili iyileştirmeler yapılmalıdır.

Entegre bilgi sistemi vasıtası ile veya diğer metotlarla elde edilen bilgilerin güvenliğini sağlayacak uygulamalar yapılmalıdır. Bilgi güvenliğinin yanında ele edilen verilerin giriş sorumluları, zamanlaması, değiştirilip değiştirilemediği gibi bilgi güvenilirliği de bu uygulamalarla güvence altına alınmalı, PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.⁷⁰ Bilimsel yayıncılık süreçlerinde de veri girişleri yapılmaktadır. Dolayısıyla elde edilen bilgi ve verilerin de güvenliği ile güvenilirliğini sağlayacak planlamalar yapılmalı, planlar uygulanmalı, uygulama sonuçları izlenmeli ve paydaşlarla değerlendirme sonrası iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷¹

Üniversiteler çalışmalarını esnasında yemek hizmeti almak gibi hususlarda dışardan destek hizmetleri almaktadır. Bu alt ölçüt kapsamında kurumun bu hizmetlerin uygunluğu, kalitesi ve sürekliliğini güvence altına almış olması beklenir. Bunun için kurum tanımlı süreçlerini belirlemeli, tedarik süreci, uygunluk ve kalite kriterleri gibi mekanizmalarını tespit etmelidir. Planlamalar çerçevesinde yapılan uygulamalar izlenmeli ve tedarik zincirinde yer alan paydaşlar, hizmet verilenler gibi iç paydaşlarla yapılacak değerlendirmelerin ardından ihtiyaç ve taleplere göre önlemler alınmalıdır.⁷² Bu durumun hizmetlerin kalitesinin yükletilmesini garanti altına alması beklenir. Neticede üniversite bilimsel yayıncılığında da basım, çeviri hizmeti, dağıtım, satış gibi dışardan satın alınan destek hizmet kalemleri bulunmaktadır. Bu kapsamda alınan hizmetlerin uygunluk ve kalitesi ile sürekliliğine yönelik planlamalar yapılmalıdır. Bu hizmetlerin alınma dair kriterler belirlenerek uygulamalara yansıtılmalıdır. Bununla uygulama sonuçları izlenmeli, yayıncılık anlamında tedarikçiler ve diğer paydaşlarla değerlendirilmeli, gerekli önlemlerin alınması yoluna gidilmelidir.

Kalite üniversitelerden kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik politika belirlemesini, bilgilendirmeyi yapacağı süreç, yöntem ve mekanizmaları belirlemesini beklemektedir. Aynı zamanda bilgilendirme faaliyetleri tek bir alanda değil eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvence sistemi gibi tüm alanlarda yapılması istenmektedir. Bilgilendirmeye yönelik uygulamalar izlenmeli ve elde edilen sonuçlar paydaşlarla değerlendirilmeli, süreç, mekanizma gibi hususlarda iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷³ Üniversite yayıncılığının üniversite içi ve dışı birçok faaliyeti bulunmaktadır. Ayrıca tüm alanlarla farklı düzeylerde ilişkisi bulunmaktadır. Bu sebeple yayıncılık faaliyetleri ve süreçleri konusunda kamuoyunun nasıl, ne şekilde, kimler tarafından bilgilendirileceğini içeren planlamalar yapılmalı, politikalar belirlenmelidir. Süreçte PUKÖ çevrimleri işletilmelidir. Bilgilendirme yayıncılık faaliyetlerinin görünür hale gelmesini temin edecek, aynı zamanda iyi uygulama örneklerini paylaşma isteğini artıracaktır.⁷⁴

Yönetim sisteminin son alt ölçütünde üniversiteler uygulamalarıyla ilgili ilkesel olarak hesap verebilmeyi, sorulara cevap verebilmeyi benimsemiş olmalı, hesap verebilme yöntemlerini ve süreçlerini tespit etmelidir. Aynı zamanda tüm alanlarla ilgili kendisine soru sorulduğunda cevap verebilmelidir. Bu faaliyetler sonunda elde edilen veriler değerlendirilmeli, hesap verebilmeye yönelik iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷⁵ Üniversitenin faaliyeti olan bilimsel yayıncılık faaliyetleri ile ilgili olarak özeld

Açıklamalı [WK25]: boşluk fazla

Açıklamalı [WK26]: boşluk fazla

Açıklamalı [WK27]: boşluk fazla

⁶⁹ Rubrik, Alt ölçüt E.3.1; Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", Pilot Uygulama-4.

⁷⁰ Rubrik, Alt ölçüt E.3.2.

⁷¹ Ayrıntılı bilgi için bk. Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", Pilot Uygulama-4.

⁷² Rubrik, Alt ölçüt E.4.1.

⁷³ Rubrik, Alt ölçüt E.5.1.

⁷⁴ Tuba Canvar Kahveci, "Yönetimin Etkinliği, Hesap Verebilirliği, Kamuoyunu Bilgilendirme", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 5 Ocak 2022).

⁷⁵ Rubrik, Alt ölçüt E.5.2.

yayıncılık sorumluları, genelde üniversite, sorulan her türlü soruya cevap verebilmelidir. Bunun için politika ve ilkelerini belirlemeli, hesap verme mekanizmalarını ise tespit etmelidir. Dolayısıyla yapılan uygulamalar izlenmeli, paydaşlar yapılan değindirmeler sonrası varsa güncellemeler yapılmalıdır.

Sonuç

Yükseköğretimde kalite süreçlerine yönelik son yıllarda önemli faaliyetler yürütülmüş, bu kapsamda 2547 sayılı YÖK Kanununa eklenen bir madde ile kalite süreçlerini yürütme vazifesi Yükseköğretim Kalite Kuruluna (YÖKAK) verilmiştir. YÖKAK bu çerçevede ilgili mevzuatını oluşturarak yükseköğretim kurumlarında dış değerlendirme, akreditasyon ve izleme programlarını hayata geçirerek birçok üniversitenin dış değerlendirmesini gerçekleştirmiş, akreditasyon programı kapsamında bazı üniversitelere akreditasyon vermiştir. Bununla birlikte program akreditasyonunu yürüten akreditasyon kuruluşlarının tescilini de devam ettirmiştir. Bu arada uluslararasılaşma alanında önemli mesafeler kaydeden YÖKAK, değerlendirme sistemini güncelleyerek Dereceli Değerlendirme Anahtarını (Rubrik) oluşturarak değerlendirme süreçlerinde iyileştirmeler yapmıştır. Dolayısıyla üniversiteler kalite süreçlerinde yer alması beklenen kurumlar olarak teşvik edilmiştir.

Üniversitenin bir faaliyeti olan bilimsel yayıncılık ise 1984 yılında çıkarılan iki adet yönetmelikle düzenlenmiş olmasına rağmen idari, mali, telif hakları gibi hususların yönetiminde yukarıda ifade edilen farklı kanun, yönetmelik ve yönergelerle ilişkilendirilmiştir. Üniversitelerin kalite süreçlerine girmesiyle birlikte doğal olarak bir üniversite faaliyeti olan bilimsel yayıncılığın kalite süreçlerindeki konumu da gündeme gelmekte, bilimsel yayıncılık faaliyetlerinde kalite süreçlerinin nasıl işletileceği konusu tartışılmaktadır. Bu çerçevede yapılan değerlendirmelere göre Rubrik sitemine bakıldığında üniversite bilimsel yayıncılığını bir başlık, ölçüt veya alt ölçüt bazında ele alındığı görülmemektedir. Rubrikte kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi başlıkları altındaki ölçütler ile değerlendirmeler yapılmaktadır. Üniversite yayıncılığı bu alt ölçütler arasında doğrudan yer almamış olsa da birçok alt ölçütle ilişkilidir. Özellikle araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı ve eğitim öğretim başlıklarındaki ölçütlerle önemli bağlantısı bulunmaktadır. Yönetim sistemi ile kalite güvence sistemi başlıklarındaki alt ölçütlerle olan bir kısım ilgisi diğer başlıklarla da bulunmaktadır. Buna göre üniversite yayıncılığı kapsamında eğitim öğretim başlığında öğrenme kaynakları ve engelsiz fakülte ölçütleri kapsamında; araştırma geliştirme başlığının araştırma politikası, hedefleri ve stratejisi, araştırma-geliştirme süreçlerinin yönetimi ve organizasyonel yapısı, araştırmaların yerel, bölgesel, ulusal ihtiyaç ve taleplerle ilişkisi, araştırmacının fiziki, teknik ve mali kaynakları, kurumun araştırma politikası, hedefleri, stratejisi ile uyumlu lisansüstü programları, araştırma yetkinliği, ulusal ve uluslararası ortak programlar ve ortak araştırma birimleri, öğretim elemanı performans değerlendirmesi ve iyileştirmesi, araştırma bütçe performansı ile ilişkisi bulunmaktadır. Yine toplumsal katkı başlığında toplumsal katkı stratejisi, kaynakları ve performansı; kalite güvence başlığında misyon ve stratejik amaçlar, kalite güvencesi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi politikaları, kurumsal performans yönetimi, PUKÖ çevrelerinin işletilmesi, liderlik, paydaş katılımı ve uluslararasılaşma ile de ilgilidir. Yönetim sisteminde ise idari birimlerin yapısı, süreç yönetimi, kaynakların yönetimi, bilgi yönetim sistemi, destek hizmetleri, kamuoyunu bilgilendirme ve hesap verebilirlik ile irtibatı bulunmaktadır.

Bu başlıklar altında üniversite bilimsel yayıncılığı ele alındığında kalite süreçlerinde yeri olan, aynı zamanda özeld bilimsel yayıncılık genelde üniversite faaliyetlerinde kaliteyi besleyen bir mekanizma olarak değerlendirilebilir.

Üniversite bilimsel yayıncılığında kalite süreçlerinin işletilmesi halinde anket sonuçlarında ortaya çıkan bilimsel yayıncılığın mevzuatına yönelik beklentiler, yayıncılık politika ve hedeflerinin belirlenmesi, idari yapılanma, görev tanımları, kamuoyu ile paylaşma, paydaşların görüşlerini alarak değerlendirme, süreçlerin belirlenmesi ve uygulamaların süreçlere uygun yürütülmesi, günümüzde ortaya çıkan açık erişim, elektronik

yayıncılık, uluslararasılaşma, hesap verebilirlik, şeffaflık, verimlilik gibi birçok konudaki gelişmeye açık yönlerde iyileşmelerin sağlanacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

4. Türkiye Editörler Çalıştayı Düzenleme Kurulu. *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, Erişim 9 Ocak 2021. <https://editorlercalistayi.com/wp-content/uploads/2022/01/%C3%9Cniversitelerde-Bilimsel-Kitap-ve-Dergi-Yay%C4%B1nc%C4%B1l%C4%B1%C4%9F%C4%B1-2021-Anketi-Sonu%C3%A7lar%C4%B1.pdf>
- Ar, İlker Murat. "Araştırma Kaynakları". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-kaynaklari/>
- Ar, İlker Murat. "Araştırma Yetkinliği". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-yetkinligi/>
- Avşaroğlu Erkan, Mürside Dilek. "Kalite Güvence Sistemi ve Paydaşlar". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-komisyonu-calismalarina-paydas-katiliminin-saglanmasi/>
- Aydemir, Halis. "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması". *İlahiyat Akademi Kurumu (İAA)*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://youtu.be/sCp5LLKU2pY>
- BK, Basın Kanunu (Kanun No. 5187). *Resmî Gazete* 25504 (26 Haziran 2004). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/06/20040626.htm#1>
- Canvar Kahveci, Tuba. "Araştırma Politikası". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-arastirma-politikasi/>
- Canvar Kahveci, Tuba. "Kaynakların Yönetimi". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kaynaklari-yonetimi/>
- Canvar Kahveci, Tuba. "Yönetimin Etkinliği, Hesap Verebilirliği, Kamuoyunu Bilgilendirme". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/yonetimin-etkinligi-hesap-verebilirligi-kamuoyunu-bilgilendirme/>
- Döğeroğlu, Tuncay. "Kalite Güvencesi Sistemi Nedir?". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-guvence-sistemi-nedir/>
- DSİBMY, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSİBMY). *Resmî Gazete* 26509 (1 Mayıs 2007). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070501-8.htm>
- Ercan, Sina. "Uluslararasılaşma Bağlamındaki Kaynaklar". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-uluslararasilasma-baglamindaki-kaynaklari/>
- Ercan, Sina. "Uluslararasılaşma Performansının İzlenmesi ve İyileştirilmesi". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/uluslararasilasma-performansinin-izlenmesi-ve-iyilestirilmesi/>
- FESEK, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FESEK) (Kanun No. 5846). *Resmî Gazete* 7981 (13 Aralık 1951). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7981.pdf>
- KMYKK, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK) (Kanun No. 5018). *Resmî Gazete* 25326 (24 Aralık 2003). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/12/20031224.htm#1>
- Kavak, Yüksel. "Öğrenme Kaynakları, Erişilebilirlik ve Destekler". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/ogrenme-kaynaklari-erisilebilirlik-ve-destekler/>
- Kıral, Bilgen. "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi". *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15 (2020), 170–189. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1156348>
- Nasır, Aslıhan. "Araştırma Performansı". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-performansi/>

- Okur, Muhammet Recep – Demir, Muhammed.** “Görme Engelli Öğrenenlerin Eğitim Yaşantısında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi, Açık ve Uzaktan Öğrenme Alanı İçin Çözüm Yolları Geliştirilmesi”. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAD)* 5/2 (2019), 49–62. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/734123>
- Türkan, Ahmet.** “Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Araştırma ve Geliştirme”. *İlahiyat Akademi Dergisi (İAA)*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://youtu.be/gEhGFL8vLyc>
- Türkel, Rifat.** “Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Eğitim ve Öğretim”. *İlahiyat Akademi Dergisi (İAA)*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://youtu.be/83AlZujfBY> - <https://iaa.org.tr/egitimler/iaa-degerlendirici-egitimi-modulleri/iaa-degerlendirici-egitimi-modulleri/rubrik-tabanlı-degerlendirici-egitimi/>
- Uludağ, Gonca.** “Kalite Komisyonu”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-komisyonunun-gorev-ve-sorumluluklari/>
- ÜYY, Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY).** *Resmî Gazete* 18301 (3 Şubat 1984). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18301.pdf>
- TYDKDYİ, Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik (TYDKDYİ).** *Resmî Gazete* 18553 (22 Ekim 1984). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18553.pdf>
- Yanpar Yelken, Tuğba.** “Toplumsal Katkı Stratejisi ve Hedefleri”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 6 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-toplumsal-katki-stratejisi-ve-hedefleri/>
- YKG-YKY, Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği (YKG-YKY)** 30604 (23 Kasım 2018). Erişim 3 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/11/20181123-16.htm>
- Rubrik, Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik Değerlendirme Formu).** Yükseköğretim Kalite Kurulu (2020). Erişim 5 Ocak 2022. https://yokak.gov.tr/Common/Docs/Site_degerlendirme_prog_doc_v_2_0/EK_2_Rubrik_Degerlendirme_Formu.pdf
- YK, Yükseköğretim Kanunu (YK) (Kanun No. 2547).** *Resmî Gazete* 17506 (6 Kasım 1981). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17506.pdf>
- YKDSKİY, Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik (YKDSKİY).** *Resmî Gazete* 31159 (18 Haziran 2020). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/06/20200618-3.htm>
- YKEDKY, Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği (YKEDKY).** *Resmî Gazete* 27672 (14 Ağustos 2010). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/08/20100814-3.htm>
- YÜKİTHKK, Yükseköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (YÜKİTHKK) (Kanun No. 124).** *Resmî Gazete* 18228 (21 Kasım 1983). Erişim 3 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18228.pdf>

Editörlük Kararı

Ad Soyad: Abdullah Demir

Rol: Editör

E-posta: abdillahdemir@hotmail.com

Kurum: ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ, İSLAMİ İLİMLER FAKÜLTESİ,
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ BÖLÜMÜ, KELAM VE İSLAM MEZHEPLERİ TARİHİ
ANABİLİM DALI

Karar Tarihi: 14-03-2022

Yazara Not: Sn. Yazar, Çalışmanızı hakem raporlarına göre tashih ederek sisteme yüklemenizi rica ederim. Editör

Karar: Minör Revizyon

EskiYeni

Yazardan Gelen Revizyon Dosyaları

Tam Metin

Başlık: Üniversitelerdeki Bilimsel Yayıncılığın Kalite Süreçlerindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme_EskiYeni_V3_Dil Editörü Raporu SonrasıDüzeltilmiş Hali.docx

Tarih:18-03-2022

Üniversitelerdeki Bilimsel Yayıncılığın Kalite Süreçlerindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme

Rifat Türkel

Doç. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi (ROR ID: 03jtrja12)
İslami ilimler Fakültesi, Kelam ve İslam Mezhepleri Anabilim Dalı, İslam Mezhepleri Tarihi
Bilim Dalı

Assoc. Prof., Kütahya Dumlupınar University, Faculty of Islamic Sciences
Department of Kalām and History of Islamic Sects
Kütahya/Turkey

rifatturkel@mail.com / rifat.turkel@dpu.edu.tr

ORCID: 0000-0003-4575-0190

An Evaluation on the Situation of Scientific Publishing in Universities in Quality Processes

Abstract

The understanding of quality in higher education has become more important in recent years with the widespread use of quality. In this context, studies and research to ensure quality and accreditation have increased, and the Turkish Higher Education Quality Board (THEQC) has been established and has been authorized to carry out quality-related evaluation and accreditation activities in Turkey. Accordingly, universities have been encouraged to carry out all their activities within the framework of previously determined evaluation and accreditation criteria. It is a natural situation that these studies, which aim to ensure competitiveness, efficiency, transparency, the satisfaction of internal and external stakeholders, internationalization, and to ensure that the program teaching objectives are successfully achieved, affect scientific publishing studies of the university like other all activities. University scientific publishing is one of the activities carried out by universities for learning and teaching, research and development, and social contribution. However, when the evaluation and accreditation criteria are reviewed, it is not seen that there is a direct mention of university scientific publishing. In this sense, there is a need to determine the position, contribution, and management style of university scientific publishing activities within the quality studies and whose implementations continue within the framework of legal legislation. In this study, the current status of university scientific publishing, its position in quality processes, its relationship with evaluation and accreditation criteria are discussed. By doing so, it is aimed to introduce a perspective so that university scientific publishing activities, which are not directly included in the evaluation and accreditation criteria, can be carried out within the framework of quality criteria. At the point of establishing this connection in the study, firstly, the legal regulations and current status of university scientific publishing were determined by the document analysis method. Regards to quality, the Rubric-Based Evaluation System used in the evaluation and accreditation processes of universities offered by THEQC has been taken into consideration as a basis. It is considered that the study is important as it guides the universities involved in the evaluation and accreditation processes to manage their scientific publishing activities according to the process. It is also thought that it will contribute to the execution of university scientific publishing activities within the framework of quality criteria. As discussed in detail in the study, it is seen that scientific publishing activities are related to many sub-criteria under the titles of quality assurance system, learning, and teaching, research and development, social contribution, and management system. Accordingly, it has been found that the university scientific publications have a relationship with many criteria such as using them as learning materials, taking measures for students who need a special approach, reaching research and development goals, determining the university's policies, setting goals, reaching local, regional and international goals, internationalization, evaluating the performance of the lecturers/academics, managing the processes, sharing with the

public, accountability, human and Bnancial resources management, information security and reliability.

Keywords: Quality, Accreditation, ScientiBc Publishing, University ScientiBc Publishing, Rubric

Öz

Yükseköğretimde kalite anlayışı, kalitenin yaygınlaşmasıyla doğru orantılı olarak son yıllarda daha da önemli hale gelmiştir. Bu kapsamda kaliteyi ve akreditasyonu sağlamaya yönelik çalışmalar artmış, Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) kurularak, Türkiye'deki kalite ile ilgili değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerini yürütmek üzere yetkilendirilmiştir. Bu kapsamda üniversitelerin tüm faaliyetlerini, daha önceden belirlenmiş olan değerlendirme ve akreditasyon ölçütleri çerçevesinde gerçekleştirmeleri teşvik edilmiştir. Rekabet edebilirliği, verimliliği, şeAaKığı, iç ve dış paydaşların memnuniyetini, uluslararasılaşmayı temin etmeyi, program öğretim amaçlarına ulaşıldığını güvence altına almayı hedeKeyen bu çalışmaların diğer tüm faaliyetlerde olduğu gibi üniversite bilimsel yayıncılık çalışmalarını da etkilemesi doğal bir durumdur. Üniversite bilimsel yayıncılığı üniversitelerin eğitim öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkıya yönelik yapmış olduğu faaliyetlerden birisidir. Ancak değerlendirme ve akreditasyon ölçütleri gözden geçirildiğinde doğrudan üniversite bilimsel yayıncılığında bahsedildiği görülmemektedir. Bu çerçevede yasal mevzuat çerçevesinde uygulamaları devam eden üniversite bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite çalışmaları içerisindeki konumunun, katkısının ve yönetim şeklinin belirlenmesi ihtiyacı görülmektedir. Bu çalışmada esas olarak üniversite bilimsel yayıncılığının mevcut durumu, kalite süreçleri içerisindeki konumu, değerlendirme ve akreditasyon ölçütleriyle ilişkisi ele alınmıştır. Böylece değerlendirme ve akreditasyon ölçütlerinde doğrudan yer almayan üniversite bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite ölçütleri çerçevesinde yürütülebilmesi için bir bakış açısı sunulması amaçlanmıştır. Çalışmada bu irtibatın kurulması noktasında ilk önce üniversite bilimsel yayıncılığının yasal mevzuatı ile mevcut durumu doküman inceleme yöntemiyle tespit edilmiştir. Kalite boyutuyla ise Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından üniversitelerin değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinde kullanılan Rubrik Tabanlı Değerlendirme Sistemi esas alınmıştır. Çalışmanın, değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinde yer alan üniversitelerin bilimsel yayıncılık faaliyetlerini sürece göre yönetmeleri noktasında yol gösterici olmasıyla önemli olduğu değerlendirilmektedir. Aynı şekilde bu çalışmanın, üniversite bilimsel yayıncılığı faaliyetlerinin kalite ölçütleri çerçevesinde yürütülmesi konusunda katkı sunacağı düşünülmektedir. Çalışmada ayrıntılı olarak ele alındığı üzere bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite güvence sitemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi başlıklarının altında yer alan birçok alt ölçütle alakalı olduğu görülmüştür. Buna göre üniversite bilimsel yayınlarının öğrenme kaynağı olarak kullanılması, özel yaklaşım gereken öğrencilere yönelik önlemler alınması, araştırma geliştirme hedeKerine ulaşılması, üniversitenin politikalarının belirlenmesi, hedeKerin konulması, yerel, bölgesel ve uluslararası hedeKere ulaşılması, uluslararasılaşma, öğretim elemanlarının performanslarının değerlendirilmesi, süreçlerin yönetimi, kamuoyuyla paylaşma, hesap verebilme, insan ve Bnans kaynakları yönetiminde yer alma, bilgi güvenliği ve güvenilirliği gibi birçok ölçüt ile ilişkisinin bulunduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kalite, Akreditasyon, Bilimsel Yayıncılık, Üniversite Bilimsel Yayıncılığı, Rubrik

Giriş

Son yıllarda üniversitelerin kurumsal yapı ve faaliyet alanlarıyla ilgili olarak kalite süreçlerinde önemli gelişmeler olmuştur. Bu gelişmelerin bir parçası olarak Yükseköğretim Kurulu (YÖKAK) kurulmuş yükseköğretim kurumlarının değerlendirme, akreditasyon ve akreditasyon kuruluşlarını tescil sorumluluğu YÖKAK'a verilmiştir. Üniversitelerin dış değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerinin başlaması ile birlikte değerlendirme ölçütleri çerçevesinde eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite

güvencesi ve yönetim sistemi gibi alanlarda bazı yükümlükleri yerine getirmeleri beklenmektedir. Üniversite faaliyeti olarak devam eden bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin de bu noktada değerlendirme ve akreditasyon ölçütlerine uygunluk çerçevesinde ele alınma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada, üniversitelerde yürütülen ders kitabı niteliğindeki kitap, yardımcı ders kitabı, dergi vs. bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite süreçlerindeki yeri, ölçütlerle olan ilişki düzeyi, üniversite bilimsel yayıncılığına bu ölçütlerin katkısının ortaya konulması, üniversite bilimsel yayıncılığının kalite süreçlerindeki konumunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bunun sonucunda çalışmanın bilimsel yayıncılık faaliyetlerini kalite süreçlerine uygun bir şekilde yürütmeyi hedefleyen üniversitelere katkı sunması hedeflenmiştir.

YÖKAK değerlendirme ölçütleri gözden geçirildiğinde doğrudan üniversite bilimsel yayıncılığını içeren herhangi bir başlık ve ölçüte rastlamak mümkün değildir. Ancak ölçütlerin yer aldığı başlıklar değerlendirildiğinde birçok alt ölçütle ilişki düzeyleri farklı olsa da irtibatlı oldukları görülmektedir. Durum bu şekilde iken şimdiye kadar tüm süreçleri mevzuat çerçevesinde yürütülen yayıncılık faaliyetlerinin kalite süreçlerindeki yerinin ve alt ölçüt temelli ilişki düzeylerinin ortaya konulması zarureti hâsıl olmuştur. Dolayısıyla bu çalışmada üniversite bilimsel yayıncılığı süreçlerinde mevcut kalite ölçütleri açısından nasıl bir süreç takip edilmesi gerektiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çünkü bu konuda herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu haliyle çalışmanın orijinal bir çalışma olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmada gerek üniversite bilimsel yayıncılığı gerek kalite ve akreditasyon süreçlerine ait bilgi ve veriler toplanırken doküman incelemesi yapılmıştır.¹ Bilimsel yayıncılıkla ilgili kanun, yönetmelik ve yönerge gibi mevzuat incelenmiş, ayrıca bu konuda yapılmış olan anket çalışması verileri de yeri geldiğinde kullanılmıştır. Diğer taraftan kalite ile ilgili olarak ise Türkiye'deki yükseköğretimdeki kalite ve akreditasyon çalışmalarından sorumlu tek kurum olan YÖKAK'ın Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik), El kitabı, YÖKAK mevzuatı ve İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA) tarafından dereceli değerlendirme anahtarı üzerine yapılan uygulama videolarından da yararlanılmıştır. Diğer taraftan YÖKAK'ın bilgi paylaşım portalından istifade edilmiş, yeri geldiğinde konu ile ilgili akademik yazılardan da faydalanılmıştır.

1. Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık

1.1. Yasal Altyapı

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığın yasal alt yapısı, 1984 yılında yayımlanan Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY) ile Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik ile belirlenmiştir. Üniversiteler Yayın Yönetmeliği ile üniversiteler ve onlara bağlı birimlerde yapılacak olan ders kitabı, yardımcı ders kitabı ve teksir şeklindeki yayınlar ile ilgili hükümler düzenlemiştir. Bu çerçevede sorumluluklar biri rektör yardımcısı diğerleri üniversite yönetim kurulunun kendi içerisinden seçtiği iki üye ile toplam üç üyeden oluşan yayın komisyonuna verilmiştir. Yayın komisyonuna bir başka maddede yayınları bilimsel açıdan inceleme, eserin maliyetini ve telif hakkını hesaplama, basılma sırası, baskı adedi, satış fiyatlarını belirleme konusunda görevler verilmiştir.² Yine aynı yönetmelikte eserlerin maliyet hesabı, telif hakkı hesaplaması, kitapların satış bedelleri, elde edilecek hasılatın durumu ve derleme ile ilgili sürecin diğer hususları belirlenmiştir.³ Üniversiteler Yayın Yönetmeliğinin kapsamı ders aracı niteliğindeki kitap, teksir ve yardımcı kitaplar olduğu için bu kapsam dışında kalan yayınlarla ilgili olarak 1984 yılında Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik yayımlanmıştır. Bu yönetmelikle üniversitelerde üniversite ve fakülte dergiciliği, üniversite bülteni, bilimsel araştırma ve inceleme sonuçları ve doktora tezlerinin yayımı ve basımı, telif hakkı ile ilgili hususlar tanımlanmıştır. Buna göre dergi

1 Bilgen Kıral, "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi", *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15 (2020), 174.

2 Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY), *Resmî Gazete* 18301 (3 Şubat 1984), md. 2-3.

3 İlgili konular için bakınız. ÜYY, md. 4-17.

esasları ele alınmış, orijinal makaleler, tarama yazısı ve kısa bildirimlerin ne olduğu ile ilgili tanımlamalar yapılmış ve yayımlanabilecek çevirilerin özellikleri tespit edilmiştir.⁴

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılıkla doğrudan ilgili bu iki yönetmeliğin dışında üniversite bilimsel yayıncılığı ile ilgili diğer bazı mevzuat da bulunmaktadır. Üniversiteler gelir tahsis edilen, bu gelirleri harcama yetkisi verilen özel bütçeye sahip kurumlardır.⁵ Yayıncılık, mali konularda yönetimi gerektirdiğinden bu yönüyle Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile ilişkilidir. Yine Üniversiteler Yönetmeliğinde bünyesinde döner sermaye bulunan üniversite ve bağlı birimlerin basım ve yayından hasılat elde edilmesi ile alakalı olarak döner sermaye işletmeleri yetkilendirilmiştir. Bu boyutuyla konu Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği⁶ ve Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik⁷ ile de alakalıdır. Diğer taraftan bilimsel yayınların sahiplerinin ve yayıncı konumundaki üniversitelerin manevi ve mali haklarının tespiti, koruması, bunlardan yararlanmanın şartlarının düzenlenmesi, belirlenen usullere aykırı davranışların yaptırımlarının belirlenmesi ise Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile sağlanmaktadır.⁸ Aynı zamanda bilimsel eserlerin basımı ve yayımı ile ilgili hususlar ise Basın Kanunu ile belirlenmiştir.⁹ Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık faaliyetleri yayın komisyonunun sorumluluğuna verilmekle birlikte, komisyonun yayınların pazarlanması, satışı, gelirlerin yönetilmesi vb. hususlarda diğer idari birimlerle yakın ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Bu sebeple bu idari yapıların görev ve sorumlulukları ise Yükseköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile belirlenmiştir.¹⁰

1.2. Mevcut Durum

1984 yılından itibaren ilgili mevzuat çerçevesinde çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. Üniversite bilimsel yayıncılığı ve mevcut uygulamalar, 25-27 Aralık 2021 tarihleri arasında çevrimiçi olarak "Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı: Mevcut Durum-Sorunlar-İhtiyaçlar-Çözüm Önerileri- Örnek Uygulamalar" temalı 4. Türkiye Editörler Çalıştayında ele alınmıştır. Çalıştay öncesi koordinatörler tarafından üniversitelere "Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi" uygulanmıştır. Dolayısıyla anket sonunda mevcut durumun ortaya konulması, değerlendirme için gerekli verilerin elde edilmesi hedeflenmiştir. Çalıştay web sitesinde kamuoyuyla paylaşılan ankette üniversite bilimsel yayıncılığı ile ilgili konuları içeren 52 maddeden oluşmuştur.

Anket sorularına Türkiye'deki 207 üniversiteden 43'ü devlet, 20'si vakıf olmak üzere toplam 63 üniversite tarafından cevap verilmiştir. Buna göre ankete katılan üniversitelerin % 63'ü (Evet: 39; Hayır: 24) kendilerine ait bir yayınevinin olduğunu belirtmiş, yine bunların da % 68'inin (Evet: 43; Hayır: 20) "... Üniversitesi Yayınları" marka adı ile yayın yaptığı görülmüştür. Yayınevi sahibi olduğunu ifade eden üniversitelere yayınevine ait web adresi olup olmadığı sorulmuş bu soruya 35 üniversite tarafından cevap verilmiştir. 30 üniversite web adresini girmiş olmakla birlikte sadece yayınevi adresi belirtmiştir. Diğer web sitesi adresi bilgilerinin bir kısmının yayınevi adresi olmadığı, kütüphane veya üniversitenin diğer birimlerine ait olduğu görülmektedir.

Ankete katılanların % 35'i (Evet: 22; Hayır: 27; Bilmiyorum: 14) üniversite yayınevi markasının tescil edildiğini belirtmiş, %22'lik kısmı ise bu konuda bilgisinin olmadığını ifade etmiştir. Yine anket sonuçlarına bakıldığında üniversitelerin % 81'inin (Evet: 51;

4 bk. Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik (TYDKDYİY), *Resmî Gazete* 18553 (22 Ekim 1984), md. 1-11.

5 Kamu Malı Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK), *Resmî Gazete* 25326 (24 Aralık 2003), Kanun No. 5018, md. 12.

6 Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSİBMY), *Resmî Gazete* 26509 (1 Mayıs 2007), md. 1; 240/4.

7 bk. Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik (YKDSKİY), *Resmî Gazete* 31159 (18 Haziran 2020), md. 1-19.

8 bk. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FESEK), *Resmî Gazete* 7981 (13 Aralık 1951), Kanun No. 5846.

9 bk. Basın Kanunu, *Resmî Gazete* 25504 (26 Haziran 2004), Kanun No. 5187.

10 bk. Yükseköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (YÜKİTHKHK), *Resmî Gazete* 18228 (21 Kasım 1983), Kanun No. 124.

Hayır: 12) yayın yönergesinin; % 48'inin (Evet: 30; Hayır: 33) ise akademik dergiler yayın yönergesinin bulunduğu görülmektedir. Üniversitelerin % 67'si (Evet: 42; Hayır: 21) açık erişim yönergesinin bulunduğunu belirtmiş, % 37'si (Evet: 23; Hayır: 40) ise üniversite yayınevini yayın ilkelerinin web sitesinde yer aldığını ifade etmiştir. Üniversite yayınevini etik ilkelerinin web sitesinde yer aldığını belirtenlerin oranı ise % 30 (Evet: 19; Hayır: 44) olarak gerçekleşmiştir. Üniversite yayınevini yayın inceleme politikalarının web sitesinde ilanı ile ilgili olarak üniversiteler % 67 oranında (Evet: 21; Hayır: 42) hayır cevabını vermiştir. Yayımladıkları akademik kitaplar konusunda hakem sürecini işletiyoruz diyenlerin oranı % 76 (Evet: 48; Hayır: 15) olarak görülürken, bilimsel kitap yayıncılığında elektronik sistem kullanıldığını ifade edenlerin oranı ise % 51 (Evet: 32; Hayır: 31) olarak gerçekleşmiştir. Yayın komisyonu bulunan üniversitelerin oranı % 83 (Evet: 52; Hayır: 11), Basın kanununa göre üniversite yayınlarını temsil eden bir sorumlu yazı işleri müdürünün var olduğunu ifade edenlerin oranı ise %30 (Evet: 19; Hayır: 27; Bilmiyorum: 17) olarak görülmektedir. Üniversite ve alt birimlerinde kurulan bir vakıf üzerinden yayıncılık faaliyetlerini yürüttüğünü beyan edenlerin oranı % 10 (Evet: 6; Hayır: 57); üniversite ve alt birimlerinde kitap yayımı yapıldığını belirtenlerin oranı ise % 51 (Evet: 32; Hayır: 21; Bilmiyorum: 10) olarak görülmektedir. Üniversitelerin % 59'u (Evet: 37; Hayır: 26) basılı akademik dergi, % 81'i (Evet: 52; Hayır: 12) elektronik akademik dergi yayımladığını ifade etmiştir. Üniversite alt birimlerinin (Fakülteler, enstitüler, araştırma merkezleri vb.) dergi yayımlama oranı % 78 (Evet: 49; Hayır: 14); Basımevini sahip olduğunu ifade eden üniversite oranı % 30 (Evet: 19; Hayır: 44) olarak görülmektedir. Üniversite yayınlarını basılı kitap formatında satanların oranı % 48 (Evet: 30; Hayır: 33), elektronik formatta satıldığını belirtenlerin oranı ise % 5 (Evet: 3; Hayır: 38; Henüz değil: 22), ulusal e-ticaret sitelerinden satış yapıldığı belirtenlerin oranı da % 21 (Evet: 13; Hayır: 50) olarak gerçekleşmiştir. Üniversite yayınlarının bütçe yönetimini yapanlar % 51 (Evet: 32; Hayır: 31) olarak görülmektedir. Yayımladıkları kitaplara telif ücreti ödemesi yapanlar % 41 (Evet: 26; Hayır: 37); bu basılı ve elektronik kitapları web sitelerinde liste halinde yayımlayanların oranı %54 (Evet: 34; Hayır: 29)'tür. Yayınevini uluslararası özelliğinin olup olmadığına yönelik soruya evet cevabı verenlerin oranı % 24 (Evet: 15; Hayır: 48) olup, üniversite yayını kitapların tamamına veya bir kısmına açık erişimle ulaşılabildiği konusunda evet cevabı verenlerin oranı % 41 (Evet: 26; Hayır: 19; Kısmen: 18)'dir. Üniversitelerin %30'u (Evet: 19; Hayır: 44) yayınlarının listelendiği web sitesinde kitap Türkçe özetlerinin; %17'si (Evet: 11; Hayır: 52) ise İngilizce özetlerinin bulunduğunu ifade etmiştir. Yayımlanan kitapların jenerik sayfalarında "Kütüphane Bilgi Kartı/CIP Cataloging in Publication" yer aldığını ifade edenlerin oranı %22 (Evet: 14; Hayır: 49); basılı kitaplar nüshalarını yayın sonrası yurt dışındaki belirli üniversite kütüphanelerine koleksiyonlarına eklemek üzere gönderdiğini belirtenlerin oranı ise %13 (Evet: 8; Hayır: 55) olarak görülmektedir.¹¹

2. Kalite Süreçleri ve Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık

2.1. Üniversitelerde Kalite Süreçlerinin Yönetimi

21. yüzyılın başından itibaren Türkiye'deki üniversitelerin sayısındaki hızlı artış yükseköğretimde kalite konusunun daha fazla gündeme getirmiştir. Yükseköğretim Kanununa yapılan ek madde 35 ilavesiyle birlikte yükseköğretim kurumlarındaki kalite güvence sistemi yani eğitim-öğretim, araştırma faaliyetleri, idari hizmetlerin kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri gibi hususların esasları tespit edilmiş, bu faaliyetleri yürütmek üzere Yükseköğretim Kalite Kurulunun (YÖKAK) yapılanmasında düzenleme yapılmıştır.¹² Ek Madde 35 hükümleri kapsamında; YÖKAK'ın çalışma usul ve esasları, yükseköğretim kurumlarında kalite güvence sisteminin tesis edilmesi, değerlendirme süreçleri (iç-dış), üniversitelerdeki kalite komisyonları, kaliteye yönelik değerlendirme tescil belgelerinin alınması, YÖKAK'ın yapılanmasını içeren konular Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği ile belirlenmiştir.¹³ Bu çerçevede

¹¹ 4. Türkiye Editörler Çalıştayı Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi* (2021).

¹² Yükseköğretim Kanunu (YK), *Resmî Gazete* 17506 (6 Kasım 1981), Kanun No. 2547, md. 35.

¹³ bk. Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği (YKG-YKY) 30604 (23 Kasım 2018).

yükseköğretim kurumlarındaki iç ve dış değerlendirme, kurumsal akreditasyon, program akreditasyonu yapan kuruluşların tescil edilmesi gibi kalite süreçlerinin yönetimine dair değerlendirmeler YÖKAK tarafından yapılmaktadır. YÖKAK değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerinde iyileştirme çalışmaları kapsamında dereceli değerlendirme anahtarını (Rubrik) kullanmaya başlamış ve bu anahtar belirli aralıklarla güncellemeye tabi tutmuştur. Kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, yönetim sistemi başlıklarından oluşan Rubrik'te 22 ölçüt, bu ölçütlerin altında da 58 alt ölçüt bulunmaktadır.¹⁴ Alt ölçütlerin olgunluk düzeyleri esas alınarak güçlü zayıf yönler tespit edilmekte, akreditasyon kararları verilmektedir. YÖKAK 2021 ve 2022 yıllarında Rubrik'te iyileştirmeler yaparak kendi iç kalite süreçlerini işletmiş, PUKÖ'nün önem alma basamağı çerçevesinde süreçlerini güncellemiştir. Çalışmanın konusu üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığın kalite süreçlerindeki yeri olduğu için içerik, 2020 tarihli Rubrik Dereceli Değerlendirme Anahtarındaki alt ölçütler çerçevesinde ele alınacaktır.

2.2. Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık ve Kalite

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık ile ilgili mevzuat çerçevesinde ders aracı olarak kullanılan kitap, yardımcı kitap, teksir, üniversite ve fakülte dergisi, bülten, doktora tezleri gibi yayınlar üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında değerlendirilmektedir. Bununla birlikte ilgili mevzuatın yayımından bugüne kadar ortaya çıkan gelişmeler kapsamında bilimsel yayıncılıkta yeni yayın türleri ile açık bilim, elektronik yayıncılık gibi yeni bazı yayıncılık formatları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte yönetim, personel, kaynak, kamuoyuyla paylaşma gibi yönetsel boyutunun yanında üniversitelerde bilimsel yayınları üreten akademik personelin durumu da önem arz etmektedir. Bu ve diğer boyutlarıyla üniversite bilimsel yayıncılığı, üniversitelerin yönetim, kalite güvence, eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı süreçleriyle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkilidir.

Bir önceki başlıkta ifade edildiği üzere üniversitelerdeki kalite değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinin değerlendirmesi YÖKAK tarafından yürütülmektedir. YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik)'te belirlenen başlık, ölçüt ve alt ölçütler çerçevesinde yükseköğretim kurumlarından kalite süreçlerini yürütmeleri beklenmekte, belirli aralıklarla yükseköğretim kurumları dış değerlendirmeye tabi tutulmakta, talepte bulunanlar ise akreditasyon süreçlerine alınmaktadır. Dolayısıyla üniversiteler ve alt birimleri tüm kalite faaliyetlerini yükseköğretim kurumu vasfıyla YÖKAK'ın belirlediği ölçütler çerçevesinde yürütmekle mükelleftir. Buna göre üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin de yükseköğretim kurumu faaliyeti olduğu dikkate alındığında YÖKAK'ın tespit ettiği ölçütler çerçevesinde bilimsel yayıncılığın yürütülmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu durumda Rubrik'teki alt ölçütlerin bilimsel yayıncılık ve bu yayıncılık faaliyetlerinin paydaşlarıyla olan ilişkisi, burada sorumlulara düşen görevler, süreçlerin yönetimi konusu gündeme gelmektedir. Yani kalite süreçlerinde bilimsel yayıncılık hangi ölçütlerle ilişkilidir? Bu ilişkinin düzeyi nedir? Süreçler nasıl yönetilmelidir? soruları cevaplandırılmalıdır. Bu noktada kalite süreçlerinde bilimsel yayıncılığın yeri Rubrik kapsamında değerlendirildiğinde bu soruların cevabını bulacağı düşünülmektedir. Daha önce ifade edildiği üzere bilimsel yayıncılığın başvuru, yayın, derleme, dağıtım gibi idari süreçleri ile akademik süreçleri bulunmaktadır. Üniversite yayıncılığının kalite güvence ve yönetim sistemi içerisinde değerlendirilmesi gereken boyutları bulunmakla birlikte eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı ile ilişkili yönü de bulunmaktadır.

2.2.1. Üniversite Bilimsel Yayıncılığının Eğitim-Öğretimdeki Yeri

Üniversite bilimsel yayıncılığının YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarının (Rubrik) eğitim öğretim başlığının bazı alt ölçütleri ile ilişkisi bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında öğretim elemanları ölçütünün atama, yükseltme ve ders görevlendirme kriterleri alt ölçütünde üniversitelerden öğretim elemanlarının atama, görevlendirme ve yükseltme kriterlerini ve süreçlerini tespit ederek, kamuoyuyla paylaşmaları

¹⁴ bk. Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik Değerlendirme Formu), Yükseköğretim Kalite Kurulu (2020).

beklenmektedir.¹⁵ Dolayısıyla üniversite bilimsel yayıncılığının hem yayıncılık hem de içerik anlamında gelişmesi açısından atama ile ilgili kriterlerin arasında yayıncılık faaliyetlerinin de alması önem arz etmektedir. Bu çerçevede öğretim elemanlarının üniversite yayınevinde yayımlanan ders aracı niteliğindeki kitap, yardımcı ders kitabı, tezler, bülten vb. yayınlar ile üniversite ve alt birimleri tarafından yayımlanan dergilerdeki yayımlanan bilimsel yazıları ile araştırma sonuçları kriter puan tablosunda ayrıca yer alabilir. Dolayısıyla daha sonra ifade edileceği üzere üniversite akademik yayıncılık sürecinin kalite ilkelerine uygun şekilde yürütülmesini gerektirecek, aynı zamanda kurum öğretim elemanlarının bilimsel çalışmalarını kendi üniversiteleri veya kalite konusunda daha ileri seviyede olan başka bir üniversite yayınları arasında yayımlama konusunda teşvik edici bir unsur olacağı düşünülmektedir.

Eğitim öğretim hizmeti verirken araç ve gereç olarak öğrenme kaynakları ana unsurlar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla Rubrik'in eğitim öğretim başlığının öğrenme kaynakları ölçütünün öğrenme kaynakları alt ölçütü de üniversite bilimsel yayıncılığını ilgilendirmektedir.¹⁶ Bu alt ölçüt kapsamında üniversitenin eğitim öğretim uygulamalarını devam ettirebilmesi için nitelik ve nicelik olarak uygun sınıf, laboratuvar, kütüphane, stüdyo gibi yapılar, basılı kitap ve dergiler, e-kitap ve e-dergiler, insan kaynakları, öğrenme desteği vb. öğrenme kaynağını sağlamaları ve bununla ilgili süreçleri yönetmeleri beklenmektedir.¹⁷ Üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında basımı ve yayımı yapılan kitap, yardımcı ders kitabı, akademik dergiler, bültenler, tezler, aynı zamanda araştırma sonuçları, makaleler vb. akademik çalışmalar öğrenme sürecini destekleyici kaynaklar olarak zikredilebilir. Dolayısıyla üniversite bilimsel yayıncılığı kalitenin bu alt başlığı doğrudan destekleyen bir faaliyet olarak görülmektedir. Bu sebeple üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında yer alan ve öğrenme kaynağı olarak kullanılan yayın türlerine mali kaynak ayrılması, mali kaynakların izlenmesi ve öğrenci, akademik personel ve diğer paydaşlarla değerlendirmesi yapılarak gereken önlemlerin alınması bu alt ölçütün gereği olarak değerlendirilmektedir.

Yükseköğrenimin öğrenci paydaşlarının arasında engelli öğrenciler de bulunmaktadır. Yükseköğrenim gören engelli öğrencilerin öğrenim hayatlarını kolaylaştırabilmek için gerekli akademik ortamın hazırlanmasını ve eğitim-öğretim süreçlerine tam katılımlarını sağlamak amacıyla Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği çıkarılmış¹⁸ ve gerekli birimler ve görevleri tanımlanmıştır. Diğer taraftan Rubrik'teki engelsiz üniversite alt ölçütü de bu tür özellikleri olan öğrencilere yönelik yürütülen faaliyetlerin değerlendirilmesi ve buna ait süreçlerin yönetilmesini güvence altına almaktadır.¹⁹ Bu çerçevede ilgili yönetmelik hükümlerinde engelli öğrencilere yönelik öğrenme materyallerinin hazırlanması ve sağlanması ile ilgili hükümler bulunmaktadır.²⁰ Dolayısıyla üniversiteler, bünyelerinde eğitim alan engelli öğrenciler için engelleri ortadan kaldıracı tedbirleri almakla yükümlüdürler. Engelsiz üniversite alt ölçütü kapsamında üniversiteler ders aracı olarak kullanılan, üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında basımı yapılan veya elektronik olarak sunulan kaynaklara ulaşmayı sağlayan tedbirleri almalı, belirli periyodlarla bu öğrencilerin görüşlerini alarak gerekli iyileştirmeleri yapmalıdır. Çünkü yapılan araştırmalarda örnek olarak görme engelli öğrencilerin uygun öğrenme ortamlarının ve kaynaklarının oluşturulmadığı durumlarda Matematik, Sembolik Mantık ve Osmanlı Türkçesi gibi bazı derslerden başarılı olmada zorlandıkları ifade edilmiştir.²¹ Dolayısıyla bilimsel yayıncılık bu alt ölçütten doğrudan etkilenmektedir.

15 Rubrik, Alt ölçüt B.4.1.

16 Rubrik, Alt ölçüt B.5.1.

17 Yüksel Kavak, "Öğrenme Kaynakları, Erişilebilirlik ve Destekler", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022); Rifat Türkel, "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Eğitim ve Öğretim", *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA)* (Erişim 5 Ocak 2022).

18 Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği (YKEDKY), *Resmî Gazete* 27672 (14 Ağustos 2010), md. 1.

19 Rubrik, Alt ölçüt B.5.4.

20 YKEDKY, md. 12/b-e.

21 Muhammet Recep Okur-Muhammed Demir, "Görme Engelli Öğrenenlerin Eğitim Yaşantısında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi, Acık ve Uzaktan Öğrenme Alanı İçin Çözüm Yolları Geliştirilmesi", *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAD)* 5/2 (2019), 57.

2.2.2. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Araştırma Geliştirmedeki Yeri

YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarının (Rubrik) üçüncü başlığı Araştırma-Geliştirmedir. Bu başlık altında üniversitelerin araştırma ve geliştirme süreçlerini bazı alt ölçütler bazında yönetmesi, stratejik planı çerçevesinde belirlenen akademik öncelikleriyle uyumlu, değer üretebilen ve toplumsal faydaya dönüştürülebilen araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürütmesi beklenmektedir. Üniversite bilimsel yayıncılığının gerek yayın türleri gerek yayın sonuçları itibarıyla bu başlık altında birçok alt ölçütle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili olduğu görülmektedir. Çünkü bilimsel yayıncılık aynı zamanda araştırma sonuçlarının kamuoyu ile paylaşıldığı platformlardır.

Rubrik'te araştırma ve geliştirme ile ilgili olarak ilk önce üniversitenin araştırma politikası, hedefleri ve stratejisinin bulunmasını istemektedir.²² Burada araştırma uygulamalarında kurumun takip edeceği ilkeler ve esaslar belirlenmeli, öncelikli araştırma alanları ile araştırma kaynaklarını yönetme tercihleri belirtilmelidir. Araştırma politikası ise kurumun araştırmadaki önceliklerini ve tercihini, öğretim elemanları ile ilgili uygulamalarını, araştırma kaynakları ile bunların alt yapısının yönetilmesini, eğitim öğretim ve topluma katkısını, sorumlu birimlerin tespiti ve diğer birimlerle olan ilişkisini, araştırma çıktı ve sonuçlarını izleme, yayma ve yaygınlaştırma metodlarını belirler. Bu alt ölçüt kapsamında üniversite bilimsel yayıncılığı araştırma çıktı ve sonuçlarının yaygınlaştırıldığı bir araç olarak tanımlanabilir. Bunun sonucunda üniversite bilimsel yayıncılığı ile alakalı politika, hedef ve stratejilerin belirlenmesi, yıllık periyotlar halinde bu hedeflere ulaşılma düzeylerinin izlenmesi ve paydaş değerlendirmelerinin yapılması bilimsel yayıncılığın kalitesi anlamında önem arz etmektedir.²³ Ancak yapılan bir ankette yayınevi yayın ilkelerini web sitesinde ilan eden üniversite oranının %37; yayınevinin yayın inceleme politikalarının web sitesinde ilan edenlerin oranının ise %67 olarak görülmesi alt ölçütün katkısı açısından önemlidir.²⁴

Kalite ve akreditasyon ölçütlerinde üniversitelerin araştırma-geliştirme süreçlerinin yönetim ve organizasyonel yapısını planlaması,²⁵ bu yapının süreç içerisindeki yerinin tespiti, motivasyon ve yönlendirmeye yönelik planlamaları yapması, sorumluları belirlemesi ve görev tanımlarını yapması beklenmektedir. Araştırma sürecinin bir parçası olan bilimsel yayıncılığın yönetim ve organizasyonel yapısının belirlenmesi, editör, araştırmacı, yayınevi müdürü gibi süreçte sorumlulukları bulunanların görev tanımlarının yapılması istenilmektedir. Yayın komisyonu bulunan üniversitelerin oranının %83, yazı işleri müdürünün tayin edildiği üniversite oranının %30 gibi düşük bir seviyede olması,²⁶ kalite süreçlerinin üniversite bilimsel yayıncılığı için ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir.

Rubrik'in araştırma ve geliştirme başlığının diğer bir alt ölçütünde ise araştırmaların yerel, bölgesel ve ulusal ihtiyaç ve taleplerle ilişkisinin kurulması, bunun stratejik politika ve hedeflere yansıtılması, bu çerçevede planlamaların ve uygulamaların yapılması, uygulamalardan elde edilen sonuçların değerlendirilmesi beklenmektedir.²⁷ Yani kurumun yerel paydaşlarının da görüşlerini ve beklentilerini alarak ilk önce yerel ve yerel halk ile ilgili araştırmalara öncelik vermesi, sistemin kararlı hale getirilmesi, akademik kadronun sayı ve niteliğinin artması, maddi imkânların gelişmesine bağlı olarak sırasıyla bölgesel ve ulusal araştırmaların da faaliyet kapsamına alınması, yerelden başlayarak ulusala doğru araştırma alanlarının tespiti ve bu alanda araştırmaların yönetilmesi beklenmektedir. Diğer taraftan elde edilen araştırmaların yayımlanması ve kamuoyuyla paylaşılması konusu gündeme gelmektedir. Tam bu noktada üniversitelerin bilimsel yayıncılık faaliyetleri önemli bir mekanizma görevi görmektedir. Buna göre üniversitenin kalite süreçlerinin destekleyici bir mekanizması olan bilimsel yayıncılık

22 Rubrik, Alt ölçüt C.1.1.

23 Tuba Canvar Kahveci, "Araştırma Politikası", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

24 4. Türkiye Editörler Çalıştay Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, md. 11, 13.

25 Rubrik, Alt ölçüt C.1.2.

26 4. Türkiye Editörler Çalıştay Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, md. 17, 18.

27 Rubrik, Alt ölçüt C.1.3.

politika ve ilkelerini kendi misyon, vizyon, politika ve hedeflerini de dikkate alarak yerel, bölgesel ve ulusal ihtiyaç ve taleplere yönelik çalışmalar ile ilişkilendirmesi beklenmektedir. Bu noktada yayın türlerine göre yerel çalışmalara öncelik veren yazılarla bölgesel ve ulusal olan çalışmaların yayımı için belirli oranlar belirlenebilir. Yine kitap, tez ve araştırma sonuçlarını yayımlama sürecinde yerele yönelik çalışmalardan başlayarak önceliklendirme yapılabilir. Bu durumun hem akademik kadronun yerel ve bölgesel çalışmalara yönelimlerine katkı sağlayacağı, hem yerel paydaşların ihtiyaç ve taleplerine yönelik çalışmaları artıracığı söylenebilir.

Araştırma ve geliştirme söz konusu olunca kaynakların yönetimi konusu da gündeme gelmektedir. Kalite süreci Rubrik'in araştırma ve geliştirme başlığı, araştırma kaynakları ölçütündeki alt ölçütler çerçevesinde yönetilmektedir. Buna göre üniversitelerin araştırma ve geliştirme için uygun araştırma ve uygulama merkezlerinde bulunan araştırma ekipman ve donanımı, merkez ve birim araştırma laboratuvarları ile kütüphane ve veritabanları gibi teknik ve Bziki altyapı kaynakları ile kurum içi ve dışı mali kaynakları temin etme planlamalarının ve bu planlamalara uygun faaliyetlerinin olması, yıllık periyotlarda kaynak sağlama faaliyetleri ile kaynakların yeterlilik durumlarının izlenerek sonuçların akademik kadro vs. paydaşlarla değerlendirilmesi, kaynak çeşitlendirmesi ve temini için gerekli tedbirlerin alınması beklenmektedir.²⁸ Dolayısıyla PUKÖ çevrimleri bu alt ölçütte de işletilmelidir. Yine bu çerçevede kurum, kaynağı kullanacak olan araştırmacıları ve akademik kadroyu kaynağa yönlendirmeli, sadece yönlendirme ile yetinmeyip kaynağa ulaşma yollarını da gösterici faaliyetler yapmalıdır. Diğer taraftan birçok birimi bünyesinde barındıran üniversitelerin araştırma kaynaklarının dağılımında da birimler arası dengeyi gözetmesi kurumdan beklenir.

Aynı şekilde mali kaynakların yönetimi üç alt ölçütü sağlanmaktadır. Buna göre kurumun araştırma için iç mali kaynakları ile Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) kaynakları yönetilmeli, BAP yönergesi araştırma politikalarıyla uyumlu olmalıdır.²⁹ Bunun yanında üniversite dışı kaynaklar da yönetilmelidir. Bu alt ölçüte göre kurumun araştırma ve geliştirme faaliyetlerini kurumsal amaçlarla uyumlu olarak sürdürebilmek için üniversite dışı kaynakların kullanımına yönelik yöntem ve destek planları oluşturması, bu planlara uygun uygulamalar yapılması, bunların tüm alanları kapsamaması, bu kaynakların kullanımına ve uygulamalara yönelik sonuçları izleyerek değerlendirme yapması ve önlem alması beklenmektedir.³⁰ İç ve dış mali kaynakların da dağılımında birimler arası denge gözetilmeli, kaynaklara ulaşma yolları gösterilmelidir. Üniversite dışı kaynaklar genellikle proje destekleri, bağış, sponsorluk gibi türlerden oluşmaktadır. Bu kaynaklar bazen Bakanlıklar, YÖK, TÜBİTAK, Kalkınma Ajansı ve Kalkınma İdareleri gibi kamu kurumlarının tarafından verilirken bazen özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından da sağlanmaktadır. Yine AB projeleri gibi uluslararası kuruluşlarca sağlanan kaynaklar araştırma ve geliştirmeye yönelik önemli bir katkı unsurudur.³¹ Diğer taraftan araştırma bütçesi varsa bu bütçenin yıllara göre performansının izlenmesine yönelik planlamalar ile tanımlı süreçler, bu doğrultuda yapılmış uygulamalar, izlemeler ve değerlendirilmeler bulunmalı, değerlendirme sonuçları bütçe dağılımı gibi karar alma süreçlerinde kullanılmalıdır.³²

Üniversite araştırma ve geliştirme faaliyetleri arasında yer alan üniversite bilimsel yayıncılığının da bu kapsamda değerlendirilerek Bziki, teknik ve mali kaynaklarının araştırma geliştirme kapsamında yönetilmesi beklenir. Buna göre bilimsel yayıncılığa yönelik kaynak yönetim planları ve bu planlara uygun uygulamalar yapılmalı, yıllara göre uygulamalar izlenmeli, paydaşlarla birlikte değerlendirmesi yapılarak kaynak çeşitliliğini sağlayacak, memnuniyeti artıracak önlemler alınmalıdır. Bu da üniversitelerde bilimsel yayıncılığının bütçesinin oluşturulması ve yönetilmesi anlamına gelmektedir. Daha önce sunulmuş olan anket verilerine göre bilimsel yayıncılık bütçe yönetimini hazırlayan üniversitelerin oranı %51 olarak görülmektedir. Bu sonuç süreçlerin yönetilmesinin önemine işaret etmektedir. Bu

kapsamda bütçe havuzunda BAP gibi üniversite içi

28 Rubrik, Alt ölçüt C.2.1.

29 Rubrik, Alt ölçüt C.2.2.

30 Rubrik, Alt ölçüt C.2.3.

31 İlker Murat Ar, "Araştırma Kaynakları", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

32 Rubrik, Alt ölçüt C.4.3.

kaynaklarla, kamu kurumları, dernekler, şirketler, vakıf vs. yollarla bilimsel yayıncılık bütçesine kaynak sağlanabilir. AB projeleri kapsamında bütçe havuzundaki çeşitlilik artırılabilir. Yine bununla birlikte bu alt ölçüt çerçevesinde bilimsel araştırma sonuçlarının yayınlanmasının desteklenmesi yapılabilir. Üniversite yayıncılığına dair kaynaklara ulaşma yolları akademik kadro ve ilgililere gösterilmeli, burada da birimler arası denge gözetilmelidir. Ayrıca üniversite bilimsel yayıncılığının bütçesinin performansı da araştırma geliştirme bütçe performansı kapsamında izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Buna göre akademik kadro ve diğer paydaşlarla yayın bütçesinin yeterliliği ve performansı, bütçe hedeflerine ulaşabilme, yeterlilik ve memnuniyet gibi konuları da içeren değerlendirme toplantılarının akabinde ortaya çıkan sonuçlara göre iyileştirmeler yapılmalıdır.

Rubrik'in diğer bir alt ölçütünde üniversitelerin lisansüstü programlarının farklı düzeylerde de olsa araştırma politikası, hedef ve stratejileri ile uyumlu olması ve bu kapsamda yapılacak çalışmaların desteklemesine yönelik planlamaların yapılması beklenmektedir.³³ Bu çerçevede lisansüstü programlarda araştırma politikası, hedef ve stratejileriyle uyumlu ve destekleyici konularla ilgili lisansüstü çalışma yapılması yönünde planlamaların ve plana bağlı uygulamaların yapılması beklenmektedir. Aynı zamanda plan dâhilinde uygulamaların izlemelerinin yapılması, bu programlarda yapılan çalışmaların araştırma politika, hedef ve stratejilerine uyum ve destek düzeylerinin izleme sonuçlarından tespit edilmesi, ardından ilgili paydaşların da görüşleri alınarak gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu noktada üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında lisansüstü çalışmalardan araştırma politikası, hedef ve stratejileriyle uyumlu olan ve destekleyen çalışmalar teşvik edici bir unsur olarak belirli oranda makale, ders kitabı vs. türlerle yayın kapsamına alınabilir.

Kalite, üniversitelerden öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik planların ve tanımlı süreçlerin bulunmasını, bu plan ve tanım süreçleri kapsamında da uygulamaların yapılmasını ve düzenli olarak izlenmesini, paydaş değerlendirmeleri sonucu önlemler alınmasını beklemektedir.³⁴ Çünkü üniversitelerin araştırma yetkinliğinin ana kaynağı öğretim elemanlarıdır. Aynı zamanda öğretim elemanları araştırma hedeflerine ulaşmanın en önemli unsurlarından biridir. Bu sebeple kurum araştırma stratejisi, hedef ve politikalarıyla uyumlu ve bu konuda katkısı olabilecek insan kaynağını oluşturma konusunda planlama ve uygulamalara sahip olmalıdır. Bu süreçlerin yönetilmesinde oluşturulmuş performans değerlendirme kriterleri çerçevesinde izlemeler yapmayı, akademik atama ve yükseltme konusunda kural ve süreçleri belirlemeyi, akademik personelin yetkinliklerini geliştirme eğitimleri düzenlemeyi dikkate almak gereklidir. Araştırma politika, strateji ve hedef ile öğretim üyeliğine atanma ve yükseltme süreci arasındaki tutarlı ilişki sağlanmalıdır.³⁵ Bu kapsamda üniversite yayıncılığı da öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini geliştirmeleri için alt yapı görevi görebilir. Araştırma ve geliştirmeye yönelik çalışmalara yayınlar arasında yer verilebilir. Yine araştırma ve geliştirme performansı ile araştırma yetkinliğini içeren yayını olan, yetkinliği hedeflenen düzeyde olan öğretim elemanlarının araştırmalarının üniversite yayınları arasında yayımlanmasına öncelik verilebilir. Bu durum araştırmacılar için teşvik edici bir unsur olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan öğretim elemanlarının yayın yeteneklerini geliştirmek ve üniversite yayınları arasında yayın yapabilmeleri için, akademik yazım, atıf sistemleri, citavi, zotero, mendeley gibi atıf programlarının kullanımı, üniversite yayın ilkeleri ve kuralları gibi konularda eğitimler verilebilir, ayrıca sertifika programları açılabilir. Öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini geliştiren uygulamalardan birisi de iş birlikleridir. Bu kapsamda üniversitenin gerek ulusal gerek uluslararası düzeyde işbirliklerini artırma, ortak program ve araştırma ağ ve birimlerine katılmaya yönelik planlanmalarının ve uygulamalarının olması ve elde edilen sonuçların içerisinde öğretim elemanlarının da bulunduğu paydaşlarla değerlendirilerek iyileştirmelerin yapılması Rubrikin diğer bir alt ölçütünde beklenen bir

33 Rubrik, Alt ölçüt C.2.4.

34 Rubrik, Alt ölçüt C.3.1.

35 İlker Murat Ar, "Araştırma Yetkinliği", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022); Halis Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA)* (Erişim 4 Ocak 2022); Ahmet Türkan, "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Araştırma ve Geliştirme", *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA)* (Erişim 5 Ocak 2022).

durumdur.³⁶ İşbirlikleri ve ortak araştırmaların kurum ile öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini artırmada önemli faydası olacağı değerlendirilmektedir.³⁷ Aynı durum üniversite yayıncılığı için de geçelidir. Ulusal ve uluslararası düzeyde yayıncılık yapan diğer üniversitelerle kurulacak iş birlikleri çerçevesinde yapılan araştırmalar üniversite yayınları arasında yayımlanabilir. Bu durumun araştırmalar ve sonuçların yaygınlaşmasını, uluslararası özellik taşıması sebebiyle gerek araştırmaya gerek üniversite yayıncılığına önemli katkı sağlayacağı, öğretim elemanlarını araştırma ve yayıncılığa teşvik edeceği düşünölmektedir.

Araştırma ve Geliştirme başlığının diğer bir ölçütü araştırma performansdır. Bu ölçütün alt ölçütü kapsamında üniversitede akademik kadronun araştırma performansının izleme ve değerlendirmesine yönelik planlamalar ile yönetmelik, yönerge, süreç tanımı, ölçme araçları, rehber, kılavuz, takdir tanıma sistemi, teşvik mekanizmaları vb. tanımlı süreçlerin olması; bu plan ve tanımlı süreçler doğrultusunda uygulamaların yapılması, uygulama sonuçlarının izlenmesi, elde edilen sonuçların paydaşlarla birlikte değerlendirilerek önlemlerin alınması beklenmektedir. Bu arada birimler arası dengenin gözetilmesi esastır.³⁸ Akademik kadronun araştırma performansı yanında kurumun tüm birimlerine yönelik araştırma performansı ile ilgili hususlar diğer alt ölçütte düzenlenmiştir. Buna göre kurumun tüm birimlerinde araştırma performansının izlenmesine ve değerlendirilmesine yönelik planlamaların bulunması, planlama çerçevesinde uygulamaların olması, elde edilen sonuçların paydaşlarla değerlendirilmesi beklenir. Değerlendirme sonuçları performans temelli takdir, tanıma vs. gibi konularla ilgili karar alma süreçlerinde kullanılmalıdır.³⁹ Üniversitenin performans izleme ve değerlendirmesinde gerek öğretim elemanlarının gerek üniversitenin araştırma performansının izlenmesine yönelik genel ve güncel bilgi sistemine sahip olması beklenir. Aynı zamanda birimler, enstitüler, merkezler, laboratuvar ve TTO gibi arayüz kuruluşlarının araştırma geliştirme süreç ve faaliyetlerine yönelik yıllık öz değerlendirme raporlarının hazırlanması, bu konuda performans göstergelerinin tespiti, belge, doküman, anket vb. paydaş geri bildirim mekanizmalarının belirlenmesi de önemlidir.⁴⁰

Bu noktada araştırma geliştirme süreçlerinin bir parçası olan üniversite bilimsel yayıncılığının da performansının izlenmesi, izleme sonuçlarının değerlendirilmesi, akademik personel, idari personel vs. ilgili paydaşlarla yapılan değerlendirmelerin ardında iyileştirmeye yönelik önlemlerin alınması gereklidir. Bu çerçevede etik ilkelere dikkat ederek öğretim elemanlarının araştırma performans göstergesi olarak kitap, makale vs. çalışmalarının üniversite yayınlarındaki oranı ile ilgili yıllara göre dağılımı içeren istatistiki çalışma yapılabilir. Ayrıca atama ve yükseltme mevzuatında üniversite yayınları arasında çalışması bulunan öğretim elemanlarının çalışmaları puanlanarak teşvik ve ödüllendirme yapılabilir. Böylece akademik kadronun üniversite bilimsel yayıncılığına içerik olarak destelemesinin sağlanmış olacağı değerlendirilmektedir. Diğer taraftan sadece üniversite bilimsel yayıncılığına içerik desteği veren öğretim elemanlarına değil, yayın sürecinde editör, yayın kurulu üyesi, danışma kurulu üyesi, sayfa düzeni desteği, redaktör, hakem gibi görevleri olarak süreçte yer alan öğretim üyeleri için atama ve yükseltme yönergelerinde puanlama yapılabilir.

2.2.3. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Toplumsal Katkıdaki Yeri

Üniversitelerin temel görevleri arasında eğitim-öğretim, araştırma ve geliştirme ile birlikte toplumsal katkı da bulunmaktadır. Yükseköğretim Kanununun 5. maddesinde eğitim-öğretim plan ve programlarının ülke ve yöre ihtiyaçlarına göre hazırlanması ana ilkeler arasında zikredilmiştir.⁴¹ Diğer taraftan 2547 sayılı YÖK Kanununun 12. maddesinde toplumun ihtiyaçları ve kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun eğitim öğretim, bilimsel araştırma, yayım ve danışmalık yapmak yükseköğretim kurumlarının görevleri

³⁶ Rubrik, Alt ölçüt 3.2.

³⁷ Ar, "Araştırma Yetkinliği".

³⁸ Rubrik, Alt ölçüt 4.1.

³⁹ Rubrik, Alt ölçüt 4.2.

⁴⁰ Aslıhan Nasir, "Araştırma Performansı", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022); Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması".

⁴¹ YK, md. 5/d.

arasında sayılmıştır.⁴² Yine aynı maddede "Ülkenin bilimsel, kültürel, sosyal ve ekonomik yönlerden ilerlemesini ve gelişmesini ilgilendiren sorunlarını, diğer kuruluşlarla işbirliği yaparak, kamu kuruluşlarına önerilerde bulunmak suretiyle öğretim ve araştırma konusu yapmak, sonuçlarını toplumun yararına sunmak ve kamu kuruluşlarınca istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini ve önerilerini bildirmek"⁴³ de yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında zikredilmektedir. Görüldüğü üzere hem eğitim-öğretimin hem de araştırma ve geliştirmenin toplumsal faydaya yönelik olması üniversitelerin görevleri arasında sayılmaktadır. Bu sebeple YÖKAK değerlendirme ölçütleri içerisinde toplumsal katkıyı ayrı bir başlık olarak ele almış ve kalite süreçlerinde değerlendirme ölçütü olarak tanımlamıştır.

Buna göre üniversitelerin kendilerine ait toplumsal katkı politika, hedef ve stratejilerini belirlemesi, bunların toplumsal katkı ilkelerini, önceliklerini ve kaynaklarını ifade etmesi, bu politika, hedef ve stratejiler doğrultusunda uygulamaların yapılması, uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi ve gerekli önlemlerin alınması beklenmektedir.⁴⁴ Bu kapsamda toplumsal katkı politikası ile eğitim-öğretim ve araştırma politikalarının ilişkisinin kurulması, faaliyetlerin planlamasında yerel, bölgesel ve ulusal hedeflerin dikkate alınması ve bu yönde faaliyetlerin yapılması, toplumsal katkıya yönelik öncelikli alanların tespiti gereklidir.⁴⁵

Aynı şekilde diğer bir alt ölçütte üniversitenin toplumsal katkı süreçlerinin, yerel, bölgesel ve ulusal kalkınma hedefi ile ilişkili ve diğer süreçlerle (eğitim- öğretim, ar-ge) bütünleşik olarak yönetimi ve organizasyonel yapılanmasına (süreçler ve görev tanımları vb.) yönelik planlar ve tüm birimleri kapsayan uygulamaların bulunması, sonuçların izlenmesi ve paydaş değerlendirmesi sonrası önlem alınması istenilmektedir. Buna göre organizasyon yapısı içerisinde görevliler tespit edilmeli, görevleri tanımlanmalıdır.⁴⁶ Bu durumda bu tür faaliyetlerde bulunmakla sorumlu olanların önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır. Toplumsal katkı varsa bu katkıya dair kaynakların da olması gereklidir. Bu konu Rubrikte ayrı bir alt ölçütte ele alınmıştır. Buna göre üniversitenin toplumsal katkı faaliyetlerini sürdürebilmek için uygun nitelik ve nicelikte Bziki, teknik ve mali kaynakların oluşturulmasına yönelik planlar ve uygulamaların bulunması gerekmektedir. Yine bu uygulamaların sadece tek birimde değil tüm birimlerde gerçekleşmesi, kaynak dağılımında birimler arası dengenin gözetilmesi, kaynakların kullanımı ile ilgili izlemelerin gerçekleştirilmesi ve sonuçlarının paydaşlarla değerlendirmesinin yapılması ve önlem alınması, ihtiyaç ve taleplere bağlı olarak kaynakların çeşitlendirilmesi beklenmektedir.⁴⁷ Aynı zamanda üniversitede bir süreç halinde toplumsal katkı performansının izlenmesi ve iyileştirilmesine yönelik planların olması, bu planlara uygun olarak uygulamaların yapılması ve elde edilen sonuçlar ışığında toplumsal katkı politika, strateji ve hedeflerinin ve bu hedeflerin gerçekleştirme keyfiyeti tespit edilmesi, paydaş değerlendirmeleriyle birlikte gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.⁴⁸

Toplumsal katkının yayın, hizmet, sportif, sanatsal ve kültürel etkinlikler gibi uygulamaları bulunmaktadır. YÖK Kanununun 12. maddesinin iki bendinde toplumun ihtiyaçlarına uygun yayın yapmak ile Türk toplumunun yaşam düzeyini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini söz, yazı ve diğer araçlarla yaymak yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında zikredilmiştir.⁴⁹ Bu noktada üniversite bilimsel yayıncılığının bir toplumsal katkı uygulaması olarak önemli bir işlev göreceği düşünülmektedir. Buna göre üniversite yayıncılığının politika ve yayın ilkeleri tespit edilirken bunların toplumsal katkı ile olan ilişkisi kurulmalı, katkının boyutu tespit edilmelidir. Aynı şekilde hedef de belirlenmelidir. Aynı zamanda araştırma geliştirmede olduğu gibi bilimsel yayıncılığının toplumsal katkı boyutuyla da yerel, bölgesel ve ulusal düzeydeki uygulamalarla irtibatı

kurulmalıdır. Bu kapsamda üniversite politika, hedef ve

42 YK, md. 12/a.

43 YK, md. 12/e.

44 Rubrik, Alt ölçüt D.1.1.

45 Tuğba Yanpar Yelken, "Toplumsal Katkı Stratejisi ve Hedefleri", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 6 Ocak 2022).

46 Rubrik, Alt ölçüt

D.1.2. 47 Rubrik, Alt ölçüt

D.2.1. 48 Rubrik, Alt ölçüt

D.3.1. 49 YK, md. 12/a-

c.

stratejilerinde toplumsal katkı öncelikleri tespit edilmelidir. Aynı şekilde bilimsel yayıncılık faaliyetleri de toplumsal katkının yerel, bölgesel ve ulusal boyutuyla ilişkilendirilebilir, yayınlar arasında bu ilişkiye bağlı olarak önceliklendirme yapılabilir.

Üniversite bilimsel yayıncılığının toplumsal katkı faaliyeti olarak kullanılabilmesi için toplumsal katkı yönetimi ile üniversite bilimsel yayıncılık yönetimi iletişim halinde olmalıdır. Üniversitenin toplumsal katkı politika, hedef ve stratejileri bilimsel yayıncılık yönetimi tarafından ancak bu şekilde bilinebilir ve faaliyete dönüştürülebilir.

İlke, politika ve hedeflerinde topluma katkı sunmaya yer veren üniversite bilimsel yayıncılığı, bilimsel yayıncılığın mali, Bziki ve insan kaynaklarını tespit ederken bu boyutunu da dikkate almalıdır. Ayrıca bilimsel yayıncılık faaliyetleri ile sürdürülen toplumsal katkı uygulamaları yıllara göre izlenmeli, paydaşlar ile yapılan değerlendirmelerin sonucunda gerekli önlemler alınmalıdır.

2.2.4. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Kalite Güvence Sistemindeki Yeri

Dereceli Değerlendirme Anahtarının birinci başlığı kalite güvencesi sistemi; yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim, araştırma ve toplumsal katkı faaliyetleri ile idari hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesi ve akreditasyon süreçlerini planlama ve uygulama esaslarının tümünü kapsar.⁵⁰ Bu çerçevede üniversitelerin misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedeflerini belirlemesi, bu amaç ve hedeflere doğrultusunda uygulamalarını yapması, elde edilen sonuçları paydaşlarıyla birlikte değerlendirip önlemler alması beklenir.⁵¹ Yine bu başlık altında kalite güvencesi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi ile alakalı politikaların tespiti, bunların birbirleriyle ilişkisinin kurulması, bu politikaların planlama ve karar alma süreçlerinde kullanılması, politikaların izlenmesinin yapılarak önlemlerin alınması gereklidir.⁵² Ayrıca üniversitede kalite güvencesi sistemi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı, yönetim sistemini de içine alan hususlarda performansı izlemek üzere bazı göstergeler, anahtar performans göstergesi ve mekanizmaları oluşturmalıdır. Bu kapsamda bilgi yönetim sistemi içerisinde göstergeler izlenmeli, elde edilen bulgular değerlendirilerek önlemler alınmalıdır.⁵³

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığı bu alt ölçütler çerçevesinde değerlendirildiğinde yayın ilke ve politikalarının üniversitenin misyon, vizyon, stratejik amaç ve politikalarıyla uyumlu olması gereklidir. Diğer tarafta yayıncılık ile ilgili kitap, makale, araştırma sonuç vs. yayıncılık faaliyetlerinin üniversite stratejik hedeflerine ulaşmada destekleyici bir role sahip olması beklenir.

Rubrikte iç kalite güvencesi ölçütü kapsamında yükseköğretim kurumlarının kendi bünyesinde kalite güvence çalışmalarını yürütmek üzere kalite komisyonları kurmaları, görev, sorumluluk ve organizasyon yapısını tanımlamaları beklenmektedir. Bu süreçte komisyon planlama ve karar alma süreçlerinde etkin rol almalı, görevlerini katılımı esas alarak şeffaflık bir şekilde yürütmelidir. Faaliyetlerden elde edilen bulgular izlenerek, sonuçları değerlendirilmeli ve önlemler alınmalıdır.⁵⁴ Yine bu ölçüt altında yer alan alt ölçüte göre üniversitelerin tüm alanlar ve Rubrik alt ölçütleri ile ilgili olarak kalite güvence mekanizmalarını yani süreçlerini, PUKÖ çevrimlerini oluşturması gereklidir. Buna göre kurumda bütüncül bir anlayışla tüm alanları ve alt ölçütleri de kapsayacak şekilde planlamalar yapılmalı, planlamada uygulama, izleme ve değerlendirmelerin sorumluları, görevlileri, planlama, uygulama, kontrol ve önlem alma aşamalarının periyod ve zamanı belirlenmelidir. Aynı zamanda birlikte değerlendirilecek paydaşlar tespit edilmelidir. Planlamanın ardından planlamaya sadık kalarak uygulamalar yapılmalı, uygulamalardan elde edilen sonuçlar izlenmeli ve paydaşlarla birlikte değerlendirilerek varsa önlemler alınmalıdır. Bütün alt ölçütlerde PUKÖ çevrimleri sistematik bir şekilde işletilmelidir.⁵⁵

50 Tuncay Döğeroğlu, "Kalite Güvencesi Sistemi Nedir?", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

51 Rubrik, Alt ölçüt A.1.1.

52 Rubrik, Alt ölçüt A.1.2.

53 Rubrik, Alt ölçüt A.1.3.

54 Rubrik, Alt ölçüt A.2.1; Kalite komisyonu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Gonca Uludağ, "Kalite Komisyonu", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

55 Rubrik, Alt ölçüt A.2.2.

Üniversite bilimsel yayıncılığı bu açıdan değerlendirildiğinde yayıncılık faaliyetlerinde de PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi ana unsur olarak bulunmaktadır. Buna göre daha önce eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı başlıklarında ayrıntılı olarak bahsedilen ve birbiriyle ilişkisi kurulan alt ölçütleri ilgilendiren konuların da yayıncılık faaliyetlerinin planlamaları yapılmalıdır. Planlamada sorumlular belirlenmeli, kimin, ne zaman, nerde, neyi, nasıl yapacağı ile ilgili tanımlamalar yapılmalıdır. Plan çerçevesinde yapılan faaliyetler ise izlenmeli ve paydaşlarla değerlendirilmelidir. Değerlendirme sonuçlarına göre iyileştirme çalışmaları yapılmalı, PUKÖ döngüsü devamlı bir şekilde çalıştırılmalıdır.

Kalite süreçlerinde üniversitelerde kalite güvencesi kültürünün yerleşmesinde liderliğin çok önemli etkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla alt ölçüt bazında üniversitelerde kalite güvencesi kültürünü destekleyerek tüm birim ve süreçleri işin içerisine dâhil eden, kalite çalışmalarını koordine eden liderlik anlayışının bulunması, bu anlayışın yansımalarının izlenmesi ve paydaş değerlendirmelerinin ardından iyileştirmelerin yapılması beklenmektedir.⁵⁶ Aynı şekilde kalite süreçlerinin üniversite bilimsel yayıncılığında da işletilmesi konusunda üniversite ve alt birimlerin yöneticilerinin etkin bir liderlik örneği göstermesi, yayıncılık faaliyetlerinde kalitenin kültür haline getirilmesi konusunda liderlik yapmaları beklenir.

Kalite güvencesinin önemli unsurlarından birisi de iç ve dış paydaşların planlama, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerine katılımıdır. Dolayısıyla kalite güvence süreçlerinin kalite güvencesi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı, yönetim ve uluslararasılaşma başlıklarında paydaşlarla ilgili tanımlamaların yapılması, öğrenci, akademik personel vs. iç ve dış paydaşların tespiti, süreçlerin hangi aşamasında görüşlerinin alınacağı, görüş alma mekanizmaları gibi hususlar belirlenmesi, bu çerçevede uygulamaların yapılması önem arz etmektedir.⁵⁷ Ayrıca iç ve dış paydaşlar ile belirlenen stratejik paydaşların listesi kamuoyuyla paylaşılmalıdır.⁵⁸ Tam bu noktada farklı boyutlarıyla araştırma geliştirme, eğitim öğretim ve toplumsal katkı ile ilişkisi olan üniversite bilimsel yayıncılığının iç ve dış paydaşları belirlenerek kamuoyuna ilan edilmelidir. Bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin planlaması ve değerlendirmesi aşamalarında ilgili paydaş görüşleri alınmalı sonra iyileştirmeler yapılmalıdır.

Kalite güvencesinin diğer bir ölçütü ise uluslararasılaşmadır. Bu kapsamda üniversitelerin eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı görevlerinin tamamını içeren uluslararasılaşma politikası olmalı ve bu politika çerçevesinde uygulamalar yapılmalıdır. Ayrıca bu faaliyetler izlenmeli, uluslararası paydaşlar dâhil ilgili paydaşlarla değerlendirilmeli ve önlemler alınmalıdır.⁵⁹ Uluslararası süreçlerin yönetim ve organizasyonel yapısı için planlamalar ve uygulamalar yapılmalı, uygulama sonuçları izlenerek paydaşlarla değerlendirilmeli ve gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.⁶⁰ Aynı şekilde uluslararasılaşmaya yönelik mali, Bziki ve insan kaynağı gibi gerekli kaynakların da planlaması yapılmalıdır. Planlamada iç ve dış kaynakların neler olduğu, nasıl geliştirileceği, sorumluların kimler olduğu, uygulamaların zamanlarına dair bilgiler olmalıdır. Uygulamalar bu planlamalar çerçevesinde yapılmalı, PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.⁶¹ Özellikle kurumun kendi kaynaklarından ayırdığı parasal kaynaklar, yabancı mezun öğrencileri ile yabancı öğretim elemanlarını da içine alan insan kaynakları, araştırmacıları teşvik amacıyla oluşturulan eğitim faaliyetleri birer kaynaktır. Yine proje yazım destek birimi, teknoloji transfer oBsi, patent destek birimi, yabancı dil yazım ve tercüme destek birimi ve teknokent gibi destek birimleri, yerel ve ulusal kurum ve kuruluşların sağladığı kaynaklar, hareketlilikler vs. kaynaklar uluslararasılaşma kaynakları arasında zikredilebilir.⁶² Diğer süreçlerde olduğu gibi uluslararasılaşma politikası, hedefleri ve stratejisi doğrultusunda faaliyet yürüten birimlerin

uluslararasılaşma

56 Rubrik, Alt ölçüt A.2.3.

57 Rubrik, Alt ölçüt A.3.1.

58 Paydaş katılımı ile ilgili olarak bk. Mürşide Dilek Avşaroğlu Erkan, "Kalite Güvence Sistemi ve Paydaşlar", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

59 Rubrik, Alt ölçüt

A.4.1. 60 Rubrik, Alt ölçüt

A.4.2. 61 Rubrik, Alt ölçüt

A.4.3.

62 Ayrıntılı bilgi için bk. Sina Ercan, "Uluslararasılaşma Bağlamındaki Kaynaklar", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

performansının izlenmesi ve ilgili paydaşlarla değerlendirilmesi, varsa buna yönelik önlemlerin alınması, PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi gereklidir.⁶³

Eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı süreçlerindeki uluslararasılaşma faaliyetleri üniversite bilimsel yayıncılığı için de geçerlidir. Bu çerçevede yayıncılık ilke ve politikalarının uluslararasılaşmaya yönelik ilke ve politikaları içermesi beklenir. Bunun için uluslararası paydaşlar belirlenmeli, yayıncılık alanlarında işbirliğine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Yine uluslararası indeksler uluslararasılaşma anlamında önemli bir mekanizma görevi görmektedir. Bu sebeple bilimsel yayıncılık hedefleri arasında uluslararası indeksler tarafından taranmaya yönelik hedefler konulmalı ve bu kapsamda faaliyetlerde bulunulmalıdır. Üniversite bilimsel yayıncılığının uluslararasılaşma hedeflerine ulaşması yönünde yukarıda ifade edilen gerekli olan mali, insan ve Bziki kaynakların sağlanması yönünde planlama ve uygulamalar da yapılmalıdır. Aynı zamanda bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin uluslararasılaşma performansı izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Yıllara göre hedeflere ulaşma düzeyi izlenerek paydaşlarla değerlendirilmeli ve gerekli önlemler alınmalıdır.

2.2.5. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Yönetim Sistemindeki Yeri

Üniversite bilimsel yayıncılığı ile alakalı önceki başlıklarda ifade edilen hususların ve üniversitenin eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme, toplumsal katkı, idari destek süreçlerinin bir bütün halinde yönetilmesini sağlamak üzere yönetim sistemi ve yapısı oluşturmak kalite süreçlerinin bir gereğidir.⁶⁴ Bu noktada üniversitenin misyondan vizyona giden süreçte vizyona ulaşabilmesi için misyon ve stratejik hedefleri ve süreçleriyle uyumlu yönetim modeli ve idari yapılanmasını oluşturmalıdır.⁶⁵ Bununla ilgili süreçleri izlemeli ve paydaşlarla birlikte yapılan değerlendirmenin ardından yönetim yapılanmasında iyileştirmeler yapılmalıdır. Yine üniversitede tüm birim ve alanları kapsayacak şekilde bütün süreçlerin tanımlanması, sorumluların belirlenmesi ve uygulamaların bu süreçlere bağlı kalınarak yürütülmesi beklenmektedir. Bununla birlikte süreçlere ilişkin sonuçların performans göstergeleriyle izlenmesi, paydaşlarla beraber değerlendirmelerinin yapılması ve ihtiyaçlara göre iyileştirmelerin gerçekleşmesi gerekmektedir.⁶⁶

Üniversite bilimsel yayıncılığının da bir organizasyon yapısının ve şemasının bulunması gerektiğini önceki başlıklarda ifade etmiştik. Üniversite yönetim sistemi bütünlük bir yapıya sahip olduğu için yayıncılıkla ilgili yönetimin üniversite ve ilgili alt birimlerin yönetimiyle bütünlük ve uyumlu olması kalite açısından önemlidir. Aynı zamanda üniversitede tüm süreçlerin tanımlanması kapsamına bilimsel yayıncılık süreçleri de girmektedir. Bu sebeple Üniversite bilimsel yayıncılığına yönelik başvuru süreci, yayın süreci, derleme süreci, dağıtım süreci gibi akademik ve idari süreçlerin tanımlanması, sorumluların ve görevlerinin tespiti kalitenin bir gereğidir. Diğer taraftan bu süreçlere dair izlemeler yapılmalı, yayıncılar, akademik kadro vs. paydaşlarla gerekli değerlendirmeler yapıldıktan sonra süreçlere yönelik iyileştirmeler yapılmalıdır.

Rubrikte yönetim sistemi kapsamında insan kaynakları ile Bnansal kaynakların yönetimin sağlanması beklenmektedir. Buna göre insan kaynakları politikası ve stratejik hedeflerle uyumlu olarak belirli bir süreç dâhilinde insan kaynaklarının yönetimi yapılmalıdır. Bu kapsamda işe alımlarda kadrolar için gerekli yetkinlikler tanımlanmalı ve buna göre uygulamalar olmalıdır, yine var olan personelin yaptığı görev ile alakalı yetkinliğine dair eğitim uygulamaları yapılmalı, aynı zamanda performans izlemesi yapılarak ödül mekanizmaları kurulmalıdır. Tüm bu uygulamaların anket vs. mekanizmalarla izlemesi yapılmalı, ilgili paydaşlarla değerlendirerek gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.⁶⁷

63 Rubrik, Alt ölçüt A.4.4; Uluslararasılaşma süreç ve göstergeleri için bk. Sina Ercan, "Uluslararasılaşma Performansının İzlenmesi ve İyileştirilmesi", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

64 Rubrik, Başlık E.1.

65 Rubrik, Alt ölçüt E.1.1.

66 Rubrik, Alt ölçüt E.1.2.

67 Rubrik, Alt ölçüt E.2.1.

Üniversite yapılanmasının bir parçası olan bilimsel yayıncılığı sürecinde görev alan insan kaynaklarına dair yönetimin planlamasının bütünlük olarak yapılması, uygulama kapsamında bu alanda görev yapacak personelin yetkinlik ve yeterliliklerinin belirlenmesi, çalışan personelin ise yetkinliğini artırıcı eğitim çalışmalarının yapılması önem arz etmektedir. Tüm uygulamalarda PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.

Üniversitelerin devlet bütçesi, döner sermaye, öz kaynaklar, açık öğretim, uzaktan eğitim ve sürekli eğitim gelirleri, araştırma kaynakları gibi mali kaynaklarını da bütünlük bir şekilde yönetmesi beklenmektedir. Bunun için bütünlük yönetim planlaması, kullanımı, izlenmesi ve gözden geçirilerek değerlendirilmesinin yapılması ve önlemlerin alınması da beklenir. Ayrıca Bnansal kaynakların dağılımı şeAaf ve hesap verilebilirlik ilkesine uygun olmalı, üniversitenin stratejik amaçları çerçevesinde gerçekleştirilmelidir.⁶⁸

Daha önce ifade edilen üniversite bilimsel yayıncılığının kaynak yönetiminin de bu ölçüt çerçevesinde üniversite Bnansal kaynak yönetimi ile bütünlük olarak yapılması gerekli görülmektedir. Bu uygulamaların izlenmesi ve paydaş değerlendirmeleri sonucu iyileştirmeleri yapılmalıdır.

Yönetim sistemi başlığı altında kalitenin üniversitelerden istediği diğer bir ölçüt ise entegre bir bilgi yönetim sistemine sahip olmalarıdır. Entegre bilgi sisteminin yönetim sistemi eğitim-öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvencesi süreçlerini içine alması, tüm birimleri içine alan bir sistem olması beklenir. Yönetim ve uygulamaya yönelik etkinliği ancak bu şekilde güvence altına alınabilir. Entegre bilgi sisteminde bilgi ve veriler periyodik olarak saklanır. Ayrıca bunlar analiz edilir. Entegre bilgi yönetim sistemine ve kullanımına ilişkin sonuçlar sistematik olarak izlenmeli, paydaş görüşleri alınmalı ihtiyaçlar ve talepler doğrultusunda güncellemeler yapılmalıdır.⁶⁹ Aynı şekilde üniversite bilimsel yayıncılığına ait hususlardan imkan dahilinde olanların bu sisteme entegre edilmesi, özelliği itibariyle ayrı programlar kullanılıyorsa programların birbiriyle haberleşmelerinin sağlandığı bir sistem oluşturulması beklenmektedir. Bu sistemlerin kullanımı ile ilgili veriler paydaşlarla değerlendirilmeli ve sistem ile ilgili iyileştirmeler yapılmalıdır.

Entegre bilgi sistemi vasıtası ile veya diğer metotlarla elde edilen bilgilerin güvenliğini sağlayacak uygulamalar yapılmalıdır. Bilgi güvenliğinin yanında ele edilen verilerin giriş sorumluları, zamanlaması, değiştirilip değişilemediği gibi bilgi güvenilirliği de bu uygulamalarla güvence altına alınmalı, PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.⁷⁰ Bilimsel yayıncılık süreçlerinde de veri girişleri yapılmaktadır. Dolayısıyla elde edilen bilgi ve verilerin de güvenliği ile güvenilirliğini sağlayacak planlamalar yapılmalı, planlar uygulanmalı, uygulama sonuçlar izlenmeli ve paydaşlarla değerlendirme sonrası iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷¹

Üniversiteler çalışmaları esnasında yemek hizmeti almak gibi hususlarda dışarıdan destek hizmetleri almaktadır. Bu alt ölçüt kapsamında kurumun bu hizmetlerin uygunluğu, kalitesi ve sürekliliğini güvence altına almış olması beklenir. Bunun için kurum tanımlı süreçlerini belirlemeli, tedarik süreci, uygunluk ve kalite kriterleri gibi mekanizmalarını tespit etmelidir. Planlamalar çerçevesinde yapılan uygulamalar izlenmeli ve tedarik zincirinde yer alan paydaşlar, hizmet verilenler gibi iç paydaşlarla yapılacak değerlendirmelerin ardından ihtiyaç ve taleplere göre önlemler alınmalıdır.⁷² Bu durumun hizmetlerin kalitesinin yükletilmesini garanti altına alması beklenir. Neticede üniversite bilimsel yayıncılığında da basım, çeviri hizmeti, dağıtım, satış gibi dışarıdan satın alınan destek hizmet kalemleri bulunmaktadır. Bu kapsamda alınan hizmetlerin uygululuk ve kalitesi ile sürekliliğine yönelik planlamalar yapılmalıdır. Bu hizmetlerin alımına dair kriterler belirlenerek uygulamalara yansıtılmalıdır. Bununla uygulama sonuçları izlenmeli,

68 Rubrik, Alt ölçüt E.2.2; bk. Tuba Canvar Kahveci, "Kaynakların Yönetimi", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

69 Rubrik, Alt ölçüt E.3.1; Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", Pilot Uygulama-4.

70 Rubrik, Alt ölçüt E.3.2.

71 Ayrıntılı bilgi için bk. Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", Pilot Uygulama-4.

72 Rubrik, Alt ölçüt E.4.1.

yayıncılık anlamında tedarikçiler ve diğer paydaşlarla değerlendirilmeli, gerekli önlemlerin alınması yoluna gidilmelidir.

Kalite üniversitelerden kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik politika belirlemesini, bilgilendirmeyi yapacağı süreç, yöntem ve mekanizmaları belirlemesini beklemektedir. Aynı zamanda bilgilendirme faaliyetleri tek bir alanda değil eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvence sistemi gibi tüm alanlarda yapılması istenmektedir. Bilgilendirmeye yönelik uygulamalar izlenmeli ve elde edilen sonuçlar paydaşlarla değerlendirilmeli, süreç, mekanizma gibi hususlarda iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷³ Üniversite yayıncılığının üniversite içi ve dışı birçok faaliyeti bulunmaktadır. Ayrıca tüm alanlarla farklı düzeylerde ilişkisi bulunmaktadır. Bu sebeple yayıncılık faaliyetleri ve süreçleri konusunda kamuoyunun nasıl, ne şekilde, kimler tarafından bilgilendirileceğini içeren planlamalar yapılmalı, politikalar belirlenmelidir. Süreçte PUKÖ çevrimleri işletilmelidir. Bilgilendirme yayıncılık faaliyetlerinin görünür hale gelmesini temin edecek, aynı zamanda iyi uygulama örneklerini paylaşma istediğini artıracaktır.⁷⁴

Yönetim sisteminin son alt ölçütünde üniversiteler uygulamalarıyla ilgili ilkesel olarak hesap verebilmeyi, sorulan sorulara cevap verebilmeyi benimsemiş olmalı, hesap verebilme yöntemlerini ve süreçlerini tespit etmelidir. Aynı zamanda tüm alanlarla ilgili kendisine soru sorulduğunda cevap verebilmelidir. Bu faaliyetler sonunda elde edilen veriler değerlendirilmeli, hesap verebilmeye yönelik iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷⁵ Üniversitenin faaliyeti olan bilimsel yayıncılık faaliyetleri ile ilgili olarak özelden yayıncılık sorumluları, genelde üniversite, sorulan her türlü soruya cevap verebilmelidir. Bunun için politika ve ilkelerini belirlemeli, hesap verme mekanizmalarını ise tespit etmelidir. Dolayısıyla yapılan uygulamalar izlenmeli, paydaşlar yapılan değindirmeler sonrası varsa güncellemeler yapılmalıdır.

Sonuç

Yükseköğretimde kalite süreçlerine yönelik son yıllarda önemli faaliyetler yürütülmüş, bu kapsamda 2547 sayılı YÖK Kanununa eklenen bir madde ile kalite süreçlerini yürütme vazifesi Yükseköğretim Kalite Kuruluna (YÖKAK) verilmiştir. YÖKAK bu çerçevede ilgili mevzuatını oluşturarak yükseköğretim kurumlarında dış değerlendirme, akreditasyon ve izleme programlarını hayata geçirerek birçok üniversitenin dış değerlendirmesini gerçekleştirmiş, akreditasyon programı kapsamında bazı üniversitelere akreditasyon vermiştir. Bununla birlikte program akreditasyonunu yürüten akreditasyon kuruluşlarının tescilini de devam ettirmiştir. Bu arada uluslararasılaşma alanında önemli mesafeler kaydeden YÖKAK, değerlendirme sistemini güncelleyerek Dereceli Değerlendirme Anahtarını (Rubrik) oluşturarak değerlendirme süreçlerinde iyileştirmeler yapmıştır. Dolayısıyla üniversiteler kalite süreçlerinde yer alması beklenen kurumlar olarak teşvik edilmiştir.

Üniversitenin bir faaliyeti olan bilimsel yayıncılık ise 1984 yılında çıkarılan iki adet yönetmelikle düzenlenmiş olmasına rağmen idari, mali, telif hakları gibi hususların yönetiminde yukarıda ifade edilen farklı kanun, yönetmelik ve yönergelerle ilişkilendirilmiştir. Üniversitelerin kalite süreçlerine girmesiyle birlikte doğal olarak bir üniversite faaliyeti olan bilimsel yayıncılığın kalite süreçlerindeki konumu da gündeme gelmekte, bilimsel yayıncılık faaliyetlerinde kalite süreçlerinin nasıl işletileceği konusu tartışılmaktadır. Bu çerçevede yapılan değerlendirmelere göre Rubrik sistemine bakıldığında üniversite bilimsel yayıncılığını bir başlık, ölçüt veya alt ölçüt bazında ele alındığı görülmemektedir. Rubrik'te kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi başlıkları altındaki ölçütler ile değerlendirmeler yapılmaktadır. Üniversite yayıncılığı bu alt ölçütler arasında doğrudan yer almamış olsa da birçok alt ölçütle ilişkilidir. Özellikle araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı ve eğitim öğretim başlıklarındaki ölçütlerle önemli bağlantısı bulunmaktadır. Yönetim sistemi ile kalite güvence sistemi başlıklarındaki alt ölçütlerle olan bir kısım ilgisi diğer başlıklarla da bulunmaktadır. Buna göre üniversite yayıncılığı kapsamında eğitim öğretim başlığında öğrenme kaynakları ve engelsiz fakülte ölçütleri

73 Rubrik, Alt ölçüt E.5.1.

74 Tuba Canvar Kahveci, "Yönetimin Etkinliği, Hesap Verebilirliği, Kamuoyunu Bilgilendirme", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

75 Rubrik, Alt ölçüt E.5.2.

kapsamında; araştırma geliştirme başlığının araştırma politikası, hedefleri ve stratejisi, araştırma-geliştirme süreçlerinin yönetimi ve organizasyonel yapısı, araştırmaların yerel, bölgesel, ulusal ihtiyaç ve taleplerle ilişkisi, araştırmacının Bziki, teknik ve mali kaynakları, kurumun araştırma politikası, hedefleri, stratejisi ile uyumlu lisansüstü programları, araştırma yetkinliği, ulusal ve uluslararası ortak programlar ve ortak araştırma birimleri, öğretim elemanı performans değerlendirmesi ve iyileştirmesi, araştırma bütçe performansı ile ilişkisi bulunmaktadır. Yine toplumsal katkı başlığında toplumsal katkı stratejisi, kaynakları ve performansı; kalite güvence başlığında misyon ve stratejik amaçlar, kalite güvencesi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi politikaları, kurumsal performans yönetimi, PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi, liderlik, paydaş katılımı ve uluslararasılaşma ile de ilgilidir. Yönetim sisteminde ise idari birimlerin yapısı, süreç yönetimi, kaynakların yönetimi, bilgi yönetim sistemi, destek hizmetleri, kamuoyunu bilgilendirme ve hesap verebilirlik ile irtibatı bulunmaktadır.

Bu başlıklar altında üniversite bilimsel yayıncılığı ele alındığında kalite süreçlerinde yeri olan, aynı zamanda özelde bilimsel yayıncılık genelde üniversite faaliyetlerinde kaliteyi besleyen bir mekanizma olarak değerlendirilebilir.

Üniversite bilimsel yayıncılığında kalite süreçlerinin işletilmesi halinde anket sonuçlarında ortaya çıkan bilimsel yayıncılığın mevzuatına yönelik beklentiler, yayıncılık politika ve hedeflerinin belirlenmesi, idari yapılanma, görev tanımları, kamuoyu ile paylaşma, paydaşların görüşlerini alarak değerlendirme, süreçlerin belirlenmesi ve uygulamaların süreçlere uygun yürütülmesi, günümüzde ortaya çıkan açık erişim, elektronik yayıncılık, uluslararasılaşma, hesap verebilirlik, şeffaflık, verimlilik gibi birçok konudaki gelişmeye açık yönlerde iyileşmelerin sağlanacağı düşünülmektedir.

Etik Beyan / Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / *It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.*

Yazar / Author

Rifat Türkel, Doç. Dr.

Finansman / Funding

Yazar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul eder. / The author acknowledges that He received no external funding in support of this research.

Çalışmanın Tasarlanması / Conceiving the Study: RT (%100)

Yazar Katkıları / Author Contribution

Veri Toplanması / Data Collection: RT

(%100) **Veri Analizi / Data Analysis:** RT

(%100) **Makalenin Yazımı / Writing up:** RT

(%100) **Makale**

Gönderimi

ve

Revizyonu

Çıkar Çatışması / Interests / Competing

Submission and Revision: RT (%100)

Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder. / The author declares that He has no competing interests.

Teşekkür / Thanks

Çalışmada anket verilerini kullanmamıza izin veren 4. Editörler Çalıştayı düzenleme kurulu üyelerine ve koordinatör Dr. Abdullah Demir'e teşekkür ederim. / I would like to thank the members of the organizing committee of the fourth editors Workshop and coordinator Abdullah Demir for allowing us to use the survey data in the study.

Kaynakça

4. Türkiye Editörler Çalıştayı Düzenleme Kurulu. *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, Erişim 9 Ocak 2021. <https://editorlercalistayi.com/wp-content/uploads/2022/01/%C3%9Cniversitelerde-Bilimsel-Kitap-ve-Dergi-Yay%C4%B1nc%C4%B1l%C4%B1%C4%9F%C4%B1-2021-Anketi-Sonu%C3%A7lar%C4%B1.pdf>
- Ar, İlker Murat. "Araştırma Kaynakları". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-kaynaklari/>
- Ar, İlker Murat. "Araştırma Yetkinliği". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-yetkinligi/>
- Avşaroğlu Erkan, Mürşide Dilek. "Kalite Güvence Sistemi ve Paydaşlar". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-komisyonu-calismalarina-paydas-katiliminin-saglanmasi/>
- Aydemir, Halis. "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması". *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA)*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://youtu.be/sCp5LLKU2pY>
- BK, Basın Kanunu (Kanun No. 5187). *Resmî Gazete* 25504 (26 Haziran 2004). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/06/20040626.htm#1>
- Canvar Kahveci, Tuba. "Araştırma Politikası". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-arastirma-politikasi/>
- Canvar Kahveci, Tuba. "Kaynakların Yönetimi". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kaynaklarin-yonetimi/>
- Canvar Kahveci, Tuba. "Yönetimin Etkinliği, Hesap Verebilirliği, Kamuoyunu Bilgilendirme". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/yonetimin-etkinligi-hesap-verebilirligi-kamuoyunu-bilgilendirme/>
- Dögeroğlu, Tuncay. "Kalite Güvencesi Sistemi Nedir?". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-guvence-sistemi-nedir/>
- DSİBMY, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSİBMY). *Resmî Gazete* 26509 (1 Mayıs 2007). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070501-8.htm>
- Ercan, Sina. "Uluslararasılaşma Bağlamındaki Kaynaklar". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-uluslararasilasma-baglamindaki-kaynaklari/>
- Ercan, Sina. "Uluslararasılaşma Performansının İzlenmesi ve İyileştirilmesi". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/uluslararasilasma-performansinin-izlenmesi-ve-iyilestirilmesi/>
- FESEK, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FESEK) (Kanun No. 5846). *Resmî Gazete* 7981 (13 Aralık 1951). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7981.pdf>
- KMYKK, Kamu Malı Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK) (Kanun No. 5018). *Resmî Gazete* 25326 (24 Aralık 2003). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/12/20031224.htm#1>
- Kavak, Yüksel. "Öğrenme Kaynakları, Erişilebilirlik ve Destekler". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/ogrenme-kaynaklari-erisilebilirlik-ve-destekler/>
- Kıral, Bilgen. "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi". *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15 (2020), 170–189. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-Ble/1156348>
- Nasır, Aslıhan. "Araştırma Performansı". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-performansi/>
- Okur, Muhammet Recep – Demir, Muhammed. "Görme Engelli Öğrenenlerin Eğitim Yaşantısında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi, Açık ve Uzaktan Öğrenme Alanı İçin Çözüm Yolları Geliştirilmesi". *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları*

- Dergisi (AUAD) 5/2 (2019), 49–62. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-Ble/734123>*
- Türkan, Ahmet. "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Araştırma ve Geliştirme". *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA)*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://youtu.be/gEhGFL8vLyc>
- Türkel, Rifat. "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Eğitim ve Öğretim". *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA)*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://youtu.be/83AIZujlFBY> - <https://iaa.org.tr/egitimler/iaa-degerlendirici-egitimi-modulleri/iaa-degerlendirici-egitimi-modulleri/rubrik-tabanlı-degerlendirici-egitimi/>
- Uludağ, Gonca. "Kalite Komisyonu". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-komisyonunun-gorev-ve-sorumluluklari/>
- ÜYY, Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY). *Resmî Gazete* 18301 (3 Şubat 1984). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18301.pdf>
- TYDKDYİY, Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik (TYDKDYİY). *Resmî Gazete* 18553 (22 Ekim 1984). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18553.pdf>
- Yanpar Yelken, Tuğba. "Toplumsal Katkı Stratejisi ve HedeKeri". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 6 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-toplumsal-katki-stratejisi-ve-hedeKeri/>
- YKG-YKY, Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği (YKG-YKY) 30604 (23 Kasım 2018). Erişim 3 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/11/20181123-16.htm>
- Rubrik, Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik Değerlendirme Formu). Yükseköğretim Kalite Kurulu (2020). Erişim 5 Ocak 2022. https://yokak.gov.tr/Common/Docs/Site_degerlendirme_prog_doc_v_2_0/EK_2_Rubrik_Degerlendirme_Formu.pdf
- YK, Yükseköğretim Kanunu (YK) (Kanun No. 2547). *Resmî Gazete* 17506 (6 Kasım 1981). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17506.pdf>
- YKDSKİY, Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik (YKDSKİY). *Resmî Gazete* 31159 (18 Haziran 2020). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/06/20200618-3.htm>
- YKEDKY, Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği (YKEDKY). *Resmî Gazete* 27672 (14 Ağustos 2010). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/08/20100814-3.htm>
- YÜKİTHKHK, Yükseköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (YÜKİTHKHK) (Kanun No. 124). *Resmî Gazete* 18228 (21 Kasım 1983). Erişim 3 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18228.pdf>

3. DEĞERLENDİRME SÜRECİ

2. Değerlendirme

Yazardan Gelen Revizyon Dosyaları

Tam Metin

Başlık: Üniversitelerdeki Bilimsel Yayıncılığın Kalite Süreçlerindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme_EskiYeni_V3_Dil Editörü Raporu SonrasıDüzeltilmiş Hali.docx

Tarih:18-03-2022

Üniversitelerdeki Bilimsel Yayıncılığın Kalite Süreçlerindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme

Rifat Türkel

Doç. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi (ROR ID: 03jtrja12)
İslami ilimler Fakültesi, Kelam ve İslam Mezhepleri Anabilim Dalı, İslam Mezhepleri Tarihi
Bilim Dalı
Assoc. Prof., Kütahya Dumlupınar University, Faculty of Islamic Sciences
Department of Kalām and History of Islamic Sects
Kütahya/Turkey
rifatturkel@mail.com / rifat.turkel@dpu.edu.tr
ORCID: 0000-0003-4575-0190

An Evaluation on the Situation of Scientific Publishing in Universities in Quality Processes

Abstract

The understanding of quality in higher education has become more important in recent years with the widespread use of quality. In this context, studies and research to ensure quality and accreditation have increased, and the Turkish Higher Education Quality Board (THEQC) has been established and has been authorized to carry out quality-related evaluation and accreditation activities in Turkey. Accordingly, universities have been encouraged to carry out all their activities within the framework of previously determined evaluation and accreditation criteria. It is a natural situation that these studies, which aim to ensure competitiveness, efficiency, transparency, the satisfaction of internal and external stakeholders, internationalization, and to ensure that the program teaching objectives are successfully achieved, affect scientific publishing studies of the university like other all activities. University scientific publishing is one of the activities carried out by universities for learning and teaching, research and development, and social contribution. However, when the evaluation and accreditation criteria are reviewed, it is not seen that there is a direct mention of university scientific publishing. In this sense, there is a need to determine the position, contribution, and management style of university scientific publishing activities within the quality studies and whose implementations continue within the framework of legal legislation. In this study, the current status of university scientific publishing, its position in quality processes, its relationship with evaluation and accreditation criteria are discussed. By doing so, it is aimed to introduce a perspective so that university scientific publishing activities, which are not directly included in the evaluation and accreditation criteria, can be carried out within the framework of quality criteria. At the point of establishing this connection in the study, firstly, the legal regulations and current status of university scientific publishing were determined by the document analysis method. Regards to quality, the Rubric-Based Evaluation System used in the evaluation and accreditation processes of universities offered by THEQC has been taken into consideration as a basis. It is considered that the study is important as it guides the universities involved in the evaluation and accreditation processes to manage their scientific publishing activities according to the process. It is also thought that it will contribute to the execution of university scientific publishing activities within the framework of quality criteria. As discussed in detail in the study, it is seen that scientific publishing activities are related to many sub-criteria under the titles of quality assurance system, learning, and teaching, research and development, social contribution, and management system. Accordingly, it has been found that the university scientific publications have a relationship with many criteria such as using them as learning materials, taking measures for students who need a special approach, reaching research and development goals, determining the university's policies, setting goals, reaching local, regional and international goals, internationalization, evaluating the performance of the lecturers/academics, managing the processes, sharing with the

public, accountability, human and Bnancial resources management, information security and reliability.

Keywords: Quality, Accreditation, ScientiBc Publishing, University ScientiBc Publishing, Rubric

Öz

Yükseköğretimde kalite anlayışı, kalitenin yaygınlaşmasıyla doğru orantılı olarak son yıllarda daha da önemli hale gelmiştir. Bu kapsamda kaliteyi ve akreditasyonu sağlamaya yönelik çalışmalar artmış, Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) kurularak, Türkiye'deki kalite ile ilgili değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerini yürütmek üzere yetkilendirilmiştir. Bu kapsamda üniversitelerin tüm faaliyetlerini, daha önceden belirlenmiş olan değerlendirme ve akreditasyon ölçütleri çerçevesinde gerçekleştirmeleri teşvik edilmiştir. Rekabet edebilirliği, verimliliği, şeAaKığı, iç ve dış paydaşların memnuniyetini, uluslararasılaşmayı temin etmeyi, program öğretim amaçlarına ulaşıldığını güvence altına almayı hedeKeyen bu çalışmaların diğer tüm faaliyetlerde olduğu gibi üniversite bilimsel yayıncılık çalışmalarını da etkilemesi doğal bir durumdur. Üniversite bilimsel yayıncılığı üniversitelerin eğitim öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkıya yönelik yapmış olduğu faaliyetlerden birisidir. Ancak değerlendirme ve akreditasyon ölçütleri gözden geçirildiğinde doğrudan üniversite bilimsel yayıncılığında bahsedildiği görülmemektedir. Bu çerçevede yasal mevzuat çerçevesinde uygulamaları devam eden üniversite bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite çalışmaları içerisindeki konumunun, katkısının ve yönetim şeklinin belirlenmesi ihtiyacı görülmektedir. Bu çalışmada esas olarak üniversite bilimsel yayıncılığının mevcut durumu, kalite süreçleri içerisindeki konumu, değerlendirme ve akreditasyon ölçütleriyle ilişkisi ele alınmıştır. Böylece değerlendirme ve akreditasyon ölçütlerinde doğrudan yer almayan üniversite bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite ölçütleri çerçevesinde yürütülebilmesi için bir bakış açısı sunulması amaçlanmıştır. Çalışmada bu irtibatın kurulması noktasında ilk önce üniversite bilimsel yayıncılığının yasal mevzuatı ile mevcut durumu doküman inceleme yöntemiyle tespit edilmiştir. Kalite boyutuyla ise Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından üniversitelerin değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinde kullanılan Rubrik Tabanlı Değerlendirme Sistemi esas alınmıştır. Çalışmanın, değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinde yer alan üniversitelerin bilimsel yayıncılık faaliyetlerini sürece göre yönetmeleri noktasında yol gösterici olmasıyla önemli olduğu değerlendirilmektedir. Aynı şekilde bu çalışmanın, üniversite bilimsel yayıncılığı faaliyetlerinin kalite ölçütleri çerçevesinde yürütülmesi konusunda katkı sunacağı düşünülmektedir. Çalışmada ayrıntılı olarak ele alındığı üzere bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite güvence sitemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi başlıklarının altında yer alan birçok alt ölçütle alakalı olduğu görülmüştür. Buna göre üniversite bilimsel yayınlarının öğrenme kaynağı olarak kullanılması, özel yaklaşım gereken öğrencilere yönelik önlemler alınması, araştırma geliştirme hedeKerine ulaşılması, üniversitenin politikalarının belirlenmesi, hedeKerin konulması, yerel, bölgesel ve uluslararası hedeKere ulaşılması, uluslararasılaşma, öğretim elemanlarının performanslarının değerlendirilmesi, süreçlerin yönetimi, kamuoyuyla paylaşma, hesap verebilme, insan ve Bnans kaynakları yönetiminde yer alma, bilgi güvenliği ve güvenilirliği gibi birçok ölçütle ilişkisinin bulunduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kalite, Akreditasyon, Bilimsel Yayıncılık, Üniversite Bilimsel Yayıncılığı, Rubrik

Giriş

Son yıllarda üniversitelerin kurumsal yapı ve faaliyet alanlarıyla ilgili olarak kalite süreçlerinde önemli gelişmeler olmuştur. Bu gelişmelerin bir parçası olarak Yükseköğretim Kurulu (YÖKAK) kurulmuş yükseköğretim kurumlarının değerlendirme, akreditasyon ve akreditasyon kuruluşlarını tescil sorumluluğu YÖKAK'a verilmiştir. Üniversitelerin dış değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerinin başlaması ile birlikte değerlendirme ölçütleri çerçevesinde eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite

güvencesi ve yönetim sistemi gibi alanlarda bazı yükümlükleri yerine getirmeleri beklenmektedir. Üniversite faaliyeti olarak devam eden bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin de bu noktada değerlendirme ve akreditasyon ölçütlerine uygunluk çerçevesinde ele alınma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada, üniversitelerde yürütülen ders kitabı niteliğindeki kitap, yardımcı ders kitabı, dergi vs. bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite süreçlerindeki yeri, ölçütlerle olan ilişki düzeyi, üniversite bilimsel yayıncılığına bu ölçütlerin katkısının ortaya konulması, üniversite bilimsel yayıncılığının kalite süreçlerindeki konumunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bunun sonucunda çalışmanın bilimsel yayıncılık faaliyetlerini kalite süreçlerine uygun bir şekilde yürütmeyi hedefleyen üniversitelere katkı sunması hedeflenmiştir.

YÖKAK değerlendirme ölçütleri gözden geçirildiğinde doğrudan üniversite bilimsel yayıncılığını içeren herhangi bir başlık ve ölçüte rastlamak mümkün değildir. Ancak ölçütlerin yer aldığı başlıklar değerlendirildiğinde birçok alt ölçütle ilişki düzeyleri farklı olsa da irtibatlı oldukları görülmektedir. Durum bu şekilde iken şimdiye kadar tüm süreçleri mevzuat çerçevesinde yürütülen yayıncılık faaliyetlerinin kalite süreçlerindeki yerinin ve alt ölçüt temelli ilişki düzeylerinin ortaya konulması zarureti hâsıl olmuştur. Dolayısıyla bu çalışmada üniversite bilimsel yayıncılığı süreçlerinde mevcut kalite ölçütleri açısından nasıl bir süreç takip edilmesi gerektiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çünkü bu konuda herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu haliyle çalışmanın orijinal bir çalışma olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmada gerek üniversite bilimsel yayıncılığı gerek kalite ve akreditasyon süreçlerine ait bilgi ve veriler toplanırken doküman incelemesi yapılmıştır.¹ Bilimsel yayıncılıkla ilgili kanun, yönetmelik ve yönerge gibi mevzuat incelenmiş, ayrıca bu konuda yapılmış olan anket çalışması verileri de yeri geldiğinde kullanılmıştır. Diğer taraftan kalite ile ilgili olarak ise Türkiye'deki yükseköğretimdeki kalite ve akreditasyon çalışmalarından sorumlu tek kurum olan YÖKAK'ın Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik), El kitabı, YÖKAK mevzuatı ve İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA) tarafından dereceli değerlendirme anahtarı üzerine yapılan uygulama videolarından da yararlanılmıştır. Diğer taraftan YÖKAK'ın bilgi paylaşım portalından istifade edilmiş, yeri geldiğinde konu ile ilgili akademik yazılardan da faydalanılmıştır.

1. Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık

1.1. Yasal Altyapı

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığın yasal alt yapısı, 1984 yılında yayımlanan Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY) ile Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik ile belirlenmiştir. Üniversiteler Yayın Yönetmeliği ile üniversiteler ve onlara bağlı birimlerde yapılacak olan ders kitabı, yardımcı ders kitabı ve teksir şeklindeki yayınlar ile ilgili hükümler düzenlemiştir. Bu çerçevede sorumluluklar biri rektör yardımcısı diğerleri üniversite yönetim kurulunun kendi içerisinden seçtiği iki üye ile toplam üç üyeden oluşan yayın komisyonuna verilmiştir. Yayın komisyonuna bir başka maddede yayınları bilimsel açıdan inceleme, eserin maliyetini ve telif hakkını hesaplama, basılma sırası, baskı adedi, satış Byatlarını belirleme konusunda görevler verilmiştir.² Yine aynı yönetmelikte eserlerin maliyet hesabı, telif hakkı hesaplaması, kitapların satış bedelleri, elde edilecek hasılatın durumu ve derleme ile ilgili sürecin diğer hususları belirlenmiştir.³ Üniversiteler Yayın Yönetmeliğinin kapsamı ders aracı niteliğindeki kitap, teksir ve yardımcı kitaplar olduğu için bu kapsam dışında kalan yayınlarla ilgili olarak 1984 yılında Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik yayımlanmıştır. Bu yönetmelikle üniversitelerde üniversite ve fakülte dergiciliği, üniversite bülteni, bilimsel araştırma ve inceleme sonuçları ve doktora tezlerinin yayımı ve basımı, telif hakkı ile ilgili hususlar tanımlanmıştır. Buna göre dergi

1 Bilgen Kıral, "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi", *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15 (2020), 174.

2 Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY), *Resmî Gazete* 18301 (3 Şubat 1984), md. 2-3.

3 İlgili konular için bakınız. ÜYY, md. 4-17.

esasları ele alınmış, orijinal makaleler, tarama yazısı ve kısa bildirilerin ne olduğu ile ilgili tanımlamalar yapılmış ve yayımlanabilecek çevirilerin özellikleri tespit edilmiştir.⁴

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılıkla doğrudan ilgili bu iki yönetmeliğin dışında üniversite bilimsel yayıncılığı ile ilgili diğer bazı mevzuat da bulunmaktadır. Üniversiteler gelir tahsis edilen, bu gelirleri harcama yetkisi verilen özel bütçeye sahip kurumlardır.⁵ Yayıncılık, mali konularda yönetimi gerektirdiğinden bu yönüyle Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile ilişkilidir. Yine Üniversiteler Yönetmeliğinde bünyesinde döner sermaye bulunan üniversite ve bağlı birimlerin basım ve yayından hasılat elde edilmesi ile alakalı olarak döner sermaye işletmeleri yetkilendirilmiştir. Bu boyutuyla konu Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği⁶ ve Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik⁷ ile de alakalıdır. Diğer taraftan bilimsel yayınların sahiplerinin ve yayıncı konumundaki üniversitelerin manevi ve mali haklarının tespiti, koruması, bunlardan yararlanmanın şartlarının düzenlenmesi, belirlenen usullere aykırı davranışların yaptırımlarının belirlenmesi ise Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile sağlanmaktadır.⁸ Aynı zamanda bilimsel eserlerin basımı ve yayımı ile ilgili hususlar ise Basın Kanunu ile belirlenmiştir.⁹ Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık faaliyetleri yayın komisyonunun sorumluluğuna verilmekle birlikte, komisyonun yayınların pazarlanması, satışı, gelirlerin yönetilmesi vb. hususlarda diğer idari birimlerle yakın ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Bu sebeple bu idari yapıların görev ve sorumlulukları ise Yükseköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile belirlenmiştir.¹⁰

1.2. Mevcut Durum

1984 yılından itibaren ilgili mevzuat çerçevesinde çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. Üniversite bilimsel yayıncılığı ve mevcut uygulamalar, 25-27 Aralık 2021 tarihleri arasında çevrimiçi olarak "Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı: Mevcut Durum-Sorunlar-İhtiyaçlar-Çözüm Önerileri- Örnek Uygulamalar" temalı 4. Türkiye Editörler Çalıştayında ele alınmıştır. Çalıştay öncesi koordinatörler tarafından üniversitelere "Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi" uygulanmıştır. Dolayısıyla anket sonunda mevcut durumun ortaya konulması, değerlendirme için gerekli verilerin elde edilmesi hedeflenmiştir. Çalıştay web sitesinde kamuoyuyla paylaşılan ankette üniversite bilimsel yayıncılığı ile ilgili konuları içeren 52 maddeden oluşmuştur.

Anket sorularına Türkiye'deki 207 üniversiteden 43'ü devlet, 20'si vakıf olmak üzere toplam 63 üniversite tarafından cevap verilmiştir. Buna göre ankete katılan üniversitelerin % 63'ü (Evet: 39; Hayır: 24) kendilerine ait bir yayınevinin olduğunu belirtmiş, yine bunların da % 68'inin (Evet: 43; Hayır: 20) "... Üniversitesi Yayınları" marka adı ile yayın yaptığı görülmüştür. Yayınevi sahibi olduğunu ifade eden üniversitelere yayınevine ait web adresi olup olmadığı sorulmuş bu soruya 35 üniversite tarafından cevap verilmiştir. 30 üniversite web adresini girmiş olmakla birlikte sadece yayınevi adresi belirtmiştir. Diğer web sitesi adresi bilgilerinin bir kısmının yayınevi adresi olmadığı, kütüphane veya üniversitenin diğer birimlerine ait olduğu görülmektedir.

Ankete katılanların % 35'i (Evet: 22; Hayır: 27; Bilmiyorum: 14) üniversite yayınevi markasının tescil edildiğini belirtmiş, %22'lik kısmı ise bu konuda bilgisinin olmadığını ifade etmiştir. Yine anket sonuçlarına bakıldığında üniversitelerin % 81'inin (Evet: 51;

4 bk. Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik (TYDKDYİY), *Resmî Gazete* 18553 (22 Ekim 1984), md. 1-11.

5 Kamu Malı Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK), *Resmî Gazete* 25326 (24 Aralık 2003), Kanun No. 5018, md. 12.

6 Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSİBMY), *Resmî Gazete* 26509 (1 Mayıs 2007), md. 1; 240/4.

7 bk. Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik (YKDSKİY), *Resmî Gazete* 31159 (18 Haziran 2020), md. 1-19.

8 bk. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FESEK), *Resmî Gazete* 7981 (13 Aralık 1951), Kanun No. 5846.

9 bk. Basın Kanunu, *Resmî Gazete* 25504 (26 Haziran 2004), Kanun No. 5187.

10 bk. Yükseköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (YÜKİTHKHK), *Resmî Gazete* 18228 (21 Kasım 1983), Kanun No. 124.

Hayır: 12) yayın yönergesinin; % 48'inin (Evet: 30; Hayır: 33) ise akademik dergiler yayın yönergesinin bulunduğu görülmektedir. Üniversitelerin % 67'si (Evet: 42; Hayır: 21) açık erişim yönergesinin bulunduğunu belirtmiş, % 37'si (Evet: 23; Hayır: 40) ise üniversite yayınevini yayın ilkelerinin web sitesinde yer aldığını ifade etmiştir. Üniversite yayınevini etik ilkelerinin web sitesinde yer aldığını belirtenlerin oranı ise % 30 (Evet: 19; Hayır: 44) olarak gerçekleşmiştir. Üniversite yayınevini yayın inceleme politikalarının web sitesinde ilanı ile ilgili olarak üniversiteler % 67 oranında (Evet: 21; Hayır: 42) hayır cevabını vermiştir. Yayımladıkları akademik kitaplar konusunda hakem sürecini işletiyoruz diyenlerin oranı % 76 (Evet: 48; Hayır: 15) olarak görülürken, bilimsel kitap yayıncılığında elektronik sistem kullanıldığını ifade edenlerin oranı ise % 51 (Evet: 32; Hayır: 31) olarak gerçekleşmiştir. Yayın komisyonu bulunan üniversitelerin oranı % 83 (Evet: 52; Hayır: 11), Basın kanununa göre üniversite yayınlarını temsil eden bir sorumlu yazı işleri müdürünün var olduğunu ifade edenlerin oranı ise %30 (Evet: 19; Hayır: 27; Bilmiyorum: 17) olarak görülmektedir. Üniversite ve alt birimlerinde kurulan bir vakıf üzerinden yayıncılık faaliyetlerini yürüttüğünü beyan edenlerin oranı % 10 (Evet: 6; Hayır: 57); üniversite ve alt birimlerinde kitap yayımı yapıldığını belirtenlerin oranı ise % 51 (Evet: 32; Hayır: 21; Bilmiyorum: 10) olarak görülmektedir. Üniversitelerin % 59'u (Evet: 37; Hayır: 26) basılı akademik dergi, % 81'i (Evet: 52; Hayır: 12) elektronik akademik dergi yayımladığını ifade etmiştir. Üniversite alt birimlerinin (Fakülteler, enstitüler, araştırma merkezleri vb.) dergi yayımlama oranı % 78 (Evet: 49; Hayır: 14); Basımevine sahip olduğunu ifade eden üniversite oranı % 30 (Evet: 19; Hayır: 44) olarak görülmektedir. Üniversite yayınlarını basılı kitap formatında satanların oranı % 48 (Evet: 30; Hayır: 33), elektronik formatta satıldığını belirtenlerin oranı ise % 5 (Evet: 3; Hayır: 38; Henüz değil: 22), ulusal e-ticaret sitelerinden satış yapıldığı belirtenlerin oranı da % 21 (Evet: 13; Hayır: 50) olarak gerçekleşmiştir. Üniversite yayınlarının bütçe yönetimini yapanlar % 51 (Evet: 32; Hayır: 31) olarak görülmektedir. Yayımladıkları kitaplara telif ücreti ödemesi yapanlar % 41 (Evet: 26; Hayır: 37); bu basılı ve elektronik kitapları web sitelerinde liste halinde yayımlayanların oranı %54 (Evet: 34; Hayır: 29)'tür. Yayınevini uluslararası özelliğinin olup olmadığına yönelik soruya evet cevabı verenlerin oranı % 24 (Evet: 15; Hayır: 48) olup, üniversite yayını kitapların tamamına veya bir kısmına açık erişimle ulaşıp ulaşılamadığı konusunda evet cevabı verenlerin oranı % 41 (Evet: 26; Hayır: 19; Kısmen: 18)'dir. Üniversitelerin %30'u (Evet: 19; Hayır: 44) yayınlarının listelendiği web sitesinde kitap Türkçe özetlerinin; %17'si (Evet: 11; Hayır: 52) ise İngilizce özetlerinin bulunduğunu ifade etmiştir. Yayımlanan kitapların jenerik sayfalarında "Kütüphane Bilgi Kartı/CIP Cataloging in Publication" yer aldığını ifade edenlerin oranı %22 (Evet: 14; Hayır: 49); basılı kitaplar nüshalarını yayın sonrası yurt dışındaki belirli üniversite kütüphanelerine koleksiyonlarına eklemek üzere gönderdiğini belirtenlerin oranı ise %13 (Evet: 8; Hayır: 55) olarak görülmektedir.¹¹

2. Kalite Süreçleri ve Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık

2.1. Üniversitelerde Kalite Süreçlerinin Yönetimi

21. yüzyılın başından itibaren Türkiye'deki üniversitelerin sayısındaki hızlı artış yükseköğretimde kalite konusunun daha fazla gündeme getirmiştir. Yükseköğretim Kanununa yapılan ek madde 35 ilavesiyle birlikte yükseköğretim kurumlarındaki kalite güvence sistemi yani eğitim-öğretim, araştırma faaliyetleri, idari hizmetlerin kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri gibi hususların esasları tespit edilmiş, bu faaliyetleri yürütmek üzere Yükseköğretim Kalite Kurulunun (YÖKAK) yapılanmasında düzenleme yapılmıştır.¹² Ek Madde 35 hükümleri kapsamında; YÖKAK'ın çalışma usul ve esasları, yükseköğretim kurumlarında kalite güvence sisteminin tesis edilmesi, değerlendirme süreçleri (iç-dış), üniversitelerdeki kalite komisyonları, kaliteye yönelik değerlendirme tescil belgelerinin alınması, YÖKAK'ın yapılanmasını içeren konular Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği ile belirlenmiştir.¹³ Bu çerçevede

¹¹ 4. Türkiye Editörler Çalıştayı Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi* (2021).

¹² Yükseköğretim Kanunu (YK), *Resmî Gazete* 17506 (6 Kasım 1981), Kanun No. 2547, md. 35.

¹³ bk. Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği (YKG-YKY) 30604 (23 Kasım 2018).

yükseköğretim kurumlarındaki iç ve dış değerlendirme, kurumsal akreditasyon, program akreditasyonu yapan kuruluşların tescil edilmesi gibi kalite süreçlerinin yönetimine dair değerlendirmeler YÖKAK tarafından yapılmaktadır. YÖKAK değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerinde iyileştirme çalışmaları kapsamında dereceli değerlendirme anahtarını (Rubrik) kullanmaya başlamış ve bu anahtar belirli aralıklarla güncellemeye tabi tutmuştur. Kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, yönetim sistemi başlıklarından oluşan Rubrik'te 22 ölçüt, bu ölçütlerin altında da 58 alt ölçüt bulunmaktadır.¹⁴ Alt ölçütlerin olgunluk düzeyleri esas alınarak güçlü zayıf yönler tespit edilmekte, akreditasyon kararları verilmektedir. YÖKAK 2021 ve 2022 yıllarında Rubrik'te iyileştirmeler yaparak kendi iç kalite süreçlerini işletmiş, PUKÖ'nün önlem alma basamağı çerçevesinde süreçlerini güncellemiştir. Çalışmanın konusu üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığın kalite süreçlerindeki yeri olduğu için içerik, 2020 tarihli Rubrik Dereceli Değerlendirme Anahtarındaki alt ölçütler çerçevesinde ele alınacaktır.

2.2. Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık ve Kalite

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık ile ilgili mevzuat çerçevesinde ders aracı olarak kullanılan kitap, yardımcı kitap, teksir, üniversite ve fakülte dergisi, bülten, doktora tezleri gibi yayınlar üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında değerlendirilmektedir. Bununla birlikte ilgili mevzuatın yayımından bugüne kadar ortaya çıkan gelişmeler kapsamında bilimsel yayıncılıkta yeni yayın türleri ile açık bilim, elektronik yayıncılık gibi yeni bazı yayıncılık formatları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte yönetim, personel, kaynak, kamuoyuyla paylaşma gibi yönetsel boyutunun yanında üniversitelerde bilimsel yayınları üreten akademik personelin durumu da önem arz etmektedir. Bu ve diğer boyutlarıyla üniversite bilimsel yayıncılığı, üniversitelerin yönetim, kalite güvence, eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı süreçleriyle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkilidir.

Bir önceki başlıkta ifade edildiği üzere üniversitelerdeki kalite değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinin değerlendirmesi YÖKAK tarafından yürütülmektedir. YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik)'te belirlenen başlık, ölçüt ve alt ölçütler çerçevesinde yükseköğretim kurumlarından kalite süreçlerini yürütmeleri beklenmekte, belirli aralıklarla yükseköğretim kurumları dış değerlendirmeye tabi tutulmakta, talepte bulunanlar ise akreditasyon süreçlerine alınmaktadır. Dolayısıyla üniversiteler ve alt birimleri tüm kalite faaliyetlerini yükseköğretim kurumu vasfıyla YÖKAK'ın belirlediği ölçütler çerçevesinde yürütmekle mükelleftir. Buna göre üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin de yükseköğretim kurumu faaliyeti olduğu dikkate alındığında YÖKAK'ın tespit ettiği ölçütler çerçevesinde bilimsel yayıncılığın yürütülmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu durumda Rubrik'teki alt ölçütlerin bilimsel yayıncılık ve bu yayıncılık faaliyetlerinin paydaşlarıyla olan ilişkisi, burada sorumlulara düşen görevler, süreçlerin yönetimi konusu gündeme gelmektedir. Yani kalite süreçlerinde bilimsel yayıncılık hangi ölçütlerle ilişkilidir? Bu ilişkinin düzeyi nedir? Süreçler nasıl yönetilmelidir? soruları cevaplandırılmalıdır. Bu noktada kalite süreçlerinde bilimsel yayıncılığın yeri Rubrik kapsamında değerlendirildiğinde bu soruların cevabını bulacağı düşünülmektedir. Daha önce ifade edildiği üzere bilimsel yayıncılığın başvuru, yayın, derleme, dağıtım gibi idari süreçleri ile akademik süreçleri bulunmaktadır. Üniversite yayıncılığının kalite güvence ve yönetim sistemi içerisinde değerlendirilmesi gereken boyutları bulunmakla birlikte eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı ile ilişkili yönü de bulunmaktadır.

2.2.1. Üniversite Bilimsel Yayıncılığının Eğitim-Öğretimdeki Yeri

Üniversite bilimsel yayıncılığının YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarının (Rubrik) eğitim öğretim başlığının bazı alt ölçütleri ile ilişkisi bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında öğretim elemanları ölçütünün atama, yükseltme ve ders görevlendirme kriterleri alt ölçütünde üniversitelerden öğretim elemanlarının atama, görevlendirme ve yükseltme kriterlerini ve süreçlerini tespit ederek, kamuoyuyla paylaşmaları

¹⁴ bk. Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik Değerlendirme Formu), Yükseköğretim Kalite Kurulu (2020).

beklenmektedir.¹⁵ Dolayısıyla üniversite bilimsel yayıncılığının hem yayıncılık hem de içerik anlamında gelişmesi açısından atama ile ilgili kriterlerin arasında yayıncılık faaliyetlerinin de alması önem arz etmektedir. Bu çerçevede öğretim elemanlarının üniversite yayınevinde yayımlanan ders aracı niteliğindeki kitap, yardımcı ders kitabı, tezler, bülten vb. yayınlar ile üniversite ve alt birimleri tarafından yayımlanan dergilerdeki yayımlanan bilimsel yazıları ile araştırma sonuçları kriter puan tablosunda ayrıca yer alabilir. Dolayısıyla daha sonra ifade edileceği üzere üniversite akademik yayıncılık sürecinin kalite ilkelerine uygun şekilde yürütülmesini gerektirecek, aynı zamanda kurum öğretim elemanlarının bilimsel çalışmalarını kendi üniversiteleri veya kalite konusunda daha ileri seviyede olan başka bir üniversite yayınları arasında yayımlama konusunda teşvik edici bir unsur olacağı düşünülmektedir.

Eğitim öğretim hizmeti verirken araç ve gereç olarak öğrenme kaynakları ana unsurlar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla Rubrik'in eğitim öğretim başlığının öğrenme kaynakları ölçütünün öğrenme kaynakları alt ölçütü de üniversite bilimsel yayıncılığını ilgilendirmektedir.¹⁶ Bu alt ölçüt kapsamında üniversitenin eğitim öğretim uygulamalarını devam ettirebilmesi için nitelik ve nicelik olarak uygun sınıf, laboratuvar, kütüphane, stüdyo gibi yapılar, basılı kitap ve dergiler, e-kitap ve e-dergiler, insan kaynakları, öğrenme desteği vb. öğrenme kaynağını sağlamaları ve bununla ilgili süreçleri yönetmeleri beklenmektedir.¹⁷ Üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında basımı ve yayımı yapılan kitap, yardımcı ders kitabı, akademik dergiler, bültenler, tezler, aynı zamanda araştırma sonuçları, makaleler vb. akademik çalışmalar öğrenme sürecini destekleyici kaynaklar olarak zikredilebilir. Dolayısıyla üniversite bilimsel yayıncılığı kalitenin bu alt başlığı doğrudan destekleyen bir faaliyet olarak görülmektedir. Bu sebeple üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında yer alan ve öğrenme kaynağı olarak kullanılan yayın türlerine mali kaynak ayrılması, mali kaynakların izlenmesi ve öğrenci, akademik personel ve diğer paydaşlarla değerlendirmesi yapılarak gereken önlemlerin alınması bu alt ölçütün gereği olarak değerlendirilmektedir.

Yükseköğrenimin öğrenci paydaşlarının arasında engelli öğrenciler de bulunmaktadır. Yükseköğrenim gören engelli öğrencilerin öğrenim hayatlarını kolaylaştırabilmek için gerekli akademik ortamın hazırlanmasını ve eğitim-öğretim süreçlerine tam katılımlarını sağlamak amacıyla Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği çıkarılmış¹⁸ ve gerekli birimler ve görevleri tanımlanmıştır. Diğer taraftan Rubrik'teki engelsiz üniversite alt ölçütü de bu tür özellikleri olan öğrencilere yönelik yürütülen faaliyetlerin değerlendirilmesi ve buna ait süreçlerin yönetilmesini güvence altına almaktadır.¹⁹ Bu çerçevede ilgili yönetmelik hükümlerinde engelli öğrencilere yönelik öğrenme materyallerinin hazırlanması ve sağlanması ile ilgili hükümler bulunmaktadır.²⁰ Dolayısıyla üniversiteler, bünyelerinde eğitim alan engelli öğrenciler için engelleri ortadan kaldırıcı tedbirleri almakla yükümlüdürler. Engelsiz üniversite alt ölçütü kapsamında üniversiteler ders aracı olarak kullanılan, üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında basımı yapılan veya elektronik olarak sunulan kaynaklara ulaşmayı sağlayan tedbirleri almalı, belirli periyodlarla bu öğrencilerin görüşlerini alarak gerekli iyileştirmeleri yapmalıdır. Çünkü yapılan araştırmalarda örnek olarak görme engelli öğrencilerin uygun öğrenme ortamlarının ve kaynaklarının oluşturulmadığı durumlarda Matematik, Sembolik Mantık ve Osmanlı Türkçesi gibi bazı derslerden başarılı olmada zorlandıkları ifade edilmiştir.²¹ Dolayısıyla bilimsel yayıncılık bu alt ölçütten doğrudan etkilenmektedir.

15 Rubrik, Alt ölçüt B.4.1.

16 Rubrik, Alt ölçüt B.5.1.

17 Yüksel Kavak, "Öğrenme Kaynakları, Erişilebilirlik ve Destekler", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022); Rifat Türkel, "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Eğitim ve Öğretim", *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA)* (Erişim 5 Ocak 2022).

18 Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği (YKEDKY), *Resmî Gazete* 27672 (14 Ağustos 2010), md. 1.

19 Rubrik, Alt ölçüt B.5.4.

20 YKEDKY, md. 12/b-e.

21 Muhammet Recep Okur-Muhammed Demir, "Görme Engelli Öğrenenlerin Eğitim Yaşantısında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi, Acık ve Uzaktan Öğrenme Alanı İçin Çözüm Yolları Geliştirilmesi", *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAD)* 5/2 (2019), 57.

2.2.2. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Araştırma Geliştirmedeki Yeri

YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarının (Rubrik) üçüncü başlığı Araştırma-Geliştirmedir. Bu başlık altında üniversitelerin araştırma ve geliştirme süreçlerini bazı alt ölçütler bazında yönetmesi, stratejik planı çerçevesinde belirlenen akademik öncelikleriyle uyumlu, değer üretebilen ve toplumsal faydaya dönüştürülebilen araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürütmesi beklenmektedir. Üniversite bilimsel yayıncılığının gerek yayın türleri gerek yayın sonuçları itibarıyla bu başlık altında birçok alt ölçütle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili olduğu görülmektedir. Çünkü bilimsel yayıncılık aynı zamanda araştırma sonuçlarının kamuoyu ile paylaşıldığı platformlardır.

Rubrik'te araştırma ve geliştirme ile ilgili olarak ilk önce üniversitenin araştırma politikası, hedefleri ve stratejisinin bulunmasını istemektedir.²² Burada araştırma uygulamalarında kurumun takip edeceği ilkeler ve esaslar belirlenmeli, öncelikli araştırma alanları ile araştırma kaynaklarını yönetme tercihleri belirtilmelidir. Araştırma politikası ise kurumun araştırmadaki önceliklerini ve tercihini, öğretim elemanları ile ilgili uygulamalarını, araştırma kaynakları ile bunların alt yapısının yönetilmesini, eğitim öğretim ve topluma katkısını, sorumlu birimlerin tespiti ve diğer birimlerle olan ilişkisini, araştırma çıktı ve sonuçlarını izleme, yayma ve yaygınlaştırma metodlarını belirler. Bu alt ölçüt kapsamında üniversite bilimsel yayıncılığı araştırma çıktı ve sonuçlarının yaygınlaştırıldığı bir araç olarak tanımlanabilir. Bunun sonucunda üniversite bilimsel yayıncılığı ile alakalı politika, hedef ve stratejilerin belirlenmesi, yıllık periyotlar halinde bu hedeflere ulaşılma düzeylerinin izlenmesi ve paydaş değerlendirmelerinin yapılması bilimsel yayıncılığın kalitesi anlamında önem arz etmektedir.²³ Ancak yapılan bir ankette yayınevi yayın ilkelerini web sitesinde ilan eden üniversite oranının %37; yayınevinin yayın inceleme politikalarının web sitesinde ilan edenlerin oranının ise %67 olarak görülmesi alt ölçütün katkısı açısından önemlidir.²⁴

Kalite ve akreditasyon ölçütlerinde üniversitelerin araştırma-geliştirme süreçlerinin yönetim ve organizasyonel yapısını planlaması,²⁵ bu yapının süreç içerisindeki yerinin tespiti, motivasyon ve yönlendirmeye yönelik planlamaları yapması, sorumluları belirlemesi ve görev tanımlarını yapması beklenmektedir. Araştırma sürecinin bir parçası olan bilimsel yayıncılığın yönetim ve organizasyonel yapısının belirlenmesi, editör, araştırmacı, yayınevi müdürü gibi süreçte sorumlulukları bulunanların görev tanımlarının yapılması istenilmektedir. Yayın komisyonu bulunan üniversitelerin oranının %83, yazı işleri müdürünün tayin edildiği üniversite oranının %30 gibi düşük bir seviyede olması,²⁶ kalite süreçlerinin üniversite bilimsel yayıncılığı için ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir.

Rubrik'in araştırma ve geliştirme başlığının diğer bir alt ölçütünde ise araştırmaların yerel, bölgesel ve ulusal ihtiyaç ve taleplerle ilişkisinin kurulması, bunun stratejik politika ve hedeflere yansıtılması, bu çerçevede planlamaların ve uygulamaların yapılması, uygulamalardan elde edilen sonuçların değerlendirilmesi beklenmektedir.²⁷ Yani kurumun yerel paydaşlarının da görüşlerini ve beklentilerini alarak ilk önce yerel ve yerel halk ile ilgili araştırmalara öncelik vermesi, sistemin kararlı hale getirilmesi, akademik kadronun sayı ve niteliğinin artması, maddi imkânların gelişmesine bağlı olarak sırasıyla bölgesel ve ulusal araştırmaların da faaliyet kapsamına alınması, yerelden başlayarak ulusala doğru araştırma alanlarının tespiti ve bu alanda araştırmaların yönetilmesi beklenmektedir. Diğer taraftan elde edilen araştırmaların yayımlanması ve kamuoyuyla paylaşılması konusu gündeme gelmektedir. Tam bu noktada üniversitelerin bilimsel yayıncılık faaliyetleri önemli bir mekanizma görevi görmektedir. Buna göre üniversitenin kalite süreçlerinin destekleyici bir mekanizması olan bilimsel yayıncılık

22 Rubrik, Alt ölçüt C.1.1.

23 Tuba Canvar Kahveci, "Araştırma Politikası", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

24 4. Türkiye Editörler Çalıştayını Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, md. 11, 13.

25 Rubrik, Alt ölçüt C.1.2.

26 4. Türkiye Editörler Çalıştayını Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, md. 17, 18.

27 Rubrik, Alt ölçüt C.1.3.

politika ve ilkelerini kendi misyon, vizyon, politika ve hedeflerini de dikkate alarak yerel, bölgesel ve ulusal ihtiyaç ve taleplere yönelik çalışmalar ile ilişkilendirmesi beklenmektedir. Bu noktada yayın türlerine göre yerel çalışmalara öncelik veren yazılarla bölgesel ve ulusal olan çalışmaların yayımı için belirli oranlar belirlenebilir. Yine kitap, tez ve araştırma sonuçlarını yayımlama sürecinde yerele yönelik çalışmalardan başlayarak önceliklendirme yapılabilir. Bu durumun hem akademik kadronun yerel ve bölgesel çalışmalara yönelimlerine katkı sağlayacağı, hem yerel paydaşların ihtiyaç ve taleplerine yönelik çalışmaları artıracığı söylenebilir.

Araştırma ve geliştirme söz konusu olunca kaynakların yönetimi konusu da gündeme gelmektedir. Kalite süreci Rubrik'in araştırma ve geliştirme başlığı, araştırma kaynakları ölçütündeki alt ölçütler çerçevesinde yönetilmektedir. Buna göre üniversitelerin araştırma ve geliştirme için uygun araştırma ve uygulama merkezlerinde bulunan araştırma ekipman ve donanımı, merkez ve birim araştırma laboratuvarları ile kütüphane ve veritabanları gibi teknik ve Bziki altyapı kaynakları ile kurum içi ve dışı mali kaynakları temin etme planlamalarının ve bu planlamalara uygun faaliyetlerinin olması, yıllık periyotlarda kaynak sağlama faaliyetleri ile kaynakların yeterlilik durumlarının izlenerek sonuçların akademik kadro vs. paydaşlarla değerlendirilmesi, kaynak çeşitlendirmesi ve temini için gerekli tedbirlerin alınması beklenmektedir.²⁸ Dolayısıyla PUKÖ çevrimleri bu alt ölçütte de işletilmelidir. Yine bu çerçevede kurum, kaynağı kullanacak olan araştırmacıları ve akademik kadroyu kaynağa yönlendirmeli, sadece yönlendirme ile yetinmeyip kaynağa ulaşma yollarını da gösterici faaliyetler yapmalıdır. Diğer taraftan birçok birimi bünyesinde barındıran üniversitelerin araştırma kaynaklarının dağılımında da birimler arası dengeyi gözetmesi kurumdan beklenir.

Aynı şekilde mali kaynakların yönetimi üç alt ölçütü sağlanmaktadır. Buna göre kurumun araştırma için iç mali kaynakları ile Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) kaynakları yönetilmeli, BAP yönergesi araştırma politikalarıyla uyumlu olmalıdır.²⁹ Bunun yanında üniversite dışı kaynaklar da yönetilmelidir. Bu alt ölçüte göre kurumun araştırma ve geliştirme faaliyetlerini kurumsal amaçlarla uyumlu olarak sürdürebilmek için üniversite dışı kaynakların kullanımına yönelik yöntem ve destek planları oluşturması, bu planlara uygun uygulamalar yapılması, bunların tüm alanları kapsamaması, bu kaynakların kullanımına ve uygulamalara yönelik sonuçları izleyerek değerlendirme yapması ve önlem alması beklenmektedir.³⁰ İç ve dış mali kaynakların da dağılımında birimler arası denge gözetilmeli, kaynaklara ulaşma yolları gösterilmelidir. Üniversite dışı kaynaklar genellikle proje destekleri, bağış, sponsorluk gibi türlerden oluşmaktadır. Bu kaynaklar bazen Bakanlıklar, YÖK, TÜBİTAK, Kalkınma Ajansı ve Kalkınma İdareleri gibi kamu kurumlarının tarafından verilirken bazen özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından da sağlanmaktadır. Yine AB projeleri gibi uluslararası kuruluşlarca sağlanan kaynaklar araştırma ve geliştirmeye yönelik önemli bir katkı unsurudur.³¹ Diğer taraftan araştırma bütçesi varsa bu bütçenin yıllara göre performansının izlenmesine yönelik planlamalar ile tanımlı süreçler, bu doğrultuda yapılmış uygulamalar, izlemeler ve değerlendirilmeler bulunmalı, değerlendirme sonuçları bütçe dağılımı gibi karar alma süreçlerinde kullanılmalıdır.³²

Üniversite araştırma ve geliştirme faaliyetleri arasında yer alan üniversite bilimsel yayıncılığının da bu kapsamda değerlendirilerek Bziki, teknik ve mali kaynaklarının araştırma geliştirme kapsamında yönetilmesi beklenir. Buna göre bilimsel yayıncılığa yönelik kaynak yönetim planları ve bu planlara uygun uygulamalar yapılmalı, yıllara göre uygulamalar izlenmeli, paydaşlarla birlikte değerlendirmesi yapılarak kaynak çeşitliliğini sağlayacak, memnuniyeti artıracak önlemler alınmalıdır. Bu da üniversitelerde bilimsel yayıncılığının bütçesinin oluşturulması ve yönetilmesi anlamına gelmektedir. Daha önce sunulmuş olan anket verilerine göre bilimsel yayıncılık bütçe yönetimini hazırlayan üniversitelerin oranı %51 olarak görülmektedir. Bu sonuç süreçlerin yönetilmesinin önemine işaret etmektedir. Bu

kapsamda bütçe havuzunda BAP gibi üniversite içi

28 Rubrik, Alt ölçüt C.2.1.

29 Rubrik, Alt ölçüt C.2.2.

30 Rubrik, Alt ölçüt C.2.3.

31 İlker Murat Ar, "Araştırma Kaynakları", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

32 Rubrik, Alt ölçüt C.4.3.

kaynaklarla, kamu kurumları, dernekler, şirketler, vakıf vs. yollarla bilimsel yayıncılık bütçesine kaynak sağlanabilir. AB projeleri kapsamında bütçe havuzundaki çeşitlilik artırılabilir. Yine bununla birlikte bu alt ölçüt çerçevesinde bilimsel araştırma sonuçlarının yayınlanmasının desteklenmesi yapılabilir. Üniversite yayıncılığına dair kaynaklara ulaşma yolları akademik kadro ve ilgililere gösterilmeli, burada da birimler arası denge gözetilmelidir. Ayrıca üniversite bilimsel yayıncılığının bütçesinin performansı da araştırma geliştirme bütçe performansı kapsamında izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Buna göre akademik kadro ve diğer paydaşlarla yayın bütçesinin yeterliliği ve performansı, bütçe hedeflerine ulaşabilme, yeterlilik ve memnuniyet gibi konuları da içeren değerlendirme toplantılarının akabinde ortaya çıkan sonuçlara göre iyileştirmeler yapılmalıdır.

Rubrik'in diğer bir alt ölçütünde üniversitelerin lisansüstü programlarının farklı düzeylerde de olsa araştırma politikası, hedef ve stratejileri ile uyumlu olması ve bu kapsamda yapılacak çalışmaların desteklemesine yönelik planlamaların yapılması beklenmektedir.³³ Bu çerçevede lisansüstü programlarda araştırma politikası, hedef ve stratejileriyle uyumlu ve destekleyici konularla ilgili lisansüstü çalışma yapılması yönünde planlamaların ve plana bağlı uygulamaların yapılması beklenmektedir. Aynı zamanda plan dâhilinde uygulamaların izlemelerinin yapılması, bu programlarda yapılan çalışmaların araştırma politika, hedef ve stratejilerine uyum ve destek düzeylerinin izleme sonuçlarından tespit edilmesi, ardından ilgili paydaşların da görüşleri alınarak gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu noktada üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında lisansüstü çalışmalardan araştırma politikası, hedef ve stratejileriyle uyumlu olan ve destekleyen çalışmalar teşvik edici bir unsur olarak belirli oranda makale, ders kitabı vs. türlerle yayın kapsamına alınabilir.

Kalite, üniversitelerden öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik planların ve tanımlı süreçlerin bulunmasını, bu plan ve tanım süreçleri kapsamında da uygulamaların yapılmasını ve düzenli olarak izlenmesini, paydaş değerlendirmeleri sonucu önlemler alınmasını beklemektedir.³⁴ Çünkü üniversitelerin araştırma yetkinliğinin ana kaynağı öğretim elemanlarıdır. Aynı zamanda öğretim elemanları araştırma hedeflerine ulaşmanın en önemli unsurlarından biridir. Bu sebeple kurum araştırma stratejisi, hedef ve politikalarıyla uyumlu ve bu konuda katkısı olabilecek insan kaynağını oluşturma konusunda planlama ve uygulamalara sahip olmalıdır. Bu süreçlerin yönetilmesinde oluşturulmuş performans değerlendirme kriterleri çerçevesinde izlemeler yapmayı, akademik atama ve yükseltme konusunda kural ve süreçleri belirlemeyi, akademik personelin yetkinliklerini geliştirme eğitimleri düzenlemeyi dikkate almak gereklidir. Araştırma politika, strateji ve hedef ile öğretim üyeliğine atanma ve yükseltme süreci arasındaki tutarlı ilişki sağlanmalıdır.³⁵ Bu kapsamda üniversite yayıncılığı da öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini geliştirmeleri için alt yapı görevi görebilir. Araştırma ve geliştirmeye yönelik çalışmalara yayınlar arasında yer verilebilir. Yine araştırma ve geliştirme performansı ile araştırma yetkinliğini içeren yayını olan, yetkinliği hedeflenen düzeyde olan öğretim elemanlarının araştırmalarının üniversite yayınları arasında yayımlanmasına öncelik verilebilir. Bu durum araştırmacılar için teşvik edici bir unsur olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan öğretim elemanlarının yayın yeteneklerini geliştirmek ve üniversite yayınları arasında yayın yapabilmeleri için, akademik yazım, atıf sistemleri, citavi, zotero, mendeley gibi atıf programlarının kullanımı, üniversite yayın ilkeleri ve kuralları gibi konularda eğitimler verilebilir, ayrıca sertifika programları açılabilir. Öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini geliştiren uygulamalardan birisi de iş birlikleridir. Bu kapsamda üniversitenin gerek ulusal gerek uluslararası düzeyde işbirliklerini artırma, ortak program ve araştırma ağ ve birimlerine katılmaya yönelik planlamalarının ve uygulamalarının olması ve elde edilen sonuçların içerisinde öğretim elemanlarının da bulunduğu paydaşlarla değerlendirilerek iyileştirmelerin yapılması Rubrikin diğer bir alt ölçütünde beklenen bir

33 Rubrik, Alt ölçüt C.2.4.

34 Rubrik, Alt ölçüt C.3.1.

35 İlker Murat Ar, "Araştırma Yetkinliği", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022); Halis Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA)* (Erişim 4 Ocak 2022); Ahmet Türkan, "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Araştırma ve Geliştirme", *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA)* (Erişim 5 Ocak 2022).

durumdur.³⁶ İşbirlikleri ve ortak araştırmaların kurum ile öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini artırmada önemli faydası olacağı değerlendirilmektedir.³⁷ Aynı durum üniversite yayıncılığı için de geçelidir. Ulusal ve uluslararası düzeyde yayıncılık yapan diğer üniversitelerle kurulacak iş birlikleri çerçevesinde yapılan araştırmalar üniversite yayınları arasında yayımlanabilir. Bu durumun araştırmalar ve sonuçların yaygınlaşmasını, uluslararası özellik taşıması sebebiyle gerek araştırmaya gerek üniversite yayıncılığına önemli katkı sağlayacağı, öğretim elemanlarını araştırma ve yayıncılığa teşvik edeceği düşünölmektedir.

Araştırma ve Geliştirme başlığının diğer bir ölçütü araştırma performansdır. Bu ölçütün alt ölçütü kapsamında üniversitede akademik kadronun araştırma performansının izleme ve değerlendirmesine yönelik planlamalar ile yönetmelik, yönerge, süreç tanımı, ölçme araçları, rehber, kılavuz, takdir tanıma sistemi, teşvik mekanizmaları vb. tanımlı süreçlerin olması; bu plan ve tanımlı süreçler doğrultusunda uygulamaların yapılması, uygulama sonuçlarının izlenmesi, elde edilen sonuçların paydaşlarla birlikte değerlendirilerek önlemlerin alınması beklenmektedir. Bu arada birimler arası dengenin gözetilmesi esastır.³⁸ Akademik kadronun araştırma performansı yanında kurumun tüm birimlerine yönelik araştırma performansı ile ilgili hususlar diğer alt ölçütte düzenlenmiştir. Buna göre kurumun tüm birimlerinde araştırma performansının izlenmesine ve değerlendirilmesine yönelik planlamaların bulunması, planlama çerçevesinde uygulamaların olması, elde edilen sonuçların paydaşlarla değerlendirilmesi beklenir. Değerlendirme sonuçları performans temelli takdir, tanıma vs. gibi konularla ilgili karar alma süreçlerinde kullanılmalıdır.³⁹ Üniversitenin performans izleme ve değerlendirmesinde gerek öğretim elemanlarının gerek üniversitenin araştırma performansının izlenmesine yönelik genel ve güncel bilgi sistemine sahip olması beklenir. Aynı zamanda birimler, enstitüler, merkezler, laboratuvar ve TTO gibi arayüz kuruluşlarının araştırma geliştirme süreç ve faaliyetlerine yönelik yıllık öz değerlendirme raporlarının hazırlanması, bu konuda performans göstergelerinin tespiti, belge, doküman, anket vb. paydaş geri bildirim mekanizmalarının belirlenmesi de önemlidir.⁴⁰

Bu noktada araştırma geliştirme süreçlerinin bir parçası olan üniversite bilimsel yayıncılığının da performansının izlenmesi, izleme sonuçlarının değerlendirilmesi, akademik personel, idari personel vs. ilgili paydaşlarla yapılan değerlendirmelerin ardında iyileştirmeye yönelik önlemlerin alınması gereklidir. Bu çerçevede etik ilkelere dikkat ederek öğretim elemanlarının araştırma performans göstergesi olarak kitap, makale vs. çalışmalarının üniversite yayınlarındaki oranı ile ilgili yıllara göre dağılımı içeren istatistiki çalışma yapılabilir. Ayrıca atama ve yükseltme mevzuatında üniversite yayınları arasında çalışması bulunan öğretim elemanlarının çalışmaları puanlanarak teşvik ve ödüllendirme yapılabilir. Böylece akademik kadronun üniversite bilimsel yayıncılığına içerik olarak destelemesinin sağlanmış olacağı değerlendirilmektedir. Diğer taraftan sadece üniversite bilimsel yayıncılığına içerik desteği veren öğretim elemanlarına değil, yayın sürecinde editör, yayın kurulu üyesi, danışma kurulu üyesi, sayfa düzeni desteği, redaktör, hakem gibi görevleri alarak süreçte yer alan öğretim üyeleri için atama ve yükseltme yönergelerinde puanlama yapılabilir.

2.2.3. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Toplumsal Katkıdaki Yeri

Üniversitelerin temel görevleri arasında eğitim-öğretim, araştırma ve geliştirme ile birlikte toplumsal katkı da bulunmaktadır. Yükseköğretim Kanununun 5. maddesinde eğitim-öğretim plan ve programlarının ülke ve yöre ihtiyaçlarına göre hazırlanması ana ilkeler arasında zikredilmiştir.⁴¹ Diğer taraftan 2547 sayılı YÖK Kanununun 12. maddesinde toplumun ihtiyaçları ve kalkınma planları ilke ve hedeğerine uygun eğitim öğretim, bilimsel araştırma, yayım ve danışmalık yapmak yükseköğretim kurumlarının görevleri

³⁶ Rubrik, Alt ölçüt 3.2.

³⁷ Ar, "Araştırma Yetkinliği".

³⁸ Rubrik, Alt ölçüt 4.1.

³⁹ Rubrik, Alt ölçüt 4.2.

⁴⁰ Aslıhan Nasir, "Araştırma Performansı", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022); Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması".

⁴¹ YK, md. 5/d.

arasında sayılmıştır.⁴² Yine aynı maddede "Ülkenin bilimsel, kültürel, sosyal ve ekonomik yönlerden ilerlemesini ve gelişmesini ilgilendiren sorunlarını, diğer kuruluşlarla işbirliği yaparak, kamu kuruluşlarına önerilerde bulunmak suretiyle öğretim ve araştırma konusu yapmak, sonuçlarını toplumun yararına sunmak ve kamu kuruluşlarınca istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini ve önerilerini bildirmek"⁴³ de yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında zikredilmektedir. Görüldüğü üzere hem eğitim-öğretimin hem de araştırma ve geliştirmenin toplumsal faydaya yönelik olması üniversitelerin görevleri arasında sayılmaktadır. Bu sebeple YÖKAK değerlendirme ölçütleri içerisinde toplumsal katkıyı ayrı bir başlık olarak ele almış ve kalite süreçlerinde değerlendirme ölçütü olarak tanımlamıştır.

Buna göre üniversitelerin kendilerine ait toplumsal katkı politika, hedef ve stratejilerini belirlemesi, bunların toplumsal katkı ilkelerini, önceliklerini ve kaynaklarını ifade etmesi, bu politika, hedef ve stratejiler doğrultusunda uygulamaların yapılması, uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi ve gerekli önlemlerin alınması beklenmektedir.⁴⁴ Bu kapsamda toplumsal katkı politikası ile eğitim-öğretim ve araştırma politikalarının ilişkisinin kurulması, faaliyetlerin planlamasında yerel, bölgesel ve ulusal hedeflerin dikkate alınması ve bu yönde faaliyetlerin yapılması, toplumsal katkıya yönelik öncelikli alanların tespiti gereklidir.⁴⁵

Aynı şekilde diğer bir alt ölçütte üniversitenin toplumsal katkı süreçlerinin, yerel, bölgesel ve ulusal kalkınma hedefi ile ilişkili ve diğer süreçlerle (eğitim- öğretim, ar-ge) bütünleşik olarak yönetimi ve organizasyonel yapılanmasına (süreçler ve görev tanımları vb.) yönelik planlar ve tüm birimleri kapsayan uygulamaların bulunması, sonuçların izlenmesi ve paydaş değerlendirmesi sonrası önlem alınması istenilmektedir. Buna göre organizasyon yapısı içerisinde görevliler tespit edilmeli, görevleri tanımlanmalıdır.⁴⁶ Bu durumda bu tür faaliyetlerde bulunmakla sorumlu olanların önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır. Toplumsal katkı varsa bu katkıya dair kaynakların da olması gereklidir. Bu konu Rubrikte ayrı bir alt ölçütte ele alınmıştır. Buna göre üniversitenin toplumsal katkı faaliyetlerini sürdürebilmek için uygun nitelik ve nicelikte Bziki, teknik ve mali kaynakların oluşturulmasına yönelik planlar ve uygulamaların bulunması gerekmektedir. Yine bu uygulamaların sadece tek birimde değil tüm birimlerde gerçekleşmesi, kaynak dağılımında birimler arası dengenin gözetilmesi, kaynakların kullanımı ile ilgili izlemelerin gerçekleştirilmesi ve sonuçlarının paydaşlarla değerlendirmesinin yapılması ve önlem alınması, ihtiyaç ve taleplere bağlı olarak kaynakların çeşitlendirilmesi beklenmektedir.⁴⁷ Aynı zamanda üniversitede bir süreç halinde toplumsal katkı performansının izlenmesi ve iyileştirilmesine yönelik planların olması, bu planlara uygun olarak uygulamaların yapılması ve elde edilen sonuçlar ışığında toplumsal katkı politika, strateji ve hedeflerinin ve bu hedeflerin gerçekleştirme keyfiyeti tespit edilmesi, paydaş değerlendirmeleriyle birlikte gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.⁴⁸

Toplumsal katkının yayın, hizmet, sportif, sanatsal ve kültürel etkinlikler gibi uygulamaları bulunmaktadır. YÖK Kanununun 12. maddesinin iki bendinde toplumun ihtiyaçlarına uygun yayın yapmak ile Türk toplumunun yaşam düzeyini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini söz, yazı ve diğer araçlarla yaymak yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında zikredilmiştir.⁴⁹ Bu noktada üniversite bilimsel yayıncılığının bir toplumsal katkı uygulaması olarak önemli bir işlev göreceği düşünülmektedir. Buna göre üniversite yayıncılığının politika ve yayın ilkeleri tespit edilirken bunların toplumsal katkı ile olan ilişkisi kurulmalı, katkının boyutu tespit edilmelidir. Aynı şekilde hedef de belirlenmelidir. Aynı zamanda araştırma geliştirmede olduğu gibi bilimsel yayıncılığının toplumsal katkı boyutuyla da yerel, bölgesel ve ulusal düzeydeki uygulamalarla irtibatı

kurulmalıdır. Bu kapsamda üniversite politika, hedef ve

42 YK, md. 12/a.

43 YK, md. 12/e.

44 Rubrik, Alt ölçüt D.1.1.

45 Tuğba Yanpar Yelken, "Toplumsal Katkı Stratejisi ve Hedefleri", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 6 Ocak 2022).

46 Rubrik, Alt ölçüt

D.1.2. 47 Rubrik, Alt ölçüt

D.2.1. 48 Rubrik, Alt ölçüt

D.3.1. 49 YK, md. 12/a-

c.

stratejilerinde toplumsal katkı öncelikleri tespit edilmelidir. Aynı şekilde bilimsel yayıncılık faaliyetleri de toplumsal katkının yerel, bölgesel ve ulusal boyutuyla ilişkilendirilebilir, yayınlar arasında bu ilişkiye bağlı olarak önceliklendirme yapılabilir.

Üniversite bilimsel yayıncılığının toplumsal katkı faaliyeti olarak kullanılabilmesi için toplumsal katkı yönetimi ile üniversite bilimsel yayıncılık yönetimi iletişim halinde olmalıdır. Üniversitenin toplumsal katkı politika, hedef ve stratejileri bilimsel yayıncılık yönetimi tarafından ancak bu şekilde bilinebilir ve faaliyete dönüştürülebilir.

İlke, politika ve hedeflerinde topluma katkı sunmaya yer veren üniversite bilimsel yayıncılığı, bilimsel yayıncılığın mali, Bziki ve insan kaynaklarını tespit ederken bu boyutunu da dikkate almalıdır. Ayrıca bilimsel yayıncılık faaliyetleri ile sürdürülen toplumsal katkı uygulamaları yıllara göre izlenmeli, paydaşlar ile yapılan değerlendirmelerin sonucunda gerekli önlemler alınmalıdır.

2.2.4. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Kalite Güvence Sistemindeki Yeri

Dereceli Değerlendirme Anahtarının birinci başlığı kalite güvencesi sistemi; yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim, araştırma ve toplumsal katkı faaliyetleri ile idari hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesi ve akreditasyon süreçlerini planlama ve uygulama esaslarının tümünü kapsar.⁵⁰ Bu çerçevede üniversitelerin misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedeflerini belirlemesi, bu amaç ve hedefler doğrultusunda uygulamalarını yapması, elde edilen sonuçları paydaşlarıyla birlikte değerlendirip önlemler alması beklenir.⁵¹ Yine bu başlık altında kalite güvencesi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi ile alakalı politikaların tespiti, bunların birbirleriyle ilişkisinin kurulması, bu politikaların planlama ve karar alma süreçlerinde kullanılması, politikaların izlenmesinin yapılarak önlemlerin alınması gereklidir.⁵² Ayrıca üniversitede kalite güvencesi sistemi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı, yönetim sistemini de içine alan hususlarda performansı izlemek üzere bazı göstergeler, anahtar performans göstergesi ve mekanizmaları oluşturmalıdır. Bu kapsamda bilgi yönetim sistemi içerisinde göstergeler izlenmeli, elde edilen bulgular değerlendirilerek önlemler alınmalıdır.⁵³

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığı bu alt ölçütler çerçevesinde değerlendirildiğinde yayın ilke ve politikalarının üniversitenin misyon, vizyon, stratejik amaç ve politikalarıyla uyumlu olması gereklidir. Diğer tarafta yayıncılık ile ilgili kitap, makale, araştırma sonuç vs. yayıncılık faaliyetlerinin üniversite stratejik hedeflerine ulaşmada destekleyici bir role sahip olması beklenir.

Rubrikte iç kalite güvencesi ölçütü kapsamında yükseköğretim kurumlarının kendi bünyesinde kalite güvence çalışmalarını yürütmek üzere kalite komisyonları kurmaları, görev, sorumluluk ve organizasyon yapısını tanımlamaları beklenmektedir. Bu süreçte komisyon planlama ve karar alma süreçlerinde etkin rol almalı, görevlerini katılımı esas alarak şeffaf bir şekilde yürütmelidir. Faaliyetlerden elde edilen bulgular izlenerek, sonuçları değerlendirilmeli ve önlemler alınmalıdır.⁵⁴ Yine bu ölçüt altında yer alan alt ölçüte göre üniversitelerin tüm alanlar ve Rubrik alt ölçütleri ile ilgili olarak kalite güvence mekanizmalarını yani süreçlerini, PUKÖ çevrimlerini oluşturması gereklidir. Buna göre kurumda bütüncül bir anlayışla tüm alanları ve alt ölçütleri de kapsayacak şekilde planlamalar yapılmalı, planlamada uygulama, izleme ve değerlendirmelerin sorumluları, görevlileri, planlama, uygulama, kontrol ve önlem alma aşamalarının periyod ve zamanı belirlenmelidir. Aynı zamanda birlikte değerlendirilecek paydaşlar tespit edilmelidir. Planlamanın ardından planlamaya sadık kalarak uygulamalar yapılmalı, uygulamalardan elde edilen sonuçlar izlenmeli ve paydaşlarla birlikte değerlendirilerek varsa önlemler alınmalıdır. Bütün alt ölçütlerde PUKÖ çevrimleri sistematik bir şekilde işletilmelidir.⁵⁵

50 Tuncay Döğeroğlu, "Kalite Güvencesi Sistemi Nedir?", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

51 Rubrik, Alt ölçüt A.1.1.

52 Rubrik, Alt ölçüt A.1.2.

53 Rubrik, Alt ölçüt A.1.3.

54 Rubrik, Alt ölçüt A.2.1; Kalite komisyonu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Gonca Uludağ, "Kalite Komisyonu", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

55 Rubrik, Alt ölçüt A.2.2.

Üniversite bilimsel yayıncılığı bu açıdan değerlendirildiğinde yayıncılık faaliyetlerinde de PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi ana unsur olarak bulunmaktadır. Buna göre daha önce eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı başlıklarında ayrıntılı olarak bahsedilen ve birbiriyle ilişkisi kurulan alt ölçütleri ilgilendiren konuların da yayıncılık faaliyetlerinin planlamaları yapılmalıdır. Planlamada sorumlular belirlenmeli, kimin, ne zaman, nerde, neyi, nasıl yapacağı ile ilgili tanımlamalar yapılmalıdır. Plan çerçevesinde yapılan faaliyetler ise izlenmeli ve paydaşlarla değerlendirilmelidir. Değerlendirme sonuçlarına göre iyileştirme çalışmaları yapılmalı, PUKÖ döngüsü devamlı bir şekilde çalıştırılmalıdır.

Kalite süreçlerinde üniversitelerde kalite güvencesi kültürünün yerleşmesinde liderliğin çok önemli etkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla alt ölçüt bazında üniversitelerde kalite güvencesi kültürünü destekleyerek tüm birim ve süreçleri işin içerisine dâhil eden, kalite çalışmalarını koordine eden liderlik anlayışının bulunması, bu anlayışın yansımalarının izlenmesi ve paydaş değerlendirmelerinin ardından iyileştirmelerin yapılması beklenmektedir.⁵⁶ Aynı şekilde kalite süreçlerinin üniversite bilimsel yayıncılığında da işletilmesi konusunda üniversite ve alt birimlerin yöneticilerinin etkin bir liderlik örneği göstermesi, yayıncılık faaliyetlerinde kalitenin kültür haline getirilmesi konusunda liderlik yapmaları beklenir.

Kalite güvencesinin önemli unsurlarından birisi de iç ve dış paydaşların planlama, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerine katılımıdır. Dolayısıyla kalite güvence süreçlerinin kalite güvencesi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı, yönetim ve uluslararasılaşma başlıklarında paydaşlarla ilgili tanımlamaların yapılması, öğrenci, akademik personel vs. iç ve dış paydaşların tespiti, süreçlerin hangi aşamasında görüşlerinin alınacağı, görüş alma mekanizmaları gibi hususlar belirlenmesi, bu çerçevede uygulamaların yapılması önem arz etmektedir.⁵⁷ Ayrıca iç ve dış paydaşlar ile belirlenen stratejik paydaşların listesi kamuoyuyla paylaşılmalıdır.⁵⁸ Tam bu noktada farklı boyutlarıyla araştırma geliştirme, eğitim öğretim ve toplumsal katkı ile ilişkisi olan üniversite bilimsel yayıncılığının iç ve dış paydaşları belirlenerek kamuoyuna ilan edilmelidir. Bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin planlaması ve değerlendirmesi aşamalarında ilgili paydaş görüşleri alınmalı sonra iyileştirmeler yapılmalıdır.

Kalite güvencesinin diğer bir ölçütü ise uluslararasılaşmadır. Bu kapsamda üniversitelerin eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı görevlerinin tamamını içeren uluslararasılaşma politikası olmalı ve bu politika çerçevesinde uygulamalar yapılmalıdır. Ayrıca bu faaliyetler izlenmeli, uluslararası paydaşlar dâhil ilgili paydaşlarla değerlendirilmeli ve önlemler alınmalıdır.⁵⁹ Uluslararası süreçlerin yönetim ve organizasyonel yapısı için planlamalar ve uygulamalar yapılmalı, uygulama sonuçları izlenerek paydaşlarla değerlendirilmeli ve gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.⁶⁰ Aynı şekilde uluslararasılaşmaya yönelik mali, Bziki ve insan kaynağı gibi gerekli kaynakların da planlaması yapılmalıdır. Planlamada iç ve dış kaynakların neler olduğu, nasıl geliştirileceği, sorumluların kimler olduğu, uygulamaların zamanlarına dair bilgiler olmalıdır. Uygulamalar bu planlamalar çerçevesinde yapılmalı, PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.⁶¹ Özellikle kurumun kendi kaynaklarından ayırdığı parasal kaynaklar, yabancı mezun öğrencileri ile yabancı öğretim elemanlarını da içine alan insan kaynakları, araştırmacıları teşvik amacıyla oluşturulan eğitim faaliyetleri birer kaynaktır. Yine proje yazım destek birimi, teknoloji transfer oBsi, patent destek birimi, yabancı dil yazım ve tercüme destek birimi ve teknokent gibi destek birimleri, yerel ve ulusal kurum ve kuruluşların sağladığı kaynaklar, hareketlilikler vs. kaynaklar uluslararasılaşma kaynakları arasında zikredilebilir.⁶² Diğer süreçlerde olduğu gibi uluslararasılaşma politikası, hedefleri ve stratejisi doğrultusunda faaliyet yürüten birimlerin

uluslararasılaşma

56 Rubrik, Alt ölçüt A.2.3.

57 Rubrik, Alt ölçüt A.3.1.

58 Paydaş katılımı ile ilgili olarak bk. Mürşide Dilek Avşaroğlu Erkan, "Kalite Güvence Sistemi ve Paydaşlar", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

59 Rubrik, Alt ölçüt

A.4.1. 60 Rubrik, Alt ölçüt

A.4.2. 61 Rubrik, Alt ölçüt

A.4.3.

62 Ayrıntılı bilgi için bk. Sina Ercan, "Uluslararasılaşma Bağlamındaki Kaynaklar", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

performansının izlenmesi ve ilgili paydaşlarla değerlendirilmesi, varsa buna yönelik önlemlerin alınması, PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi gereklidir.⁶³

Eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı süreçlerindeki uluslararasılaşma faaliyetleri üniversite bilimsel yayıncılığı için de geçerlidir. Bu çerçevede yayıncılık ilke ve politikalarının uluslararasılaşmaya yönelik ilke ve politikaları içermesi beklenir. Bunun için uluslararası paydaşlar belirlenmeli, yayıncılık alanlarında işbirliğine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Yine uluslararası indeksler uluslararasılaşma anlamında önemli bir mekanizma görevi görmektedir. Bu sebeple bilimsel yayıncılık hedefleri arasında uluslararası indeksler tarafından taranmaya yönelik hedefler konulmalı ve bu kapsamda faaliyetlerde bulunulmalıdır. Üniversite bilimsel yayıncılığının uluslararasılaşma hedeflerine ulaşması yönünde yukarıda ifade edilen gerekli olan mali, insan ve Bziki kaynakların sağlanması yönünde planlama ve uygulamalar da yapılmalıdır. Aynı zamanda bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin uluslararasılaşma performansı izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Yıllara göre hedeflere ulaşma düzeyi izlenerek paydaşlarla değerlendirilmeli ve gerekli önlemler alınmalıdır.

2.2.5. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Yönetim Sistemindeki Yeri

Üniversite bilimsel yayıncılığı ile alakalı önceki başlıklarda ifade edilen hususların ve üniversitenin eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme, toplumsal katkı, idari destek süreçlerinin bir bütün halinde yönetilmesini sağlamak üzere yönetim sistemi ve yapısı oluşturmak kalite süreçlerinin bir gereğidir.⁶⁴ Bu noktada üniversitenin misyondan vizyona giden süreçte vizyona ulaşabilmesi için misyon ve stratejik hedefleri ve süreçleriyle uyumlu yönetim modeli ve idari yapılanmasını oluşturmalıdır.⁶⁵ Bununla ilgili süreçleri izlemeli ve paydaşlarla birlikte yapılan değerlendirmenin ardından yönetim yapılanmasında iyileştirmeler yapılmalıdır. Yine üniversitede tüm birim ve alanları kapsayacak şekilde bütün süreçlerin tanımlanması, sorumluların belirlenmesi ve uygulamaların bu süreçlere bağlı kalınarak yürütülmesi beklenmektedir. Bununla birlikte süreçlere ilişkin sonuçların performans göstergeleriyle izlenmesi, paydaşlarla beraber değerlendirmelerinin yapılması ve ihtiyaçlara göre iyileştirmelerin gerçekleşmesi gerekmektedir.⁶⁶

Üniversite bilimsel yayıncılığının da bir organizasyon yapısının ve şemasının bulunması gerektiğini önceki başlıklarda ifade etmiştik. Üniversite yönetim sistemi bütünlük bir yapıya sahip olduğu için yayıncılıkla ilgili yönetimin üniversite ve ilgili alt birimlerin yönetimiyle bütünlük ve uyumlu olması kalite açısından önemlidir. Aynı zamanda üniversitede tüm süreçlerin tanımlanması kapsamına bilimsel yayıncılık süreçleri de girmektedir. Bu sebeple Üniversite bilimsel yayıncılığına yönelik başvuru süreci, yayın süreci, derleme süreci, dağıtım süreci gibi akademik ve idari süreçlerin tanımlanması, sorumluların ve görevlerinin tespiti kalitenin bir gereğidir. Diğer taraftan bu süreçlere dair izlemeler yapılmalı, yayıncılar, akademik kadro vs. paydaşlarla gerekli değerlendirmeler yapıldıktan sonra süreçlere yönelik iyileştirmeler yapılmalıdır.

Rubrikte yönetim sistemi kapsamında insan kaynakları ile Bnansal kaynakların yönetimin sağlanması beklenmektedir. Buna göre insan kaynakları politikası ve stratejik hedeflerle uyumlu olarak belirli bir süreç dâhilinde insan kaynaklarının yönetimi yapılmalıdır. Bu kapsamda işe alımlarda kadrolar için gerekli yetkinlikler tanımlanmalı ve buna göre uygulamalar olmalıdır, yine var olan personelin yaptığı görev ile alakalı yetkinliğine dair eğitim uygulamaları yapılmalı, aynı zamanda performans izlemesi yapılarak ödül mekanizmaları kurulmalıdır. Tüm bu uygulamaların anket vs. mekanizmalarla izlemesi yapılmalı, ilgili paydaşlarla değerlendirerek gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.⁶⁷

63 Rubrik, Alt ölçüt A.4.4; Uluslararasılaşma süreç ve göstergeleri için bk. Sina Ercan, "Uluslararasılaşma Performansının İzlenmesi ve İyileştirilmesi", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

64 Rubrik, Başlık E.1.

65 Rubrik, Alt ölçüt E.1.1.

66 Rubrik, Alt ölçüt E.1.2.

67 Rubrik, Alt ölçüt E.2.1.

Üniversite yapılanmasının bir parçası olan bilimsel yayıncılığı sürecinde görev alan insan kaynaklarına dair yönetimin planlamasının bütünlük olarak yapılması, uygulama kapsamında bu alanda görev yapacak personelin yetkinlik ve yeterliliklerinin belirlenmesi, çalışan personelin ise yetkinliğini artırıcı eğitim çalışmalarının yapılması önem arz etmektedir. Tüm uygulamalarda PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.

Üniversitelerin devlet bütçesi, döner sermaye, öz kaynaklar, açık öğretim, uzaktan eğitim ve sürekli eğitim gelirleri, araştırma kaynakları gibi mali kaynaklarını da bütünlük bir şekilde yönetmesi beklenmektedir. Bunun için bütünlük yönetim planlaması, kullanımı, izlenmesi ve gözden geçirilerek değerlendirilmesinin yapılması ve önlemlerin alınması da beklenir. Ayrıca Bnansal kaynakların dağılımı şeAaf ve hesap verilebilirlik ilkesine uygun olmalı, üniversitenin stratejik amaçları çerçevesinde gerçekleştirilmelidir.⁶⁸

Daha önce ifade edilen üniversite bilimsel yayıncılığının kaynak yönetiminin de bu ölçüt çerçevesinde üniversite Bnansal kaynak yönetimi ile bütünlük olarak yapılması gerekli görülmektedir. Bu uygulamaların izlenmesi ve paydaş değerlendirmeleri sonucu iyileştirmeleri yapılmalıdır.

Yönetim sistemi başlığı altında kalitenin üniversitelerden istediği diğer bir ölçüt ise entegre bir bilgi yönetim sistemine sahip olmalarıdır. Entegre bilgi sisteminin yönetim sistemi eğitim-öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvencesi süreçlerini içine alması, tüm birimleri içine alan bir sistem olması beklenir. Yönetim ve uygulamaya yönelik etkinliği ancak bu şekilde güvence altına alınabilir. Entegre bilgi sisteminde bilgi ve veriler periyodik olarak saklanır. Ayrıca bunlar analiz edilir. Entegre bilgi yönetim sistemine ve kullanımına ilişkin sonuçlar sistematik olarak izlenmeli, paydaş görüşleri alınmalı ihtiyaçlar ve talepler doğrultusunda güncellemeler yapılmalıdır.⁶⁹ Aynı şekilde üniversite bilimsel yayıncılığına ait hususlardan imkan dahilinde olanların bu sisteme entegre edilmesi, özelliği itibariyle ayrı programlar kullanılıyorsa programların birbiriyle haberleşmelerinin sağlandığı bir sistem oluşturulması beklenmektedir. Bu sistemlerin kullanımı ile ilgili veriler paydaşlarla değerlendirilmeli ve sistem ile ilgili iyileştirmeler yapılmalıdır.

Entegre bilgi sistemi vasıtası ile veya diğer metotlarla elde edilen bilgilerin güvenliğini sağlayacak uygulamalar yapılmalıdır. Bilgi güvenliğinin yanında ele edilen verilerin giriş sorumluları, zamanlaması, değiştirilip değişilemediği gibi bilgi güvenilirliği de bu uygulamalarla güvence altına alınmalı, PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.⁷⁰ Bilimsel yayıncılık süreçlerinde de veri girişleri yapılmaktadır. Dolayısıyla elde edilen bilgi ve verilerin de güvenliği ile güvenilirliğini sağlayacak planlamalar yapılmalı, planlar uygulanmalı, uygulama sonuçlar izlenmeli ve paydaşlarla değerlendirme sonrası iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷¹

Üniversiteler çalışmaları esnasında yemek hizmeti almak gibi hususlarda dışarıdan destek hizmetleri almaktadır. Bu alt ölçüt kapsamında kurumun bu hizmetlerin uygunluğu, kalitesi ve sürekliliğini güvence altına almış olması beklenir. Bunun için kurum tanımlı süreçlerini belirlemeli, tedarik süreci, uygunluk ve kalite kriterleri gibi mekanizmalarını tespit etmelidir. Planlamalar çerçevesinde yapılan uygulamalar izlenmeli ve tedarik zincirinde yer alan paydaşlar, hizmet verilenler gibi iç paydaşlarla yapılacak değerlendirmelerin ardından ihtiyaç ve taleplere göre önlemler alınmalıdır.⁷² Bu durumun hizmetlerin kalitesinin yükletilmesini garanti altına alması beklenir. Neticede üniversite bilimsel yayıncılığında da basım, çeviri hizmeti, dağıtım, satış gibi dışarıdan satın alınan destek hizmet kalemleri bulunmaktadır. Bu kapsamda alınan hizmetlerin uygululuk ve kalitesi ile sürekliliğine yönelik planlamalar yapılmalıdır. Bu hizmetlerin alımına dair kriterler belirlenerek uygulamalara yansıtılmalıdır. Bununla uygulama sonuçları izlenmeli,

68 Rubrik, Alt ölçüt E.2.2; bk. Tuba Canvar Kahveci, "Kaynakların Yönetimi", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

69 Rubrik, Alt ölçüt E.3.1; Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", Pilot Uygulama-4.

70 Rubrik, Alt ölçüt E.3.2.

71 Ayrıntılı bilgi için bk. Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", Pilot Uygulama-4.

72 Rubrik, Alt ölçüt E.4.1.

yayıncılık anlamında tedarikçiler ve diğer paydaşlarla değerlendirilmeli, gerekli önlemlerin alınması yoluna gidilmelidir.

Kalite üniversitelerden kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik politika belirlemesini, bilgilendirmeyi yapacağı süreç, yöntem ve mekanizmaları belirlemesini beklemektedir. Aynı zamanda bilgilendirme faaliyetleri tek bir alanda değil eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvence sistemi gibi tüm alanlarda yapılması istenmektedir. Bilgilendirmeye yönelik uygulamalar izlenmeli ve elde edilen sonuçlar paydaşlarla değerlendirilmeli, süreç, mekanizma gibi hususlarda iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷³ Üniversite yayıncılığının üniversite içi ve dışı birçok faaliyeti bulunmaktadır. Ayrıca tüm alanlarla farklı düzeylerde ilişkisi bulunmaktadır. Bu sebeple yayıncılık faaliyetleri ve süreçleri konusunda kamuoyunun nasıl, ne şekilde, kimler tarafından bilgilendirileceğini içeren planlamalar yapılmalı, politikalar belirlenmelidir. Süreçte PUKÖ çevrimleri işletilmelidir. Bilgilendirme yayıncılık faaliyetlerinin görünür hale gelmesini temin edecek, aynı zamanda iyi uygulama örneklerini paylaşma istediğini artıracaktır.⁷⁴

Yönetim sisteminin son alt ölçütünde üniversiteler uygulamalarıyla ilgili ilkesel olarak hesap verebilmeyi, sorulan sorulara cevap verebilmeyi benimsemiş olmalı, hesap verebilme yöntemlerini ve süreçlerini tespit etmelidir. Aynı zamanda tüm alanlarla ilgili kendisine soru sorulduğunda cevap verebilmelidir. Bu faaliyetler sonunda elde edilen veriler değerlendirilmeli, hesap verebilmeye yönelik iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷⁵ Üniversitenin faaliyeti olan bilimsel yayıncılık faaliyetleri ile ilgili olarak özelden yayıncılık sorumluları, genelde üniversite, sorulan her türlü soruya cevap verebilmelidir. Bunun için politika ve ilkelerini belirlemeli, hesap verme mekanizmalarını ise tespit etmelidir. Dolayısıyla yapılan uygulamalar izlenmeli, paydaşlar yapılan değindirmeler sonrası varsa güncellemeler yapılmalıdır.

Sonuç

Yükseköğretimde kalite süreçlerine yönelik son yıllarda önemli faaliyetler yürütülmüş, bu kapsamda 2547 sayılı YÖK Kanununa eklenen bir madde ile kalite süreçlerini yürütme vazifesi Yükseköğretim Kalite Kuruluna (YÖKAK) verilmiştir. YÖKAK bu çerçevede ilgili mevzuatını oluşturarak yükseköğretim kurumlarında dış değerlendirme, akreditasyon ve izleme programlarını hayata geçirerek birçok üniversitenin dış değerlendirmesini gerçekleştirmiş, akreditasyon programı kapsamında bazı üniversitelere akreditasyon vermiştir. Bununla birlikte program akreditasyonunu yürüten akreditasyon kuruluşlarının tescilini de devam ettirmiştir. Bu arada uluslararasılaşma alanında önemli mesafeler kaydeden YÖKAK, değerlendirme sistemini güncelleyerek Dereceli Değerlendirme Anahtarını (Rubrik) oluşturarak değerlendirme süreçlerinde iyileştirmeler yapmıştır. Dolayısıyla üniversiteler kalite süreçlerinde yer alması beklenen kurumlar olarak teşvik edilmiştir.

Üniversitenin bir faaliyeti olan bilimsel yayıncılık ise 1984 yılında çıkarılan iki adet yönetmelikle düzenlenmiş olmasına rağmen idari, mali, telif hakları gibi hususların yönetiminde yukarıda ifade edilen farklı kanun, yönetmelik ve yönergelerle ilişkilendirilmiştir. Üniversitelerin kalite süreçlerine girmesiyle birlikte doğal olarak bir üniversite faaliyeti olan bilimsel yayıncılığın kalite süreçlerindeki konumu da gündeme gelmekte, bilimsel yayıncılık faaliyetlerinde kalite süreçlerinin nasıl işletileceği konusu tartışılmaktadır. Bu çerçevede yapılan değerlendirmelere göre Rubrik sistemine bakıldığında üniversite bilimsel yayıncılığını bir başlık, ölçüt veya alt ölçüt bazında ele alındığı görülmemektedir. Rubrik'te kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi başlıkları altındaki ölçütler ile değerlendirmeler yapılmaktadır. Üniversite yayıncılığı bu alt ölçütler arasında doğrudan yer almamış olsa da birçok alt ölçütle ilişkilidir. Özellikle araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı ve eğitim öğretim başlıklarındaki ölçütlerle önemli bağlantısı bulunmaktadır. Yönetim sistemi ile kalite güvence sistemi başlıklarındaki alt ölçütlerle olan bir kısım ilgisi diğer başlıklarla da bulunmaktadır. Buna göre üniversite yayıncılığı kapsamında eğitim öğretim başlığında öğrenme kaynakları ve engelsiz fakülte ölçütleri

73 Rubrik, Alt ölçüt E.5.1.

74 Tuba Canvar Kahveci, "Yönetimin Etkinliği, Hesap Verebilirliği, Kamuoyunu Bilgilendirme", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

75 Rubrik, Alt ölçüt E.5.2.

kapsamında; araştırma geliştirme başlığının araştırma politikası, hedefleri ve stratejisi, araştırma-geliştirme süreçlerinin yönetimi ve organizasyonel yapısı, araştırmaların yerel, bölgesel, ulusal ihtiyaç ve taleplerle ilişkisi, araştırmacının Bziki, teknik ve mali kaynakları, kurumun araştırma politikası, hedefleri, stratejisi ile uyumlu lisansüstü programları, araştırma yetkinliği, ulusal ve uluslararası ortak programlar ve ortak araştırma birimleri, öğretim elemanı performans değerlendirme ve iyileştirme, araştırma bütçe performansı ile ilişkisi bulunmaktadır. Yine toplumsal katkı başlığında toplumsal katkı stratejisi, kaynakları ve performansı; kalite güvence başlığında misyon ve stratejik amaçlar, kalite güvencesi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi politikaları, kurumsal performans yönetimi, PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi, liderlik, paydaş katılımı ve uluslararasılaşma ile de ilgilidir. Yönetim sisteminde ise idari birimlerin yapısı, süreç yönetimi, kaynakların yönetimi, bilgi yönetim sistemi, destek hizmetleri, kamuoyunu bilgilendirme ve hesap verebilirlik ile irtibatı bulunmaktadır.

Bu başlıklar altında üniversite bilimsel yayıncılığı ele alındığında kalite süreçlerinde yeri olan, aynı zamanda özelden bilimsel yayıncılık genelde üniversite faaliyetlerinde kaliteyi besleyen bir mekanizma olarak değerlendirilebilir.

Üniversite bilimsel yayıncılığında kalite süreçlerinin işletilmesi halinde anket sonuçlarında ortaya çıkan bilimsel yayıncılığın mevzuatına yönelik beklentiler, yayıncılık politika ve hedeflerinin belirlenmesi, idari yapılanma, görev tanımları, kamuoyu ile paylaşma, paydaşların görüşlerini alarak değerlendirme, süreçlerin belirlenmesi ve uygulamaların süreçlere uygun yürütülmesi, günümüzde ortaya çıkan açık erişim, elektronik yayıncılık, uluslararasılaşma, hesap verebilirlik, şeffaflık, verimlilik gibi birçok konudaki gelişmeye açık yönlerde iyileşmelerin sağlanacağı düşünülmektedir.

Etik Beyan / Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / *It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.*

Yazar / Author

Rifat Türkel, Doç. Dr.

Finansman / Funding

Yazar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul eder. / The author acknowledges that He received no external funding in support of this research.

Çalışmanın Tasarlanması / Conceiving the Study: RT (%100)

Yazar Katkıları / Author Contribution

Veri Toplanması / Data Collection: RT

(%100) **Veri Analizi / Data Analysis:** RT

(%100) **Makalenin Yazımı / Writing up:** RT

(%100) **Makale**

Gönderimi

ve

Revizyonu

Çıkar Çatışması / Competing Interests

Submission and Revision: RT (%100)

Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder. / The author declares that He has no competing interests.

Teşekkür / Thanks

Çalışmada anket verilerini kullanmamıza izin veren 4. Editörler Çalıştayı düzenleme kurulu üyelerine ve koordinatör Dr. Abdullah Demir'e teşekkür ederim. / I would like to thank the members of the organizing committee of the fourth editors Workshop and coordinator Abdullah Demir for allowing us to use the survey data in the study.

Kaynakça

4. Türkiye Editörler Çalıştayı Düzenleme Kurulu. *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, Erişim 9 Ocak 2021. <https://editorlercalistayi.com/wp-content/uploads/2022/01/%C3%9Cniversitelerde-Bilimsel-Kitap-ve-Dergi-Yay%C4%B1nc%C4%B1l%C4%B1%C4%9F%C4%B1-2021-Anketi-Sonu%C3%A7lar%C4%B1.pdf>
- Ar, İlker Murat. "Araştırma Kaynakları". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-kaynaklari/>
- Ar, İlker Murat. "Araştırma Yetkinliği". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-yetkinligi/>
- Avşaroğlu Erkan, Mürşide Dilek. "Kalite Güvence Sistemi ve Paydaşlar". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-komisyonu-calismalarina-paydas-katiliminin-saglanmasi/>
- Aydemir, Halis. "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması". *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA)*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://youtu.be/sCp5LLKU2pY>
- BK, Basın Kanunu (Kanun No. 5187). *Resmî Gazete* 25504 (26 Haziran 2004). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/06/20040626.htm#1>
- Canvar Kahveci, Tuba. "Araştırma Politikası". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-arastirma-politikasi/>
- Canvar Kahveci, Tuba. "Kaynakların Yönetimi". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kaynaklarin-yonetimi/>
- Canvar Kahveci, Tuba. "Yönetimin Etkinliği, Hesap Verebilirliği, Kamuoyunu Bilgilendirme". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/yonetimin-etkinligi-hesap-verebilirligi-kamuoyunu-bilgilendirme/>
- Dögeroğlu, Tuncay. "Kalite Güvencesi Sistemi Nedir?". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-guvence-sistemi-nedir/>
- DSİBMY, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSİBMY). *Resmî Gazete* 26509 (1 Mayıs 2007). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070501-8.htm>
- Ercan, Sina. "Uluslararasılaşma Bağlamındaki Kaynaklar". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-uluslararasilasma-baglamindaki-kaynaklari/>
- Ercan, Sina. "Uluslararasılaşma Performansının İzlenmesi ve İyileştirilmesi". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/uluslararasilasma-performansinin-izlenmesi-ve-iyilestirilmesi/>
- FESEK, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FESEK) (Kanun No. 5846). *Resmî Gazete* 7981 (13 Aralık 1951). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7981.pdf>
- KMYKK, Kamu Malı Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK) (Kanun No. 5018). *Resmî Gazete* 25326 (24 Aralık 2003). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/12/20031224.htm#1>
- Kavak, Yüksel. "Öğrenme Kaynakları, Erişilebilirlik ve Destekler". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/ogrenme-kaynaklari-erisilebilirlik-ve-destekler/>
- Kıral, Bilgen. "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi". *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15 (2020), 170–189. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-Ble/1156348>
- Nasır, Aslıhan. "Araştırma Performansı". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-performansi/>
- Okur, Muhammet Recep – Demir, Muhammed. "Görme Engelli Öğrenenlerin Eğitim Yaşantısında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi, Açık ve Uzaktan Öğrenme Alanı

İçin Çözüm Yolları Geliştirilmesi". *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAD)* 5/2 (2019), 49–62. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-Ble/734123>

Türkan, Ahmet. "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Araştırma ve Geliştirme". *İlahiyat Akademi Dergisi (İAA)*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://youtu.be/gEhGFL8vLyc>

Türkel, Rifat. "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Eğitim ve Öğretim". *İlahiyat Akademi Dergisi (İAA)*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://youtu.be/83AIZujlFBY> - <https://iaa.org.tr/egitimler/iaa-degerlendirici-egitimi-modulleri/iaa-degerlendirici-egitimi-modulleri/rubrik-tabanlı-degerlendirici-egitimi/>

Uludağ, Gonca. "Kalite Komisyonu". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-komisyonunun-gorev-ve-sorumluluklari/>

ÜYY, Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY). *Resmî Gazete* 18301 (3 Şubat 1984). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18301.pdf>

TYDKDYİY, Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik (TYDKDYİY). *Resmî Gazete* 18553 (22 Ekim 1984). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18553.pdf>

Yanpar Yelken, Tuğba. "Toplumsal Katkı Stratejisi ve HedeKeri". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 6 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-toplumsal-katki-stratejisi-ve-hedeKeri/>

YKG-YKY, Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği (YKG-YKY) 30604 (23 Kasım 2018). Erişim 3 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/11/20181123-16.htm>

Rubrik, Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik Değerlendirme Formu). Yükseköğretim Kalite Kurulu (2020). Erişim 5 Ocak 2022. https://yokak.gov.tr/Common/Docs/Site_degerlendirme_prog_doc_v_2_0/EK_2_Rubrik_Degerlendirme_Formu.pdf

YK, Yükseköğretim Kanunu (YK) (Kanun No. 2547). *Resmî Gazete* 17506 (6 Kasım 1981). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17506.pdf>

YKDSKİY, Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin

Yönetmelik (YKDSKİY). *Resmî Gazete* 31159 (18 Haziran 2020). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/06/20200618-3.htm>

YKEDKY, Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği (YKEDKY). *Resmî Gazete* 27672 (14 Ağustos 2010). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/08/20100814-3.htm>

YÜKİTHKHK, Yükseköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (YÜKİTHKHK) (Kanun No. 124). *Resmî Gazete* 18228 (21 Kasım 1983). Erişim 3 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18228.pdf>

Eskiyeni

İngilizce Dil Editörü Makale İnceleme Formu

ÜNİVERSİTELERDEKİ BİLİMSEL YAYINCILIĞIN KALİTE SÜREÇLERİNDEKİ YERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Dil Editörü 16

Mart 2022

Makalenin başlığı İngilizce açısından uygun mu?

- Uygundur.

Makalenin özeti İngilizce açısından uygun mu?

- Uygundur, bu şekli ile yayımlanabilir.

Makalenin anahtar kelimeleri, İngilizce imla açısından doğru yazılmış mı?

- Uygundur, bu şekli ile yayımlanabilir.

Dil editörü olarak üzerinde düzeltme yaptığınız makale metnini, ek dosya olarak DergiPark sistemine eklediniz mi?

- Evet

İngilizce metin tashih mi edilmeli, baştan mı çevrilmelidir?

- Tashih edilmesi yeterlidir.

Diğer

- Metin üzerinde yapılan düzeltmelerin kabul edilmesi durumunda yayınlanması uygundur.

Üniversitelerdeki Bilimsel Yayıncılığın Kalite Süreçlerindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme

Rifat Türkel

Doç. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi (ROR ID: 03jtrja12)
 İslami ilimler Fakültesi, Kelam ve İslam Mezhepleri Anabilim Dalı, İslam Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı
Assoc. Prof., Kütahya Dumlupınar University, Faculty of Islamic Sciences
 Department of Kalām and History of Islamic Sects
 Kütahya/Turkey
rifatturkel@mail.com / rifat.turkel@dpu.edu.tr
 ORCID: 0000-0003-4575-0190

An Evaluation on the Situation of Scientific Publishing in Universities in Quality Processes

Abstract

The understanding of quality in higher education has become more important in recent years with the widespread use of quality. In this context, studies and research to ensure quality and accreditation have increased, and the Turkish Higher Education Quality Board (THEQC) has been established and has been authorized to carry out quality-related evaluation and accreditation activities in Turkey. Accordingly, universities have been encouraged to carry out all their activities within the framework of previously determined evaluation and accreditation criteria. It is a natural situation that these studies, which aim to ensure competitiveness, efficiency, transparency, the satisfaction of internal and external partners, internationalization, and to ensure that the program teaching objectives are successfully achieved, affect scientific publishing studies of the university like other all activities. University scientific publishing is one of the activities carried out by universities for learning and teaching, research and development, and social contribution. However, when the evaluation and accreditation criteria are reviewed, it is not seen that there is a direct mention of university scientific publishing. In this sense, there is a need to determine the position, contribution, and management style of university scientific publishing activities within the quality studies and whose implementations continue within the framework of legal legislation. In this study, the current status of university scientific publishing, its position in quality processes, its relationship with evaluation and accreditation criteria are discussed. By doing so, it is aimed to introduce a perspective so that university scientific publishing activities, which are not directly included in the evaluation and accreditation criteria, can be carried out within the framework of quality criteria. At the point of establishing this connection in the study, firstly, the legal regulations and current status of university scientific publishing were determined by the document analysis method. Regards to quality, the Rubric-Based Evaluation System used in the evaluation and accreditation processes of universities offered by THEQC has been taken into consideration as a basis. It is considered that the study is important as it guides the universities involved in the evaluation and accreditation processes to manage their scientific publishing activities according to the process. It is also thought that it will contribute to the execution of university scientific publishing activities within the framework of quality criteria. As discussed in detail in the study, it is seen that scientific publishing activities are related to many sub-criteria under the titles of quality assurance system, learning and teaching, research and development, social contribution, and management system. Accordingly, it has been found that the university scientific publications have a relationship with many criteria such as using them as learning materials, taking measures for students who need a special approach, reaching research and development goals, determining the university's policies, setting goals, reaching local, regional and international goals, internationalization, evaluating the performance

Sildi: Dr.

Sildi:

Sildi: a

Sildi: researches

Sildi: it

Sildi: In this context

Sildi: internationalization,

Sildi: stakeholders

Sildi: context

Sildi: contribution

Sildi: In this way

Sildi: contact

Sildi: In terms of

Sildi: s

B"ç"mlend"rd": Türkçe

of the lecturers/*academics*, managing the processes, sharing with the public, accountability, human and financial resources management, information security and reliability.

Keywords: Quality, Accreditation, Scientific Publishing, University Scientific Publishing, Rubric

Öz

Yükseköğretimde kalite anlayışı, kalitenin yaygınlaşmasıyla doğru orantılı olarak son yıllarda daha da önemli hale gelmiştir. Bu kapsamda kaliteyi ve akreditasyonu sağlamaya yönelik çalışmalar artmış, Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) kurularak, Türkiye'deki kalite ile ilgili değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerini yürütmek üzere yetkilendirilmiştir. Bu kapsamda üniversitelerin tüm faaliyetlerini, daha önceden belirlenmiş olan değerlendirme ve akreditasyon ölçütleri çerçevesinde gerçekleştirmeleri teşvik edilmiştir. Rekabet edebilirliği, verimliliği, şeffaflığı, iç ve dış paydaşların memnuniyetini, uluslararasılaşmayı temin etmeyi, program öğretim amaçlarına ulaşıldığını güvence altına almayı hedefleyen bu çalışmaların diğer tüm faaliyetlerde olduğu gibi üniversite bilimsel yayıncılık çalışmalarını da etkilemesi doğal bir durumdur. Üniversite bilimsel yayıncılığı üniversitelerin eğitim öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkıya yönelik yapmış olduğu faaliyetlerden birisidir. Ancak değerlendirme ve akreditasyon ölçütleri gözden geçirildiğinde doğrudan üniversite bilimsel yayıncılığında bahsedildiği görülmemektedir. Bu çerçevede yasal mevzuat çerçevesinde uygulamaları devam eden üniversite bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite çalışmaları içerisindeki konumunun, katkısının ve yönetim şeklinin belirlenmesi ihtiyacı görülmektedir. Bu çalışmada esas olarak üniversite bilimsel yayıncılığının mevcut durumu, kalite süreçleri içerisindeki konumu, değerlendirme ve akreditasyon ölçütleriyle ilişkisi ele alınmıştır. Böylece değerlendirme ve akreditasyon ölçütlerinde doğrudan yer almayan üniversite bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite ölçütleri çerçevesinde yürütülebilmesi için bir bakış açısı sunulması amaçlanmıştır. Çalışmada bu irtibatın kurulması noktasında ilk önce üniversite bilimsel yayıncılığının yasal mevzuatı ile mevcut durumu doküman inceleme yöntemiyle tespit edilmiştir. Kalite boyutuyla ise Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından üniversitelerin değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinde kullanılan Rubrik Tabanlı Değerlendirme Sistemi esas alınmıştır. Çalışmanın, değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinde yer alan üniversitelerin bilimsel yayıncılık faaliyetlerini süreçlere yönetmeleri noktasında yol gösterici olmasıyla önemli olduğu değerlendirilmektedir. Aynı şekilde bu çalışmanın, üniversite bilimsel yayıncılığı faaliyetlerinin kalite ölçütleri çerçevesinde yürütülmesi konusunda katkı sunacağı düşünülmektedir. Çalışmada ayrıntılı olarak ele alındığı üzere bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi başlıklarının altında yer alan birçok alt ölçütle alakalı olduğu görülmüştür. Buna göre üniversite bilimsel yayınlarının öğrenme kaynağı olarak kullanılması, özel yaklaşım gereken öğrencilere yönelik önlemler alınması, araştırma geliştirme hedeflerine ulaşılması, üniversitenin politikalarının belirlenmesi, hedeflerin konulması, yerel, bölgesel ve uluslararası hedeflere ulaşılması, uluslararasılaşma, öğretim elemanlarının performanslarının değerlendirilmesi, süreçlerin yönetimi, kamuoyuyla paylaşma, hesap verebilme, insan ve finans kaynakları yönetiminde yer alma, bilgi güvenliği ve güvenilirliği gibi birçok ölçütle ilişkisinin bulunduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Sildi: Yine

Anahtar Kelimeler: Kalite, Akreditasyon, Bilimsel Yayıncılık, Üniversite Bilimsel Yayıncılığı, Rubrik

Giriş

Son yıllarda üniversitelerin kurumsal yapı ve faaliyet alanlarıyla ilgili olarak kalite süreçlerinde önemli gelişmeler olmuştur. Bu gelişmelerin bir parçası olarak Yükseköğretim Kurulu (YÖKAK) kurulmuş yükseköğretim kurumlarının değerlendirme, akreditasyon ve akreditasyon kuruluşlarını tescil sorumluluğu YÖKAK'a verilmiştir. Üniversitelerin dış değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerinin başlaması ile birlikte

değerlendirme ölçütleri çerçevesinde eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvencesi ve yönetim sistemi gibi alanlarda bazı yükümlükleri yerine getirmeleri beklenmektedir. Üniversite faaliyeti olarak devam eden bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin de bu noktada değerlendirme ve akreditasyon ölçütlerine uygunluk çerçevesinde ele alınma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada, üniversitelerde yürütülen ders kitabı niteliğindeki kitap, yardımcı ders kitabı, dergi vs. bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite süreçlerindeki yeri, ölçütlerle olan ilişki düzeyi, üniversite bilimsel yayıncılığına bu ölçütlerin katkısının ortaya konulması, üniversite bilimsel yayıncılığının kalite süreçlerindeki konunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bunun sonucunda çalışmanın bilimsel yayıncılık faaliyetlerini kalite süreçlerine uygun bir şekilde yürütmeyi hedefleyen üniversitelere katkı sunması hedeflenmiştir.

YÖKAK değerlendirme ölçütleri gözden geçirildiğinde doğrudan üniversite bilimsel yayıncılığını içeren herhangi bir başlık ve ölçüte rastlamak mümkün değildir. Ancak ölçütlerin yer aldığı başlıklar değerlendirildiğinde birçok alt ölçütle ilişki düzeyleri farklı olsa da iribatlı oldukları görülmektedir. Durum bu şekilde iken şimdiye kadar tüm süreçleri mevzuat çerçevesinde yürütülen yayıncılık faaliyetlerinin kalite süreçlerindeki yerinin ve alt ölçüt temelli ilişki düzeylerinin ortaya konulması zarureti hâsıl olmuştur. Dolayısıyla bu çalışmada üniversite bilimsel yayıncılığı süreçlerinde mevcut kalite ölçütleri açısından nasıl bir süreç takip edilmesi gerektiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çünkü bu konuda herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu haliyle çalışmanın orijinal bir çalışma olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmada gerek üniversite bilimsel yayıncılığı gerek kalite ve akreditasyon süreçlerine ait bilgi ve veriler toplanırken doküman incelemesi yapılmıştır.¹ Bilimsel yayıncılıkla ilgili kanun, yönetmelik ve yönerge gibi mevzuat incelenmiş, ayrıca bu konuda yapılmış olan anket çalışması verileri de yeri geldiğinde kullanılmıştır. Diğer taraftan kalite ile ilgili olarak ise Türkiye'deki yükseköğretimdeki kalite ve akreditasyon çalışmalarından sorumlu tek kurum olan YÖKAK'ın Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik), El kitabı, YÖKAK mevzuatı ve İlahiyat Akreditasyon Ajansı (IAA) tarafından dereceli değerlendirme anahtarı üzerine yapılan uygulama videolarından da yararlanılmıştır. Diğer taraftan YÖKAK'ın bilgi paylaşım portalından istifade edilmiş, yeri geldiğinde konu ile ilgili akademik yazılardan da faydalanılmıştır.

1. Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık

1.1. Yasal Altyapı

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığın yasal alt yapısı, 1984 yılında yayımlanan Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY) ile Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik ile belirlenmiştir. Üniversiteler Yayın Yönetmeliği ile üniversiteler ve onlara bağlı birimlerde yapılacak olan ders kitabı, yardımcı ders kitabı ve teksir şeklindeki yayınlar ile ilgili hükümler düzenlemiştir. Bu çerçevede sorumluluklar biri rektör yardımcısı diğerleri üniversite yönetim kurulunun kendi içerisinde seçtiği iki üye ile toplam üç üyeden oluşan yayın komisyonuna verilmiştir. Yayın komisyonuna bir başka maddede yayınları bilimsel açıdan inceleme, eserin maliyetini ve telif hakkını hesaplama, basılma sırası, baskı adedi, satış fiyatlarını belirleme konusunda görevler verilmiştir.² Yine aynı yönetmelikte eserlerin maliyet hesabı, telif hakkı hesaplaması, kitapların satış bedelleri, elde edilecek hasılatın durumu ve derleme ile ilgili sürecin diğer hususları belirlenmiştir.³ Üniversiteler Yayın Yönetmeliğinin kapsamı ders aracı niteliğindeki kitap, teksir ve yardımcı kitaplar olduğu için bu kapsam dışında kalan yayınlarla ilgili olarak 1984 yılında Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları

¹ Bilgen Kırak, "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi", *Sirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15 (2020), 174.

² Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY), *Resmî Gazete* 18301 (3 Şubat 1984), md. 2-3.

³ İlgili konular için bakınız. ÜYY, md. 4-17.

Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik yayımlanmıştır. Bu yönetmelikle üniversitelerde üniversite ve fakülte dergiciliği, üniversite bülteni, bilimsel araştırma ve inceleme sonuçları ve doktora tezlerinin yayımı ve basımı, telif hakkı ile ilgili hususlar tanımlanmıştır. Buna göre dergi esasları ele alınmış, orijinal makaleler, tarama yazısı ve kısa bildirimlerin ne olduğu ile ilgili tanımlamalar yapılmış ve yayımlanabilecek çevirilerin özellikleri tespit edilmiştir.⁴

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılıkla doğrudan ilgili bu iki yönetmeliğin dışında üniversite bilimsel yayıncılığı ile ilgili diğer bazı mevzuat da bulunmaktadır. Üniversiteler gelir tahsis edilen, bu gelirleri harcama yetkisi verilen özel bütçeye sahip kurumlardır.⁵ Yayıncılık, mali konularda yönetimi gerektirdiğinden bu yönüyle Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile ilişkilidir. Yine Üniversiteler Yönetmeliğinde bünyesinde döner sermaye bulunan üniversite ve bağlı birimlerin basım ve yayından hasılat elde edilmesi ile alakalı olarak döner sermaye işletmeleri yetkilendirilmiştir. Bu boyutuyla konu Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği⁶ ve Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik⁷ ile de alakalıdır. Diğer taraftan bilimsel yayınların sahiplerinin ve yayıncı konumundaki üniversitelerin manevi ve mali haklarının tespiti, koruması, bunlardan yararlanmanın şartlarının düzenlenmesi, belirlenen usullere aykırı davranışların yaptırımlarının belirlenmesi ise Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile sağlanmaktadır.⁸ Aynı zamanda bilimsel eserlerin basımı ve yayımı ile ilgili hususlar ise Basın Kanunu ile belirlenmiştir.⁹ Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık faaliyetleri yayın komisyonunun sorumluluğuna verilmekle birlikte, komisyonun yayınların pazarlanması, satışı, gelirlerin yönetilmesi vb. hususlarda diğer idari birimlerle yakın ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Bu sebeple bu idari yapıların görev ve sorumlulukları ise Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile belirlenmiştir.¹⁰

1.2. Mevcut Durum

1984 yılından itibaren ilgili mevzuat çerçevesinde çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. Üniversite bilimsel yayıncılığı ve mevcut uygulamalar, 25-27 Aralık 2021 tarihleri arasında çevrimiçi olarak "Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı: Mevcut Durum-Sorunlar-İhtiyaçlar-Çözüm Önerileri-Örnek Uygulamalar" temalı 4. Türkiye Editörler Çalıştayında ele alınmıştır. Çalıştay öncesi koordinatörler tarafından üniversitelere "Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi" uygulanmıştır. Dolayısıyla anket sonunda mevcut durumun ortaya konulması, değerlendirme için gerekli verilerin elde edilmesi hedeflenmiştir. Çalıştay web sitesinde kamuoyuyla paylaşılan ankette üniversite bilimsel yayıncılığı ile ilgili konuları içeren 52 maddeden oluşmuştur.

Anket sorularına Türkiye'deki 207 üniversiteden 43'ü devlet, 20'si vakıf olmak üzere toplam 63 üniversite tarafından cevap verilmiştir. Buna göre ankete katılan üniversitelerin % 63'ü (Evet: 39; Hayır: 24) kendilerine ait bir yayınevini olduğunu belirtmiş, yine bunların da % 68'inin (Evet: 43; Hayır: 20) "... Üniversitesi Yayınları" marka adı ile yayın yaptığı görülmüştür. Yayınevi sahibi olduğunu ifade eden üniversitelere yayınevine ait web adresi olup olmadığı sorulmuş bu soruya 35 üniversite tarafından cevap verilmiştir. 30 üniversite web adresini girmiş olmakla birlikte sadece yayınevi adresi belirtmiştir. Diğer web

⁴ bk. Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik (TYDKDYİ), *Resmî Gazete* 18553 (22 Ekim 1984), md. 1-11.

⁵ Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK), *Resmî Gazete* 25326 (24 Aralık 2003), Kanun No. 5018, md. 12.

⁶ Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DŞİBMY), *Resmî Gazete* 26509 (1 Mayıs 2007), md. 1; 240/4.

⁷ bk. Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik (YKDSKİY), *Resmî Gazete* 31159 (18 Haziran 2020), md. 1-19.

⁸ bk. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FESEK), *Resmî Gazete* 7981 (13 Aralık 1951), Kanun No. 5846.

⁹ bk. Basın Kanunu, *Resmî Gazete* 25504 (26 Haziran 2004), Kanun No. 5187.

¹⁰ bk. Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (YÜKİTHKK), *Resmî Gazete* 18228 (21 Kasım 1983), Kanun No. 124.

sitesi adresi bilgilerinin bir kısmının yaynevi adresi olmadığı, kütüphane veya üniversitenin diğer birimlerine ait olduğu görülmektedir.

Ankete katılanların % 35'i (Evet: 22; Hayır: 27; Bilmiyorum: 14) üniversite yaynevi markasının tescil edildiğini belirtmiş, %22'lik kısmı ise bu konuda bilgisinin olmadığını ifade etmiştir. Yine anket sonuçlarına bakıldığında üniversitelerin % 81'inin (Evet: 51; Hayır: 12) yayın yönergesinin; % 48'inin (Evet: 30; Hayır: 33) ise akademik dergiler yayın yönergesinin bulunduğu görülmektedir. Üniversitelerin % 67'si (Evet: 42; Hayır: 21) açık erişim yönergesinin bulunduğunu belirtmiş, % 37'si (Evet: 23; Hayır: 40) ise üniversite yaynevinin yayın ilkelerinin web sitesinde yer aldığı ifade etmiştir. Üniversite yaynevinin etik ilkelerinin web sitesinde yer aldığı belirtenlerin oranı ise % 30 (Evet: 19; Hayır: 44) olarak gerçekleşmiştir. Üniversite yaynevinin yayın inceleme politikalarının web sitesinde ilanı ile ilgili olarak üniversiteler % 67 oranında (Evet: 21; Hayır: 42) hayır cevabını vermiştir. Yayınladıkları akademik kitaplar konusunda hakem sürecini işletiyoruz diyenlerin oranı % 76 (Evet: 48; Hayır: 15) olarak görülürken, bilimsel kitap yayıncılığında elektronik sistem kullanıldığını ifade edenlerin oranı ise % 51 (Evet: 32; Hayır: 31) olarak gerçekleşmiştir. Yayın komisyonu bulunan üniversitelerin oranı % 83 (Evet: 52; Hayır: 11), Basın kanununa göre üniversite yayınlarını temsil eden bir sorumlu yazı işleri müdürünün var olduğunu ifade edenlerin oranı ise %30 (Evet: 19; Hayır: 27; Bilmiyorum: 17) olarak görülmektedir. Üniversite ve alt birimlerinde kurulan bir vakıf üzerinden yayıncılık faaliyetlerini yürüttüğünü beyan edenlerin oranı % 10 (Evet: 6; Hayır: 57); üniversite ve alt birimlerinde kitap yayımı yapıldığını belirtenlerin oranı ise % 51 (Evet: 32; Hayır: 21; Bilmiyorum: 10) olarak görülmektedir. Üniversitelerin % 59'u (Evet: 37; Hayır: 26) basılı akademik dergi, % 81'i (Evet: 52; Hayır: 12) elektronik akademik dergi yayımladığını ifade etmiştir. Üniversite alt birimlerinin (Fakülteler, enstitüler, araştırma merkezleri vb.) dergi yayımlama oranı % 78 (Evet: 49; Hayır: 14); Basımına sahip olduğunu ifade eden üniversite oranı % 30 (Evet: 19; Hayır: 44) olarak görülmektedir. Üniversite yayınlarını basılı kitap formatında satanların oranı % 48 (Evet: 30; Hayır: 33), elektronik formatta satıldığını belirtenlerin oranı ise % 5 (Evet: 3; Hayır: 38; Henüz değil: 22), ulusal e-ticaret sitelerinden satış yapıldığı belirtenlerin oranı da % 21 (Evet: 13; Hayır: 50) olarak gerçekleşmiştir. Üniversite yayınlarının bütçe yönetimini yapanlar % 51 (Evet: 32; Hayır: 31) olarak görülmektedir. Yayınladıkları kitaplara telif ücreti ödemesi yapanlar % 41 (Evet: 26; Hayır: 37); bu basılı ve elektronik kitapları web sitelerinde liste halinde yayımlayanların oranı %54 (Evet: 34; Hayır: 29)'tür. Yaynevinin uluslararası özelliğinin olup olmadığına yönelik soruya evet cevabı verenlerin oranı % 24 (Evet: 15; Hayır: 48) olup, üniversite yayını kitapların tamamına veya bir kısmına açık erişimle ulaşıp ulaşılamadığı konusunda evet cevabı verenlerin oranı % 41 (Evet: 26; Hayır: 19; Kısmen: 18)'dir. Üniversitelerin %30'u (Evet: 19; Hayır: 44) yayınlarının listelendiği web sitesinde kitap Türkçe özetlerinin; %17'si (Evet: 11; Hayır: 52) ise İngilizce özetlerinin bulunduğunu ifade etmiştir. Yayımlanan kitapların jenerik sayfalarında "Kütüphane Bilgi Kartı/CIP Cataloging in Publication" yer aldığı ifade edenlerin oranı %22 (Evet: 14; Hayır: 49); basılı kitaplar nüshalarını yayın sonrası yurt dışındaki belirli üniversite kütüphanelerine koleksiyonlarına eklemek üzere gönderdiğini belirtenlerin oranı ise %13 (Evet: 8; Hayır: 55) olarak görülmektedir.¹¹

2. Kalite Süreçleri ve Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık

2.1. Üniversitelerde Kalite Süreçlerinin Yönetimi

21. yüzyılın başından itibaren Türkiye'deki üniversitelerin sayısındaki hızlı artış yükseköğretimde kalite konusunun daha fazla gündeme getirmiştir. Yükseköğretim Kanununa yapılan ek madde 35 ilavesiyle birlikte yükseköğretim kurumlarındaki kalite güvence sistemi yani eğitim-öğretim, araştırma faaliyetleri, idari hizmetlerin kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri gibi hususların esasları tespit edilmiş, bu faaliyetleri yürütmek üzere Yükseköğretim Kalite Kurulunun (YÖKAK) yapılanmasında düzenleme yapılmıştır.¹² Ek Madde

¹¹ 4. Türkiye Editörler Çalıştayı Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi* (2021).

¹² Yükseköğretim Kanunu (YK), *Resmî Gazete* 17506 (6 Kasım 1981), Kanun No. 2547, md. 35.

35 hükümleri kapsamında; YÖKAK'ın çalışma usul ve esasları, yükseköğretim kurumlarında kalite güvence sisteminin tesis edilmesi, değerlendirme süreçleri (iç-dış), üniversitelerdeki kalite komisyonları, kaliteye yönelik değerlendirme tescil belgelerinin alınması, YÖKAK'ın yapılanmasını içeren konular Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği ile belirlenmiştir.¹³ Bu çerçevede yükseköğretim kurumlarındaki iç ve dış değerlendirme, kurumsal akreditasyon, program akreditasyonu yapan kuruluşların tescil edilmesi gibi kalite süreçlerinin yönetimine dair değerlendirmeler YÖKAK tarafından yapılmaktadır. YÖKAK değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerinde iyileştirme çalışmaları kapsamında dereceli değerlendirme anahtarını (Rubrik) kullanmaya başlamış ve bu anahtar belirli aralıklarla güncellemeye tabi tutmuştur. Kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, yönetim sistemi başlıklarından oluşan Rubrik'te 22 ölçüt, bu ölçütlerin altında da 58 alt ölçüt bulunmaktadır.¹⁴ Alt ölçütlerin uygunluk düzeyleri esas alınarak güçlü zayıf yönler tespit edilmekte, akreditasyon kararları verilmektedir. YÖKAK 2021 ve 2022 yıllarında Rubrik'te iyileştirmeler yaparak kendi iç kalite süreçlerini işletmiş, PUKÖ'nün önem alma basamağı çerçevesinde süreçlerini güncellemiştir. Çalışmanın konusu üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığın kalite süreçlerindeki yeri olduğu için içerik, 2020 tarihli Rubrik Dereceli Değerlendirme Anahtarındaki alt ölçütler çerçevesinde ele alınacaktır.

2.2. Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık ve Kalite

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık ile ilgili mevzuat çerçevesinde ders aracı olarak kullanılan kitap, yardımcı kitap, teksir, üniversite ve fakülte dergisi, bülten, doktora tezleri gibi yayınlar üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında değerlendirilmektedir. Bununla birlikte ilgili mevzuatın yayımından bugüne kadar ortaya çıkan gelişmeler kapsamında bilimsel yayıncılıkta yeni yayın türleri ile açık bilim, elektronik yayıncılık gibi yeni bazı yayıncılık formatları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte yönetim, personel, kaynak, kamuoyuyla paylaşma gibi yönetsel boyutunun yanında üniversitelerde bilimsel yayınları üreten akademik personelin durumu da önem arz etmektedir. Bu ve diğer boyutlarıyla üniversite bilimsel yayıncılığı, üniversitelerin yönetim, kalite güvence, eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı süreçleriyle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkilidir.

Bir önceki başlıkta ifade edildiği üzere üniversitelerdeki kalite değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinin değerlendirmesi YÖKAK tarafından yürütülmektedir. YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtar (Rubrik)'te belirlenen başlık, ölçüt ve alt ölçütler çerçevesinde yükseköğretim kurumlarından kalite süreçlerini yürütmeleri beklenmekte, belirli aralıklarla yükseköğretim kurumları dış değerlendirmeye tabi tutulmakta, talepte bulunanlar ise akreditasyon süreçlerine alınmaktadır. Dolayısıyla üniversiteler ve alt birimleri tüm kalite faaliyetlerini yükseköğretim kurumu vasfıyla YÖKAK'ın belirlediği ölçütler çerçevesinde yürütmekle mükelleftir. Buna göre üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin de yükseköğretim kurumu faaliyeti olduğu dikkate alındığında YÖKAK'ın tespit ettiği ölçütler çerçevesinde bilimsel yayıncılığın yürütülmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu durumda Rubrikteki alt ölçütlerin bilimsel yayıncılık ve bu yayıncılık faaliyetlerinin paydaşlarıyla olan ilişkisi, burada sorumlulara düşen görevler, süreçlerin yönetimi konusu gündeme gelmektedir. Yani kalite süreçlerinde bilimsel yayıncılık hangi ölçütlerle ilişkilidir? Bu ilişkinin düzeyi nedir? Süreçler nasıl yönetilmelidir? soruları cevaplandırılmalıdır. Bu noktada kalite süreçlerinde bilimsel yayıncılığın yeri Rubrik kapsamında değerlendirildiğinde bu soruların cevabını bulacağı düşünülmektedir. Daha önce ifade edildiği üzere bilimsel yayıncılığın başvuru, yayın, derleme, dağıtım gibi idari süreçleri ile akademik süreçleri bulunmaktadır. Üniversite yayıncılığının kalite güvence ve yönetim sistemi içerisinde değerlendirilmesi gereken boyutları bulunmakla birlikte eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı ile ilişkili yönü de bulunmaktadır.

¹³ bk. Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği (YKG-YKY) 30604 (23 Kasım 2018).

¹⁴ bk. Dereceli Değerlendirme Anahtar (Rubrik Değerlendirme Formu), Yükseköğretim Kalite Kurulu (2020).

2.2.1. Üniversite Bilimsel Yayıncılığının Eğitim-Öğretimdeki Yeri

Üniversite bilimsel yayıncılığının YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarının (Rubrik) eğitim öğretim başlığının bazı alt ölçütleri ile ilişkisi bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında öğretim elemanları ölçütünün atama, yükseltme ve ders görevlendirme kriterleri alt ölçütünde üniversitelerden öğretim elemanlarının atama, görevlendirme ve yükseltme kriterlerini ve süreçlerini tespit ederek, kamuoyuyla paylaşmaları beklenmektedir.¹⁵ Dolayısıyla üniversite bilimsel yayıncılığının hem yayıncılık hem de içerik anlamında gelişmesi açısından atama ile ilgili kriterlerin arasında yayıncılık faaliyetlerinin de alması önem arz etmektedir. Bu çerçevede öğretim elemanlarının üniversite yayınevinde yayımlanan ders aracı niteliğindeki kitap, yardımcı ders kitabı, tezler, bülten vb. yayınlar ile üniversite ve alt birimleri tarafından yayımlanan dergilerdeki yayımlanan bilimsel yazıları ile araştırma sonuçları kriter puan tablosunda ayrıca yer alabilir. Dolayısıyla daha sonra ifade edileceği üzere üniversite akademik yayıncılık sürecinin kalite ilkelerine uygun şekilde yürütülmesini gerektirecek, aynı zamanda kurum öğretim elemanlarının bilimsel çalışmalarını kendi üniversiteleri veya kalite konusunda daha ileri seviyede olan başka bir üniversite yayımları arasında yayımlama konusunda teşvik edici bir unsur olacağı düşünülmektedir.

Eğitim öğretim hizmeti verirken araç ve gereç olarak öğrenme kaynakları ana unsurlar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla Rubrik'in eğitim öğretim başlığının öğrenme kaynakları ölçütünün öğrenme kaynakları alt ölçütü de üniversite bilimsel yayıncılığını ilgilendirmektedir.¹⁶ Bu alt ölçüt kapsamında üniversitenin eğitim öğretim uygulamalarını devam ettirebilmesi için nitelik ve nicelik olarak uygun sınıf, laboratuvar, kütüphane, stüdyo gibi yapılar, basılı kitap ve dergiler, e-kitap ve e-dergiler, insan kaynakları, öğrenme desteği vb. öğrenme kaynağını sağlamaları ve bununla ilgili süreçleri yönetmeleri beklenmektedir.¹⁷ Üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında basımı ve yayımı yapılan kitap, yardımcı ders kitabı, akademik dergiler, bültenler, tezler, aynı zamanda araştırma sonuçları, makaleler vb. akademik çalışmalar öğrenme sürecini destekleyici kaynaklar olarak zikredilebilir. Dolayısıyla üniversite bilimsel yayıncılığı kalitenin bu alt başlığını doğrudan destekleyen bir faaliyet olarak görülmektedir. Bu sebeple üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında yer alan ve öğrenme kaynağı olarak kullanılan yayın türlerine mali kaynak ayrılması, mali kaynakların izlenmesi ve öğrenci, akademik personel ve diğer paydaşlarla değerlendirmesi yapılarak gereken önlemlerin alınması bu alt ölçütün gereği olarak değerlendirilmektedir.

Yükseköğrenimin öğrenci paydaşlarının arasında engelli öğrenciler de bulunmaktadır. Yükseköğrenim gören engelli öğrencilerin öğrenim hayatlarını kolaylaştırabilmek için gerekli akademik ortamın hazırlanmasını ve eğitim-öğretim süreçlerine tam katılımlarını sağlamak amacıyla Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği çıkarılmış¹⁸ ve gerekli birimler ve görevleri tanımlanmıştır. Diğer taraftan Rubrikteki engelsiz üniversite alt ölçütü de bu tür özellikleri olan öğrencilere yönelik yürütülen faaliyetlerin değerlendirilmesi ve buna ait süreçlerin yönetilmesini güvence altına almaktadır.¹⁹ Bu çerçevede ilgili yönetmelik hükümlerinde engelli öğrencilere yönelik öğrenme materyallerinin hazırlanması ve sağlanması ile ilgili hükümler bulunmaktadır.²⁰ Dolayısıyla üniversiteler, bünyelerinde eğitim alan engelli öğrenciler için engelleri ortadan kaldıracı tedbirleri almakla yükümlüdürler. Engelsiz üniversite alt ölçütü kapsamında üniversiteler ders aracı olarak kullanılan, üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında basımı yapılan

¹⁵ Rubrik, Alt ölçüt B.4.1.

¹⁶ Rubrik, Alt ölçüt B.5.1.

¹⁷ Yüksel Kavak, "Öğrenme Kaynakları, Erişilebilirlik ve Destekler", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 4 Ocak 2022); Rifat Türkel, "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Eğitim ve Öğretim", İlahiyat Akademi (İAA) (Erişim 5 Ocak 2022).

¹⁸ Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği (YKEDKY), Resmî Gazete 27672 (14 Ağustos 2010), md. 1.

¹⁹ Rubrik, Alt ölçüt B.5.4.

²⁰ YKEDKY, md. 12/b-e.

veya elektronik olarak sunulan kaynaklara ulaşmayı sağlayan tedbirleri almalı, belirli periyodlarla bu öğrencilerin görüşlerini alarak gerekli iyileştirmeleri yapmalıdır. Çünkü yapılan araştırmalarda örnek olarak görme engelli öğrencilerin uygun öğrenme ortamlarının ve kaynaklarının oluşturulmadığı durumlarda Matematik, Sembolik Mantık ve Osmanlı Türkçesi gibi bazı derslerden başarılı olma zorlandıkları ifade edilmiştir.²¹ Dolayısıyla bilimsel yayıncılık bu alt ölçütten doğrudan etkilenmektedir.

2.2.2. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Araştırma Geliştirmedeki Yeri

YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarının (Rubrik) üçüncü başlığı Araştırma-Geliştirmedir. Bu başlık altında üniversitelerin araştırma ve geliştirme süreçlerini bazı alt ölçütler bazında yönetmesi, stratejik plan çerçevesinde belirlenen akademik öncelikleriyle uyumlu, değer üretebilen ve toplumsal faydaya dönüştürülebilir araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürütmesi beklenmektedir. Üniversite bilimsel yayıncılığının gerek yayın türleri gerek yayın sonuçları itibarıyla bu başlık altında birçok alt ölçütte doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili olduğu görülmektedir. Çünkü bilimsel yayıncılık aynı zamanda araştırma sonuçlarının kamuoyu ile paylaşıldığı platformlardır.

Rubrikte araştırma ve geliştirme ile ilgili olarak ilk önce üniversitenin araştırma politikası, hedefleri ve stratejisinin bulunmasını istemektedir.²² Burada araştırma uygulamalarında kurumun takip edeceği ilkeler ve esaslar belirlenmeli, öncelikli araştırma alanları ile araştırma kaynaklarını yönetme tercihleri belirtilmelidir. Araştırma politikası ise kurumun araştırmadaki önceliklerini ve tercihini, öğretim elemanları ile ilgili uygulamalarını, araştırma kaynakları ile bunların alt yapısının yönetilmesini, eğitim öğretim ve topluma katkısını, sorumlu birimlerin tespiti ve diğer birimlerle olan ilişkisini, araştırma çıktı ve sonuçlarını izleme, yayma ve yaygınlaştırma metodlarını belirler. Bu alt ölçüt kapsamında üniversite bilimsel yayıncılığı araştırma çıktı ve sonuçlarının yaygınlaştırıldığı bir araç olarak tanımlanabilir. Bunun sonucunda üniversite bilimsel yayıncılığı ile alakalı politika, hedef ve stratejilerin belirlenmesi, yıllık periyotlar halinde bu hedeflere ulaşılma düzeylerinin izlenmesi ve paydaş değerlendirmelerinin yapılması bilimsel yayıncılığın kalitesi anlamında önem arz etmektedir.²³ Ancak yapılan bir ankette yayınevi yayın ilkelerini web sitesinde ilan eden üniversite oranının %37; yayınevinin yayın inceleme politikalarının web sitesinde ilan edenlerin oranının ise %67 olarak görülmesi alt ölçütün katkısı açısından önemlidir.²⁴

Kalite ve akreditasyon ölçütlerinde üniversitelerin araştırma-geliştirme süreçlerinin yönetim ve organizasyonel yapısını planlaması,²⁵ bu yapının süreç içerisindeki yerinin tespiti, motivasyon ve yönlendirmeye yönelik planlamaları yapması, sorumluları belirlemesi ve görev tanımlarını yapması beklenmektedir. Araştırma sürecinin bir parçası olan bilimsel yayıncılığın yönetim ve organizasyonel yapısının belirlenmesi, editör, araştırmacı, yayınevi müdürü gibi süreçte sorumlulukları bulunanların görev tanımlarının yapılması istenilmektedir. Yayın komisyonu bulunan üniversitelerin oranının %83, yazı işleri müdürünün tayin edildiği üniversite oranının %30 gibi düşük bir seviyede olması,²⁶ kalite süreçlerinin üniversite bilimsel yayıncılığı için ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir.

Rubrik'in araştırma ve geliştirme başlığının diğer bir alt ölçütünde ise araştırmaların yerel, bölgesel ve ulusal ihtiyaç ve taleplerle ilişkisinin kurulması, bunun stratejik politika ve hedeflere yansıtılması, bu çerçevede planlamaların ve uygulamaların yapılması, uygulamalardan elde edilen sonuçların değerlendirilmesi

²¹ Muhammet Recep Okur-Muhammed Demir, "Görme Engelli Öğrenenlerin Eğitim Yaşantısında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi, Acık ve Uzaktan Öğrenme Alanı İçin Çözüm Yolları Geliştirilmesi", *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAD)* 5/2 (2019), 57.

²² Rubrik, Alt ölçüt C.1.1.

²³ Tuba Canvar Kahveci, "Araştırma Politikası", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 4 Ocak 2022)*.

²⁴ 4. Türkiye Editörler Çalıştay Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, md. 11, 13.

²⁵ Rubrik, Alt ölçüt C.1.2.

²⁶ 4. Türkiye Editörler Çalıştay Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, md. 17, 18.

beklenmektedir.²⁷ Yani kurumun yerel paydaşlarının da görüşlerini ve beklentilerini alarak ilk önce yerel ve yerel halk ile ilgili araştırmalara öncelik vermesi, sistemin kararlı hale getirilmesi, akademik kadronun sayı ve niteliğinin artması, maddi imkânların gelişmesine bağlı olarak sırasıyla bölgesel ve ulusal araştırmaların da faaliyet kapsamına alınması, yerelden başlayarak ulusala doğru araştırma alanlarının tespiti ve bu alanda araştırmaların yönetilmesi beklenmektedir. Diğer taraftan elde edilen araştırmaların yayımlanması ve kamuoyuyla paylaşılması konusu gündeme gelmektedir. Tam bu noktada üniversitelerin bilimsel yayıncılık faaliyetleri önemli bir mekanizma görevi görmektedir. Buna göre üniversitenin kalite süreçlerinin destekleyici bir mekanizması olan bilimsel yayıncılık politika ve ilkelerini kendi misyon, vizyon, politika ve hedeflerini de dikkate alarak yerel, bölgesel ve ulusal ihtiyaç ve taleplere yönelik çalışmalar ile ilişkilendirmesi beklenmektedir. Bu noktada yayın türlerine göre yerel çalışmalara öncelik veren yazılarıyla bölgesel ve ulusal olan çalışmaların yayımı için belirli oranlar belirlenebilir. Yine kitap, tez ve araştırma sonuçlarını yayımlama sürecinde yerle yönelik çalışmalardan başlayarak önceliklendirme yapılabilir. Bu durumun hem akademik kadronun yerel ve bölgesel çalışmalara yönelimlerine katkı sağlayacağı, hem yerel paydaşların ihtiyaç ve taleplerine yönelik çalışmaları artıracacağı söylenebilir.

Araştırma ve geliştirme söz konusu olunca kaynakların yönetimi konusu da gündeme gelmektedir. Kalite süreci Rubrikin araştırma ve geliştirme başlığı, araştırma kaynakları ölçütündeki alt ölçütler çerçevesinde yönetilmektedir. Buna göre üniversitelerin araştırma ve geliştirme için uygun araştırma ve uygulama merkezlerinde bulunan araştırma ekipman ve donanımı, merkez ve birim araştırma laboratuvarları ile kütüphane ve veritabanları gibi teknik ve fiziki altyapı kaynakları ile kurum içi ve dışı mali kaynakları temin etme planlamalarının ve bu planlamalara uygun faaliyetlerinin olması, yıllık periyotlarda kaynak sağlama faaliyetleri ile kaynakların yeterlilik durumlarının izlenerek sonuçların akademik kadro vs. paydaşlarla değerlendirilmesi, kaynak çeşitlendirmesi ve temini için gerekli tedbirlerin alınması beklenmektedir.²⁸ Dolayısıyla PUKÖ çevrimleri bu alt ölçütte de işletilmelidir. Yine bu çerçevede kurum, kaynağı kullanacak olan araştırmacıları ve akademik kadroyu kaynağa yönlendirmeli, sadece yönlendirme ile yetinmeyip kaynağa ulaşma yollarını da gösterici faaliyetler yapmalıdır. Diğer taraftan birçok birimi bünyesinde barındıran üniversitelerin araştırma kaynaklarının dağılımında da birimler arası dengeyi gözetmesi kurumdan beklenir.

Aynı şekilde mali kaynakların yönetimi üç alt ölçütle sağlanmaktadır. Buna göre kurumun araştırma için iç mali kaynakları ile Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) kaynakları yönetilmeli, BAP yönergesi araştırma politikalarıyla uyumlu olmalıdır.²⁹ Bunun yanında üniversite dışı kaynaklar da yönetilmelidir. Bu alt ölçüte göre kurumun araştırma ve geliştirme faaliyetlerini kurumsal amaçlarla uyumlu olarak sürdürürebilmek için üniversite dışı kaynakların kullanımına yönelik yöntem ve destek planları oluşturması, bu planlara uygun uygulamalar yapılması, bunların tüm alanları kapsamaması, bu kaynakların kullanımına ve uygulamalara yönelik sonuçları izleyerek değerlendirme yapması ve önlem alması beklenmektedir.³⁰ İç ve dış mali kaynakların da dağılımında birimler arası denge gözetilmeli, kaynaklara ulaşma yolları gösterilmelidir. Üniversite dışı kaynaklar genellikle proje destekleri, bağış, sponsorluk gibi türlerden oluşmaktadır. Bu kaynaklar bazen Bakanlıklar, YÖK, TÜBİTAK, Kalkınma Ajansı ve Kalkınma İdareleri gibi kamu kurumları tarafından verilirken bazen özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından da sağlanmaktadır. Yine AB projeleri gibi uluslararası kuruluşlarca sağlanan kaynaklar araştırma ve geliştirmeye yönelik önemli bir katkı unsurudur.³¹ Diğer taraftan araştırma bütçesi varsa bu bütçenin yıllara göre performansının izlenmesine yönelik planlamalar ile tanımlı

²⁷ Rubrik, Alt ölçüt C.1.3.

²⁸ Rubrik, Alt ölçüt C.2.1.

²⁹ Rubrik, Alt ölçüt C.2.2.

³⁰ Rubrik, Alt ölçüt C.2.3.

³¹ İlker Murat Ar, "Araştırma Kaynakları", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 5 Ocak 2022).

süreçler, bu doğrultuda yapılmış uygulamalar, izlemeler ve değerlendirilmeler bulunmalı, değerlendirme sonuçları bütçe dağılımı gibi karar alma süreçlerinde kullanılmalıdır.³²

Üniversite araştırma ve geliştirme faaliyetleri arasında yer alan üniversite bilimsel yayıncılığının da bu kapsamda değerlendirilerek fiziki, teknik ve mali kaynaklarının araştırma geliştirme kapsamında yönetilmesi beklenir. Buna göre bilimsel yayıncılığa yönelik kaynak yönetim planları ve bu planlara uygun uygulamalar yapılmalı, yıllara göre uygulamalar izlenmeli, paydaşlarla birlikte değerlendirmesi yapılarak kaynak çeşitliliğini sağlayacak, memnuniyeti artıracak önlemler alınmalıdır. Bu da üniversitelerde bilimsel yayıncılığının bütçesinin oluşturulması ve yönetilmesi anlamına gelmektedir. Daha önce sunulmuş olan anket verilerine göre bilimsel yayıncılık bütçe yönetimini hazırlayan üniversitelerin oranı %51 olarak görülmektedir. Bu sonuç süreçlerin yönetilmesinin önemine işaret etmektedir. Bu kapsamda bütçe havuzunda BAP gibi üniversite içi kaynaklarla, kamu kurumları, dernekler, şirketler, vakıflar vs. yollarla bilimsel yayıncılık bütçesine kaynak sağlanabilir. AB projeleri kapsamında bütçe havuzundaki çeşitlilik artırılabilir. Yine bununla birlikte bu alt ölçüt çerçevesinde bilimsel araştırma sonuçlarının yayınlanmasının desteklenmesi yapılabilir. Üniversite yayıncılığına dair kaynaklara ulaşma yolları akademik kadro ve ilgililere gösterilmeli, burada da birimler arası denge gözetilmelidir. Ayrıca üniversite bilimsel yayıncılığının bütçesinin performansı da araştırma geliştirme bütçe performansı kapsamında izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Buna göre akademik kadro ve diğer paydaşlarla yayın bütçesinin yeterliliği ve performansı, bütçe hedeflerine ulaşabilme, yeterlilik ve memnuniyet gibi konuları da içeren değerlendirme toplantılarının akabinde ortaya çıkan sonuçlara göre iyileştirmeler yapılmalıdır.

Rubrik'in diğer bir alt ölçütünde üniversitelerin lisansüstü programlarının farklı düzeylerde de olsa araştırma politikası, hedef ve stratejileri ile uyumlu olması ve bu kapsamda yapılacak çalışmaların desteklemesine yönelik planlamaların yapılması beklenmektedir.³³ Bu çerçevede lisansüstü programlarda araştırma politikası, hedefi ve stratejileriyle uyumlu ve destekleyici konularla ilgili lisansüstü çalışma yapılması yönünde planlamaların ve plana bağlı uygulamaların yapılması beklenmektedir. Aynı zamanda plan dâhilinde uygulamaların izlemelerinin yapılması, bu programlarda yapılan çalışmaların araştırma politika, hedef ve stratejilerine uyum ve destek düzeylerinin izleme sonuçlarından tespit edilmesi, ardından ilgili paydaşların da görüşleri alınarak gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu noktada üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında lisansüstü çalışmalardan araştırma politikası, hedefleri ve stratejileriyle uyumlu olan ve destekleyen çalışmalar teşvik edici bir unsur olarak belirli oranda makale, ders kitabı vs. türlerle yayın kapsamına alınabilir.

Kalite, üniversitelerden öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik planların ve tanımlı süreçlerin bulunmasını, bu plan ve tanım süreçler kapsamında da uygulamaların yapılmasını ve düzenli olarak izlenmesini, paydaş değerlendirmeleri sonucu önlemler alınmasını beklemektedir.³⁴ Çünkü üniversitelerin araştırma yetkinliğinin ana kaynağı öğretim elemanlarıdır. Aynı zamanda öğretim elemanları araştırma hedeflerine ulaşmanın en önemli unsurlarından birisidir. Bu sebeple kurum araştırma stratejisi, hedefleri ve politikalarıyla uyumlu ve bu konuda katkısı olabilecek insan kaynağını oluşturma konusunda planlama ve uygulamalara sahip olmalıdır. Bu süreçlerin yönetilmesinde oluşturulmuş performans değerlendirme kriterleri çerçevesinde izlemeler yapmayı, akademik atama ve yükseltme konusunda kural ve süreçleri belirlemeyi, akademik personelin yetkinliklerini geliştirme eğitimleri düzenlemeyi dikkate almak gereklidir. Araştırma politika, strateji ve hedefleri ile öğretim üyeliğine atanma ve yükseltme süreci arasındaki tutarlı ilişki sağlanmalıdır.³⁵ Bu kapsamda üniversite yayıncılığı da öğretim

³² Rubrik, Alt ölçüt C.4.3.

³³ Rubrik, Alt ölçüt C.2.4.

³⁴ Rubrik, Alt ölçüt C.3.1.

³⁵ İlker Murat Ar, "Araştırma Yetkinliği", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 5 Ocak 2022); Halis Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", İlahiyat Akademi Tasarım Ajansı (İAA) (Erişim 4 Ocak 2022); Ahmet

elemanlarının araştırma yetkinliğini geliştirmeleri için alt yapı görevi görebilir. Araştırma ve geliştirmeye yönelik çalışmalara yayınlar arasında yer verilebilir. Yine araştırma ve geliştirme performansı ile araştırma yetkinliğini içeren yayını olan, yetkinliği hedeflenen düzeyde olan öğretim elemanlarının araştırmalarının üniversite yayınları arasında yayımlanmasına öncelik verilebilir. Bu durum araştırmacılar için teşvik edici bir unsur olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan öğretim elemanlarının yayın yeteneklerini geliştirmek ve üniversite yayınları arasında yayın yapabilmeleri için, akademik yazım, atıf sistemleri, citavi, zotero, mendeley gibi atıf programlarının kullanımı, üniversite yayın ilkeleri ve kuralları gibi konularda eğitimler verilebilir, ayrıca sertifika programları açılabilir. Öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini geliştiren uygulamalardan birisi de iş birlikleridir. Bu kapsamda üniversitenin gerek ulusal gerek uluslararası düzeyde işbirliklerini artırma, ortak program ve araştırma ağı ve birimlerine katılmaya yönelik planlanmalarının ve uygulamalarının olması ve elde edilen sonuçların içerisinde öğretim elemanlarının da bulunduğu paydaşlarla değerlendirilerek iyileştirmelerin yapılması Rubrikin diğer bir alt ölçütünde beklenen bir durumdur.³⁶ İşbirlikleri ve ortak araştırmaların kurum ile öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini artırmada önemli faydası olacağı değerlendirilmektedir.³⁷ Aynı durum üniversite yayıncılığı için de geçerlidir. Ulusal ve uluslararası düzeyde yayıncılık yapan diğer üniversitelerle kurulacak iş birlikleri çerçevesinde yapılan araştırmalar üniversite yayınları arasında yayımlanabilir. Bu durumun araştırmalar ve sonuçların yaygınlaşmasını, uluslararası özellik taşıması sebebiyle gerek araştırmaya gerek üniversite yayıncılığına önemli katkı sağlayacağı, öğretim elemanlarını araştırma ve yayıncılığa teşvik edeceği düşünülmektedir.

Araştırma ve Geliştirme başlığının diğer bir ölçütü araştırma performansıdır. Bu ölçütün alt ölçütü kapsamında üniversitede akademik kadronun araştırma performansının izleme ve değerlendirmesine yönelik planlamalar ile yönetmelik, yönerge, süreç tanımı, ölçme araçları, rehber, kılavuz, takdir tanıma sistemi, teşvik mekanizmaları vb. tanımlı süreçlerin olması; bu plan ve tanımlı süreçler doğrultusunda uygulamaların yapılması, uygulama sonuçlarının izlenmesi, elde edilen sonuçların paydaşlarla birlikte değerlendirilerek önlemlerin alınması beklenmektedir. Bu arada birimler arası dengenin gözetilmesi esastır.³⁸ Akademik kadronun araştırma performansı yanında kurumun tüm birimlerine yönelik araştırma performansı ile ilgili hususlar diğer alt ölçütte düzenlenmiştir. Buna göre kurumun tüm birimlerinde araştırma performansının izlenmesine ve değerlendirilmesine yönelik planlamaların bulunması, planlama çerçevesinde uygulamaların olması, elde edilen sonuçların paydaşlarla değerlendirilmesi beklenir. Değerlendirme sonuçları performans temelli takdir, tanıma vs. gibi konularla ilgili karar alma süreçlerinde kullanılmalıdır.³⁹ Üniversitenin performans izleme ve değerlendirmesinde gerek öğretim elemanlarının gerek üniversitenin araştırma performansının izlenmesine yönelik genel ve güncel bilgi sistemine sahip olması beklenir. Aynı zamanda birimler, enstitüler, merkezler, laboratuvar ve TTO gibi arayüz kuruluşlarının araştırma geliştirme süreç ve faaliyetlerine yönelik yıllık öz değerlendirme raporlarının hazırlanması, bu konuda performans göstergelerinin tespiti, belge, doküman, anket vb. paydaş geri bildirim mekanizmalarının belirlenmesi de önemlidir.⁴⁰

Bu noktada araştırma geliştirme süreçlerinin bir parçası olan üniversite bilimsel yayıncılığının da performansının izlenmesi, izleme sonuçlarının değerlendirilmesi, akademik personel, idari personel vs. ilgili paydaşlarla yapılan değerlendirmelerin ardında iyileştirmeye yönelik önlemlerin alınması gereklidir. Bu çerçevede etik ilkelere dikkat ederek öğretim elemanlarının araştırma performans göstergesi olarak kitap,

Türkan, "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitim- Araştırma ve Geliştirme", *İlahiyat Akademi* (İAA) (Erişim 5 Ocak 2022).

³⁶ Rubrik, Alt ölçüt 3.2.

³⁷ Ar, "Araştırma Yetkinliği".

³⁸ Rubrik, Alt ölçüt 4.1.

³⁹ Rubrik, Alt ölçüt 4.2.

⁴⁰ Aslıhan Nasır, "Araştırma Performansı", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022); Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması".

makale vs. çalışmalarının üniversite yayınlarındaki oranı ile ilgili yıllara göre dağılımı içeren istatistikî çalışma yapılabilir. Ayrıca atama ve yükseltme mevzuatında üniversite yayınları arasında çalışması bulunan öğretim elemanlarının çalışmaları puanlanarak teşvik ve ödüllendirme yapılabilir. Böylece akademik kadronun üniversite bilimsel yayıncılığına içerik olarak destelemesinin sağlanmış olacağı değerlendirilmektedir. Diğer taraftan sadece üniversite bilimsel yayıncılığına içerik desteği veren öğretim elemanlarına değil, yayın sürecinde editör, yayın kurulu üyesi, danışma kurulu üyesi, sayfa düzeni desteği, redaktör, hakem gibi görevleri olarak süreçte yer alan öğretim üyeleri için atama ve yükseltme yönergelerinde puanlama yapılabilir.

2.2.3. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Toplumsal Katkıdaki Yeri

Üniversitelerin temel görevleri arasında eğitim-öğretim, araştırma ve geliştirme ile birlikte toplumsal katkı da bulunmaktadır. Yükseköğretim Kanununun 5. maddesinde eğitim-öğretim plan ve programlarının ülke ve yöre ihtiyaçlarına göre hazırlanması ana ilkeler arasında zikredilmiştir.⁴¹ Diğer taraftan 2547 sayılı YÖK Kanununun 12. maddesinde toplumun ihtiyaçları ve kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun eğitim öğretim, bilimsel araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında sayılmıştır.⁴² Yine aynı maddede “Ülkenin bilimsel, kültürel, sosyal ve ekonomik yönlere ilerlemesini ve gelişmesini ilgilendiren sorunlarını, diğer kuruluşlarla işbirliği yaparak, kamu kuruluşlarına önerilerde bulunmak suretiyle öğretim ve araştırma konusu yapmak, sonuçlarını toplumun yararına sunmak ve kamu kuruluşlarına istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini ve önerilerini bildirmek”⁴³ de yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında zikredilmektedir. Görüldüğü üzere hem eğitim-öğretimin hem de araştırma ve geliştirmenin toplumsal faydaya yönelik olması üniversitelerin görevleri arasında sayılmaktadır. Bu sebeple YÖKAK değerlendirme ölçütleri içerisinde toplumsal katkıyı ayrı bir başlık olarak ele almış ve kalite süreçlerinde değerlendirme ölçütü olarak tanımlamıştır.

Buna göre üniversitelerin kendilerine ait toplumsal katkı politika, hedef ve stratejilerini belirlemesi, bunların toplumsal katkı ilkelerini, önceliklerini ve kaynaklarını ifade etmesi, bu politika, hedef ve stratejiler doğrultusunda uygulamaların yapılması, uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi ve gerekli önlemlerin alınması beklenmektedir.⁴⁴ Bu kapsamda toplumsal katkı politikası ile eğitim-öğretim ve araştırma politikalarının ilişkisinin kurulması, faaliyetlerin planlamasında yerel, bölgesel ve ulusal hedeflerin dikkate alınması ve bu yönde faaliyetlerin yapılması, toplumsal katkıya yönelik öncelikli alanların tespiti gereklidir.⁴⁵

Aynı şekilde diğer bir alt ölçütte üniversitenin toplumsal katkı süreçlerinin, yerel, bölgesel ve ulusal kalkınma hedefleri ile ilişkili ve diğer süreçlerle (eğitim- öğretim, ar-ge) bütünleşik olarak yönetimi ve organizasyonel yapılanmasına (süreçler ve görev tanımları vb.) yönelik planlar ve tüm birimleri kapsayan uygulamaların bulunması, sonuçların izlenmesi ve paydaş değerlendirmesi sonrası önlem alınması istenilmektedir. Buna göre organizasyon yapısı içerisinde görevliler tespit edilmeli, görevleri tanımlanmalıdır.⁴⁶ Bu durumda bu tür faaliyetlerde bulunmakla sorumlu olanların önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır. Toplumsal katkı varsa bu katkıya dair kaynakların da olması gereklidir. Bu konu Rubrikte ayrı bir alt ölçütte ele alınmıştır. Buna göre üniversitenin toplumsal katkı faaliyetlerini sürdürülebilmek için uygun nitelik ve nicelikte fiziki, teknik ve mali kaynakların oluşturulmasına yönelik planlar ve uygulamaların bulunması gerekmektedir. Yine bu uygulamaların sadece tek birimde değil tüm birimlerde gerçekleşmesi, kaynak dağılımında birimler arası dengenin gözetilmesi, kaynakların kullanımı ile ilgili izlemelerin gerçekleştirilmesi ve sonuçlarının

⁴¹ YK, md. 5/d.

⁴² YK, md. 12/a.

⁴³ YK, md. 12/e.

⁴⁴ Rubrik, Alt ölçüt D.1.1.

⁴⁵ Tuğba Yanpar Yelken, “Toplumsal Katkı Stratejisi ve Hedefleri”, YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portali (Erişim 6 Ocak 2022).

⁴⁶ Rubrik, Alt ölçüt D.1.2.

paydaşlarla değerlendirmesinin yapılması ve önlem alınması, ihtiyaç ve taleplere bağlı olarak kaynakların çeşitlendirilmesi beklenmektedir.⁴⁷ Aynı zamanda üniversitede bir süreç halinde toplumsal katkı performansının izlenmesi ve iyileştirilmesine yönelik planların olması, bu planlara uygun olarak uygulamaların yapılması ve elde edilen sonuçlar ışığında toplumsal katkı politika, strateji ve hedeflerinin ve bu hedeflerin gerçekleştirme keyfiyeti tespit edilmesi, paydaş değerlendirmeleriyle birlikte gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.⁴⁸

Toplumsal katkının yayın, hizmet, sportif, sanatsal ve kültürel etkinlikler gibi uygulamaları bulunmaktadır. YÖK Kanununun 12. maddesinin iki bendinde toplumun ihtiyaçlarına uygun yayın yapmak ile Türk toplumunun yaşam düzeyini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini söz, yazı ve diğer araçlarla yaymak yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında zikredilmiştir.⁴⁹ Bu noktada üniversite bilimsel yayıncılığının bir toplumsal katkı uygulaması olarak önemli bir işlev göreceği düşünülmektedir. Buna göre üniversite yayıncılığının politika ve yayın ilkeleri tespit edilirken bunların toplumsal katkı ile olan ilişkisi kurulmalı, katkının boyutu tespit edilmelidir. Aynı şekilde hedefler de belirlenmelidir. Aynı zamanda araştırma geliştirmede olduğu gibi bilimsel yayıncılığının toplumsal katkı boyutuyla da yerel, bölgesel ve ulusal düzeydeki uygulamalarla irtibatı kurulmalıdır. Bu kapsamda üniversite politika, hedef ve stratejilerinde toplumsal katkı öncelikleri tespit edilmelidir. Aynı şekilde bilimsel yayıncılık faaliyetleri de toplumsal katkının yerel, bölgesel ve ulusal boyutuyla ilişkilendirilebilir, yayınlar arasında bu ilişkiye bağlı olarak önceliklendirme yapılabilir.

Üniversite bilimsel yayıncılığının toplumsal katkı faaliyeti olarak kullanılabilmesi için toplumsal katkı yönetimi ile üniversite bilimsel yayıncılık yönetimi iletişim halinde olmalıdır. Üniversitenin toplumsal katkı politika, hedef ve stratejileri bilimsel yayıncılık yönetimi tarafından ancak bu şekilde bilenebilir ve faaliyete dönüştürülebilir.

İlke, politika ve hedeflerinde topluma katkı sunmaya yer veren üniversite bilimsel yayıncılığı, bilimsel yayıncılığın mali, fiziki ve insan kaynaklarını tespit ederken bu boyutunu da dikkate almalıdır. Ayrıca bilimsel yayıncılık faaliyetleri ile sürdürülen toplumsal katkı uygulamaları yıllara göre izlenmeli, paydaşlar ile yapılan değerlendirmelerin sonucunda gerekli önlemler alınmalıdır.

2.2.4. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Kalite Güvence Sistemindeki Yeri

Dereceli Değerlendirme Anahtarının birinci başlığı kalite güvencesi sistemi; yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim, araştırma ve toplumsal katkı faaliyetleri ile idari hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesi ve akreditasyon süreçlerini planlama ve uygulama esaslarının tümünü kapsar.⁵⁰ Bu çerçevede üniversitelerin misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedeflerini belirlemesi, bu amaç ve hedefler doğrultusunda uygulamalarını yapması, elde edilen sonuçları paydaşlarıyla birlikte değerlendirip önlemler alması beklenir.⁵¹ Yine bu başlık altında kalite güvencesi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi ile alakalı politikaların tespiti, bunların birbirleriyle ilişkisinin kurulması, bu politikaların planlama ve karar alma süreçlerinde kullanılması, politikaların izlenmesinin yapılarak önlemlerin alınması gereklidir.⁵² Ayrıca üniversitede kalite güvencesi sistemi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı, yönetim sistemini de içine alan hususlarda performansı izlemek üzere bazı göstergeler, anahtar performans göstergesi ve mekanizmaları oluşturmalıdır. Bu kapsamda bilgi yönetim sistemi içerisinde göstergeler izlenmeli, elde edilen bulgular değerlendirilerek önlemler alınmalıdır.⁵³

⁴⁷ Rubrik, Alt ölçüt D.2.1.

⁴⁸ Rubrik, Alt ölçüt D.3.1.

⁴⁹ YK, md. 12/a-c.

⁵⁰ Tuncay Döğeroğlu, "Kalite Güvencesi Sistemi Nedir?", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portali (Erişim 4 Ocak 2022).

⁵¹ Rubrik, Alt ölçüt A.1.1.

⁵² Rubrik, Alt ölçüt A.1.2.

⁵³ Rubrik, Alt ölçüt A.1.3.

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığı bu alt ölçütler çerçevesinde değerlendirildiğinde yayın ilke ve politikalarının üniversitenin misyon, vizyon, stratejik amaç ve politikalarıyla uyumlu olması gereklidir. Diğer tarafta yayıncılık ile ilgili kitap, makale, araştırma sonuç vs. yayıncılık faaliyetlerinin üniversite stratejik hedeflerine ulaşmada destekleyici bir role sahip olması beklenir.

Rubrikte iç kalite güvencesi ölçütü kapsamında yükseköğretim kurumlarının kendi bünyesinde kalite güvence çalışmalarını yürütmek üzere kalite komisyonları kurmaları, görev, sorumluluk ve organizasyon yapısını tanımlamaları beklenmektedir. Bu süreçte komisyon planlama ve karar alma süreçlerinde etkin rol almalı, görevlerini katılımcılığı esas alarak şeffaf bir şekilde yürütmelidir. Faaliyetlerden elde edilen bulgular izlenerek, sonuçları değerlendirilmeli ve önlemler alınmalıdır.⁵⁴ Yine bu ölçüt altında yer alan alt ölçüte göre üniversitelerin tüm alanlar ve Rubrik alt ölçütleri ile ilgili olarak kalite güvence mekanizmalarını yani süreçlerini, PUKÖ çevrimlerini oluşturması gereklidir. Buna göre kurumda bütüncül bir anlayışla tüm alanları ve alt ölçütleri de kapsayacak şekilde planlamalar yapılmalı, planlamada uygulama, izleme ve değerlendirmelerin sorumluları, görevleri, planlama, uygulama, kontrol ve önlem alma aşamalarının periyod ve zamanı belirlenmelidir. Aynı zamanda birlikte değerlendirilecek paydaşlar tespit edilmelidir. Planlamanın ardından planlamaya sadık kalarak uygulamalar yapılmalı, uygulamalardan elde edilen sonuçlar izlenmeli ve paydaşlarla birlikte değerlendirilerek varsa önlemler alınmalıdır. Bütün alt ölçütlerde PUKÖ çevrimleri sistematik bir şekilde işletilmelidir.⁵⁵

Üniversite bilimsel yayıncılığı bu açıdan değerlendirildiğinde yayıncılık faaliyetlerinde de PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi ana unsur olarak bulunmaktadır. Buna göre daha önce eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı başlıklarında ayrıntılı olarak bahsedilen ve birbiriyle ilişkisi kurulan alt ölçütleri ilgilendiren konuların da yayıncılık faaliyetlerinin planlamaları yapılmalıdır. Planlamada sorumlular belirlenmeli, kimin, ne zaman, nerde, neyi, nasıl yapacağı ile ilgili tanımlamalar yapılmalıdır. Plan çerçevesinde yapılan faaliyetler ise izlenmeli ve paydaşlarla değerlendirilmelidir. Değerlendirme sonuçlarına göre iyileştirme çalışmaları yapılmalı, PUKÖ döngüsü devamlı bir şekilde çalıştırılmalıdır.

Kalite süreçlerinde üniversitelerde kalite güvencesi kültürünün yerleşmesinde liderliğin çok önemli etkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla alt ölçüt bazında üniversitelerde kalite güvencesi kültürünü destekleyerek tüm birim ve süreçleri için içerisine dâhil eden, kalite çalışmalarını koordine eden liderlik anlayışının bulunması, bu anlayışın yansımalarının izlenmesi ve paydaş değerlendirmelerinin ardından iyileştirmelerin yapılması beklenmektedir.⁵⁶ Aynı şekilde kalite süreçlerinin üniversite bilimsel yayıncılığında da işletilmesi konusunda üniversite ve alt birimlerin yöneticilerinin etkin bir liderlik örneği göstermesi, yayıncılık faaliyetlerinde kalitenin kültür haline getirilmesi konusunda liderlik yapmaları beklenir.

Kalite güvencesinin önemli unsurlarından birisi de iç ve dış paydaşların planlama, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerine katılımıdır. Dolayısıyla kalite güvence süreçlerinin kalite güvencesi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı, yönetim ve uluslararasılaşma başlıklarında paydaşlarla ilgili tanımlamaların yapılması, öğrenci, akademik personel vs. iç ve dış paydaşların tespiti, süreçlerin hangi aşamasında görüşlerinin alınacağı, görüş alma mekanizmaları gibi hususlar belirlenmesi, bu çerçevede uygulamaların yapılması önem arz etmektedir.⁵⁷ Ayrıca iç ve dış paydaşlar ile belirlenen stratejik paydaşların listesi kamuoyuyla paylaşılmalıdır.⁵⁸ Tam bu noktada farklı boyutlarıyla araştırma geliştirme, eğitim öğretim ve

⁵⁴ Rubrik, Alt ölçüt A.2.1; Kalite komisyonu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Gonca Uludağ, "Kalite Komisyonu", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 4 Ocak 2022).

⁵⁵ Rubrik, Alt ölçüt A.2.2.

⁵⁶ Rubrik, Alt ölçüt A.2.3.

⁵⁷ Rubrik, Alt ölçüt A.3.1.

⁵⁸ Paydaş katılımı ile ilgili olarak bk. Mürşide Dilek Avcıoğlu Erkan, "Kalite Güvence Sistemi ve Paydaşlar", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 4 Ocak 2022).

toplumsal katkı ile ilişkisi olan üniversite bilimsel yayıncılığının iç ve dış paydaları belirlenerek kamuoyuna ilan edilmelidir. Bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin planlaması ve değerlendirilmesi aşamalarında ilgili paydaş görüşleri alınmalı sonra iyileştirmeler yapılmalıdır.

Kalite güvencesinin diğer bir ölçütü ise uluslararasılaşmadır. Bu kapsamda üniversitelerin eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı görevlerinin tamamını içeren uluslararasılaşma politikası olmalı ve bu politika çerçevesinde uygulamalar yapılmalıdır. Ayrıca bu faaliyetler izlenmeli, uluslararası paydaşlar dâhil ilgili paydaşlarla değerlendirmeli ve önlemler alınmalıdır.⁵⁹ Uluslararası süreçlerin yönetim ve organizasyonel yapısı için planlamalar ve uygulamalar yapılmalı, uygulama sonuçları izlenerek paydaşlarla değerlendirilmeli ve gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.⁶⁰ Aynı şekilde uluslararasılaşmaya yönelik mali, fiziki ve insan kaynağı gibi gerekli kaynakların da planlaması yapılmalıdır. Planlamada iç ve dış kaynakların neler olduğu, nasıl geliştirileceği, sorumluların kimler olduğu, uygulamaların zamanları dair bilgiler olmalıdır. Uygulamalar bu planlamalar çerçevesinde yapılmalı, PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.⁶¹ Özellikle kurumun kendi kaynaklarından ayırdığı parasal kaynaklar, yabancı mezun öğrencileri ile yabancı öğretim elemanlarını da içine alan insan kaynakları, araştırmacıları teşvik amacıyla oluşturulan eğitim faaliyetleri birer kaynaktır. Yine proje yazım destek birimi, teknoloji transfer ofisi, patent destek birimi, yabancı dil yazım ve tercüme destek birimi ve teknokent gibi destek birimleri, yerel ve ulusal kurum ve kuruluşların sağladığı kaynaklar, hareketlilikler vs. kaynaklar uluslararasılaşma kaynakları arasında zikredilebilir.⁶² Diğer süreçlerde olduğu gibi uluslararasılaşma politikası, hedefleri ve stratejisi doğrultusunda faaliyet yürüten birimlerin uluslararasılaşma performansının izlenmesi ve ilgili paydaşlarla değerlendirilmesi, varsa buna yönelik önlemlerin alınması, PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi gereklidir.⁶³

Eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı süreçlerindeki uluslararasılaşma faaliyetleri üniversite bilimsel yayıncılığı için de geçerlidir. Bu çerçevede yayıncılık ilke ve politikalarının uluslararasılaşmaya yönelik ilke ve politikaları içermesi beklenir. Bunun için uluslararası paydaşlar belirlenmeli, yayıncılık alanlarında işbirliğine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Yine uluslararası indeksler uluslararasılaşma anlamında önemli bir mekanizma görevi görmektedir. Bu sebeple bilimsel yayıncılık hedefleri arasına uluslararası indeksler tarafından taranmaya yönelik hedefler konulmalı ve bu kapsamda faaliyetlerde bulunulmalıdır. Üniversite bilimsel yayıncılığının uluslararasılaşma hedeflerine ulaşması yönünde yukarıda ifade edilen gerekli olan mali, insan ve fiziki kaynakların sağlanması yönünde planlama ve uygulamalar da yapılmalıdır. Aynı zamanda bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin uluslararasılaşma performansı izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Yıllara göre hedeflere ulaşma düzeyi izlenerek paydaşlarla değerlendirilmeli ve gerekli önlemler alınmalıdır.

2.2.5. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Yönetim Sitemindeki Yeri

Üniversite bilimsel yayıncılığı ile alakalı önceki başlıklarda ifade edilen hususların ve üniversitenin eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme, toplumsal katkı, idari destek süreçlerinin bir bütün halinde yönetilmesini sağlamak üzere yönetim sistemi ve yapısı oluşturmak kalite süreçlerinin bir gereğidir.⁶⁴ Bu noktada üniversitenin misyondan vizyona giden süreçte vizyona ulaşabilmesi için misyon ve stratejik hedefleri ve süreçleriyle uyumlu yönetim modeli ve idari yapılanmasını oluşturmalıdır.⁶⁵ Bununla ilgili süreçleri izlemeli ve

⁵⁹ Rubrik, Alt ölçüt A.4.1.

⁶⁰ Rubrik, Alt ölçüt A.4.2.

⁶¹ Rubrik, Alt ölçüt A.4.3.

⁶² Ayrıntılı bilgi için bk. Sina Ercan, "Uluslararasılaşma Bağlamındaki Kaynaklar", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 5 Ocak 2022).

⁶³ Rubrik, Alt ölçüt A.4.4; Uluslararasılaşma süreç ve göstergeleri için bk. Sina Ercan, "Uluslararasılaşma Performansının İzlenmesi ve İyileştirilmesi", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 5 Ocak 2022).

⁶⁴ Rubrik, Başlık E.1.

⁶⁵ Rubrik, Alt ölçüt E.1.1.

paydaşlarla birlikte yapılan değerlendirmenin ardından yönetim yapılanmasında iyileştirmeler yapılmalıdır. Yine üniversitede tüm birim ve alanları kapsayacak şekilde bütün süreçlerin tanımlanması, sorumluların belirlenmesi ve uygulamaların bu süreçlere bağlı kalınarak yürütülmesi beklenmektedir. Bununla birlikte süreçlere ilişkin sonuçların performans göstergeleriyle izlenmesi, paydaşlarla beraber değerlendirmelerinin yapılması ve ihtiyaçlara göre iyileştirmelerin gerçekleşmesi gerekmektedir.⁶⁶

Üniversite bilimsel yayıncılığının da bir organizasyon yapısının ve şemasının bulunması gerektiğini önceki başlıklarda ifade etmiştik. Üniversite yönetim sistemi bütünlük bir yapıya sahip olduğu için yayıncılıkla ilgili yönetimin üniversite ve ilgili alt birimlerin yönetimiyle bütünlük ve uyumlu olması kalite açısından önemlidir. Aynı zamanda üniversitede tüm süreçlerin tanımlanması kapsamına bilimsel yayıncılık süreçleri de girmektedir. Bu sebeple Üniversite bilimsel yayıncılığına yönelik başvuru süreci, yayın süreci, derleme süreci, dağıtım süreci gibi akademik ve idari süreçlerin tanımlanması, sorumluların ve görevlerinin tespiti kalitenin bir gereğidir. Diğer taraftan bu süreçlere dair izlemeler yapılmalı, yayıncılar, akademik kadro vs. paydaşlarla gerekli değerlendirmeler yapıldıktan sonra süreçlere yönelik iyileştirmeler yapılmalıdır.

Rubrikte yönetim sistemi kapsamında insan kaynakları ile finansal kaynakların yönetimin sağlanması beklenmektedir. Buna göre insan kaynakları politikası ve stratejik hedeflerle uyumlu olarak belirli bir süreç dâhilinde insan kaynaklarının yönetimi yapılmalıdır. Bu kapsamda işe alımlarda kadrolar için gerekli yetkinlikler tanımlanmalı ve buna göre uygulamalar olmalıdır, yine var olan personelin yaptığı görev ile alakalı yetkinliğine dair eğitim uygulamaları yapılmalı, aynı zamanda performans izlemesi yapılarak ödül mekanizmaları kurulmalıdır. Tüm bu uygulamaların anket vs. mekanizmalarla izlemesi yapılmalı, ilgili paydaşlarla değerlendirerek gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.⁶⁷

Üniversite yapılanmasının bir parçası olan bilimsel yayıncılığı sürecinde görev alan insan kaynaklarına dair yönetimin planlamasının bütünlük olarak yapılması, uygulama kapsamında bu alanda görev yapacak personelin yetkinlik ve yeterliliklerinin belirlenmesi, çalışan personelin ise yetkinliğini artırıcı eğitim çalışmalarının yapılması önem arz etmektedir. Tüm uygulamalarda PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.

Üniversitelerin devlet bütçesi, döner sermaye, öz kaynaklar, açık öğretim, uzaktan eğitim ve sürekli eğitim gelirleri, araştırma kaynakları gibi mali kaynaklarını da bütünlük bir şekilde yönetmesi beklenmektedir. Bunun için bütünlük yönetim planlaması, kullanımı, izlenmesi ve gözden geçirilerek değerlendirilmesinin yapılması ve önlemlerin alınması da beklenir. Ayrıca finansal kaynakların dağılımı şeffaf ve hesap verilebilirlik ilkesine uygun olmalı, üniversitenin stratejik amaçları çerçevesinde gerçekleştirilmelidir.⁶⁸

Daha önce ifade edilen üniversite bilimsel yayıncılığının kaynak yönetiminin de bu ölçüt çerçevesinde üniversite finansal kaynak yönetimi ile bütünlük olarak yapılması gerekli görülmektedir. Bu uygulamaların izlenmesi ve paydaş değerlendirmeleri sonucu iyileştirmeleri yapılmalıdır.

Yönetim sistemi başlığı altında kalitenin üniversitelerden istediği diğer bir ölçüt ise entegre bir bilgi yönetim sistemine sahip olmalarıdır. Entegre bilgi sisteminin yönetim sistemi eğitim-öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvencesi süreçlerini içine alması, tüm birimleri içine alan bir sistem olması beklenir. Yönetim ve uygulamaya yönelik etkinliği ancak bu şekilde güvence altına alınabilir. Entegre bilgi sisteminde bilgi ve veriler periyodik olarak saklanır. Ayrıca bunlar analiz edilir. Entegre bilgi yönetim sistemine ve kullanımına ilişkin sonuçlar sistematik olarak izlenmeli, paydaş görüşleri alınmalı ihtiyaçlar ve talepler doğrultusunda güncellemeler yapılmalıdır.⁶⁹ Aynı şekilde üniversite bilimsel yayıncılığına ait hususlardan

⁶⁶ Rubrik, Alt ölçüt E.1.2.

⁶⁷ Rubrik, Alt ölçüt E.2.1.

⁶⁸ Rubrik, Alt ölçüt E.2.2; bk. Tuba Canvar Kahveci, "Kaynakların Yönetimi", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 5 Ocak 2022).

⁶⁹ Rubrik, Alt ölçüt E.3.1; Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", Pilot Uygulama-4.

imkan dahilinde olanların bu siteme entegre edilmesi, özelliği itibarıyla ayrı programlar kullanılıyorsa programların birbiriyle haberleşmelerinin sağlandığı bir sistem oluşturulması beklenmektedir. Bu sistemlerin kullanımı ile ilgili veriler paydaşlarla değerlendirilmeli ve sistem ile ilgili iyileştirmeler yapılmalıdır.

Entegre bilgi sistemi vasıtası ile veya diğer metotlarla elde edilen bilgilerin güvenliğini sağlayacak uygulamalar yapılmalıdır. Bilgi güvenliğinin yanında ele edilen verilerin giriş sorumluları, zamanlaması, değiştirilip değiştirilmediği gibi bilgi güvenliği de bu uygulamalarla güvence altına alınmalı, PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.⁷⁰ Bilimsel yayıncılık süreçlerinde de veri girişleri yapılmaktadır. Dolayısıyla elde edilen bilgi ve verilerin de güvenliği ile güvenilirliğini sağlayacak planlamalar yapılmalı, planlar uygulanmalı, uygulama sonuçları izlenmeli ve paydaşlarla değerlendirme sonrası iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷¹

Üniversiteler çalışmalarını esnasında yemek hizmeti almak gibi hususlarda dışarıdan destek hizmetleri almaktadır. Bu alt ölçüt kapsamında kurumun bu hizmetlerin uygunluğu, kalitesi ve sürekliliğini güvence altına almış olması beklenir. Bunun için kurum tanımlı süreçlerini belirlemeli, tedarik süreci, uygunluk ve kalite kriterleri gibi mekanizmalarını tespit etmelidir. Planlamalar çerçevesinde yapılan uygulamalar izlenmeli ve tedarik zincirinde yer alan paydaşlar, hizmet verilenler gibi iç paydaşlarla yapılacak değerlendirmelerin ardından ihtiyaç ve taleplere göre önlemler alınmalıdır.⁷² Bu durumun hizmetlerin kalitesinin yükletilmesini garanti altına alması beklenir. Neticede üniversite bilimsel yayıncılığında da basım, çeviri hizmeti, dağıtım, satış gibi dışarıdan satın alınan destek hizmet kalemleri bulunmaktadır. Bu kapsamda alınan hizmetlerin uygunluk ve kalitesi ile sürekliliğine yönelik planlamalar yapılmalıdır. Bu hizmetlerin alınmasına dair kriterler belirlenerek uygulamalara yansıtılmalıdır. Bununla uygulama sonuçları izlenmeli, yayıncılık anlamında tedarikçiler ve diğer paydaşlarla değerlendirilmeli, gerekli önlemlerin alınması yoluna gidilmelidir.

Kalite üniversitelerden kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik politika belirlemesini, bilgilendirmeyi yapacağı süreç, yöntem ve mekanizmaları belirlemesini beklemektedir. Aynı zamanda bilgilendirme faaliyetleri tek bir alanda değil eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvence sistemi gibi tüm alanlarda yapılması istenmektedir. Bilgilendirmeye yönelik uygulamalar izlenmeli ve elde edilen sonuçlar paydaşlarla değerlendirilmeli, süreç, mekanizma gibi hususlarda iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷³ Üniversite yayıncılığının üniversite içi ve dışı birçok faaliyeti bulunmaktadır. Ayrıca tüm alanlarla farklı düzeylerde ilişkisi bulunmaktadır. Bu sebeple yayıncılık faaliyetleri ve süreçleri konusunda kamuoyunun nasıl, ne şekilde, kimler tarafından bilgilendirileceğini içeren planlamalar yapılmalı, politikalar belirlenmelidir. Süreçte PUKÖ çevrimleri işletilmelidir. Bilgilendirme yayıncılık faaliyetlerinin görünür hale gelmesini temin edecek, aynı zamanda iyi uygulama örneklerini paylaşma istediğini artıracaktır.⁷⁴

Yönetim sitesinin son alt ölçütünde üniversiteler uygulamalarıyla ilgili ilkesel olarak hesap verebilmeyi, sorulan sorulara cevap verebilmeyi benimsemiş olmalı, hesap verebilme yöntemlerini ve süreçlerini tespit etmelidir. Aynı zamanda tüm alanlarla ilgili kendisine soru sorulduğunda cevap verebilmelidir. Bu faaliyetler sonunda elde edilen veriler değerlendirilmeli, hesap verebilmeye yönelik iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷⁵ Üniversitenin faaliyeti olan bilimsel yayıncılık faaliyetleri ile ilgili olarak özeldir yayıncılık sorumluları, genelde üniversite, sorulan her türlü soruya cevap verebilmelidir. Bunun için politika ve ilkelerini belirlemeli, hesap verme mekanizmalarını ise tespit etmelidir. Dolayısıyla yapılan uygulamalar izlenmeli, paydaşlar yapılan değerlendirmeler sonrası varsa güncellemeler yapılmalıdır.

⁷⁰ Rubrik, Alt ölçüt E.3.2.

⁷¹ Ayrıntılı bilgi için bk. Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", Pilot Uygulama-4.

⁷² Rubrik, Alt ölçüt E.4.1.

⁷³ Rubrik, Alt ölçüt E.5.1.

⁷⁴ Tuba Canvar Kahveci, "Yönetimin Etkinliği, Hesap Verebilirliği, Kamuoyunu Bilgilendirme". YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 5 Ocak 2022).

⁷⁵ Rubrik, Alt ölçüt E.5.2.

Sonuç

Yükseköğretimde kalite süreçlerine yönelik son yıllarda önemli faaliyetler yürütülmüş, bu kapsamda 2547 sayılı YÖK Kanununa eklenen bir madde ile kalite süreçlerini yürütme vazifesi Yükseköğretim Kalite Kuruluna (YÖKAK) verilmiştir. YÖKAK bu çerçevede ilgili mevzuatını oluşturarak yükseköğretim kurumlarında dış değerlendirme, akreditasyon ve izleme programlarını hayata geçirerek birçok üniversitenin dış değerlendirmesini gerçekleştirmiş, akreditasyon programı kapsamında bazı üniversitelere akreditasyon vermiştir. Bununla birlikte program akreditasyonunu yürüten akreditasyon kuruluşlarının tescilini de devam ettirmiştir. Bu arada uluslararasılaşma alanında önemli mesafeler kaydeden YÖKAK, değerlendirme sistemini güncelleyerek Dereceli Değerlendirme Anahtarını (Rubrik) oluşturarak değerlendirme süreçlerinde iyileştirmeler yapmıştır. Dolayısıyla üniversiteler kalite süreçlerinde yer alması beklenen kurumlar olarak teşvik edilmiştir.

Üniversitenin bir faaliyeti olan bilimsel yayıncılık ise 1984 yılında çıkarılan iki adet yönetmelikle düzenlenmiş olmasına rağmen idari, mali, telif hakları gibi hususların yönetiminde yukarıda ifade edilen farklı kanun, yönetmelik ve yönergelerle ilişkilendirilmiştir. Üniversitelerin kalite süreçlerine girmesiyle birlikte doğal olarak bir üniversite faaliyeti olan bilimsel yayıncılığın kalite süreçlerindeki konumu da gündeme gelmekte, bilimsel yayıncılık faaliyetlerinde kalite süreçlerinin nasıl işletileceği konusu tartışılmaktadır. Bu çerçevede yapılan değerlendirmelere göre Rubrik sitemine bakıldığında üniversite bilimsel yayıncılığını bir başlık, ölçüt veya alt ölçüt bazında ele alındığı görülmektedir. Rubrikte kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi başlıkları altındaki ölçütler ile değerlendirmeler yapılmaktadır. Üniversite yayıncılığı bu alt ölçütler arasında doğrudan yer almamış olsa da birçok alt ölçüt ile ilişkilidir. Özellikle araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı ve eğitim öğretim başlıklarındaki ölçütlerle önemli bağlantısı bulunmaktadır. Yönetim sistemi ile kalite güvence sistemi başlıklarındaki alt ölçütlerle olan bir kısım ilgisi diğer başlıklarla da bulunmaktadır. Buna göre üniversite yayıncılığı kapsamında eğitim öğretim başlığında öğrenme kaynakları ve engelsiz fakülte ölçütleri kapsamında; araştırma geliştirme başlığının araştırma politikası, hedefleri ve stratejisi, araştırma-geliştirme süreçlerinin yönetimi ve organizasyonel yapısı, araştırmaların yerel, bölgesel, ulusal ihtiyaç ve taleplerle ilişkisi, araştırmacının fiziki, teknik ve mali kaynakları, kurumun araştırma politikası, hedefleri, stratejisi ile uyumlu lisansüstü programları, araştırma yetkinliği, ulusal ve uluslararası ortak programlar ve ortak araştırma birimleri, öğretim elemanı performans değerlendirmesi ve iyileştirmesi, araştırma bütçe performansı ile ilişkisi bulunmaktadır. Yine toplumsal katkı başlığında toplumsal katkı stratejisi, kaynakları ve performansı; kalite güvence başlığında misyon ve stratejik amaçlar, kalite güvencesi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi politikaları, kurumsal performans yönetimi, PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi, liderlik, paydaş katılımı ve uluslararasılaşma ile de ilgilidir. Yönetim sisteminde ise idari birimlerin yapısı, süreç yönetimi, kaynakların yönetimi, bilgi yönetim sistemi, destek hizmetleri, kamuoyunu bilgilendirme ve hesap verebilirlik ile ilgili bulunmaktadır.

Bu başlıklar altında üniversite bilimsel yayıncılığı ele alındığında kalite süreçlerinde yeri olan, aynı zamanda özelden bilimsel yayıncılık genelde üniversite faaliyetlerinde kaliteyi besleyen bir mekanizma olarak değerlendirilebilir.

Üniversite bilimsel yayıncılığında kalite süreçlerinin işletilmesi halinde anket sonuçlarında ortaya çıkan bilimsel yayıncılığın mevzuatına yönelik beklentiler, yayıncılık politika ve hedeflerinin belirlenmesi, idari yapılanma, görev tanımları, kamuoyu ile paylaşma, paydaşların görüşlerini alarak değerlendirme, süreçlerin belirlenmesi ve uygulamaların süreçlere uygun yürütülmesi, günümüzde ortaya çıkan açık erişim, elektronik yayıncılık, uluslararasılaşma, hesap verebilirlik, şeffaflık, verimlilik gibi birçok konudaki gelişmeye açık yönlerde iyileşmelerin sağlanacağı düşünülmektedir.

Etik Beyan / Ethical Statement	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Yazar / Author	Rifat Türkel, Doç. Dr.
Finansman / Funding	Yazar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul eder. / The author acknowledges that he received no external funding in support of this research.
Çıkar Çatışması / Competing Interests	Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder. / The author declares that he has no competing interests.
Teşekkür / Thanks	Çalışmada anket verilerini kullanmamıza izin veren 4. Editörler Çalıştayı düzenleme kurulu üyelerine ve koordinatör Dr. Abdullah Demir ve Dr. Sema Yılmaz'a teşekkür ederim. / I would like to thank the members of the organizing committee of the fourth editors Workshop and coordinator Abdullah Demir and Dr. Sema Yılmaz for allowing us to use the survey data in the study.

Kaynakça

4. Türkiye Editörler Çalıştayı Düzenleme Kurulu. *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, Erişim 9 Ocak 2021. <https://editorlercalistayi.com/wp-content/uploads/2022/01/%C3%9Cniversitelerde-Bilimsel-Kitap-ve-Dergi-Yay%C4%B1nc%C4%B1l%C4%B1%C4%9F%C4%B1-2021-Anketi-Sonu%C3%A7lar%C4%B1.pdf>
- Ar, İlker Murat. "Araştırma Kaynakları". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-kaynaklari/>
- Ar, İlker Murat. "Araştırma Yetkinliği". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-yetkinligi/>
- Avşaroğlu Erkan, Mürşide Dilek. "Kalite Güvence Sistemi ve Paydaşlar". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-komisyonu-calismalarına-paydas-katiliminin-saglanmasi/>
- Aydemir, Halis. "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması". *İlahiyat Akademi Ajansı (İAA)*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://youtu.be/sCp5LLKU2pY>

- BK, Basın Kanunu (Kanun No. 5187).** *Resmî Gazete* 25504 (26 Haziran 2004). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/06/20040626.htm#1>
- Canvar Kahveci, Tuba.** “Araştırma Politikası”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-arastirma-politikasi/>
- Canvar Kahveci, Tuba.** “Kaynakların Yönetimi”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kaynaklarin-yonetimi/>
- Canvar Kahveci, Tuba.** “Yönetimin Etkinliği, Hesap Verebilirliği, Kamuoyunu Bilgilendirme”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/yonetimin-etkinligi-hesap-verebilirligi-kamuoyunu-bilgilendirme/>
- Döğeroğlu, Tuncay.** “Kalite Güvencesi Sistemi Nedir?”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-guvence-sistemi-nedir/>
- DSİBMY, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSİBMY).** *Resmî Gazete* 26509 (1 Mayıs 2007). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070501-8.htm>
- Ercan, Sina.** “Uluslararasılaşma Bağlamındaki Kaynaklar”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-uluslararasilasma-baglamindaki-kaynaklari/>
- Ercan, Sina.** “Uluslararasılaşma Performansının İzlenmesi ve İyileştirilmesi”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/uluslararasilasma-performansinin-izlenmesi-ve-iyilestirilmesi/>
- FESEK, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FESEK) (Kanun No. 5846).** *Resmî Gazete* 7981 (13 Aralık 1951). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7981.pdf>
- KMYKK, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK) (Kanun No. 5018).** *Resmî Gazete* 25326 (24 Aralık 2003). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/12/20031224.htm#1>
- Kavak, Yüksel.** “Öğrenme Kaynakları, Erişilebilirlik ve Destekler”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/ogrenme-kaynaklari-erisebilirlik-ve-destekler/>
- Kıral, Bilgen.** “Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi”. *Sirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15 (2020), 170–189. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1156348>
- Nasır, Aslıhan.** “Araştırma Performansı”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-performansi/>
- Okur, Muhammet Recep – Demir, Muhammed.** “Görme Engelli Öğrenenlerin Eğitim Yaşantısında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi, Açık ve Uzaktan Öğrenme Alanı İçin Çözüm Yolları Geliştirilmesi”. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAD)* 5/2 (2019), 49–62. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/734123>
- Türkan, Ahmet.** “Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Araştırma ve Geliştirme”. *İlahiyat Akademi Dergisi (İAA)*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://youtu.be/gEhGFL8vLyc>
- Türkel, Rifat.** “Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Eğitim ve Öğretim”. *İlahiyat Akademi Dergisi (İAA)*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://youtu.be/83AlZujfBY> - <https://iaa.org.tr/egitimler/iaa-degerlendirici-egitimi-modulleri/iaa-degerlendirici-egitimi-modulleri/rubrik-tabanlı-degerlendirici-egitimi/>
- Uludağ, Gonca.** “Kalite Komisyonu”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-komisyununun-gorev-ve-sorumluluklari/>
- ÜYY, Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY).** *Resmî Gazete* 18301 (3 Şubat 1984). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18301.pdf>
- TYDKDYİ, Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik (TYDKDYİ).** *Resmî Gazete* 18553 (22 Ekim 1984). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18553.pdf>
- Yanpar Yelken, Tuğba.** “Toplumsal Katkı Stratejisi ve Hedefleri”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 6 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-toplumsal-katki-stratejisi-ve-hedefleri/>

YKG-YKY, Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği (YKG-YKY) 30604 (23 Kasım 2018). Erişim 3 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/11/20181123-16.htm>
Rubrik, Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik Değerlendirme Formu). Yükseköğretim Kalite Kurulu (2020). Erişim 5 Ocak 2022.

https://yokak.gov.tr/Common/Docs/Site_degerlendirme_prog_doc_v_2_0/EK_2_Rubrik_Degerlendirme_Formu.pdf

YK, Yükseköğretim Kanunu (YK) (Kanun No. 2547). *Resmî Gazete* 17506 (6 Kasım 1981). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17506.pdf>

YKDSKİY, Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik (YKDSKİY). *Resmî Gazete* 31159 (18 Haziran 2020). Erişim 2 Ocak 2022.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/06/20200618-3.htm>

YKEDKY, Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği (YKEDKY). *Resmî Gazete* 27672 (14 Ağustos 2010). Erişim 2 Ocak 2022.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/08/20100814-3.htm>

YÜKİTHKHK, Yükseköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (YÜKİTHKHK) (Kanun No. 124). *Resmî Gazete* 18228 (21 Kasım 1983). Erişim 3 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18228.pdf>

4. EDİTÖR SON KARARI

Editörlük Kararı

Ad Soyad: Abdullah Demir

Rol: Editör

E-posta: abdillahdemir@hotmail.com

Kurum: ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ, İSLAMİ İLİMLER FAKÜLTESİ,
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ BÖLÜMÜ, KELAM VE İSLAM MEZHEPLERİ TARİHİ
ANABİLİM DALI

Karar Tarihi: 16-03-2022

Karar: Kabul Edildi

ESKİYE

19/03/2022

YAYIN KURULU KARARLARI

Karar-1

Eskiyeeni (1306-6218) dergisinin 20 Mart 2022 tarihli 46'ncı sayısında hakem değerlendirmesinde geçen aşağıda belirtilen makalelerin yayımlanmasına karar verilmiştir.

Üniversitelerdeki Bilimsel Yayıncılığın Kalite Süreçlerindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme	Araştırma Makalesi	Rifat TÜRKEL
Oryantalistlerin Mâtürîdîlik Algısı: Ulrich Rudolph ve Angelika Brodersen Örneği	Araştırma Makalesi	Mehmet Akif CEYHAN
Nidâ'dan Takiyye'ye: Nusayrî-Alevî İnançında Nidâ ve Takiyye Uygulaması	Araştırma Makalesi	Reyhan ERDOĞDU BAŞARAN
Şintoizm'deki Tanrı İnançının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi	Araştırma Makalesi	Halil İbrahim ŞENAVCU
Değerlerin Doğasına Dair Üç Mesele: Güç, İrade Eylem	Araştırma Makalesi	Emrullah KILIÇ
Plotinos Felsefesinde Sudur ve Hipostaz Sisteminin Düzeni Üzerine	Araştırma Makalesi	Hüseyin AYDOĞAN
ELEŞTİRİNİN ELEŞTİRİSİ: BİLGİ TANIMI BAĞLAMINDA HÜSÂM ÇELEBİ'NİN HATİBZÂDE TENKİDİ	Araştırma Makalesi	Mustafa Bilal ÖZTÜRK
İBN KEMÂL'İN VÜCÛD RİSÂLESİ'NİN ALİ NİHAD TARLAN TARAFINDAN YAPILAN OSMANLICA TERCÜME EŞLİĞİNDE İNCELENMESİ	Araştırma Makalesi	Mustafa Salim GUVEN
el-Müsülû'l-Akliyyetü'l-Eflâtûniyye İsimli Eser Bağlamında Vücûd-Vâcib Özdeşliğinin Kanıtlarının İncelenmesi	Araştırma Makalesi	Muhammed BEDİRHAN
Mûsikî Nazariyatı Tarihinin Keşfedilmemiş Bir Siması: Allâme Kutbuddîn Şîrâzî	Araştırma Makalesi	Sema DİNÇ, Ahmet ÇAKIR

Siyasî İkbâl Uğruna Hadis Uydurma Teşebbüsü: Halife el-Mu'tazid-Billâh Örneği	Araştırma Makalesi	Mustafa TANRIVERDİ
Kur'ân'ın Müheyminliğinde İlahî Vahiilerin Korunmuşluğu Üzerine	Araştırma Makalesi	Aslan ÇITIR
Besmelenin Sûre Muhtevasıyla Yorumu: Ömer Nesefî ve Bikâî'nin Yaklaşımı	Araştırma Makalesi	Ali KAYA
Âhirete Ait Ödül ve Cezanın Kur'ân'da İsim ve Fiil Cümlesiyle İfade Edilmesi	Araştırma Makalesi	Bekir YILDIRIM
Şeyh Hâmid-i Velî'ye (Somuncu Baba) Atfedilen ve Ondan Bahseden Eserlerdeki Tasavvufî Kavramlar	Araştırma Makalesi	Mahmut ULU
Religion in the Age of Digitalization: From New Media to Spiritual Machines	Kitap İncelemesi	Hesna Serra AKSEL

Karar-2

Hakem değerlendirmesinden geçen aşağıdaki belirtilen makalelerin ise 20 Eylül 2022 tarihli 47'nci sayıda yayımlanmasına karar verilmiştir.

Immanuel Kant Bir Faydacı Olabilir mi?: Kant'ın, Deneysel Ahlak Teorilerine Yönelik Eleştirileri	Araştırma Makalesi	Hümeysra ÖZTURAN, Fatıma GÜNER
Muhammed Âbid el-Câbirî'nin 'Üç Bilgi Sistemi Teorisi' Üzerine Eğitimsel Bir Analiz	Araştırma Makalesi	Fatih İPEK
Ayrıık Beyin Vakalarından Teslise Yol Çıkar mı?	Araştırma Makalesi	Aykut Alper YILMAZ
Osmanlı Hukukunun Afgan Hukukuna Etkisi: Ceza ve Medeni Kanunları Örneği	Araştırma Makalesi	Mehterhan FURKANI
The Meanings of the Preposition "Bel" in the Qur'ân and the Problem of Its Translation into Turkish	Araştırma Makalesi	Servet DEMİRBAŞ

Üniversitelerdeki Bilimsel Yayıncılığın Ualite Süreçlerindeki Yeri Üzerine Bir Degerlendirme

Rifat Türkel † Sorumlu Ya2arfCorresponding Author

Doç. Dr., Uütahya Dumlupınar Üniversitesi (ROR ID: 03jtrjafi2)
İslami ilimler Fakültesi, Uelam ve İslam Me2hepleri Anabilim Dalı, İslam Me2hepleri
Tarihi Bilim Dalı

Assoc. prof., Uütahya Dumlupınar University, Faculty of Islamic Sciences
Department of Ualām and History of Islamic Sects
Uütahya fTurkey

rifatturkel@mail.com f rifat.turkel@dpu.edu.tr | ORCID: 0000-0003-4575-0fi90

An Evaluation on the Situation of Scientific tublishing in Universities in Quality trocesses

Abstract

The understanding of quality in higher education has become more important in recent years with the widespread use of quality. In this context, studies and research to ensure quality and accreditation have increased, and the Turkish Higher Education Quality Board (THEQC) has been established and has been authori2ed to carry out quality-related evaluation and accreditation activities in Turkey. Accordingly, universities have been encouraged to carry out all their activities within the framework of previously determined evaluation and accreditation criteria. It is a natural situation that these studies, which aim to ensure competitiveness, efficiency, transparency, the satisfaction of internal and external stakeholders, internationali2ation, and to ensure that the program teaching objectives are successfully achieved, affect scientific publishing studies of the university like other all activities. University scientific publishing is one of the activities carried out by universities for learning and teaching, research and development, and social contribution. However, when the evaluation and accreditation criteria are reviewed, it is not seen that there is a direct mention of university scientific publishing. In this sense, there is a need to determine the position, contribution, and management style of university scientific publishing activities within the quality studies and whose implementations continue within the framework of legal legislation. In this study, the current status of university scientific publishing, its position in quality processes, its relationship with evaluation and accreditation criteria are discussed. By doing so, it is aimed to introduce a perspective so that university scientific publish-

Yayın † tublished: 20 MartfMarch 2022

Uabul † Accepted: fi6 MartfMarch 2022

Geliş † Received: 07 OcakfJanuary 2022fi

Degerlendirme † teer Review: Dış Bağımsı2 † Externally teer-reviewed.

Hakem Raporları † teer Review Reports: ...

Atif † Citation: Rifat Türkel, “Üniversitelerdeki Bilimsel Yayıncılığın Ualite Süreçlerindeki Yeri Üzerine Bir Degerlendirme = An KVAFUATION on the Situation of Sscientifis 9ubfishing in Universities in Quafity 9roesses”, Ksβiyeni 46 (MartfMarch 2022), fi-29. <https://doi.org/ffi0.37697/feskiyeni.fi054573>

© Rifat Türkel † CC BY-NC 4.0 Attribution-NonCommercial 4.0 International

ing activities, which are not directly included in the evaluation and accreditation criteria, can be carried out within the framework of quality criteria. At the point of establishing this connection in the study, firstly, the legal regulations and current status of university scientific publishing were determined by the document analysis method. Regards to quality, the Rubric-Based Evaluation System used in the evaluation and accreditation processes of universities offered by THEQC has been taken into consideration as a basis. It is considered that the study is important as it guides the universities involved in the evaluation and accreditation processes to manage their scientific publishing activities according to the process. It is also thought that it will contribute to the execution of university scientific publishing activities within the framework of quality criteria. As discussed in detail in the study, it is seen that scientific publishing activities are related to many sub-criteria under the titles of quality assurance system, learning, and teaching, research and development, social contribution, and management system. Accordingly, it has been found that the university scientific publications have a relationship with many criteria such as using them as learning materials, taking measures for students who need a special approach, reaching research and development goals, determining the university's policies, setting goals, reaching local, regional and international goals, internationalization, evaluating the performance of the lecturers / academics, managing the processes, sharing with the public, accountability, human and financial resources management, information security and reliability.

Ueywords

Quality, Accreditation, Scientific publishing, University Scientific publishing, Rubric

Üniversitelerdeki Bilimsel Yayıncılığın Ualite Süreçlerindeki Yeri Ü2erine Bir Degerlendirme

Ö2

Yükseköğretimde kalite anlayışı, kalitenin yaygınlaşmasıyla doğru orantılı olarak son yıllarda daha da önemli hale gelmiştir. Bu kapsamda kaliteyi ve akreditasyonu sağlamaya yönelik çalışmalar artmış, Yükseköğretim Ualite Uurulu (YÖUUAU) kurularak, Türkiye'deki kalite ile ilgili değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerini yürütmek ü2ere yetkilendirilmiştir. Bu kapsamda üniversitelerin tüm faaliyetlerini, daha önceden belirlenmiş olan değerlendirme ve akreditasyon ölçütleri çerçevesinde gerçekleştirmeleri teşvik edilmiştir. Rekabet edebilirliği, verimliliği, şeffaflığı, iç ve dış paydaşların memnuniyetini, uluslararasılaşmayı temin etmeyi, program öğretim amaçlarına ulaşıldığını güvence altına almayı hedefleyen bu çalışmaların diğer tüm faaliyetlerde olduğu gibi üniversite bilimsel yayıncılık çalışmalarını da etkilemesi doğal bir durumdur. Üniversite bilimsel yayıncılığı üniversitelerin eğitim öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkıya yönelik yapmış olduğu faaliyetlerden birisidir. Ancak değerlendirme ve akreditasyon ölçütleri gö2den geçirildiğinde doğrudan üniversite bilimsel yayıncılığında bahsedildiği görülmemektedir. Bu çerçevede yasal mev2uat çerçevesinde uygulamaları devam eden üniversite bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite çalışmaları içerisindeki konumunun, katkısının ve yönetim şeklinin belirlenmesi ihtiyacı görülmektedir. Bu çalışmada esas olarak üniversite bilimsel yayıncılığının mevcut durumu, kalite süreçleri içerisindeki konumu, değerlendirme ve akreditasyon ölçütleriyle ilişkisi ele alınmıştır. Böylece değerlendirme

ve akreditasyon ölçütlerinde dogrudan yer almayan üniversite bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite ölçütleri çerçevesinde yürütülebilmesi için bir bakış açısı sunulması amaçlanmıştır. Çalışmada bu irtibatın kurulması noktasında ilk önce üniversite bilimsel yayıncılığının yasal mevzuatı ile mevcut durumu doküman inceleme yöntemiyle tespit edilmiştir. Ualite boyutuyla ise Yükseköğretim Ualite Uurulu (YÖUAAU) tarafından üniversitelerin değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinde kullanılan Rubrik Tabanlı Degerlendirme Sistemi esas alınmıştır. Çalışmanın, değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinde yer alan üniversitelerin bilimsel yayıncılık faaliyetlerini sürece göre yönetmeleri noktasında yol gösterici olmasıyla önemli olduğu değerlendirilmektedir. Aynı şekilde bu çalışmanın, üniversite bilimsel yayıncılığı faaliyetlerinin kalite ölçütleri çerçevesinde yürütülmesi konusunda katkı sunacağı düşünülmektedir. Çalışmada ayrıntılı olarak ele alındığı üzere bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi başlıklarının altında yer alan birçok alt ölçütle alakalı olduğu görülmüştür. Buna göre üniversite bilimsel yayınlarının öğrenme kaynağı olarak kullanılması, özel yaklaşım gereken öğrencilere yönelik önlemler alınması, araştırma geliştirme hedeflerine ulaşılması, üniversitenin politikalarının belirlenmesi, hedeflerin konulması, yerel, bölgesel ve uluslararası hedeflere ulaşılması, uluslararasılaşma, öğretim elemanlarının performanslarının değerlendirilmesi, süreçlerin yönetimi, kamuoyuyla paylaşma, hesap verebilme, insan ve finans kaynakları yönetiminde yer alma, bilgi güvenliği ve güvenilirliği gibi birçok ölçütle ilişkisinin bulunduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Uelimeler

Ualite, Akreditasyon, Bilimsel Yayıncılık, Üniversite Bilimsel Yayıncılığı, Rubrik

Giriş

Son yıllarda üniversitelerin kurumsal yapı ve faaliyet alanlarıyla ilgili olarak kalite süreçlerinde önemli gelişmeler olmuştur. Bu gelişmelerin bir parçası olarak Yükseköğretim Uurulu (YÖUAAU) kurulmuş yükseköğretim kurumlarının değerlendirme, akreditasyon ve akreditasyon kuruluşlarını tescil sorumluluğu YÖUAAU'a verilmiştir. Üniversitelerin dış değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerinin başlaması ile birlikte değerlendirme ölçütleri çerçevesinde eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvencesi ve yönetim sistemi gibi alanlarda bazı yükümlükleri yerine getirmeleri beklenmektedir. Üniversite faaliyeti olarak devam eden bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin de bu noktada değerlendirme ve akreditasyon ölçütlerine uygunluk çerçevesinde ele alınma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada, üniversitelerde yürütülen ders kitabı niteliğindeki kitap, yardımcı ders kitabı, dergi vs. bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite süreçlerindeki yeri, ölçütlerle olan ilişki düzeyi, üniversite bilimsel yayıncılığına bu ölçütlerin katkısının ortaya konulması, üniversite bilimsel yayıncılığının kalite süreçlerindeki konumunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bunun sonucunda çalışmanın bilimsel yayıncılık faaliyetlerini kalite süreçlerine uygun bir şekilde yürütmeyi hedefleyen üniversitelere katkı sunması hedeflenmiştir.

YÖUAAU değerlendirme ölçütleri gö2den geçirildiğinde doğrudan üniversite bilimsel yayıncılığını içeren herhangi bir başlık ve ölçüte rastlamak mümkün değildir. Ancak ölçütlerin yer aldığı başlıklar değerlendirildiğinde birçok alt ölçütle ilişki dü2eyleri farklı olsa da irtibatlı oldukları görülmektedir. Durum bu şekilde iken şimdiye kadar tüm süreçleri mev2uat çerçevesinde yürütülen yayıncılık faaliyetlerinin kalite süreçlerindeki yerinin ve alt ölçüt temelli ilişki dü2eylerinin ortaya konulması zarureti hâsıl olmuştur. Dolayısıyla bu çalışmada üniversite bilimsel yayıncılığı süreçlerinde mevcut kalite ölçütleri açısından nasıl bir süreç takip edilmesi gerektiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çünkü bu konuda herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu haliyle çalışmanın orijinal bir çalışma olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmada gerek üniversite bilimsel yayıncılığı gerek kalite ve akreditasyon süreçlerine ait bilgi ve veriler toplanırken doküman incelemesi yapılmıştır.^{fi} Bilimsel yayıncılıkla ilgili kanun, yönetmelik ve yönerge gibi mev2uat incelenmiş, ayrıca bu konuda yapılmış olan anket çalışması verileri de yeri geldiğinde kullanılmıştır. Diğer taraftan kalite ile ilgili olarak ise Türkiye'deki yükseköğretimdeki kalite ve akreditasyon çalışmalarından sorumlu tek kurum olan YÖUAAU'ın Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik), El kitabı, YÖUAAU mev2uatı ve İlahiyat Akreditasyon Ajansı (IAA) tarafından dereceli değerlendirme anahtarı ü2erine yapılan uygulama videolarından da yararlanılmıştır. Diğer taraftan YÖUAAU'ın bilgi paylaşım portalından istifade edilmiş, yeri geldiğinde konu ile ilgili akademik yazılardan da faydalanılmıştır.

fi. Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık

fi.fi. Yasal Altyapı

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığın yasal alt yapısı, fi984 yılında yayımlanan Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY) ile Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Uullanılan Uitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Uitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik ile belirlenmiştir. Üniversiteler Yayın Yönetmeliği ile üniversiteler ve onlara bağlı birimlerde yapılacak olan ders kitabı, yardımcı ders kitabı ve teksir şeklindeki yayınlar ile ilgili hükümler dü2enlemiştir. Bu çerçevede sorumluluklar biri rektör yardımcısı diğerleri üniversite yönetim kurulunun kendi içrisinden seçtiği iki üye ile toplam üç üyeden oluşan yayın komisyonuna verilmiştir. Yayın komisyonuna bir başka maddede yayınları bilimsel açıdan inceleme, eserin maliyetini ve telif hakkını hesaplama, basılma sırası, baskı adedi, satış fiyatlarını belirleme konusunda görevler verilmiştir.² Yine aynı yönetmelikte

^{fi} Bilgen Uıral, "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi", *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* fi5 (2020), fi74.

² Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY), *Resmî Gasete* fi830fi (3 Şubat fi984), md. 2-3.

eserlerin maliyet hesabı, telif hakkı hesaplaması, kitapların satış bedelleri, elde edilecek hasılatın durumu ve derleme ile ilgili sürecin diğer hususları belirlenmiştir.³ Üniversiteler Yayın Yönetmeliğinin kapsamı ders aracı niteliğindeki kitap, teksir ve yardımcı kitaplar olduğu için bu kapsam dışında kalan yayınlarla ilgili olarak 1984 yılında Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Uitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Uitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik yayımlanmıştır. Bu yönetmelikle üniversitelerde üniversite ve fakülte dergiciliği, üniversite bülteni, bilimsel araştırma ve inceleme sonuçları ve doktora tezlerinin yayımı ve basımı, telif hakkı ile ilgili hususlar tanımlanmıştır. Buna göre dergi esasları ele alınmış, orijinal makaleler, tarama yazısı ve kısa bildirimlerin ne olduğu ile ilgili tanımlamalar yapılmış ve yayımlanabilecek çevirilerin özellikleri tespit edilmiştir.⁴

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılıkla doğrudan ilgili bu iki yönetmeliğin dışında üniversite bilimsel yayıncılığı ile ilgili diğer bazı mevzuat da bulunmaktadır. Üniversiteler gelir tahsis edilen, bu gelirleri harcama yetkisi verilen özel bütçeye sahip kurumlardır.⁵ Yayıncılık, mali konularda yönetimi gerektirdiğinden bu yönüyle Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile ilişkilidir. Yine Üniversiteler Yönetmeliğinde bünyesinde döner sermaye bulunan üniversite ve bağlı birimlerin basım ve yayından hasılat elde edilmesi ile alakalı olarak döner sermaye işletmeleri yetkilendirilmiştir. Bu boyutuyla konu Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği⁶ ve Yükseköğretim Uurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Uurulmasına İlişkin Yönetmelik⁷ ile de alakalıdır. Diğer taraftan bilimsel yayınların sahiplerinin ve yayıncı kurumundaki üniversitelerin manevi ve mali haklarının tespiti, korunması, bunlardan yararlanmanın şartlarının düzenlenmesi, belirlenen usullere aykırı davranışların yaptırımlarının belirlenmesi ise Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile sağlanmaktadır.⁸ Aynı zamanda bilimsel eserlerin basımı ve yayımı ile ilgili hususlar ise Basın Kanunu ile belirlenmiştir.⁹ Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık faaliyetleri yayın komisyonunun sorumluluğuna verilmekle birlikte, komisyonun yayınların pazarlanması, satışı, gelirlerin yönetilmesi vb. hususlarda diğer idari birimlerle yakın ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Bu sebeple bu idari yapıların görev ve sorumlulukları ise Yük-

³ İlgili konular için bakınız. ÜYY, md. 4-fi7.

⁴ bk. Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Uitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Uitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik (TYDUDYIY), *Resmî GASETE* fi8553 (22 Ekim 1984), md. fi-fifi.

⁵ Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (UMYUU), *Resmî GASETE* 25326 (24 Aralık 2003), Kanun No. 50fi8, md. fi2.

⁶ Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSİBMY), *Resmî GASETE* 26509 (fi Mayıs 2007), md. fi; 240f4.

⁷ bk. Yükseköğretim Uurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Uurulmasına İlişkin Yönetmelik (YUDSUIY), *Resmî Gasete* 3ffifi59 (fi8 Ha2iran 2020), md. fi-fi9.

⁸ bk. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FESEU), *Resmî Gasete* 798fi (fi3 Aralık fi95fi), Kanun No. 5846.

⁹ bk. Basın Kanunu, *Resmî GASETE* 25504 (26 Ha2iran 2004), Kanun No. 5fi87.

seköğretim Üst Uuruluşları Ile Yükseköğretim Uurumlarının Idari Teşkilatı Hakında Uanun Hükmünde Uararname ile belirlenmiştir.^{fi0}

fi.2. Mevcut Durum

fi984 yılından itibaren ilgili mev2uat çerçevesinde çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. Üniversite bilimsel yayıncılığı ve mevcut uygulamalar, 25-27 Aralık 202fi tarihleri arasında çevrimiçi olarak "Üniversitelerde Bilimsel Uitap ve Dergi Yayıncılığı: Mevcut Durum-Sorunlar- İhtiyaçlar-Çö2üm Önerileri- Örnek Uygulamalar" temalı 4. Türkiye Editörler Çalıştayında ele alınmıştır. Çalıştay öncesi koordinatörler tarafından üniversitelere "Üniversitelerde Bilimsel Uitap ve Dergi Yayıncılığı-202fi Anketi" uygulanmıştır. Dolayısıyla anket sonunda mevcut durumun ortaya konulması, değerlendirme için gerekli verilerin elde edilmesi hedeflenmiştir. Çalıştay web sitesinde kamuoyuyla paylaşılan ankette üniversite bilimsel yayıncılığı ile ilgili konuları içeren 52 maddeden oluşmuştur.

Anket sorularına Türkiye'deki 207 üniversiteden 43'ü devlet, 20'si vakıf olmak üzere toplam 63 üniversite tarafından cevap verilmiştir. Buna göre ankete katılan üniversitelerin % 63'ü (Evet: 39; Hayır: 24) kendilerine ait bir yayınevinin olduğunu belirtmiş, yine bunların da % 68'inin (Evet: 43; Hayır: 20) "... Üniversitesi Yayınları" marka adı ile yayın yaptığı görülmüştür. Yayınevi sahibi olduğunu ifade eden üniversitelere yayınevine ait web adresi olup olmadığı sorulmuş bu soruya 35 üniversite tarafından cevap verilmiştir. 30 üniversite web adresini girmiş olmakla birlikte sadece yayınevi adresi belirtmiştir. Diğer web sitesi adresi bilgilerinin bir kısmının yayınevi adresi olmadığı, kütüphane veya üniversitenin diğer birimlerine ait olduğu görülmektedir.

Ankete katılanların % 35'i (Evet: 22; Hayır: 27; Bilmiyorum: fi4) üniversite yayınevi markasının tescil edildiğini belirtmiş, %22'lik kısmı ise bu konuda bilgisinin olmadığını ifade etmiştir. Yine anket sonuçlarına bakıldığında üniversitelerin % 8fi'inin (Evet: 5fi; Hayır: fi2) yayın yönergesinin; % 48'inin (Evet: 30; Hayır: 33) ise akademik dergiler yayın yönergesinin bulunduğu görülmektedir. Üniversitelerin % 67'si (Evet: 42; Hayır: 2fi) açık erişim yönergesinin bulunduğunu belirtmiş, % 37'si (Evet: 23; Hayır: 40) ise üniversite yayınevinin yayın ilkelerinin web sitesinde yer aldığını ifade etmiştir. Üniversite yayınevinin etik ilkelerinin web sitesinde yer aldığını belirtenlerin oranı ise % 30 (Evet: fi9; Hayır: 44) olarak gerçekleşmiştir. Üniversite yayınevinin yayın inceleme politikalarının web sitesinde ilanı ile ilgili olarak üniversiteler % 67 oranında (Evet: 2fi; Hayır: 42) hayır cevabını vermiştir. Yayımladıkları akademik kitaplar konusunda hakem sürecini işletiyor2 diyenlerin oranı % 76 (Evet: 48; Hayır: fi5) olarak görülürken, bilimsel kitap yayıncılığında elektronik sistem kullanıldığını ifade edenlerin oranı ise %

^{fi0} bk. Yükseköğretim Üst Uuruluşları Ile Yükseköğretim Uurumlarının Idari Teşkilatı Hakında Uanun Hükmünde Uararname (YÜUITHUHU), *Resmî Gasete* fi8228 (2fi Uasım fi983), Uanun No. fi24.

5fi (Evet: 32; Hayır: 3fi) olarak gerçekleşmiştir. Yayın komisyonu bulunan üniversitelerin oranı % 83 (Evet: 52; Hayır: 3fi), Basın kanununa göre üniversite yayınlarını temsil eden bir sorumlu ya2ı işleri müdürünün var olduğunu ifade edenlerin oranı ise %30 (Evet: 3fi; Hayır: 27; Bilmiyorum: 43) olarak görülmektedir. Üniversite ve alt birimlerinde kurulan bir vakıf ü2erinden yayıncılık faaliyetlerini yürüttüğünü beyan edenlerin oranı % 30 (Evet: 6; Hayır: 57); üniversite ve alt birimlerinde kitap yayımı yapıldığını belirtenlerin oranı ise % 5fi (Evet: 32; Hayır: 2fi; Bilmiyorum: 62) olarak görülmektedir. Üniversitelerin % 59'u (Evet: 37; Hayır: 26) basılı akademik dergi, % 8fi'i (Evet: 52; Hayır: 48) elektronik akademik dergi yayımladığını ifade etmiştir. Üniversite alt birimlerinin (Fakülteler, enstitüler, araştırma merke2leri vb.) dergi yayımlama oranı % 78 (Evet: 49; Hayır: 21); Basım evine sahip olduğunu ifade eden üniversite oranı % 30 (Evet: 3fi; Hayır: 44) olarak görülmektedir. Üniversite yayınlarını basılı kitap formatında satanların oranı % 48 (Evet: 30; Hayır: 33), elektronik formatta satıldığını belirtenlerin oranı ise % 5 (Evet: 3; Hayır: 38; Henü2 değil: 22), ulusal e-ticaret sitelerinden satış yapıldığı belirtenlerin oranı da % 2fi (Evet: 33; Hayır: 50) olarak gerçekleşmiştir. Üniversite yayınlarının bütçe yönetimini yapanlar % 5fi (Evet: 32; Hayır: 3fi) olarak görülmektedir. Yayımladıkları kitaplara telif ücreti ödemesi yapanlar % 4fi (Evet: 26; Hayır: 37); bu basılı ve elektronik kitapları web sitelerinde liste halinde yayımlayanların oranı %54 (Evet: 34; Hayır: 29)'tür. Yayınevinin uluslararası ö2el- liginin olup olmadığına yönelik soruya evet cevabı verenlerin oranı % 24 (Evet: 35; Hayır: 48) olup, üniversite yayını kitapların tamamına veya bir kısmına açık erişimle ulaşılabildiği konusunda evet cevabı verenlerin oranı % 4fi (Evet: 26; Hayır: 3fi; Uısmen: 43)'dir. Üniversitelerin %30'u (Evet: 3fi; Hayır: 44) yayınlarının listelendiği web sitesinde kitap Türkçe ö2etlerinin; %fi7'si (Evet: 3fi; Hayır: 52) ise İngilizce ö2etlerinin bulunduğunu ifade etmiştir. Yayımlanan kitapların jenerik sayfalarında "Ütüphane Bilgi UartıfClt Cataloging in tublication" yer aldığını ifade edenlerin oranı %22 (Evet: 3fi; Hayır: 49); basılı kitaplar nüshalarını yayın sonrası yurt dışındaki belirli üniversite kütüphanelerine koleksiyonlarına eklemek ü2ere gönderdiğini belirtenlerin oranı ise %fi3 (Evet: 8; Hayır: 55) olarak görülmektedir.^{ffi}

2. Ualite Süreçleri ve Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık

2.fi. Üniversitelerde Ualite Süreçlerinin Yönetimi

2fi. yü2yılın başından itibaren Türkiye'deki üniversitelerin sayısındaki hı2lı artış yükseköğretimde kalite konusunun daha fa2la gündeme getirmiştir. Yükseköğretim Uanununa yapılan ek madde 35 ilavesiyle birlikte yükseköğretim kurumlarındaki kalite güvence sistemi yani eğitim-öğretim, araştırma faaliyetleri,

^{ffi} 4. Türkiye Editörler Çalıştay Dü2enleme Uurulu, *Üniversiteferde Bifimsef UıTAP ve Dergi YAYINSTFTGT-2021 Anıseti* (202fi).

idari hizmetlerin kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri gibi hususların esasları tespit edilmiş, bu faaliyetleri yürütmek üzere Yükseköğretim Ualite Uurulunun (YÖUUAU) yapılanmasında düzenleme yapılmıştır.^{fi2} Ek Madde 35 hükümleri kapsamında; YÖUUAU'ın çalışma usul ve esasları, yükseköğretim kurumlarında kalite güvence sisteminin tesis edilmesi, değerlendirme süreçleri (iç-dış), üniversitelerdeki kalite komisyonları, kaliteye yönelik değerlendirme tescil belgelerinin alınması, YÖUUAU'ın yapılanmasını içeren konular Yükseköğretim Ualite Güvencesi ve Yükseköğretim Ualite Uurulu Yönetmeliği ile belirlenmiştir.^{fi3} Bu çerçevede yükseköğretim kurumlarındaki iç ve dış değerlendirme, kurumsal akreditasyon, program akreditasyonu yapan kuruluşların tescil edilmesi gibi kalite süreçlerinin yönetimine dair değerlendirmeler YÖUUAU tarafından yapılmaktadır. YÖUUAU değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerinde iyileştirme çalışmaları kapsamında dereceli değerlendirme anahtarını (Rubrik) kullanmaya başlamış ve bu anahtarı belirli aralıklarla güncellemeye tabi tutmuştur. Ualite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, yönetim sistemi başlıklarından oluşan Rubrik'te 22 ölçüt, bu ölçütlerin altında da 58 alt ölçüt bulunmaktadır.^{fi4} Alt ölçütlerin uygunluk düzeyleri esas alınarak güçlü 2ayıf yönler tespit edilmekte, akreditasyon kararları verilmektedir. YÖUUAU 202fi ve 2022 yıllarında Rubrik'te iyileştirmeler yaparak kendi iç kalite süreçlerini işletmiş, tUUÖ'nün önlem alma basamağı çerçevesinde süreçlerini güncellemiştir. Çalışmanın konusu üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığın kalite süreçlerindeki yeri olduğu için içerik, 2020 tarihli Rubrik Dereceli Değerlendirme Anahtarındaki alt ölçütler çerçevesinde ele alınacaktır.

2.2. Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık ve Ualite

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık ile ilgili mev2uat çerçevesinde ders aracı olarak kullanılan kitap, yardımcı kitap, teksir, üniversite ve fakülte dergisi, bülten, doktora te2leri gibi yayınlar üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında değerlendirilmektedir. Bununla birlikte ilgili mev2uatın yayımından bugüne kadar ortaya çıkan gelişmeler kapsamında bilimsel yayıncılıkta yeni yayın türleri ile açık bilim, elektronik yayıncılık gibi yeni ba2ı yayıncılık formatları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte yönetim, personel, kaynak, kamuoyuyla paylaşma gibi yönetsel boyutunun yanında üniversitelerde bilimsel yayınları üreten akademik personelin durumu da önem ar2 etmektedir. Bu ve diğer boyutlarıyla üniversite bilimsel yayıncılığı, üniversitelerin yönetim, kalite güvence, eğitim öğre-

^{fi2} Yükseköğretim Uanunu (YU), *Resmî Gasete* fi7506 (6 Uasım fi98fi), Uanun No. 2547, md. 35.

^{fi3} bk. Yükseköğretim Ualite Güvencesi ve Yükseköğretim Ualite Uurulu Yönetmeliği (YUG-YUY) 30604 (23 Uasım 20fi8).

^{fi4} bk. Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik Değerlendirme Formu), Yükseköğretim Ualite Uurulu (2020).

tim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı süreçleriyle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkilidir.

Bir önceki başlıkta ifade edildiği üzere üniversitelerdeki kalite değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinin değerlendirilmesi YÖUAE tarafından yürütülmektedir. YÖUAE Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik)'te belirlenen başlık, ölçüt ve alt ölçütler çerçevesinde yükseköğretim kurumlarından kalite süreçlerini yürütmeleri beklenmekte, belirli aralıklarla yükseköğretim kurumları dışı değerlendirmeye tabi tutulmakta, talepte bulunanlar ise akreditasyon süreçlerine alınmaktadır. Dolayısıyla üniversiteler ve alt birimleri tüm kalite faaliyetlerini yükseköğretim kurumu vasfıyla YÖUAE'ın belirlediği ölçütler çerçevesinde yürütmekle mükelleftir. Buna göre üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin de yükseköğretim kurumu faaliyeti olduğu dikkate alındığında YÖUAE'ın tespit ettiği ölçütler çerçevesinde bilimsel yayıncılığın yürütülmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu durumda Rubrik'teki alt ölçütlerin bilimsel yayıncılık ve bu yayıncılık faaliyetlerinin paydaşlarıyla olan ilişkisi, burada sorumlulara düşen görevler, süreçlerin yönetimi konusu gündeme gelmektedir. Yani kalite süreçlerinde bilimsel yayıncılık hangi ölçütlerle ilişkilidir? Bu ilişkinin düzeyi nedir? Süreçler nasıl yönetilmelidir? soruları cevaplandırılmalıdır. Bu noktada kalite süreçlerinde bilimsel yayıncılığın yeri Rubrik kapsamında değerlendirildiğinde bu soruların cevabını bulacağı düşünülmektedir. Daha önce ifade edildiği üzere bilimsel yayıncılığın başvuru, yayın, derleme, dağıtım gibi idari süreçleri ile akademik süreçleri bulunmaktadır. Üniversite yayıncılığının kalite güvence ve yönetim sistemi içerisinde değerlendirilmesi gereken boyutları bulunmakla birlikte eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı ile ilişkili yönü de bulunmaktadır.

2.2.fi. Üniversite Bilimsel Yayıncılığının Eğitim-Öğretimdeki Yeri

Üniversite bilimsel yayıncılığının YÖUAE Dereceli Değerlendirme Anahtarının (Rubrik) eğitim öğretim başlığının ba2ı alt ölçütleri ile ilişkisi bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında öğretim elemanları ölçütünün atama, yükseltme ve ders görevlendirme kriterleri alt ölçütünde üniversitelerden öğretim elemanlarının atama, görevlendirme ve yükseltme kriterlerini ve süreçlerini tespit ederek, kamuoyuyla paylaşmaları beklenmektedir.^{f15} Dolayısıyla üniversite bilimsel yayıncılığının hem yayıncılık hem de içerik anlamında gelişmesi açısından atama ile ilgili kriterlerin arasında yayıncılık faaliyetlerinin de alması önem arz etmektedir. Bu çerçevede öğretim elemanlarının üniversite yayınevinde yayımlanan ders aracı niteliğindeki kitap, yardımcı ders kitabı, te2ler, bülten vb. yayınlar ile üniversite ve alt birimleri tarafından yayımlanan dergilerdeki yayımlanan bilimsel ya2ılları ile araştırma sonuçları kriter puan tablosunda ayrıca yer alabilir. Dolayısıyla daha sonra ifade edileceği üzere üniversite akademik yayıncılık süreci-

^{f15} Rubrik, Alt ölçüt B.4.fi.

nin kalite ilkelerine uygun şekilde yürütülmesini gerektirecek, aynı 2amanda kurum öğretim elemanlarının bilimsel çalışmalarını kendi üniversiteleri veya kalite konusunda daha ileri seviyede olan başka bir üniversite yayınları arasında yayımlama konusunda teşvik edici bir unsur olacağı düşünülmektedir.

Eğitim öğretim hi2meti verirken araç ve gereç olarak öğrenme kaynakları ana unsurlar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla Rubrik'in eğitim öğretim başlığının öğrenme kaynakları ölçütünün öğrenme kaynakları alt ölçütü de üniversite bilimsel yayıncılığını ilgilendirmektedir.^{fi6} Bu alt ölçüt kapsamında üniversitenin eğitim öğretim uygulamalarını devam ettirebilmesi için nitelik ve nicelik olarak uygun sınıf, laboratuvar, kütüphane, stüdyo gibi yapılar, basılı kitap ve dergiler, e-kitap ve e-dergiler, insan kaynakları, öğrenme desteği vb. öğrenme kaynağını sağlama-ları ve bununla ilgili süreçleri yönetmeleri beklenmektedir.^{fi7} Üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında basımı ve yayımı yapılan kitap, yardımcı ders kitabı, aka-demik dergiler, bültenler, te2ler, aynı 2amanda araştırma sonuçları, makaleler vb. akademik çalışmalar öğrenme sürecini destekleyici kaynaklar olarak 2ikredilebilir. Dolayısıyla üniversite bilimsel yayıncılığı kalitenin bu alt başlığını doğrudan destekleyen bir faaliyet olarak görülmektedir. Bu sebeple üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında yer alan ve öğrenme kaynağı olarak kullanılan yayın türlerine mali kaynak ayrılması, mali kaynakların i2lenmesi ve öğrenci, akademik personel ve diğer paydaşlarla değerlendirmesi yapılarak gereken önlemlerin alınması bu alt ölçütün gereği olarak değerlendirilmektedir.

Yükseköğrenimin öğrenci paydaşlarının arasında engelli öğrenciler de bulunmaktadır. Yükseköğrenim gören engelli öğrencilerin öğrenim hayatlarını kolaylaştırabilmek için gerekli akademik ortamın ha2ırlanmasını ve eğitim-öğretim süreçlerine tam katılımlarını sağlamak amacıyla Yükseköğretim Uurumları Engelliler Danışma ve Uoordinasyon Yönetmeliği çıkarılmış^{fi8} ve gerekli birimler ve görevleri tanımlanmıştır. Diğer taraftan Rubrik'teki engelsi2 üniversite alt ölçütü de bu tür ö2ellikleri olan öğrencilere yönelik yürütülen faaliyetlerin değerlendirilmesi ve buna ait süreçlerin yönetilmesini güvence altına almaktadır.^{fi9} Bu çerçevede ilgili yönetmelik hükümlerinde engelli öğrencilere yönelik öğrenme materyallerinin ha2ırlanması ve sağlanması ile ilgili hükümler bulunmaktadır.²⁰ Dolayısıyla üniversiteler, bünyelerinde eğitim alan engelli öğrenciler için engelleri ortadan kaldırıncı tedbirleri almakla yükümlüdürler. Engelsi2 üniversite alt ölçütü

^{fi6} Rubrik, Alt ölçüt B.5.fi.

^{fi7} Yüksel Uavak, "Öğrenme Uaynakları, Erişilebilirlik ve Destekler", *YÖUAAU UAFite UomisyonART Bifğı 9ORTAFT* (Erişim 4 Ocak 2022); Rifat Türkel, "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Eğitim ve Öğretim", *FAHİYAT AİredİTASYON AİANST (IAAİ* (Erişim 5 Ocak 2022).

^{fi8} Yükseköğretim Uurumları Engelliler Danışma ve Uoordinasyon Yönetmeliği (YUEDUY), *Resmî GASETE* 27672 (fi4 Agustos 20fi0), md. fi.

^{fi9} Rubrik, Alt ölçüt B.5.4.

²⁰ YUEDUY, md. fi2fb-e.

kapsamında üniversiteler ders aracı olarak kullanılan, üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında basımı yapılan veya elektronik olarak sunulan kaynaklara ulaşmayı sağlayan tedbirleri almalı, belirli periyodlarla bu öğrencilerin görüşlerini alarak gerekli iyileştirmeleri yapmalıdır. Çünkü yapılan araştırmalarda örnek olarak görme engelli öğrencilerin uygun öğrenme ortamlarının ve kaynaklarının oluşturulmadığı durumlarda Matematik, Sembolik Mantık ve Osmanlı Türkçesi gibi bazı derslerden başarılı olmada zorlandıkları ifade edilmiştir.^{2fi} Dolayısıyla bilimsel yayıncılık bu alt ölçütten doğrudan etkilenmektedir.

2.2.2. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Araştırma Geliştirmedeki Yeri

YÖUAA Dereceli Değerlendirme Anahtarının (Rubrik) üçüncü başlığı Araştırma-Geliştirmedir. Bu başlık altında üniversitelerin araştırma ve geliştirme süreçlerini bazı alt ölçütler bazıında yönetmesi, stratejik planı çerçevesinde belirlenen akademik öncelikleriyle uyumlu, değer üretebilen ve toplumsal faydaya dönüştürülebilir araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürütmesi beklenmektedir. Üniversite bilimsel yayıncılığının gerek yayın türleri gerek yayın sonuçları itibarıyla bu başlık altında birçok alt ölçütle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili olduğu görülmektedir. Çünkü bilimsel yayıncılık aynı zamanda araştırma sonuçlarının kamuoyu ile paylaşıldığı platformlardır.

Rubrik'te araştırma ve geliştirme ile ilgili olarak ilk önce üniversitenin araştırma politikası, hedefleri ve stratejisinin bulunmasını istemektedir.²² Burada araştırma uygulamalarında kurumun takip edeceği ilkeler ve esaslar belirlenmeli, öncelikli araştırma alanları ile araştırma kaynaklarını yönetme tercihleri belirtilmelidir. Araştırma politikası ise kurumun araştırmadaki önceliklerini ve tercihini, öğretim elemanları ile ilgili uygulamalarını, araştırma kaynakları ile bunların alt yapısının yönetilmesini, eğitim öğretim ve topluma katkısını, sorumlu birimlerin tespiti ve diğer birimlerle olan ilişkisini, araştırma çıktı ve sonuçlarını izleme, yayma ve yaygınlaştırma metotlarını belirler. Bu alt ölçüt kapsamında üniversite bilimsel yayıncılığı araştırma çıktı ve sonuçlarının yaygınlaştırıldığı bir araç olarak tanımlanabilir. Bunun sonucunda üniversite bilimsel yayıncılığı ile alakalı politika, hedef ve stratejilerin belirlenmesi, yıllık periyotlar halinde bu hedeflere ulaşılma düzeylerinin izlenmesi ve paydaş değerlendirmelerinin yapılması bilimsel yayıncılığın kalitesi anlamında önem arz etmektedir.²³ Ancak yapılan bir ankette yayınevi yayın ilkelerini web sitesinde ilan eden üniversite

^{2fi} Muhammet Recep Okur-Muhammed Demir, "Görme Engelli Öğrenenlerin Eğitim Yaşantısında Ulaşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi, Acık ve U2aktan Öğrenme Alanı İçin Çözüm Yolları Geliştirilmesi", *Açık Öğretim UYGUFAMAFArt ve ARAÇTTRMAFArt Dergisi (AUADf 5f2 (20fi9)*, 57.

²² Rubrik, Alt ölçüt C.fi.fi.

²³ Tuba Canvar Uahveci, "Araştırma politikası", *YÖUAA UAFite UomisyonFArt Bifgi 9ORTAFT* (Erişim 4 Ocak 2022).

oranının %37; yayınevinin yayın inceleme politikalarının web sitesinde ilan edenlerin oranının ise %67 olarak görülmesi alt ölçütün katkısı açısından önemlidir.²⁴

Ualite ve akreditasyon ölçütlerinde üniversitelerin araştırma-geliştirme süreçlerinin yönetim ve organizasyonel yapısını planlaması,²⁵ bu yapının süreç içerisindeki yerinin tespiti, motivasyon ve yönlendirmeye yönelik planlamaları yapması, sorumluları belirlemesi ve görev tanımlarını yapması beklenmektedir. Araştırma sürecinin bir parçası olan bilimsel yayıncılığın yönetim ve organizasyonel yapısının belirlenmesi, editör, araştırmacı, yayınevi müdürü gibi süreçte sorumlulukları bulunanların görev tanımlarının yapılması istenilmektedir. Yayın komisyonu bulunan üniversitelerin oranının %83, yayınevi işleri müdürünün tayin edildiği üniversite oranının %30 gibi düşük bir seviyede olması,²⁶ kalite süreçlerinin üniversite bilimsel yayıncılığı için ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir.

Rubrik'in araştırma ve geliştirme başlığının diğer bir alt ölçütünde ise araştırmaların yerel, bölgesel ve ulusal ihtiyaç ve taleplerle ilişkisinin kurulması, bunun stratejik politika ve hedeflere yansıtılması, bu çerçevede planlamaların ve uygulamaların yapılması, uygulamalardan elde edilen sonuçların değerlendirilmesi beklenmektedir.²⁷ Yani kurumun yerel paydaşlarının da görüşlerini ve beklentilerini alarak ilk önce yerel ve yerel halk ile ilgili araştırmalara öncelik vermesi, sistemin kararlı hale getirilmesi, akademik kadronun sayı ve niteliğinin artması, maddi imkânların gelişmesine bağlı olarak sırasıyla bölgesel ve ulusal araştırmaların da faaliyet kapsamına alınması, yerelden başlayarak ulusala doğru araştırma alanlarının tespiti ve bu alanda araştırmaların yönetilmesi beklenmektedir. Diğer taraftan elde edilen araştırmaların yayımlanması ve kamuoyuyla paylaşılması konusu gündeme gelmektedir. Tam bu noktada üniversitelerin bilimsel yayıncılık faaliyetleri önemli bir mekânî görevi görmektedir. Buna göre üniversitenin kalite süreçlerinin destekleyici bir mekânîması olan bilimsel yayıncılık politika ve ilkelerini kendi misyon, vizyon, politika ve hedeflerini de dikkate alarak yerel, bölgesel ve ulusal ihtiyaç ve taleplere yönelik çalışmalar ile ilişkilendirmesi beklenmektedir. Bu noktada yayın türlerine göre yerel çalışmalara öncelik veren yayımlarla bölgesel ve ulusal olan çalışmaların yayımı için belirli oranlar belirlenebilir. Yine kitap, te2 ve araştırma sonuçlarını yayımlama sürecinde yerele yönelik çalışmalardan başlayarak önceliklendirme yapılabilir. Bu durumun hem akademik kadronun

²⁴ 4. Türkiye Editörler Çalıştay Düzenleme Uurulu, *Üniversiteferde Bifimsef UİTAP ve Dergi YAYINSTFTGT-2D21 Anβeti*, md. fi1, fi3.

²⁵ Rubrik, Alt ölçüt C.fi.2.

²⁶ 4. Türkiye Editörler Çalıştay Düzenleme Uurulu, *Üniversiteferde Bifimsef UİTAP ve Dergi YAYINSTFTGT-2D21 Anβeti*, md. fi7, fi8.

²⁷ Rubrik, Alt ölçüt C.fi.3.

yerel ve bölgesel çalışmalara yönelimlerine katkı sağlayacağı, hem yerel paydaşların ihtiyaç ve taleplerine yönelik çalışmaları artıracığı söylenebilir.

Araştırma ve geliştirme sö2 konusu olunca kaynakların yönetimi konusu da gündeme gelmektedir. Ualite süreci Rubrik'in araştırma ve geliştirme başlığı, araştırma kaynakları ölçütündeki alt ölçütler çerçevesinde yönetilmektedir. Buna göre üniversitelerin araştırma ve geliştirme için uygun araştırma ve uygulama merkezlerinde bulunan araştırma ekipman ve donanımı, merkez ve birim araştırma laboratuvarları ile kütüphane ve veritabanları gibi teknik ve fiziki altyapı kaynakları ile kurum içi ve dışı mali kaynakları temin etme planlamalarının ve bu planlamalara uygun faaliyetlerinin olması, yıllık periyotlarda kaynak sağlama faaliyetleri ile kaynakların yeterlilik durumlarının izlenerek sonuçların akademik kadro vs. paydaşlarla değerlendirilmesi, kaynak çeşitlendirmesi ve temini için gerekli tedbirlerin alınması beklenmektedir.²⁸ Dolayısıyla tUUÖ çevrimleri bu alt ölçütte de işletilmelidir. Yine bu çerçevede kurum, kaynağı kullanacak olan araştırmacıları ve akademik kadroyu kaynaga yönlendirmeli, sadece yönlendirme ile yetinmeyip kaynaga ulaşma yollarını da gösterici faaliyetler yapmalıdır. Diğer taraftan birçok birimi bünyesinde barındıran üniversitelerin araştırma kaynaklarının dağılımında da birimler arası dengeyi gö2etmesi kurumdan beklenir.

Aynı şekilde mali kaynakların yönetimi üç alt ölçütle sağlanmaktadır. Buna göre kurumun araştırma için iç mali kaynakları ile Bilimsel Araştırma trojeleri (BAt) kaynakları yönetilmeli, BAt yönergesi araştırma politikalarıyla uyumlu olmalıdır.²⁹ Bunun yanında üniversite dışı kaynaklar da yönetilmelidir. Bu alt ölçüte göre kurumun araştırma ve geliştirme faaliyetlerini kurumsal amaçlarla uyumlu olarak sürdürebilmek için üniversite dışı kaynakların kullanımına yönelik yöntem ve destek planları oluşturması, bu planlara uygun uygulamalar yapılması, bunların tüm alanları kapsaması, bu kaynakların kullanımına ve uygulamalara yönelik sonuçları izleyerek değerlendirme yapması ve önlem alması beklenmektedir.³⁰ İç ve dış mali kaynakların da dağılımında birimler arası denge gö2etilmeli, kaynaklara ulaşma yolları gösterilmelidir. Üniversite dışı kaynaklar genellikle proje destekleri, bağış, sponsorluk gibi türlerden oluşmaktadır. Bu kaynaklar ba2en Bakanlıklar, YÖÜ, TÜBITAU, Ualkınma Ajansı ve Ualkınma Idareleri gibi kamu kurumlarının tarafından verilirken ba2en ö2el sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından da sağlanmaktadır. Yine AB projeleri gibi uluslararası kuruluşlarca sağlanan kaynaklar araştırma ve geliştirmeye yönelik önemli bir katkı unsurudur.³¹ Diğer taraftan araştırma bütçesi varsa bu bütçenin yıllara göre performansının izlenmesine yönelik planlamalar ile tanımlı süreçler, bu doğrultuda

²⁸ Rubrik, Alt ölçüt C.2.fi.

²⁹ Rubrik, Alt ölçüt C.2.2.

³⁰ Rubrik, Alt ölçüt C.2.3.

³¹ Ilker Murat Ar, "Araştırma Uaynakları", YÖUUA UAFite UOMİSYONFART Bifgi 9ORTAFT (Erişim 5 Ocak 2022).

yapılmış uygulamalar, i2lemeler ve değerlendirilmeler bulunmalı, değerlendirme sonuçları bütçe dağılımı gibi karar alma süreçlerinde kullanılmalıdır.³²

Üniversite araştırma ve geliştirme faaliyetleri arasında yer alan üniversite bilimsel yayıncılığının da bu kapsamda değerlendirilerek fi2iki, teknik ve mali kaynaklarının araştırma geliştirme kapsamında yönetilmesi beklenir. Buna göre bilimsel yayıncılığa yönelik kaynak yönetim planları ve bu planlara uygun uygulamalar yapılmalı, yıllara göre uygulamalar i2lenmeli, paydaşlarla birlikte değerlendirilmesi yapılarak kaynak çeşitliliğini sağlayacak, memnuniyeti artıracak önlemler alınmalıdır. Bu da üniversitelerde bilimsel yayıncılığının bütçesinin oluşturulması ve yönetilmesi anlamına gelmektedir. Daha önce sunulmuş olan anket verilerine göre bilimsel yayıncılık bütçe yönetimini ha2ırlayan üniversitelerin oranı %5fi olarak görülmektedir. Bu sonuç süreçlerin yönetilmesinin önemine işaret etmektedir. Bu kapsamda bütçe havu2unda BAıt gibi üniversite içi kaynaklarla, kamu kurumları, dernekler, şirketler, vakıflar vs. yollarla bilimsel yayıncılık bütçesine kaynak sağlanabilir. AB projeleri kapsamında bütçe havu2undaki çeşitlilik artırılabilir. Yine bununla birlikte bu alt ölçüt çerçevesinde bilimsel araştırma sonuçlarının yayınlanmasının desteklenmesi yapılabilir. Üniversite yayıncılığına dair kaynaklara ulaşma yolları akademik kadro ve ilgililere gösterilmeli, burada da birimler arası denge gö2etilmelidir. Ayrıca üniversite bilimsel yayıncılığının bütçesinin performansı da araştırma geliştirme bütçe performansı kapsamında i2lenmeli ve değerlendirilmelidir. Buna göre akademik kadro ve diğer paydaşlarla yayın bütçesinin yeterliliği ve performansı, bütçe hedeflerine ulaşabilme, yeterlilik ve memnuniyet gibi konuları da içeren değerlendirme toplantılarının akabinde ortaya çıkan sonuçlara göre iyileştirmeler yapılmalıdır.

Rubrik'in diğer bir alt ölçütünde üniversitelerin lisansüstü programlarının farklı dü2eylerde de olsa araştırma politikası, hedef ve stratejileri ile uyumlu olması ve bu kapsamda yapılacak çalışmaların desteklemesine yönelik planlamaların yapılması beklenmektedir.³³ Bu çerçevede lisansüstü programlarda araştırma politikası, hedefi ve stratejileriyle uyumlu ve destekleyici konularla ilgili lisansüstü çalışma yapılması yönünde planlamaların ve plana bağlı uygulamaların yapılması beklenmektedir. Aynı zamanda plan dâhilinde uygulamaların i2lemelerinin yapılması, bu programlarda yapılan çalışmaların araştırma politika, hedef ve stratejilerine uyum ve destek dü2eylerinin i2leme sonuçlarından tespit edilmesi, ardından ilgili paydaşların da görüşleri alınarak gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu noktada üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında lisansüstü çalışmalardan araştırma politikası, hedefleri ve stratejileriyle uyumlu olan ve destekleyen çalışmalar teşvik edici bir unsur olarak belirli oranda makale, ders kitabı vs. türlerle yayın kapsamına alınabilir.

³² Rubrik, Alt ölçüt C.4.3.

³³ Rubrik, Alt ölçüt C.2.4.

Ualite, üniversitelerden öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik planların ve tanımlı süreçlerin bulunmasını, bu plan ve tanım süreçler kapsamında da uygulamaların yapılmasını ve düzenli olarak izlenmesini, paydaş değerlendirmeleri sonucu önlemler alınmasını beklemektedir.³⁴ Çünkü üniversitelerin araştırma yetkinliğinin ana kaynağı öğretim elemanlarıdır. Aynı zamanda öğretim elemanları araştırma hedeflerine ulaşmanın en önemli unsurlarından birisidir. Bu sebeple kurum araştırma stratejisi, hedefleri ve politikalarıyla uyumlu ve bu konuda katkısı olabilecek insan kaynağını oluşturma konusunda planlama ve uygulamalara sahip olmalıdır. Bu süreçlerin yönetilmesinde oluşturulmuş performans değerlendirme kriterleri çerçevesinde izlemeler yapmayı, akademik atama ve yükseltme konusunda kural ve süreçleri belirlemeyi, akademik personelin yetkinliklerini geliştirme eğitimleri düzenlemeyi dikkate almak gereklidir. Araştırma politika, strateji ve hedefleri ile öğretim üyeliğine atanma ve yükseltme süreci arasındaki tutarlı ilişki sağlanmalıdır.³⁵ Bu kapsamda üniversite yayıncılığı da öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini geliştirmeleri için alt yapı görevi görebilir. Araştırma ve geliştirmeye yönelik çalışmalara yayınlar arasında yer verilebilir. Yine araştırma ve geliştirme performansı ile araştırma yetkinliğini içeren yayını olan, yetkinliği hedeflenen düzeyde olan öğretim elemanlarının araştırmalarının üniversite yayınları arasında yayımlanmasına öncelik verilebilir. Bu durum araştırmacılar için teşvik edici bir unsur olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan öğretim elemanlarının yayın yeteneklerini geliştirmek ve üniversite yayınları arasında yayın yapabilmeleri için, akademik yazım, atıf sistemleri, citavi, Zotero, mendeley gibi atıf programlarının kullanımı, üniversite yayın ilkeleri ve kuralları gibi konularda eğitimler verilebilir, ayrıca sertifika programları açılabilir. Öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini geliştiren uygulamalardan birisi de iş birliktir. Bu kapsamda üniversitenin gerek ulusal gerek uluslararası düzeyde işbirliklerini artırma, ortak program ve araştırma ağı ve birimlerine katılmaya yönelik planlanmalarının ve uygulamalarının olması ve elde edilen sonuçların içerisinde öğretim elemanlarının da bulunduğu paydaşlarla değerlendirilerek iyileştirmelerin yapılması Rubrikin diğer bir alt ölçütünde beklenen bir durumdur.³⁶ İşbirlikleri ve ortak araştırmaların kurum ile öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini artırmada önemli faydası olacağı değerlendirilmektedir.³⁷ Aynı durum

³⁴ Rubrik, Alt ölçüt C.3.fi.

³⁵ İlker Murat Ar, "Araştırma Yetkinliği", *YÖUAV UAFite UomisyonART Bifgi 9ORTAFT* (Erişim 5 Ocak 2022); Halis Aydemir, "Rubrik Tabanlı Ö2değerlendirme Raporu tilot Uygulaması", *IFAHİYAT Aßredıtasyon Ajanst (IAAf* (Erişim 4 Ocak 2022); Ahmet Türkan, "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Araştırma ve Geliştirme", *IFAHİYAT Aßredıtasyon Ajanst (IAAf* (Erişim 5 Ocak 2022).

³⁶ Rubrik, Alt ölçüt 3.2.

³⁷ Ar, "Araştırma Yetkinliği".

üniversite yayıncılığı için de geçelidir. Ulusal ve uluslararası dü2eyde yayıncılık yapan diger üniversitelerle kurulacak iş birlikleri çerçevesinde yapılan araştırmalar üniversite yayınları arasında yayımlanabilir. Bu durumun araştırmalar ve sonuçların yaygınlaşmasını, uluslararası özellik taşımaya sebebiyle gerek araştırmaya gerek üniversite yayıncılığına önemli katkı sağlayacağı, öğretim elemanlarını araştırma ve yayıncılığa teşvik edeceği düşünölmektedir.

Araştırma ve Geliştirme başlığının diger bir ölçütü araştırma performansdır. Bu ölçütün alt ölçütü kapsamında üniversitede akademik kadronun araştırma performansının i2leme ve degerlendirmesine yönelik planlamalar ile yönetmelik, yönerge, süreç tanımı, ölçme araçları, rehber, kılavu2, takdir tanıma sistemi, teşvik mekani2maları vb. tanımlı süreçlerin olması; bu plan ve tanımlı süreçler dogrultusunda uygulamaların yapılması, uygulama sonuçlarının i2lenmesi, elde edilen sonuçların paydaşlarla birlikte degerlendirilerek önlemlerin alınması beklenmektedir. Bu arada birimler arası dengenin gö2etilmesi esastır.³⁸ Akademik kadronun araştırma performansı yanında kurumun tüm birimlerine yönelik araştırma performansı ile ilgili hususlar diger alt ölçütte dü2enlenmiştir. Buna göre kurumun tüm birimlerinde araştırma performansının i2lenmesine ve degerlendirilmesine yönelik planlamaların bulunması, planlama çerçevesinde uygulamaların olması, elde edilen sonuçların paydaşlarla degerlendirilmesi beklenir. Degerlendirme sonuçları performans temelli takdir, tanıma vs. gibi konularla ilgili karar alma süreçlerinde kullanılmalıdır.³⁹ Üniversitenin performans i2leme ve degerlendirmesinde gerek öğretim elemanlarının gerek üniversitenin araştırma performansının i2lenmesine yönelik genel ve güncel bilgi sistemine sahip olması beklenir. Aynı 2amanda birimler, enstitüler, merke2ler, laboratuvar ve TTO gibi arayü2 kuruluşlarının araştırma geliştirme süreç ve faaliyetlerine yönelik yıllık öz degerlendirme raporlarının ha2ırlanması, bu konuda performans göstergelerinin tespiti, belge, doküman, anket vb. paydaş geri bildirim mekani2malarının belirlenmesi de önemlidir.⁴⁰

Bu noktada araştırma geliştirme süreçlerinin bir parçası olan üniversite bilimsel yayıncılığının da performansının i2lenmesi, i2leme sonuçlarının degerlendirilmesi, akademik personel, idari personel vs. ilgili paydaşlarla yapılan degerlendirmelerin ardında iyileştirmeye yönelik önlemlerin alınması gereklidir. Bu çerçevede etik ilkelere dikkat ederek öğretim elemanlarının araştırma performans göstergesi olarak kitap, makale vs. çalışmalarının üniversite yayınlarındaki oranı ile ilgili yıllara göre dağılımı içeren istatistiki çalışma yapılabilir. Ayrıca atama ve yükseltme mev2uatında üniversite yayınları arasında çalışması bu-

³⁸ Rubrik, Alt ölçüt 4. fi.

³⁹ Rubrik, Alt ölçüt 4.2.

⁴⁰ Aslıhan Nasır, "Araştırma terformansı", *YÖUAAU UAFite UomisyonfART Bifgi 9oRTAft* (Erişim 4 Ocak 2022); Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdegerlendirme Raporu tilot Uygulaması".

lunan öğretim elemanlarının çalışmaları puanlanarak teşvik ve ödüllendirme yapılabilir. Böylece akademik kadronun üniversite bilimsel yayıncılığına içerik olarak destelemesinin sağlanmış olacağı değerlendirilmektedir. Diğer taraftan sadece üniversite bilimsel yayıncılığına içerik desteği veren öğretim elemanlarına değil, yayın sürecinde editör, yayın kurulu üyesi, danışma kurulu üyesi, sayfa düzeni desteği, redaktör, hakem gibi görevleri alarak süreçte yer alan öğretim üyeleri için atama ve yükseltme yönergelerinde puanlama yapılabilir.

2.2.3. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Toplumsal Uatkıdaki Yeri
Üniversitelerin temel görevleri arasında eğitim-öğretim, araştırma ve geliştirme ile birlikte toplumsal katkı da bulunmaktadır. Yükseköğretim Uanununun 5. maddesinde eğitim-öğretim plan ve programlarının ülke ve yöre ihtiyaçlarına göre ha2ırılması ana ilkeler arasında 2ikredilmiştir.^{4fi} Diğer taraftan 2547 sayılı YÖU Uanununun fi2. maddesinde toplumun ihtiyaçları ve kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun eğitim öğretim, bilimsel araştırma, yayım ve danışmalık yapmak yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında sayılmıştır.⁴² Yine aynı maddede “Ülkenin bilimsel, kültürel, sosyal ve ekonomik yönlerden ilerlemesini ve gelişmesini ilgilendiren sorunlarını, diğer kuruluşlarla işbirliği yaparak, kamu kuruluşlarına önerilerde bulunmak suretiyle öğretim ve araştırma konusu yapmak, sonuçlarını toplumun yararına sunmak ve kamu kuruluşlarınca istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini ve önerilerini bildirmek”⁴³ de yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında 2ikredilmektedir. Görüldüğü üzere hem eğitim-öğretimin hem de araştırma ve geliştirmenin toplumsal faydaya yönelik olması üniversitelerin görevleri arasında sayılmaktadır. Bu sebeple YÖU AU değerlendirme ölçütleri içerisinde toplumsal katkıyı ayrı bir başlık olarak ele almış ve kalite süreçlerinde değerlendirme ölçütü olarak tanımlamıştır.

Buna göre üniversitelerin kendilerine ait toplumsal katkı politika, hedef ve stratejilerini belirlemesi, bunların toplumsal katkı ilkelerini, önceliklerini ve kaynaklarını ifade etmesi, bu politika, hedef ve stratejiler doğrultusunda uygulamaların yapılması, uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi ve gerekli önlemlerin alınması beklenmektedir.⁴⁴ Bu kapsamda toplumsal katkı politikası ile eğitim-öğretim ve araştırma politikalarının ilişkisinin kurulması, faaliyetlerin planlamasında yerel, bölgesel ve ulusal hedeflerin dikkate alınması ve bu yönde faaliyetlerin yapılması, toplumsal katkıya yönelik öncelikli alanların tespiti gereklidir.⁴⁵

^{4fi} YU, md. 5fd.

⁴² YU, md. fi2fa.

⁴³ YU, md. fi2fe.

⁴⁴ Rubrik, Alt ölçüt D.fi.fi.

⁴⁵ Tugba Yanpar Yelken, “Toplumsal Uatki Stratejisi ve Hedefleri”, YÖU AU Uafite Uomisyonaft Bifgi 9ORTAFT (Erişim 6 Ocak 2022).

Aynı şekilde diğeri bir alt ölçütte üniversitenin toplumsal katkı süreçlerinin, yerel, bölgesel ve ulusal kalkınma hedefleri ile ilişkili ve diğeri süreçlerle (eğitim-öğretim, ar-ge) bütünleşik olarak yönetimi ve organizasyonel yapılanmasına (süreçler ve görev tanımları vb.) yönelik planlar ve tüm birimleri kapsayan uygulamaların bulunması, sonuçların izlenmesi ve paydaş değerlendirmesi sonrası önlem alınması istenilmektedir. Buna göre organizasyon yapısı içerisinde görevliler tespit edilmeli, görevleri tanımlanmalıdır.⁴⁶ Bu durumda bu tür faaliyetlerde bulunmakla sorumlu olanların önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır. Toplumsal katkı varsa bu katkıya dair kaynakların da olması gereklidir. Bu konu Rubrikte ayrı bir alt ölçütte ele alınmıştır. Buna göre üniversitenin toplumsal katkı faaliyetlerini sürdürebilmek için uygun nitelik ve nicelikte fiziki, teknik ve mali kaynakların oluşturulmasına yönelik planlar ve uygulamaların bulunması gerekmektedir. Yine bu uygulamaların sadece tek birimde değil tüm birimlerde gerçekleşmesi, kaynak dağılımında birimler arası dengenin gözetilmesi, kaynakların kullanımı ile ilgili izlemelerin gerçekleştirilmesi ve sonuçlarının paydaşlarla değerlendirmesinin yapılması ve önlem alınması, ihtiyaç ve taleplere bağlı olarak kaynakların çeşitlendirilmesi beklenmektedir.⁴⁷ Aynı zamanda üniversitede bir süreç halinde toplumsal katkı performansının izlenmesi ve iyileştirilmesine yönelik planların olması, bu planlara uygun olarak uygulamaların yapılması ve elde edilen sonuçlar ışığında toplumsal katkı politika, strateji ve hedeflerinin ve bu hedeflerin gerçekleşme keyfiyeti tespit edilmesi, paydaş değerlendirmeleriyle birlikte gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.⁴⁸

Toplumsal katkının yayın, hizmet, sportif, sanatsal ve kültürel etkinlikler gibi uygulamaları bulunmaktadır. YÖU Uanunun fi2. maddesinin iki bendinde toplumun ihtiyaçlarına uygun yayın yapmak ile Türk toplumunun yaşam düzeyini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini sö2, ya2ı ve diğeri araçlarla yaymak yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında 2ikredilmiştir.⁴⁹ Bu noktada üniversite bilimsel yayıncılığının bir toplumsal katkı uygulaması olarak önemli bir işlev göreceği düşünülmektedir. Buna göre üniversite yayıncılığının politika ve yayın ilkeleri tespit edilirken bunların toplumsal katkı ile olan ilişkisi kurulmalı, katkının boyutu tespit edilmelidir. Aynı şekilde hedefler de belirlenmelidir. Aynı zamanda araştırma geliştirmede olduğu gibi bilimsel yayıncılığının toplumsal katkı boyutuyla da yerel, bölgesel ve ulusal düzeydeki uygulamalarla irtibatı kurulmalıdır. Bu kapsamda üniversite politika, hedef ve stratejilerinde toplumsal katkı öncelikleri tespit edilmelidir. Aynı şekilde bilimsel yayıncılık faaliyetleri de toplumsal katkının yerel, bölgesel ve ulusal boyutuyla ilişkilendirilebilir, yayınlar arasında bu ilişkiye bağlı olarak önceliklendirme yapılabilir.

⁴⁶ Rubrik, Altölçüt D. fi. 2.

⁴⁷ Rubrik, Altölçüt D. 2. fi.

⁴⁸ Rubrik, Altölçüt D. 3. fi.

⁴⁹ YU, md. fi2fa-c.

Üniversite bilimsel yayıncılığının toplumsal katkı faaliyeti olarak kullanılabilmesi için toplumsal katkı yönetimi ile üniversite bilimsel yayıncılık yönetimi iletişim halinde olmalıdır. Üniversitenin toplumsal katkı politika, hedef ve stratejileri bilimsel yayıncılık yönetimi tarafından ancak bu şekilde bilinebilir ve faaliyete dönüşebilir.

İlke, politika ve hedeflerinde topluma katkı sunmaya yer veren üniversite bilimsel yayıncılığı, bilimsel yayıncılığın mali, fiziki ve insan kaynaklarını tespit ederken bu boyutunu da dikkate almalıdır. Ayrıca bilimsel yayıncılık faaliyetleri ile sürdürülen toplumsal katkı uygulamaları yıllara göre izlenmeli, paydaşlar ile yapılan değerlendirmelerin sonucunda gerekli önlemler alınmalıdır.

2.2.4. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Kalite Güvence Sistemindeki Yeri
Dereceli Değerlendirme Anahtarının birinci başlığı kalite güvencesi sistemi; yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim, araştırma ve toplumsal katkı faaliyetleri ile idari hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesi ve akreditasyon süreçlerini planlama ve uygulama esaslarının tümünü kapsar.⁵⁰ Bu çerçevede üniversitelerin misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedeflerini belirlemesi, bu amaç ve hedefler doğrultusunda uygulamalarını yapması, elde edilen sonuçları paydaşlarıyla birlikte değerlendirip önlemler alması beklenir.⁵¹ Yine bu başlık altında kalite güvencesi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi ile alakalı politikaların tespiti, bunların birbirleriyle ilişkisinin kurulması, bu politikaların planlama ve karar alma süreçlerinde kullanılması, politikaların izlenmesinin yapılarak önlemlerin alınması gereklidir.⁵² Ayrıca üniversitede kalite güvencesi sistemi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı, yönetim sistemini de içine alan hususlarda performansı izlemek üzere bazı göstergeler, anahtar performans göstergesi ve mekanizmaları oluşturmalıdır. Bu kapsamda bilgi yönetim sistemi içerisinde göstergeler izlenmeli, elde edilen bulgular değerlendirilerek önlemler alınmalıdır.⁵³

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığı bu alt ölçütler çerçevesinde değerlendirildiğinde yayın ilke ve politikalarının üniversitenin misyon, vizyon, stratejik amaç ve politikalarıyla uyumlu olması gereklidir. Diğer tarafta yayıncılık ile ilgili kitap, makale, araştırma sonuç vs. yayıncılık faaliyetlerinin üniversite stratejik hedeflerine ulaşmada destekleyici bir role sahip olması beklenir.

Rubrikte iç kalite güvencesi ölçütü kapsamında yükseköğretim kurumlarının kendi bünyesinde kalite güvence çalışmalarını yürütmek üzere kalite komisyon-

⁵⁰ Tuncay Döğeroğlu, "Kalite Güvencesi Sistemi Nedir?", *YÖUAE Kalite Komisyonları Bilgi Notları* (Erişim 4 Ocak 2022).

⁵¹ Rubrik, Alt ölçüt A.fi.fi.

⁵² Rubrik, Alt ölçüt A.fi.2.

⁵³ Rubrik, Alt ölçüt A.fi.3.

ları kurmaları, görev, sorumluluk ve organizasyon yapısını tanımlamaları beklenmektedir. Bu süreçte komisyon planlama ve karar alma süreçlerinde etkin rol almalı, görevlerini katılımcılığı esas alarak şeffaf bir şekilde yürütmelidir. Faaliyetlerden elde edilen bulgular izlenerek, sonuçları değerlendirilmeli ve önlemler alınmalıdır.⁵⁴ Yine bu ölçüt altında yer alan alt ölçüte göre üniversitelerin tüm alanlar ve Rubrik alt ölçütleri ile ilgili olarak kalite güvence mekanizmalarını yani süreçlerini, tUUÖ çevrimlerini oluşturması gereklidir. Buna göre kurumda bütüncül bir anlayışla tüm alanları ve alt ölçütleri de kapsayacak şekilde planlamalar yapılmalı, planlamada uygulama, izleme ve değerlendirmelerin sorumluları, görevlileri, planlama, uygulama, kontrol ve önlem alma aşamalarının periyod ve zamanı belirlenmelidir. Aynı zamanda birlikte değerlendirilecek paydaşlar tespit edilmelidir. Planlamanın ardından planlamaya sadık kalarak uygulamalar yapılmalı, uygulamalardan elde edilen sonuçlar izlenmeli ve paydaşlarla birlikte değerlendirilerek varsa önlemler alınmalıdır. Bütün alt ölçütlerde tUUÖ çevrimleri sistematik bir şekilde işletilmelidir.⁵⁵

Üniversite bilimsel yayıncılığı bu açıdan değerlendirildiğinde yayıncılık faaliyetlerinde de tUUÖ çevrimlerinin işletilmesi ana unsur olarak bulunmaktadır. Buna göre daha önce eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı başlıklarında ayrıntılı olarak bahsedilen ve birbiriyle ilişkisi kurulan alt ölçütleri ilgilendiren konuların da yayıncılık faaliyetlerinin planlamaları yapılmalıdır. Planlamada sorumlular belirlenmeli, kimin, ne zaman, nerde, neyi, nasıl yapacağı ile ilgili tanımlamalar yapılmalıdır. Plan çerçevesinde yapılan faaliyetler ise izlenmeli ve paydaşlarla değerlendirilmelidir. Değerlendirme sonuçlarına göre iyileştirme çalışmaları yapılmalı, tUUÖ döngüsü devamlı bir şekilde çalıştırılmalıdır.

Ualite süreçlerinde üniversitelerde kalite güvencesi kültürünün yerleşmesinde liderliğin çok önemli etkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla alt ölçüt ba2ında üniversitelerde kalite güvencesi kültürünü destekleyerek tüm birim ve süreçleri işin içerisine dâhil eden, kalite çalışmalarını koordine eden liderlik anlayışının bulunması, bu anlayışın yansımalarının izlenmesi ve paydaş değerlendirmelerinin ardından iyileştirmelerin yapılması beklenmektedir.⁵⁶ Aynı şekilde kalite süreçlerinin üniversite bilimsel yayıncılığında da işletilmesi konusunda üniversite ve alt birimlerin yöneticilerinin etkin bir liderlik örneği göstermesi, yayıncılık faaliyetlerinde kalitenin kültür haline getirilmesi konusunda liderlik yapmaları beklenir.

Ualite güvencesinin önemli unsurlarından birisi de iç ve dış paydaşların planlama, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerine katılımıdır. Dolayısıyla kalite güvence süreçlerinin kalite güvencesi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliş-

⁵⁴ Rubrik, Alt ölçüt A.2.f; Ualite komisyonu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Gonca Uludag, "Ualite Uomasyonu", *YÖUUAU UAFite UOMISYONFart Bifgi 9ORTAFT* (Erişim 4 Ocak 2022).

⁵⁵ Rubrik, Alt ölçüt A.2.2.

⁵⁶ Rubrik, Alt ölçüt A.2.3.

tirme, toplumsal katkı, yönetim ve uluslararasılaşma başlıklarında paydaşlarla ilgili tanımlamaların yapılması, öğrenci, akademik personel vs. iç ve dış paydaşların tespiti, süreçlerin hangi aşamasında görüşlerinin alınacağı, görüş alma mekani2maları gibi hususlar belirlenmesi, bu çerçevede uygulamaların yapılması önem ar2 etmektedir.⁵⁷ Ayrıca iç ve dış paydaşlar ile belirlenen stratejik paydaşların listesi kamuoyuyla paylaşılmalıdır.⁵⁸ Tam bu noktada farklı boyutlarıyla araştırma geliştirme, eğitim öğretim ve toplumsal katkı ile ilişkisi olan üniversite bilimsel yayıncılığının iç ve dış paydaları belirlenerek kamuoyuna ilan edilmelidir. Bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin planlaması ve degerlendirmesi aşamalarında ilgili paydaş görüşleri alınmalı sonra iyileştirmeler yapılmalıdır.

Ualite güvencesinin diger bir ölçütü ise uluslararasılaşmadır. Bu kapsamda üniversitelerin eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı görevlerinin tamamını içeren uluslararasılaşma politikası olmalı ve bu politika çerçevesinde uygulamalar yapılmalıdır. Ayrıca bu faaliyetler i2lenmeli, uluslararası paydaşlar dâhil ilgili paydaşlarla degerlendirmeli ve önlemler alınmalıdır.⁵⁹ Uluslararası süreçlerin yönetim ve organi2asyonel yapısı için planlamalar ve uygulamalar yapılmalı, uygulama sonuçları i2lenerek paydaşlarla degerlendirilmeli ve gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.⁶⁰ Aynı şekilde uluslararasılaşmaya yönelik mali, fi2iki ve insan kaynağı gibi gerekli kaynakların da planlaması yapılmalıdır. tlanlamada iç ve dış kaynakların neler olduğu, nasıl geliştirileceği, sorumluların kimler olduğu, uygulamaların 2amanlarına dair bilgiler olmalıdır. Uygulamalar bu planlamalar çerçevesinde yapılmalı, tUUÖ çevrimleri işletilmelidir.⁶¹ Özellikle kurumun kendi kaynaklarından ayırdığı parasal kaynaklar, yabancı me2un öğrencileri ile yabancı öğretim elemanlarını da içine alan insan kaynakları, araştırmacıları teşvik amacıyla oluşturulan eğitim faaliyetleri birer kaynaktır. Yine proje ya2ım destek birimi, teknoloji transfer ofisi, patent destek birimi, yabancı dil ya2ım ve tercüme destek birimi ve teknokent gibi destek birimleri, yerel ve ulusal kurum ve kuruluşların sağladığı kaynaklar, hareketlilikler vs. kaynaklar uluslararasılaşma kaynakları arasında 2ikredilebilir.⁶² Diger süreçlerde olduğu gibi uluslararasılaşma politikası, hedefleri ve stratejisi dogrultusunda faaliyet yürüten birimlerin uluslararasılaşma performansının i2lenmesi ve ilgili

⁵⁷ Rubrik, Alt ölçütA.3.fi.

⁵⁸ taydaş katılımı ile ilgili olarak bk. Mürşide Dilek Avşaroglu Erkan, "Ualite Güvence Sistemi ve taydaşlar", *YÖUAAU UAFite UomisyonFART Bifgi 9ORTAFT* (Erişim 4 Ocak 2022).

⁵⁹ Rubrik, Alt ölçütA.4.fi.

⁶⁰ Rubrik, Alt ölçütA.4.2.

⁶¹ Rubrik, Alt ölçütA.4.3.

⁶² Ayrıntılı bilgi için bk. Sina Ercan, "Uluslararasılaşma Baglamındaki Uaynaklar", *YÖUAAU UAFite UomisyonFART Bifgi 9ORTAFT* (Erişim 5 Ocak 2022).

paydaşlarla değerlendirilmesi, varsa buna yönelik önlemlerin alınması, tUUÖ çevrimlerinin işletilmesi gereklidir.⁶³

Eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı süreçlerindeki uluslararasılaşma faaliyetleri üniversite bilimsel yayıncılığı için de geçerlidir. Bu çerçevede yayıncılık ilke ve politikalarının uluslararasılaşmaya yönelik ilke ve politikaları içermesi beklenir. Bunun için uluslararası paydaşlar belirlenmeli, yayıncılık alanlarında işbirliğine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Yine uluslararası indeksler uluslararasılaşma anlamında önemli bir mekani2ma görevi görmektedir. Bu sebeple bilimsel yayıncılık hedefleri arasına uluslararası indeksler tarafından taranmaya yönelik hedefler konulmalı ve bu kapsamda faaliyetlerde bulunulmalıdır. Üniversite bilimsel yayıncılığının uluslararasılaşma hedeflerine ulaşması yönünde yukarıda ifade edilen gerekli olan mali, insan ve fi2iki kaynakların sağlanması yönünde planlama ve uygulamalar da yapılmalıdır. Aynı2amanda bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin uluslararasılaşma performansı i2lenmeli ve değerlendirilmelidir. Yıllara göre hedeflere ulaşma dü2eyi i2lenerek paydaşlarla değerlendirilmeli ve gerekli önlemler alınmalıdır.

2.2.5. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Yönetim Sitemindeki Yeri

Üniversite bilimsel yayıncılığı ile alakalı önceki başlıklarda ifade edilen hususların ve üniversitenin eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme, toplumsal katkı, idari destek süreçlerinin bir bütün halinde yönetilmesini sağlamak ü2ere yönetim sistemi ve yapısı oluşturmak kalite süreçlerinin bir gereğidir.⁶⁴ Bu noktada üniversitenin misyondan vi2yona giden süreçte vi2yona ulaşabilmesi için misyon ve stratejik hedefleri ve süreçleriyle uyumlu yönetim modeli ve idari yapılanmasını oluşturmalıdır.⁶⁵ Bununla ilgili süreçleri i2lemeli ve paydaşlarla birlikte yapılan değerlendirmenin ardından yönetim yapılanmasında iyileştirmeler yapılmalıdır. Yine üniversitede tüm birim ve alanları kapsayacak şekilde bütün süreçlerin tanımlanması, sorumluların belirlenmesi ve uygulamaların bu süreçlere bağlı kalınarak yürütülmesi beklenmektedir. Bununla birlikte süreçlere ilişkin sonuçların performans göstergeleriyle i2lenmesi, paydaşlarla beraber değerlendirmelerinin yapılması ve ihtiyaçlara göre iyileştirmelerin gerçekleşmesi gerekmektedir.⁶⁶

Üniversite bilimsel yayıncılığının da bir organi2asyon yapısının ve şemasının bulunması gerektiğini önceki başlıklarda ifade etmiştik. Üniversite yönetim sis-

⁶³ Rubrik, Alt ölçüt A.4.4; Uluslararasılaşma süreç ve göstergeleri için bk. Sina Ercan, "Uluslararasılaşma terformansının i2lenmesi ve iyileştirilmesi", *YÖUUAU UAFite Uomisyonaft Bifgi 9ORTAft* (Erişim 5 Ocak 2022).

⁶⁴ Rubrik, Başlık E.fi.

⁶⁵ Rubrik, Alt ölçüt E.fi.fi.

⁶⁶ Rubrik, Alt ölçüt E.fi.2.

temi bütünleşik bir yapıya sahip olduğu için yayıncılıkla ilgili yönetimin üniversite ve ilgili alt birimlerin yönetimiyle bütünleşik ve uyumlu olması kalite açısından önemlidir. Aynı zamanda üniversitede tüm süreçlerin tanımlanması kapsamına bilimsel yayıncılık süreçleri de girmektedir. Bu sebeple Üniversite bilimsel yayıncılığına yönelik başvuru süreci, yayın süreci, derleme süreci, dağıtım süreci gibi akademik ve idari süreçlerin tanımlanması, sorumluların ve görevlerinin tespiti kalitenin bir gereğidir. Diğer taraftan bu süreçlere dair işlemler yapılmalı, yayıncılar, akademik kadro vs. paydaşlarla gerekli değerlendirmeler yapıldıktan sonra süreçlere yönelik iyileştirmeler yapılmalıdır.

Rubrikte yönetim sistemi kapsamında insan kaynakları ile finansal kaynakların yönetimin sağlanması beklenmektedir. Buna göre insan kaynakları politikası ve stratejik hedeflerle uyumlu olarak belirli bir süreç dâhilinde insan kaynaklarının yönetimi yapılmalıdır. Bu kapsamda işe alımlarda kadrolar için gerekli yetkinlikler tanımlanmalı ve buna göre uygulamalar olmalıdır, yine var olan personelin yaptığı görev ile alakalı yetkinliğine dair eğitim uygulamaları yapılmalı, aynı zamanda performans izlemesi yapılarak ödül mekanizmaları kurulmalıdır. Tüm bu uygulamaların anket vs. mekanizmalarla izlemesi yapılmalı, ilgili paydaşlarla değerlendirerek gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.⁶⁷

Üniversite yapılanmasının bir parçası olan bilimsel yayıncılığı sürecinde görev alan insan kaynaklarına dair yönetimin planlamasının bütünleşik olarak yapılması, uygulama kapsamında bu alanda görev yapacak personelin yetkinlik ve yeterliliklerinin belirlenmesi, çalışan personelin işe yetkinliğini artırıcı eğitim çalışmalarının yapılması önem arz etmektedir. Tüm uygulamalarda TÜÖ çevrimleri işletilmelidir.

Üniversitelerin devlet bütçesi, döner sermaye, öz kaynaklar, açık öğretim, uzaktan eğitim ve sürekli eğitim gelirleri, araştırma kaynakları gibi mali kaynaklarını da bütünleşik bir şekilde yönetmesi beklenmektedir. Bunun için bütünleşik yönetim planlaması, kullanımı, izlenmesi ve gözden geçirilerek değerlendirilmesinin yapılması ve önlemlerin alınması da beklenir. Ayrıca finansal kaynakların dağılımı şeffaf ve hesap verilebilirlik ilkesine uygun olmalı, üniversitenin stratejik amaçları çerçevesinde gerçekleştirilmelidir.⁶⁸

Daha önce ifade edilen üniversite bilimsel yayıncılığının kaynak yönetiminin de bu ölçüt çerçevesinde üniversite finansal kaynak yönetimi ile bütünleşik olarak yapılması gerekli görülmektedir. Bu uygulamaların izlemesi ve paydaş değerlendirmeleri sonucu iyileştirmeleri yapılmalıdır.

Yönetim sistemi başlığı altında kalitenin üniversitelerden istediği diğer bir ölçüt ise entegre bir bilgi yönetim sistemine sahip olmalarıdır. Entegre bilgi sis-

⁶⁷ Rubrik, Alt ölçüt E.2.fi.

⁶⁸ Rubrik, Alt ölçüt E.2.2; bk. Tuba Canvar Uahveci, "Kaynakların Yönetimi", *YÖUUA UAFite UomisyonfART Bifgi 9ORTAft* (Erişim 5 Ocak 2022).

teminin yönetim sistemi eğitim-öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvencesi süreçlerini içine alması, tüm birimleri içine alan bir sistem olması beklenir. Yönetim ve uygulamaya yönelik etkinliği ancak bu şekilde güvence altına alınabilir. Entegre bilgi sisteminde bilgi ve veriler periyodik olarak saklanır. Ayrıca bunlar analiz edilir. Entegre bilgi yönetim sistemine ve kullanımına ilişkin sonuçlar sistematik olarak izlenmeli, paydaş görüşleri alınmalı ihtiyaçlar ve talepler doğrultusunda güncellemeler yapılmalıdır.⁶⁹ Aynı şekilde üniversite bilimsel yayıncılığına ait hususlardan imkan dahilinde olanların bu sisteme entegre edilmesi, özelliği itibarıyla ayrı programlar kullanılıyorsa programların birbiriyle haberleşmelerinin sağlandığı bir sistem oluşturulması beklenmektedir. Bu sistemlerin kullanımı ile ilgili veriler paydaşlarla değerlendirilmeli ve sistem ile ilgili iyileştirmeler yapılmalıdır.

Entegre bilgi sistemi vasıtası ile veya diğer metotlarla elde edilen bilgilerin güvenliğini sağlayacak uygulamalar yapılmalıdır. Bilgi güvenliğinin yanında elde edilen verilerin giriş sorumluları, zamanlaması, değiştirilip değiştirilemediği gibi bilgi güvenliği de bu uygulamalarla güvence altına alınmalı, tUUÖ çevrimleri işletilmelidir.⁷⁰ Bilimsel yayıncılık süreçlerinde de veri girişleri yapılmaktadır. Dolayısıyla elde edilen bilgi ve verilerin de güvenliği ile güvenliğini sağlayacak planlamalar yapılmalı, planlar uygulanmalı, uygulama sonuçları izlenmeli ve paydaşlarla değerlendirme sonrası iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷¹

Üniversiteler çalışmalarını esnasında yemek hizmeti almak gibi hususlarda dışarıdan destek hizmetleri almaktadır. Bu alt ölçüt kapsamında kurumun bu hizmetlerin uygunluğu, kalitesi ve sürekliliğini güvence altına almış olması beklenir. Bunun için kurum tanımlı süreçlerini belirlemeli, tedarik süreci, uygunluk ve kalite kriterleri gibi mekanizmalarını tespit etmelidir. Planlamalar çerçevesinde yapılan uygulamalar izlenmeli ve tedarik zincirinde yer alan paydaşlar, hizmet verilenler gibi iç paydaşlarla yapılacak değerlendirmelerin ardından ihtiyaç ve taleplere göre önlemler alınmalıdır.⁷² Bu durumun hizmetlerin kalitesinin yükletilmesini garanti altına alması beklenir. Neticede üniversite bilimsel yayıncılığında da basım, çeviri hizmeti, dağıtım, satış gibi dışarıdan satın alınan destek hizmet kalemleri bulunmaktadır. Bu kapsamda alınan hizmetlerin uygunluk ve kalitesi ile sürekliliğine yönelik planlamalar yapılmalıdır. Bu hizmetlerin alınmasına dair kriterler belirlenerek uygulamalara yansıtılmalıdır. Bununla uygulama sonuçları izlenmeli, yayıncılık anlamında tedarikçiler ve diğer paydaşlarla değerlendirilmeli, gerekli önlemlerin alınması yoluna gidilmelidir.

⁶⁹ Rubrik, Alt ölçüt E.3.fi; Aydemir, "Rubrik Tabanlı Ö2değerlendirme Raporu Tilot Uygulaması", Tilot Uygulama-4.

⁷⁰ Rubrik, Alt ölçüt E.3.2.

⁷¹ Ayrıntılı bilgi için bk. Aydemir, "Rubrik Tabanlı Ö2değerlendirme Raporu Tilot Uygulaması", Tilot Uygulama-4.

⁷² Rubrik, Alt ölçüt E.4.fi.

Ualite üniversitelerden kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik politika belirlemesini, bilgilendirmeyi yapacağı süreç, yöntem ve mekani2maları belirlemesini beklemektedir. Aynı 2amanda bilgilendirme faaliyetleri tek bir alanda değil eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvence sistemi gibi tüm alanlarda yapılması istenmektedir. Bilgilendirmeye yönelik uygulamalar i2lenmeli ve elde dilen sonuçlar paydaşlarla değerlendirilmeli, süreç, mekani2ma gibi hususlarda iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷³ Üniversite yayıncılığının üniversite içi ve dışı birçok faaliyeti bulunmaktadır. Ayrıca tüm alanlarla farklı dü2eylerde ilişkisi bulunmaktadır. Bu sebeple yayıncılık faaliyetleri ve süreçleri konusunda kamuoyunun nasıl, ne şekilde, kimler tarafından bilgilendirileceğini içeren planlamalar yapılmalı, politikalar belirlenmelidir. Süreçte tUUÖ çevrimleri işletilmelidir. Bilgilendirme yayıncılık faaliyetlerinin görünür hale gelmesini temin edecek, aynı 2amanda iyi uygulama örneklerini paylaşma istediğini artıracaktır.⁷⁴

Yönetim sisteminin son alt ölçütünde üniversiteler uygulamalarıyla ilgili ilkel olarak hesap verebilmeyi, sorulan sorulara cevap verebilmeyi benimsemiş olmalı, hesap verebilme yöntemlerini ve süreçlerini tespit etmelidir. Aynı 2amanda tüm alanlarla ilgili kendisine soru sorulduğunda cevap verebilmelidir. Bu faaliyetler sonunda elde edilen veriler değerlendirilmeli, hesap verebilmeye yönelik iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷⁵ Üniversitenin faaliyeti olan bilimsel yayıncılık faaliyetleri ile ilgili olarak ö2elde yayıncılık sorumluları, genelde üniversite, sorulan her türlü soruya cevap verebilmelidir. Bunun için politika ve ilkelerini belirlemeli, hesap verme mekani2malarını ise tespit etmelidir. Dolayısıyla yapılan uygulamalar i2lenmeli, paydaşlar yapılan degindirmeler sonrası varsa güncellemeler yapılmalıdır.

Sonuç

Yükseköğretimde kalite süreçlerine yönelik son yıllarda önemli faaliyetler yürütülmüş, bu kapsamda 2547 sayılı YÖU Uanununa eklenen bir madde ile kalite süreçlerini yürütme va2ifesi Yükseköğretim Ualite Uuruluna (YÖUUAU) verilmiştir. YÖUUAU bu çerçevede ilgili mev2uatını oluşturarak yükseköğretim kurumlarında dış değerlendirme, akreditasyon ve i2leme programlarını hayata geçirerek birçok üniversitenin dış değerlendirmesini gerçekleştirmiş, akreditasyon programı kapsamında ba2ı üniversitelere akreditasyon vermiştir. Bununla birlikte program akreditasyonunu yürüten akreditasyon kuruluşlarının tescilini de devam ettirmiştir. Bu arada uluslararasılaşma alanında önemli mesafeler kaydeden YÖUUAU, değerlendirme sistemini güncelleyerek Dereceli Değerlendirme Anahta-

⁷³ Rubrik, Alt ölçüt E.5.fi.

⁷⁴ Tuba Canvar Uahveci, "Yönetimin Etkinliği, Hesap Verebilirliği, Uamuoyunu Bilgilendirme", YÖUUAU UAFite UomisyonFART Bifgi 9ORTAft (Erişim 5 Ocak 2022).

⁷⁵ Rubrik, Alt ölçüt E.5.2.

rını (Rubrik) oluşturarak değerlendirme süreçlerinde iyileştirmeler yapmıştır. Dolayısıyla üniversiteler kalite süreçlerinde yer alması beklenen kurumlar olarak teşvik edilmiştir.

Üniversitenin bir faaliyeti olan bilimsel yayıncılık ise fi984 yılında çıkarılan iki adet yönetmelikle düzenlenmiş olmasına rağmen idari, mali, telif hakları gibi hususların yönetiminde yukarıda ifade edilen farklı kanun, yönetmelik ve yönergelerle ilişkilendirilmiştir. Üniversitelerin kalite süreçlerine girmesiyle birlikte doğal olarak bir üniversite faaliyeti olan bilimsel yayıncılığın kalite süreçlerindeki konumu da gündeme gelmekte, bilimsel yayıncılık faaliyetlerinde kalite süreçlerinin nasıl işletileceği konusu tartışılmaktadır. Bu çerçevede yapılan değerlendirmelere göre Rubrik sitemine bakıldığında üniversite bilimsel yayıncılığını bir başlık, ölçüt veya alt ölçüt ba2ında ele alındığı görülmemektedir. Rubrik'te kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi başlıkları altındaki ölçütler ile değerlendirmeler yapılmaktadır. Üniversite yayıncılığı bu alt ölçütler arasında doğrudan yer almamış olsa da birçok alt ölçütle ilişkilidir. Özellikle araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı ve eğitim öğretim başlıklarındaki ölçütlerle önemli bağlantısı bulunmaktadır. Yönetim sistemi ile kalite güvence sistemi başlıklarındaki alt ölçütlerle olan bir kısım ilgisi diğer başlıklarla da bulunmaktadır. Buna göre üniversite yayıncılığı kapsamında eğitim öğretim başlığında öğrenme kaynakları ve engelsi2 fakülte ölçütleri kapsamında; araştırma geliştirme başlığının araştırma politikası, hedefleri ve stratejisi, araştırma-geliştirme süreçlerinin yönetimi ve organizasyonel yapısı, araştırmaların yerel, bölgesel, ulusal ihtiyaç ve taleplerle ilişkisi, araştırmacının fiziki, teknik ve mali kaynakları, kurumun araştırma politikası, hedefleri, stratejisi ile uyumlu lisansüstü programları, araştırma yetkinliği, ulusal ve uluslararası ortak programlar ve ortak araştırma birimleri, öğretim elemanı performans değerlendirmesi ve iyileştirmesi, araştırma bütçe performansı ile ilişkisi bulunmaktadır. Yine toplumsal katkı başlığında toplumsal katkı stratejisi, kaynakları ve performansı; kalite güvence başlığında misyon ve stratejik amaçlar, kalite güvencesi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi politikaları, kurumsal performans yönetimi, tUUÖ çevrimlerinin işletilmesi, liderlik, paydaş katılımı ve uluslararasılaşma ile de ilgilidir. Yönetim sisteminde ise idari birimlerin yapısı, süreç yönetimi, kaynakların yönetimi, bilgi yönetim sistemi, destek hizmetleri, kamuoyunu bilgilendirme ve hesap verebilirlik ile irtibatı bulunmaktadır.

Bu başlıklar altında üniversite bilimsel yayıncılığı ele alındığında kalite süreçlerinde yeri olan, aynı zamanda elde bilimsel yayıncılık genelde üniversite faaliyetlerinde kaliteyi besleyen bir mekani2ma olarak değerlendirilebilir.

Üniversite bilimsel yayıncılığında kalite süreçlerinin işletilmesi halinde anket sonuçlarında ortaya çıkan bilimsel yayıncılığın mev2uatına yönelik beklentiler,

yayıncılık politika ve hedeflerinin belirlenmesi, idari yapılanma, görev tanımları, kamuoyu ile paylaşma, paydaşların görüşlerini alarak değerlendirme, süreçlerin belirlenmesi ve uygulamaların süreçlere uygun yürütülmesi, günümüde ortaya çıkan açık erişim, elektronik yayıncılık, uluslararasılaşma, hesap verebilirlik, şeffaflık, verimlilik gibi birçok konudaki gelişmeye açık yönlerde iyileşmelerin sağlanacağı düşünülmektedir.

Ya2ar f Author	Rifat Türkel, Doç. Dr.
Finansman f Funding	Ya2ar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul eder. f <i>The Author ASISNOWfedges THAT He RESEIVED no EXTERNAF funding in support of this reseARsh.</i>
Ya2ar Uatkıları f Author Contribution	Çalışmanın Tasarlanması f <i>Conseiving the Study</i> : RT (%fi00) Veri Toplanması f <i>Data Coffestion</i> : RT (%fi00) Veri Analizi f <i>Data Analysis</i> : RT (%fi00) Makalenin Ya2ımı f <i>Writing up</i> : RT (%fi00) Makale Gönderimi ve Revi2yonu f <i>Submission and Revision</i> : RT (%fi00)
Çıkar Çatışması f Competing Interests	Ya2ar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder. f <i>The Author DESFAres THAT He HAS no sompeting interests.</i> Çalışmada anket verilerini kullanmamı2a i2in veren 4. Editörler Çalıştay dü2enleme kurulu üyelerine ve koordinatör Dr. Abdullah Demir'e teşekkür ederim. f <i>I would fiße to THANß the members of the ORGANISING SOMMittee of the fourth editors Worßshop AND SOordinator AbduffAH Demir for Affowing us to use the survey DATA in the study.</i>
Teşekkür f Thanks	

Uaynakça

4. Türkiye Editörler Çalıştay Dü2enleme Uurulu. *Üniversiteferde Bifimsef UitAP ve Dergi YAYTNSftftg-2D21 Anßeti*, Erişim 9 Ocak 202fi. <https://editorlercalistayi.com/fw-p-content/uploads/2022/f0f/f%C3%9Cniversitelerde-Bilimsel-Uitap-ve-Dergi-Yay%C4%Bfinc%C4%Bfil%C4%Bfi%C4%9F%C4%Bfi-202fi-Anketi-Sonu%C3%A7lar%C4%Bfi.pdf>
- Ar, Ilker Murat. "Araştırma Uaynakları". *YÖUAU UAFite UomisyonFART Bifgi 9ORTAft*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/farastirma-kaynaklari>
- Ar, Ilker Murat. "Araştırma Yetkinliği". *YÖUAU UAFITE UomisyonFART Bifgi 9ORTAft*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/farastirma-yetkinligi>
- Avşaroglu Erkan, Mürşide Dilek. "Ualite Güvence Sistemi ve taydaşlar". *YÖUAU UAFite Uomisyon-FART Bifgi 9ORTAft*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/fkalite-komisyonu-calismalarina-paydas-katiliminin-saglanmasi>
- Aydemir, Halis. "Rubrik Tabanlı Ö2değerlendirme Raporu tilot Uygulaması". *IFAHiyAT AßrediTAS-yon Ajanst (IAAf)*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://youtu.be/fCsP5LLUU2pY>
- BU, Basın Uanunu (Uanun No. 5fi87). *Resmî GAsete* 25504 (26 Ha2iran 2004). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/f06/f20040626.htm#fi>
- Canvar Uahveci, Tuba. "Araştırma tilitikası". *YÖUAU UAFite UomisyonFART Bifgi 9ORTAft*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/fkurumun-arastirma-politikasi>

- Canvar Uahveci, Tuba. "Uaynakların Yönetimi". *YÖUUA UAFite UomisyonFart Bifgi 9ORTAft*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/fkaynaklarin-yonetimif>
- Canvar Uahveci, Tuba. "Yönetimin Etkinliği, Hesap Verebilirliği, Uamuoyunu Bilgilendirme". *YÖUUA UAFITE UomisyonFART Bifgi 9ORTAFT*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/fyonetimin-etkinligi-hesap-verebilirligi-kamuoyunu-bilgilendirme>
- Dögeroglu, Tuncay. "Ualite Güvencesi Sistemi Nedir?". *YÖUUA UAFITE UomisyonFART Bifgi 9ORTAft*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/fkalite-guvence-sistemi-nedirf> DSIBMY, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSIBMY). *Resmî GASETE* 26509 (fi Mayıs 2007). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmiga2ete.gov.tr/eskiler/f2007f05f2007050fi-8.htm>
- Ercan, Sina. "Uluslararasılaşma Bağlamındaki Uaynaklar". *YÖUUA UAFite UomisyonFART Bifgi 9ORTAft*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/fkurumun-uluslararasilasma-baglamindaki-kaynaklarif>
- Ercan, Sina. "Uluslararasılaşma terformansının İ2lenmesi ve İyileştirilmesi". *YÖUUA UAFite UomisyonFART Bifgi 9ORTAft*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/fuluslararasilasma-performansinin-i2lenmesi-ve-iyilestirilmesi>
- FESEU, Fikir ve Sanat Eserleri Uanunu (FESEU) (Uanun No. 5846). *Resmî GASETE* 798fi (fi3 Aralık fi95fi). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmiga2ete.gov.tr/farsiv/f798fi.pdf>
- UMYUU, Uamu Malî Yönetimi ve Uontrol Uanunu (UMYUU) (Uanun No. 50fi8). *Resmî GASETE* 25326 (24 Aralık 2003). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmiga2ete.gov.tr/feskiler/f2003ffi2f2003fi224.htm#fi>
- Uavak, Yüksel. "Öğrenme Uaynakları, Erişilebilirlik ve Destekler". *YÖUUA UAFite UomisyonFART Bifgi 9ORTAft*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/fogrenme-kaynaklari-erisilebilirlik-ve-desteklerf>
- Uıral, Bilgen. "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi". *Siirt Üniversitesi SOSYAF Bifimfer Knstitüsü Dergisi* fi5 (2020), fi70-fi89. <https://dergipark.org.tr/trfdownload/farticle-file/fifi56348>
- Nasır, Aslıhan. "Araştırma terformansı". *YÖUUA UAFITE UomisyonFART Bifgi 9ORTAft*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/farastirma-performansif>
- Okur, Muhammet Recep - Demir, Muhammed. "Görme Engelli Öğrenenlerin Eğitim Yaşantısında Uarşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi, Açık ve U2aktan Öğrenme Alanı İçin Çözüm Yolları Geliştirilmesi". *Açtöğretim UygufAmAfArt ve AraçttmAfArt Dergisi (AUADf* 5f2 (20fi9), 49-62. <https://dergipark.org.tr/trfdownload/farticle-file/f734fi23>
- Türkan, Ahmet. "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Araştırma ve Geliştirme". *İFAHİYAT AßreditASYON AİANST (IAAf*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://youtu.be/gEhGFL8vLyc>
- Türk, Rifat. "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Eğitim ve Öğretim". *İFAHİYAT AßreditASYON AİANST (IAAf*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://youtu.be/f83AlLujlFBY> - <https://f.iaa.org.tr/fegitimler/fiaa-degerlendirici-egitimi-modullerifiaa-degerlendirici-egitimi-modullerif>
- Uludag, Gonca. "Ualite Uomisyonu". *YÖUUA UAFite UomisyonFART Bifgi 9ORTAft*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/fkalite-komisyonunun-gorev-ve-sorumluluk-larif>
- ÜYY, Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY). *Resmî GASETE* fi830fi (3 Şubat fi984). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmiga2ete.gov.tr/farsiv/fi830fi.pdf>
- TYDUDYİY, Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Uullanılan Uitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Uitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik (TYDUDYİY). *Resmî GASETE* fi8553 (22 Ekim fi984). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmiga2ete.gov.tr/farsiv/fi8553.pdf>

Yanpar Yelken, Tugba. "Toplumsal Uatki Stratejisi ve Hedefleri". *YÖUUAU UAFite UomisyONFART Bifgi 9ORTAFT*. Erişim 6 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-toplum-sal-katki-stratejisi-ve-hedefleri>

YUG-YUY, Yükseköğretim Ualite Güvencesi ve Yükseköğretim Ualite Uurulu Yönetmeliği (YUG-YUY) 30604 (23 Uasım 20fi8). Erişim 3 Ocak 2022. <https://www.resmiga2ete.gov.tr/eskiler/20fi8ffifi20fi8ffifi23-fi6.htm>

Rubrik, Dereceli Degerlendirme Anahtarı (Rubrik Degerlendirme Formu). Yükseköğretim Ualite Uurulu (2020). Erişim 5 Ocak 2022. https://yokak.gov.tr/CommonDocs/Site_degerlendirme_prog_doc_v_2_0fEU_2_Rubrik_Degerlendirme_Formu.pdf

YU, Yükseköğretim Uanunu (YU) (Uanun No. 2547). *Resmî GASEte* fi7506 (6 Uasım fi98fi). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmiga2ete.gov.tr/farsivffi7506.pdf>

YUDSUIY, Yükseköğretim Uuruları Döner Sermaye İşletmelerinin Uurulmasına İlişkin Yönetmelik (YUDSUIY). *Resmî Gasete* 3fifi59 (fi8 Ha2iran 2020). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmiga2ete.gov.tr/feskilerf2020f06f202006fi8-3.htm>

YUEDUY, Yükseköğretim Uuruları Engelliler Danışma ve Uoordinasyon Yönetmeliği (YUEDUY). *Resmî GASETE* 27672 (fi4 Agustus 20fi0). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmiga2ete.gov.tr/feskilerf20fi0f08f20fi008fi4-3.htm>

YÜUITHUHU, Yükseköğretim Üst Uuruluşları İle Yükseköğretim Uurularının İdari Teşkilatı Hakkında Uanun Hükmünde Uarname (YÜUITHUHU) (Uanun No. fi24). *Resmî GASETE* fi8228 (2fi Uasım fi983). Erişim 3 Ocak 2022. <https://www.resmiga2ete.gov.tr/farsivffi8228.pdf>

Łerkeşî, Ebû Abdillâh Bedruddîn. *ef-Burhân fi 'ufûmi'f-Uur'ÂN*. thk. Muhammed Ebû'l-Fadl İbrahîm. 4. Cilt. Uahire: Mektebetü Dâri't-Turâs, ts

Üniversitelerdeki Bilimsel Yayıncılığın Kalite Süreçlerindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme

Rifat Türkel | Sorumlu Yazar/Corresponding Author

Doç. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi (ROR ID: 03jtrja12)

İslami ilimler Fakültesi, Kelam ve İslam Mezhepleri Anabilim Dalı, İslam Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı

Assoc. Prof., Kütahya Dumlupınar University, Faculty of Islamic Sciences
Department of Kalām and History of Islamic Sects

Kütahya/Turkey

rifatturkel@mail.com / rifat.turkel@dpu.edu.tr | ORCID: 0000-0003-4575-0190

An Evaluation on the Situation of Scientific Publishing in Universities in Quality Processes

Abstract

The understanding of quality in higher education has become more important in recent years with the widespread use of quality. In this context, studies and research to ensure quality and accreditation have increased, and the Turkish Higher Education Quality Board (THEQC) has been established and has been authorized to carry out quality-related evaluation and accreditation activities in Turkey. Accordingly, universities have been encouraged to carry out all their activities within the framework of previously determined evaluation and accreditation criteria. It is a natural situation that these studies, which aim to ensure competitiveness, efficiency, transparency, the satisfaction of internal and external stakeholders, internationalization, and to ensure that the program teaching objectives are successfully achieved, affect scientific publishing studies of the university like other all activities. University scientific publishing is one of the activities carried out by universities for learning and teaching, research and development, and social contribution. However, when the evaluation and accreditation criteria are reviewed, it is not seen that there is a direct mention of university scientific publishing. In this sense, there is a need to determine the position, contribution, and management style of university scientific publishing activities within the quality studies and whose implementations continue within the framework of legal legislation. In this study, the current status of university scientific publishing, its position in quality processes, its relationship with evaluation and accreditation criteria are discussed. By doing so, it is aimed to introduce a perspective so that university scientific publish-

Yayın | Published: 20 Mart/March 2022

Geliş | Received: 07 Ocak/January 20221

Kabul | Accepted: 16 Mart/March 2022

Değerlendirme | Peer Review: Dış Bağımsız | Externally Peer-reviewed.

Hakem Raporları | Peer Review Reports: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eskiyei/page/13397>

Atıf | Citation: Rifat Türkel, "Üniversitelerdeki Bilimsel Yayıncılığın Kalite Süreçlerindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme = An Evaluation on the Situation of Scientific Publishing in Universities in Quality Processes", *Eskiyei* 46 (Mart/March 2022), 1-29. <https://doi.org/10.37697/eskiyei.1054573>

© Rifat Türkel | CC BY-NC 4.0 Attribution-NonCommercial 4.0 International

ing activities, which are not directly included in the evaluation and accreditation criteria, can be carried out within the framework of quality criteria. At the point of establishing this connection in the study, firstly, the legal regulations and current status of university scientific publishing were determined by the document analysis method. Regards to quality, the Rubric-Based Evaluation System used in the evaluation and accreditation processes of universities offered by THEQC has been taken into consideration as a basis. It is considered that the study is important as it guides the universities involved in the evaluation and accreditation processes to manage their scientific publishing activities according to the process. It is also thought that it will contribute to the execution of university scientific publishing activities within the framework of quality criteria. As discussed in detail in the study, it is seen that scientific publishing activities are related to many sub-criteria under the titles of quality assurance system, learning, and teaching, research and development, social contribution, and management system. Accordingly, it has been found that the university scientific publications have a relationship with many criteria such as using them as learning materials, taking measures for students who need a special approach, reaching research and development goals, determining the university's policies, setting goals, reaching local, regional and international goals, internationalization, evaluating the performance of the lecturers/academics, managing the processes, sharing with the public, accountability, human and financial resources management, information security and reliability.

Keywords

Quality, Accreditation, Scientific Publishing, University Scientific Publishing, Rubric

Üniversitelerdeki Bilimsel Yayıncılığın Kalite Süreçlerindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme

Öz

Yükseköğretimde kalite anlayışı, kalitenin yaygınlaşmasıyla doğru orantılı olarak son yıllarda daha da önemli hale gelmiştir. Bu kapsamda kaliteyi ve akreditasyonu sağlamaya yönelik çalışmalar artmış, Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) kurularak, Türkiye'deki kalite ile ilgili değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerini yürütmek üzere yetkilendirilmiştir. Bu kapsamda üniversitelerin tüm faaliyetlerini, daha önceden belirlenmiş olan değerlendirme ve akreditasyon ölçütleri çerçevesinde gerçekleştirmeleri teşvik edilmiştir. Rekabet edebilirliği, verimliliği, şeffaflığı, iç ve dış paydaşların memnuniyetini, uluslararasılaşmayı temin etmeyi, program öğretim amaçlarına ulaşıldığını güvence altına almayı hedefleyen bu çalışmaların diğer tüm faaliyetlerde olduğu gibi üniversite bilimsel yayıncılık çalışmalarını da etkilemesi doğal bir durumdur. Üniversite bilimsel yayıncılığı üniversitelerin eğitim öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkıya yönelik yapmış olduğu faaliyetlerden birisidir. Ancak değerlendirme ve akreditasyon ölçütleri gözden geçirildiğinde doğrudan üniversite bilimsel yayıncılığında bahsedildiği görülmektedir. Bu çerçevede yasal mevzuat çerçevesinde uygulamaları devam eden üniversite bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite çalışmaları içerisindeki konumunun, katkısının ve yönetim şeklinin belirlenmesi ihtiyacı görülmektedir. Bu çalışmada esas olarak üniversite bilimsel yayıncılığının mevcut durumu, kalite süreçleri içerisindeki konumu, değerlendirme ve akreditasyon ölçütleriyle ilişkisi ele alınmıştır. Böylece değerlendirme

ve akreditasyon ölçütlerinde doğrudan yer almayan üniversite bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite ölçütleri çerçevesinde yürütülebilmesi için bir bakış açısı sunulması amaçlanmıştır. Çalışmada bu irtibatın kurulması noktasında ilk önce üniversite bilimsel yayıncılığının yasal mevzuatı ile mevcut durumu doküman inceleme yöntemiyle tespit edilmiştir. Kalite boyutuyla ise Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından üniversitelerin değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinde kullanılan Rubrik Tabanlı Değerlendirme Sistemi esas alınmıştır. Çalışmanın, değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinde yer alan üniversitelerin bilimsel yayıncılık faaliyetlerini sürece göre yönetmeleri noktasında yol gösterici olmasıyla önemli olduğu değerlendirilmektedir. Aynı şekilde bu çalışmanın, üniversite bilimsel yayıncılığı faaliyetlerinin kalite ölçütleri çerçevesinde yürütülmesi konusunda katkı sunacağı düşünülmektedir. Çalışmada ayrıntılı olarak ele alındığı üzere bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi başlıklarının altında yer alan birçok alt ölçütle alakalı olduğu görülmüştür. Buna göre üniversite bilimsel yayınlarının öğrenme kaynağı olarak kullanılması, özel yaklaşım gereken öğrencilere yönelik önlemler alınması, araştırma geliştirme hedeflerine ulaşılması, üniversitenin politikalarının belirlenmesi, hedeflerin konulması, yerel, bölgesel ve uluslararası hedeflere ulaşılması, uluslararasılaşma, öğretim elemanlarının performanslarının değerlendirilmesi, süreçlerin yönetimi, kamuoyuyla paylaşma, hesap verebilme, insan ve finans kaynakları yönetiminde yer alma, bilgi güvenliği ve güvenilirliği gibi birçok ölçütle ilişkisinin bulunduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Kalite, Akreditasyon, Bilimsel Yayıncılık, Üniversite Bilimsel Yayıncılığı, Rubrik

Giriş

Son yıllarda üniversitelerin kurumsal yapı ve faaliyet alanlarıyla ilgili olarak kalite süreçlerinde önemli gelişmeler olmuştur. Bu gelişmelerin bir parçası olarak Yükseköğretim Kurulu (YÖKAK) kurulmuş yükseköğretim kurumlarının değerlendirme, akreditasyon ve akreditasyon kuruluşlarını tescil sorumluluğu YÖKAK'a verilmiştir. Üniversitelerin dış değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerinin başlaması ile birlikte değerlendirme ölçütleri çerçevesinde eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvencesi ve yönetim sistemi gibi alanlarda bazı yükümlükleri yerine getirmeleri beklenmektedir. Üniversite faaliyeti olarak devam eden bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin de bu noktada değerlendirme ve akreditasyon ölçütlerine uygunluk çerçevesinde ele alınma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada, üniversitelerde yürütülen ders kitabı niteliğindeki kitap, yardımcı ders kitabı, dergi vs. bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin kalite süreçlerindeki yeri, ölçütlerle olan ilişki düzeyi, üniversite bilimsel yayıncılığına bu ölçütlerin katkısının ortaya konulması, üniversite bilimsel yayıncılığının kalite süreçlerindeki konumunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bunun sonucunda çalışmanın bilimsel yayıncılık faaliyetlerini kalite süreçlerine uygun bir şekilde yürütmeyi hedefleyen üniversitelere katkı sunması hedeflenmiştir.

YÖKAK değerlendirme ölçütleri gözden geçirildiğinde doğrudan üniversite bilimsel yayıncılığını içeren herhangi bir başlık ve ölçüte rastlamak mümkün değildir. Ancak ölçütlerin yer aldığı başlıklar değerlendirildiğinde birçok alt ölçütle ilişki düzeyleri farklı olsa da irtibatlı oldukları görülmektedir. Durum bu şekilde iken şimdiye kadar tüm süreçleri mevzuat çerçevesinde yürütülen yayıncılık faaliyetlerinin kalite süreçlerindeki yerinin ve alt ölçüt temelli ilişki düzeylerinin ortaya konulması zarureti hâsıl olmuştur. Dolayısıyla bu çalışmada üniversite bilimsel yayıncılığı süreçlerinde mevcut kalite ölçütleri açısından nasıl bir süreç takip edilmesi gerektiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çünkü bu konuda herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu haliyle çalışmanın orijinal bir çalışma olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmada gerek üniversite bilimsel yayıncılığı gerek kalite ve akreditasyon süreçlerine ait bilgi ve veriler toplanırken doküman incelemesi yapılmıştır.¹ Bilimsel yayıncılıkla ilgili kanun, yönetmelik ve yönerge gibi mevzuat incelenmiş, ayrıca bu konuda yapılmış olan anket çalışması verileri de yeri geldiğinde kullanılmıştır. Diğer taraftan kalite ile ilgili olarak ise Türkiye'deki yükseköğretimdeki kalite ve akreditasyon çalışmalarından sorumlu tek kurum olan YÖKAK'ın Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik), El kitabı, YÖKAK mevzuatı ve İlahiyat Akreditasyon Ajansı(İAA) tarafından dereceli değerlendirme anahtarı üzerine yapılan uygulama videolarından da yararlanılmıştır. Diğer taraftan YÖKAK'ın bilgi paylaşım portalından istifade edilmiş, yeri geldiğinde konu ile ilgili akademik yazılardan da faydalanılmıştır.

1. Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık

1.1. Yasal Altyapı

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığın yasal alt yapısı, 1984 yılında yayımlanan Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY) ile Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik ile belirlenmiştir. Üniversiteler Yayın Yönetmeliği ile üniversiteler ve onlara bağlı birimlerde yapılacak olan ders kitabı, yardımcı ders kitabı ve teksir şeklindeki yayınlar ile ilgili hükümler düzenlemiştir. Bu çerçevede sorumluluklar biri rektör yardımcısı diğerleri üniversite yönetim kurulunun kendi içirisinden seçtiği iki üye ile toplam üç üyeden oluşan yayın komisyonuna verilmiştir. Yayın komisyonuna bir başka maddede yayınları bilimsel açıdan inceleme, eserin maliyetini ve telif hakkını hesaplama, basılma sırası, baskı adedi, satış fiyatlarını belirleme konusunda görevler verilmiştir.² Yine aynı yönetmelikte

¹ Bilgen Kırıl, "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi", *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15 (2020), 174.

² Üniversiteler Yayın Yönetmeliği (ÜYY), *Resmî Gazete* 18301 (3 Şubat 1984), md. 2-3.

eserlerin maliyet hesabı, telif hakkı hesaplaması, kitapların satış bedelleri, elde edilecek hasılatın durumu ve derleme ile ilgili sürecin diğer hususları belirlenmiştir.³ Üniversiteler Yayın Yönetmeliğinin kapsamı ders aracı niteliğindeki kitap, teksir ve yardımcı kitaplar olduğu için bu kapsam dışında kalan yayınlarla ilgili olarak 1984 yılında Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik yayımlanmıştır. Bu yönetmelikle üniversitelerde üniversite ve fakülte dergiciliği, üniversite bülteni, bilimsel araştırma ve inceleme sonuçları ve doktora tezlerinin yayımı ve basımı, telif hakkı ile ilgili hususlar tanımlanmıştır. Buna göre dergi esasları ele alınmış, orijinal makaleler, tarama yazısı ve kısa bildirilerin ne olduğu ile ilgili tanımlamalar yapılmış ve yayımlanabilecek çevirilerin özellikleri tespit edilmiştir.⁴

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılıkla doğrudan ilgili bu iki yönetmeliğin dışında üniversite bilimsel yayıncılığı ile ilgili diğer bazı mevzuat da bulunmaktadır. Üniversiteler gelir tahsis edilen, bu gelirleri harcama yetkisi verilen özel bütçeye sahip kurumlardır.⁵ Yayıncılık, mali konularda yönetimi gerektirdiğinden bu yönüyle Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile ilişkilidir. Yine Üniversiteler Yönetmeliğinde bünyesinde döner sermaye bulunan üniversite ve bağlı birimlerin basım ve yayından hasılat elde edilmesi ile alakalı olarak döner sermaye işletmeleri yetkilendirilmiştir. Bu boyutuyla konu Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği⁶ ve Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik⁷ ile de alakalıdır. Diğer taraftan bilimsel yayınların sahiplerinin ve yayıncı konumundaki üniversitelerin manevi ve mali haklarının tespiti, koruması, bunlardan yararlanmanın şartlarının düzenlenmesi, belirlenen usullere aykırı davranışların yaptırımlarının belirlenmesi ise Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile sağlanmaktadır.⁸ Aynı zamanda bilimsel eserlerin basımı ve yayımı ile ilgili hususlar ise Basın Kanunu ile belirlenmiştir.⁹ Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık faaliyetleri yayın komisyonunun sorumluluğuna verilmekle birlikte, komisyonun yayınların pazarlanması, satışı, gelirlerin yönetilmesi vb. hususlarda diğer idari birimlerle yakın ilişkisinin bulunduğu görülmektedir. Bu sebeple bu idari yapıların görev ve sorumlulukları ise Yük-

³ İlgili konular için bakınız. ÜYY, md. 4-17.

⁴ bk. Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik (TYDKDYİ), *Resmî Gazete* 18553 (22 Ekim 1984), md. 1-11.

⁵ Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK), *Resmî Gazete* 25326 (24 Aralık 2003), Kanun No. 5018, md. 12.

⁶ Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSİBMY), *Resmî Gazete* 26509 (1 Mayıs 2007), md. 1; 240/4.

⁷ bk. Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik (YKDSKİY), *Resmî Gazete* 31159 (18 Haziran 2020), md. 1-19.

⁸ bk. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FESEK), *Resmî Gazete* 7981 (13 Aralık 1951), Kanun No. 5846.

⁹ bk. Basın Kanunu, *Resmî Gazete* 25504 (26 Haziran 2004), Kanun No. 5187.

seköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile belirlenmiştir.¹⁰

1.2. Mevcut Durum

1984 yılından itibaren ilgili mevzuat çerçevesinde çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. Üniversite bilimsel yayıncılığı ve mevcut uygulamalar, 25-27 Aralık 2021 tarihleri arasında çevrimiçi olarak “Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı: Mevcut Durum-Sorunlar- İhtiyaçlar-Çözüm Önerileri- Örnek Uygulamalar” temalı 4. Türkiye Editörler Çalıştayında ele alınmıştır. Çalıştay öncesi koordinatörler tarafından üniversitelere “Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi” uygulanmıştır. Dolayısıyla anket sonunda mevcut durumun ortaya konulması, değerlendirme için gerekli verilerin elde edilmesi hedeflenmiştir. Çalıştay web sitesinde kamuoyuyla paylaşılan ankette üniversite bilimsel yayıncılığı ile ilgili konuları içeren 52 maddeden oluşmuştur.

Anket sorularına Türkiye’deki 207 üniversiteden 43’ü devlet, 20’si vakıf olmak üzere toplam 63 üniversite tarafından cevap verilmiştir. Buna göre ankete katılan üniversitelerin % 63’ü (Evet: 39; Hayır: 24) kendilerine ait bir yayınevini olduğunu belirtmiş, yine bunların da % 68’inin (Evet: 43; Hayır: 20) "... Üniversitesi Yayınları" marka adı ile yayın yaptığı görülmüştür. Yayınevi sahibi olduğunu ifade eden üniversitelere yayınevine ait web adresi olup olmadığı sorulmuş bu soruya 35 üniversite tarafından cevap verilmiştir. 30 üniversite web adresini girmiş olmakla birlikte sadece yayınevi adresi belirtmiştir. Diğer web sitesi adresi bilgilerinin bir kısmının yayınevi adresi olmadığı, kütüphane veya üniversitenin diğer birimlerine ait olduğu görülmektedir.

Ankete katılanların % 35’i (Evet: 22; Hayır: 27; Bilmiyorum: 14) üniversite yayınevi markasının tescil edildiğini belirtmiş, %22’lik kısmı ise bu konuda bilgisinin olmadığını ifade etmiştir. Yine anket sonuçlarına bakıldığında üniversitelerin % 81’inin (Evet: 51; Hayır: 12) yayın yönergesinin; % 48’inin (Evet: 30; Hayır: 33) ise akademik dergiler yayın yönergesinin bulunduğu görülmektedir. Üniversitelerin % 67’si (Evet: 42; Hayır: 21) açık erişim yönergesinin bulunduğunu belirtmiş, % 37’si (Evet: 23; Hayır: 40) ise üniversite yayınevini yayın ilkelerinin web sitesinde yer aldığını ifade etmiştir. Üniversite yayınevini etik ilkelerinin web sitesinde yer aldığını belirtenlerin oranı ise % 30 (Evet: 19; Hayır: 44) olarak gerçekleşmiştir. Üniversite yayınevini yayın inceleme politikalarının web sitesinde ilanı ile ilgili olarak üniversiteler % 67 oranında (Evet: 21; Hayır: 42) hayır cevabını vermiştir. Yayımladıkları akademik kitaplar konusunda hakem sürecini işletiyoruz diyenlerin oranı % 76 (Evet: 48; Hayır: 15) olarak görülürken, bilimsel kitap yayıncılığında elektronik sistem kullanıldığını ifade edenlerin oranı ise %

¹⁰ bk. Yükseköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (YÜKİTHHK), *Resmî Gazete* 18228 (21 Kasım 1983), Kanun No. 124.

51 (Evet: 32; Hayır: 31) olarak gerçekleşmiştir. Yayın komisyonu bulunan üniversitelerin oranı % 83 (Evet: 52; Hayır: 11), Basın kanununa göre üniversite yayınlarını temsil eden bir sorumlu yazı işleri müdürünün var olduğunu ifade edenlerin oranı ise %30 (Evet: 19; Hayır: 27; Bilmiyorum: 17) olarak görülmektedir. Üniversite ve alt birimlerinde kurulan bir vakıf üzerinden yayıncılık faaliyetlerini yürüttüğünü beyan edenlerin oranı % 10 (Evet: 6; Hayır: 57); üniversite ve alt birimlerinde kitap yayımı yapıldığını belirtenlerin oranı ise % 51 (Evet: 32; Hayır: 21; Bilmiyorum: 10) olarak görülmektedir. Üniversitelerin % 59'u (Evet: 37; Hayır: 26) basılı akademik dergi, % 81'i (Evet: 52; Hayır: 12) elektronik akademik dergi yayımladığını ifade etmiştir. Üniversite alt birimlerinin (Fakülteler, enstitüler, araştırma merkezleri vb.) dergi yayımlama oranı % 78 (Evet: 49; Hayır: 14); Basınevine sahip olduğunu ifade eden üniversite oranı % 30 (Evet: 19; Hayır: 44) olarak görülmektedir. Üniversite yayınlarını basılı kitap formatında satanların oranı % 48 (Evet: 30; Hayır: 33), elektronik formatta satıldığını belirtenlerin oranı ise % 5 (Evet: 3; Hayır: 38; Henüz değil: 22), ulusal e-ticaret sitelerinden satış yapıldığı belirtenlerin oranı da % 21 (Evet: 13; Hayır: 50) olarak gerçekleşmiştir. Üniversite yayınlarının bütçe yönetimini yapanlar % 51 (Evet: 32; Hayır: 31) olarak görülmektedir. Yayımladıkları kitaplara telif ücreti ödemesi yapanlar % 41 (Evet: 26; Hayır: 37); bu basılı ve elektronik kitapları web sitelerinde liste halinde yayımlayanların oranı %54 (Evet: 34; Hayır: 29)'tür. Yayınevini uluslararası özelliğinin olup olmadığına yönelik soruya evet cevabı verenlerin oranı % 24 (Evet: 15; Hayır: 48) olup, üniversite yayını kitapların tamamına veya bir kısmına açık erişimle ulaşılabildiği konusunda evet cevabı verenlerin oranı % 41 (Evet: 26; Hayır: 19; Kısmen: 18)'dir. Üniversitelerin %30'u (Evet: 19; Hayır: 44) yayınlarının listelendiği web sitesinde kitap Türkçe özetlerinin; %17'si (Evet: 11; Hayır: 52) ise İngilizce özetlerinin bulunduğunu ifade etmiştir. Yayımlanan kitapların jenerik sayfalarında "Kütüphane Bilgi Kartı/CIP Cataloging in Publication" yer aldığını ifade edenlerin oranı %22 (Evet: 14; Hayır: 49); basılı kitaplar nüshalarını yayın sonrası yurt dışındaki belirli üniversite kütüphanelerine koleksiyonlarına eklemek üzere gönderdiğini belirtenlerin oranı ise %13 (Evet: 8; Hayır: 55) olarak görülmektedir.¹¹

2. Kalite Süreçleri ve Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık

2.1. Üniversitelerde Kalite Süreçlerinin Yönetimi

21. yüzyılın başından itibaren Türkiye'deki üniversitelerin sayısındaki hızlı artış yükseköğretimde kalite konusunun daha fazla gündeme getirmiştir. Yükseköğretim Kanununa yapılan ek madde 35 ilavesiyle birlikte yükseköğretim kurumlarındaki kalite güvence sistemi yani eğitim-öğretim, araştırma faaliyetleri,

¹¹ 4. Türkiye Editörler Çalıştay Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi* (2021).

idari hizmetlerin kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri gibi hususların esasları tespit edilmiş, bu faaliyetleri yürütmek üzere Yükseköğretim Kalite Kurulunun (YÖKAK) yapılanmasında düzenleme yapılmıştır.¹² Ek Madde 35 hükümleri kapsamında; YÖKAK'ın çalışma usul ve esasları, yükseköğretim kurumlarında kalite güvence sisteminin tesis edilmesi, değerlendirme süreçleri (iç-dış), üniversitelerdeki kalite komisyonları, kaliteye yönelik değerlendirme tescil belgelerinin alınması, YÖKAK'ın yapılanmasını içeren konular Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği ile belirlenmiştir.¹³ Bu çerçevede yükseköğretim kurumlarındaki iç ve dış değerlendirme, kurumsal akreditasyon, program akreditasyonu yapan kuruluşların tescil edilmesi gibi kalite süreçlerinin yönetimine dair değerlendirmeler YÖKAK tarafından yapılmaktadır. YÖKAK değerlendirme ve akreditasyon faaliyetlerinde iyileştirme çalışmaları kapsamında dereceli değerlendirme anahtarını (Rubrik) kullanmaya başlamış ve bu anahtarı belirli aralıklarla güncellemeye tabi tutmuştur. Kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, yönetim sistemi başlıklarından oluşan Rubrik'te 22 ölçüt, bu ölçütlerin altında da 58 alt ölçüt bulunmaktadır.¹⁴ Alt ölçütlerin uygunluk düzeyleri esas alınarak güçlü zayıf yönler tespit edilmekte, akreditasyon kararları verilmektedir. YÖKAK 2021 ve 2022 yıllarında Rubrik'te iyileştirmeler yaparak kendi iç kalite süreçlerini işletmiş, PUKÖ'nün önlem alma basamağı çerçevesinde süreçlerini güncellemiştir. Çalışmanın konusu üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığın kalite süreçlerindeki yeri olduğu için içerik, 2020 tarihli Rubrik Dereceli Değerlendirme Anahtarındaki alt ölçütler çerçevesinde ele alınacaktır.

2.2. Üniversitelerde Bilimsel Yayıncılık ve Kalite

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık ile ilgili mevzuat çerçevesinde ders aracı olarak kullanılan kitap, yardımcı kitap, teksir, üniversite ve fakülte dergisi, bülten, doktora tezleri gibi yayınlar üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında değerlendirilmektedir. Bununla birlikte ilgili mevzuatın yayımından bugüne kadar ortaya çıkan gelişmeler kapsamında bilimsel yayıncılıkta yeni yayın türleri ile açık bilim, elektronik yayıncılık gibi yeni bazı yayıncılık formatları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte yönetim, personel, kaynak, kamuoyuyla paylaşma gibi yönetsel boyutunun yanında üniversitelerde bilimsel yayınları üreten akademik personelin durumu da önem arz etmektedir. Bu ve diğer boyutlarıyla üniversite bilimsel yayıncılığı, üniversitelerin yönetim, kalite güvence, eğitim öğre-

¹² Yükseköğretim Kanunu (YK), *Resmî Gazete* 17506 (6 Kasım 1981), Kanun No. 2547, md. 35.

¹³ bk. Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği (YKG-YKY) 30604 (23 Kasım 2018).

¹⁴ bk. Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik Değerlendirme Formu), Yükseköğretim Kalite Kurulu (2020).

tim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı süreçleriyle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkilidir.

Bir önceki başlıkta ifade edildiği üzere üniversitelerdeki kalite değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinin değerlendirmesi YÖKAK tarafından yürütülmektedir. YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik)'te belirlenen başlık, ölçüt ve alt ölçütler çerçevesinde yükseköğretim kurumlarından kalite süreçlerini yürütmeleri beklenmekte, belirli aralıklarla yükseköğretim kurumları dış değerlendirmeye tabi tutulmakta, talepte bulunanlar ise akreditasyon süreçlerine alınmaktadır. Dolayısıyla üniversiteler ve alt birimleri tüm kalite faaliyetlerini yükseköğretim kurumu vasfıyla YÖKAK'ın belirlediği ölçütler çerçevesinde yürütmekle mükelleftir. Buna göre üniversitelerdeki bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin de yükseköğretim kurumu faaliyeti olduğu dikkate alındığında YÖKAK'ın tespit ettiği ölçütler çerçevesinde bilimsel yayıncılığın yürütülmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu durumda Rubrik'teki alt ölçütlerin bilimsel yayıncılık ve bu yayıncılık faaliyetlerinin paydaşlarıyla olan ilişkisi, burada sorumlulara düşen görevler, süreçlerin yönetimi konusu gündeme gelmektedir. Yani kalite süreçlerinde bilimsel yayıncılık hangi ölçütlerle ilişkilidir? Bu ilişkinin düzeyi nedir? Süreçler nasıl yönetilmelidir? soruları cevaplandırılmalıdır. Bu noktada kalite süreçlerinde bilimsel yayıncılığın yeri Rubrik kapsamında değerlendirildiğinde bu soruların cevabını bulacağı düşünülmektedir. Daha önce ifade edildiği üzere bilimsel yayıncılığın başvuru, yayın, derleme, dağıtım gibi idari süreçleri ile akademik süreçleri bulunmaktadır. Üniversite yayıncılığının kalite güvence ve yönetim sistemi içerisinde değerlendirilmesi gereken boyutları bulunmakla birlikte eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı ile ilişkili yönü de bulunmaktadır.

2.2.1. Üniversite Bilimsel Yayıncılığının Eğitim-Öğretimdeki Yeri

Üniversite bilimsel yayıncılığının YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarının (Rubrik) eğitim öğretim başlığının bazı alt ölçütleri ile ilişkisi bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında öğretim elemanları ölçütünün atama, yükseltme ve ders görevlendirme kriterleri alt ölçütünde üniversitelerden öğretim elemanlarının atama, görevlendirme ve yükseltme kriterlerini ve süreçlerini tespit ederek, kamuoyuyla paylaşmaları beklenmektedir.¹⁵ Dolayısıyla üniversite bilimsel yayıncılığının hem yayıncılık hem de içerik anlamında gelişmesi açısından atama ile ilgili kriterlerin arasında yayıncılık faaliyetlerinin de alması önem arz etmektedir. Bu çerçevede öğretim elemanlarının üniversite yayınevinde yayımlanan ders aracı niteliğindeki kitap, yardımcı ders kitabı, tezler, bülten vb. yayınlar ile üniversite ve alt birimleri tarafından yayımlanan dergilerdeki yayımlanan bilimsel yazıları ile araştırma sonuçları kriter puan tablosunda ayrıca yer alabilir. Dolayısıyla daha sonra ifade edileceği üzere üniversite akademik yayıncılık süreci-

¹⁵ Rubrik, Alt ölçüt B.4.1.

nin kalite ilkelerine uygun şekilde yürütülmesini gerektirecek, aynı zamanda kurum öğretim elemanlarının bilimsel çalışmalarını kendi üniversiteleri veya kalite konusunda daha ileri seviyede olan başka bir üniversite yayınları arasında yayımlama konusunda teşvik edici bir unsur olacağı düşünülmektedir.

Eğitim öğretim hizmeti verirken araç ve gereç olarak öğrenme kaynakları ana unsurlar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla Rubrik'in eğitim öğretim başlığının öğrenme kaynakları ölçütünün öğrenme kaynakları alt ölçütü de üniversite bilimsel yayıncılığını ilgilendirmektedir.¹⁶ Bu alt ölçüt kapsamında üniversitenin eğitim öğretim uygulamalarını devam ettirebilmesi için nitelik ve nicelik olarak uygun sınıf, laboratuvar, kütüphane, stüdyo gibi yapılar, basılı kitap ve dergiler, e-kitap ve e-dergiler, insan kaynakları, öğrenme desteği vb. öğrenme kaynağını sağlama-ları ve bununla ilgili süreçleri yönetmeleri beklenmektedir.¹⁷ Üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında basımı ve yayımı yapılan kitap, yardımcı ders kitabı, aka-demik dergiler, bültenler, tezler, aynı zamanda araştırma sonuçları, makaleler vb. akademik çalışmalar öğrenme sürecini destekleyici kaynaklar olarak zikredilebilir. Dolayısıyla üniversite bilimsel yayıncılığı kalitenin bu alt başlığını doğrudan destekleyen bir faaliyet olarak görülmektedir. Bu sebeple üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında yer alan ve öğrenme kaynağı olarak kullanılan yayın türlerine mali kaynak ayrılması, mali kaynakların izlenmesi ve öğrenci, akademik personel ve diğer paydaşlarla değerlendirmesi yapılarak gereken önlemlerin alınması bu alt ölçütün gereği olarak değerlendirilmektedir.

Yükseköğrenimin öğrenci paydaşlarının arasında engelli öğrenciler de bulunmaktadır. Yükseköğrenim gören engelli öğrencilerin öğrenim hayatlarını kolaylaştırabilmek için gerekli akademik ortamın hazırlanmasını ve eğitim-öğretim süreçlerine tam katılımlarını sağlamak amacıyla Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği çıkarılmış¹⁸ ve gerekli birimler ve görevleri tanımlanmıştır. Diğer taraftan Rubrik'teki engelsiz üniversite alt ölçütü de bu tür özellikleri olan öğrencilere yönelik yürütülen faaliyetlerin değerlendirilmesi ve buna ait süreçlerin yönetilmesini güvence altına almaktadır.¹⁹ Bu çerçevede ilgili yönetmelik hükümlerinde engelli öğrencilere yönelik öğrenme materyallerinin hazırlanması ve sağlanması ile ilgili hükümler bulunmaktadır.²⁰ Dolayısıyla üniversiteler, bünyelerinde eğitim alan engelli öğrenciler için engelleri ortadan kaldırıcı tedbirleri almakla yükümlüdürler. Engelsiz üniversite alt ölçütü

¹⁶ Rubrik, Alt ölçüt B.5.1.

¹⁷ Yüksel Kavak, "Öğrenme Kaynakları, Erişilebilirlik ve Destekler", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022); Rifat Türkel, "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Eğitim ve Öğretim", *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA)* (Erişim 5 Ocak 2022).

¹⁸ Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği (YKEDKY), *Resmî Gazete* 27672 (14 Ağustos 2010), md. 1.

¹⁹ Rubrik, Alt ölçüt B.5.4.

²⁰ YKEDKY, md. 12/b-e.

kapsamında üniversiteler ders aracı olarak kullanılan, üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında basımı yapılan veya elektronik olarak sunulan kaynaklara ulaşmayı sağlayan tedbirleri almalı, belirli periyotlarla bu öğrencilerin görüşlerini alarak gerekli iyileştirmeleri yapmalıdır. Çünkü yapılan araştırmalarda örnek olarak görme engelli öğrencilerin uygun öğrenme ortamlarının ve kaynaklarının oluşturulmadığı durumlarda Matematik, Sembolik Mantık ve Osmanlı Türkçesi gibi bazı derslerden başarılı olmada zorlandıkları ifade edilmiştir.²¹ Dolayısıyla bilimsel yayıncılık bu alt ölçütten doğrudan etkilenmektedir.

2.2.2. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Araştırma Geliştirmedeki Yeri

YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarının (Rubrik) üçüncü başlığı Araştırma-Geliştirmedir. Bu başlık altında üniversitelerin araştırma ve geliştirme süreçlerini bazı alt ölçütler bazında yönetmesi, stratejik planı çerçevesinde belirlenen akademik öncelikleriyle uyumlu, değer üretebilen ve toplumsal faydaya dönüştürülebilen araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürütmesi beklenmektedir. Üniversite bilimsel yayıncılığının gerek yayın türleri gerek yayın sonuçları itibarıyla bu başlık altında birçok alt ölçütü doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili olduğu görülmektedir. Çünkü bilimsel yayıncılık aynı zamanda araştırma sonuçlarının kamuoyu ile paylaşıldığı platformlardır.

Rubrik'te araştırma ve geliştirme ile ilgili olarak ilk önce üniversitenin araştırma politikası, hedefleri ve stratejisinin bulunmasını istemektedir.²² Burada araştırma uygulamalarında kurumun takip edeceği ilkeler ve esaslar belirlenmeli, öncelikli araştırma alanları ile araştırma kaynaklarını yönetme tercihleri belirtilmelidir. Araştırma politikası ise kurumun araştırmadaki önceliklerini ve tercihini, öğretim elemanları ile ilgili uygulamalarını, araştırma kaynakları ile bunların alt yapısının yönetilmesini, eğitim öğretim ve topluma katkısını, sorumlu birimlerin tespiti ve diğer birimlerle olan ilişkisini, araştırma çıktı ve sonuçlarını izleme, yayma ve yaygınlaştırma metotlarını belirler. Bu alt ölçüt kapsamında üniversite bilimsel yayıncılığı araştırma çıktı ve sonuçlarının yaygınlaştırıldığı bir araç olarak tanımlanabilir. Bunun sonucunda üniversite bilimsel yayıncılığı ile alakalı politika, hedef ve stratejilerin belirlenmesi, yıllık periyotlar halinde bu hedeflere ulaşılma düzeylerinin izlenmesi ve paydaş değerlendirmelerinin yapılması bilimsel yayıncılığın kalitesi anlamında önem arz etmektedir.²³ Ancak yapılan bir ankette yayınevi yayın ilkelerini web sitesinde ilan eden üniversite

²¹ Muhammet Recep Okur-Muhammed Demir, "Görme Engelli Öğrenenlerin Eğitim Yaşantısında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi, Acık ve Uzaktan Öğrenme Alanı İçin Çözüm Yolları Geliştirilmesi", *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAD)* 5/2 (2019), 57.

²² Rubrik, Alt ölçüt C.1.1.

²³ Tuba Canvar Kahveci, "Araştırma Politikası", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

oranının %37; yayınevini yayın inceleme politikalarının web sitesinde ilan edenlerin oranının ise %67 olarak görülmesi alt ölçütün katkısı açısından önemlidir.²⁴

Kalite ve akreditasyon ölçütlerinde üniversitelerin araştırma-geliştirme süreçlerinin yönetim ve organizasyonel yapısını planlaması,²⁵ bu yapının süreç içerisinde yerinin tespiti, motivasyon ve yönlendirmeye yönelik planlamaları yapması, sorumluları belirlemesi ve görev tanımlarını yapması beklenmektedir. Araştırma sürecinin bir parçası olan bilimsel yayıncılığın yönetim ve organizasyonel yapısının belirlenmesi, editör, araştırmacı, yayınevi müdürü gibi süreçte sorumlulukları bulunanların görev tanımlarının yapılması istenilmektedir. Yayın komisyonu bulunan üniversitelerin oranının %83, yazı işleri müdürünün tayin edildiği üniversite oranının %30 gibi düşük bir seviyede olması,²⁶ kalite süreçlerinin üniversite bilimsel yayıncılığı için ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir.

Rubrik'in araştırma ve geliştirme başlığının diğer bir alt ölçütünde ise araştırmaların yerel, bölgesel ve ulusal ihtiyaç ve taleplerle ilişkisinin kurulması, bunun stratejik politika ve hedeflere yansıtılması, bu çerçevede planlamaların ve uygulamaların yapılması, uygulamalardan elde edilen sonuçların değerlendirilmesi beklenmektedir.²⁷ Yani kurumun yerel paydaşlarının da görüşlerini ve beklentilerini alarak ilk önce yerel ve yerel halk ile ilgili araştırmalara öncelik vermesi, sistemin kararlı hale getirilmesi, akademik kadronun sayı ve niteliğinin artması, maddi imkânların gelişmesine bağlı olarak sırasıyla bölgesel ve ulusal araştırmaların da faaliyet kapsamına alınması, yerelden başlayarak ulusala doğru araştırma alanlarının tespiti ve bu alanda araştırmaların yönetilmesi beklenmektedir. Diğer taraftan elde edilen araştırmaların yayımlanması ve kamuoyuyla paylaşılması konusu gündeme gelmektedir. Tam bu noktada üniversitelerin bilimsel yayıncılık faaliyetleri önemli bir mekanizma görevi görmektedir. Buna göre üniversitenin kalite süreçlerinin destekleyici bir mekanizması olan bilimsel yayıncılık politika ve ilkelerini kendi misyon, vizyon, politika ve hedeflerini de dikkate alarak yerel, bölgesel ve ulusal ihtiyaç ve taleplere yönelik çalışmalar ile ilişkilendirmesi beklenmektedir. Bu noktada yayın türlerine göre yerel çalışmalara öncelik veren yazılarla bölgesel ve ulusal olan çalışmaların yayımı için belirli oranlar belirlenebilir. Yine kitap, tez ve araştırma sonuçlarını yayımlama sürecinde yerele yönelik çalışmalardan başlayarak önceliklendirme yapılabilir. Bu durumun hem akademik kadronun

²⁴ 4. Türkiye Editörler Çalıştay Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, md. 11, 13.

²⁵ Rubrik, Alt ölçüt C.1.2.

²⁶ 4. Türkiye Editörler Çalıştay Düzenleme Kurulu, *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, md. 17, 18.

²⁷ Rubrik, Alt ölçüt C.1.3.

yerel ve bölgesel çalışmalara yönelimlerine katkı sağlayacağı, hem yerel paydaşların ihtiyaç ve taleplerine yönelik çalışmaları artıracığı söylenebilir.

Araştırma ve geliştirme söz konusu olunca kaynakların yönetimi konusu da gündeme gelmektedir. Kalite süreci Rubrik'in araştırma ve geliştirme başlığı, araştırma kaynakları ölçütündeki alt ölçütler çerçevesinde yönetilmektedir. Buna göre üniversitelerin araştırma ve geliştirme için uygun araştırma ve uygulama merkezlerinde bulunan araştırma ekipman ve donanımı, merkez ve birim araştırma laboratuvarları ile kütüphane ve veritabanları gibi teknik ve fiziki altyapı kaynakları ile kurum içi ve dışı mali kaynakları temin etme planlamalarının ve bu planlamalara uygun faaliyetlerinin olması, yıllık periyotlarda kaynak sağlama faaliyetleri ile kaynakların yeterlilik durumlarının izlenerek sonuçların akademik kadro vs. paydaşlarla değerlendirilmesi, kaynak çeşitlendirmesi ve temini için gerekli tedbirlerin alınması beklenmektedir.²⁸ Dolayısıyla PUKÖ çevrimleri bu alt ölçütte de işletilmelidir. Yine bu çerçevede kurum, kaynağı kullanacak olan araştırmacıları ve akademik kadroyu kaynağa yönlendirmeli, sadece yönlendirme ile yetinmeyip kaynağa ulaşma yollarını da gösterici faaliyetler yapmalıdır. Diğer taraftan birçok birimi bünyesinde barındıran üniversitelerin araştırma kaynaklarının dağılımında da birimler arası dengeyi gözetmesi kurumdan beklenir.

Aynı şekilde mali kaynakların yönetimi üç alt ölçütle sağlanmaktadır. Buna göre kurumun araştırma için iç mali kaynakları ile Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) kaynakları yönetilmeli, BAP yönergesi araştırma politikalarıyla uyumlu olmalıdır.²⁹ Bunun yanında üniversite dışı kaynaklar da yönetilmelidir. Bu alt ölçüte göre kurumun araştırma ve geliştirme faaliyetlerini kurumsal amaçlarla uyumlu olarak sürdürebilmek için üniversite dışı kaynakların kullanımına yönelik yöntem ve destek planları oluşturması, bu planlara uygun uygulamalar yapılması, bunların tüm alanları kapsamaması, bu kaynakların kullanımına ve uygulamalara yönelik sonuçları izleyerek değerlendirme yapması ve önlem alması beklenmektedir.³⁰ İç ve dış mali kaynakların da dağılımında birimler arası denge gözetilmeli, kaynaklara ulaşma yolları gösterilmelidir. Üniversite dışı kaynaklar genellikle proje destekleri, bağış, sponsorluk gibi türlerden oluşmaktadır. Bu kaynaklar bazen Bakanlıklar, YÖK, TÜBİTAK, Kalkınma Ajansı ve Kalkınma İdareleri gibi kamu kurumlarının tarafından verilirken bazen özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından da sağlanmaktadır. Yine AB projeleri gibi uluslararası kuruluşlarca sağlanan kaynaklar araştırma ve geliştirmeye yönelik önemli bir katkı unsurudur.³¹ Diğer taraftan araştırma bütçesi varsa bu bütçenin yıllara göre performansının izlenmesine yönelik planlamalar ile tanımlı süreçler, bu doğrultuda

²⁸ Rubrik, Alt ölçüt C.2.1.

²⁹ Rubrik, Alt ölçüt C.2.2.

³⁰ Rubrik, Alt ölçüt C.2.3.

³¹ İlker Murat Ar, "Araştırma Kaynakları", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 5 Ocak 2022).

yapılmış uygulamalar, izlemeler ve değerlendirilmeler bulunmalı, değerlendirme sonuçları bütçe dağılımı gibi karar alma süreçlerinde kullanılmalıdır.³²

Üniversite araştırma ve geliştirme faaliyetleri arasında yer alan üniversite bilimsel yayıncılığının da bu kapsamda değerlendirilerek fiziki, teknik ve mali kaynaklarının araştırma geliştirme kapsamında yönetilmesi beklenir. Buna göre bilimsel yayıncılığa yönelik kaynak yönetim planları ve bu planlara uygun uygulamalar yapılmalı, yıllara göre uygulamalar izlenmeli, paydaşlarla birlikte değerlendirmesi yapılarak kaynak çeşitliliğini sağlayacak, memnuniyeti artıracak önlemler alınmalıdır. Bu da üniversitelerde bilimsel yayıncılığının bütçesinin oluşturulması ve yönetilmesi anlamına gelmektedir. Daha önce sunulmuş olan anket verilerine göre bilimsel yayıncılık bütçe yönetimini hazırlayan üniversitelerin oranı %51 olarak görülmektedir. Bu sonuç süreçlerin yönetilmesinin önemine işaret etmektedir. Bu kapsamda bütçe havuzunda BAP gibi üniversite içi kaynaklarla, kamu kurumları, dernekler, şirketler, vakıflar vs. yollarla bilimsel yayıncılık bütçesine kaynak sağlanabilir. AB projeleri kapsamında bütçe havuzundaki çeşitlilik artırılabilir. Yine bununla birlikte bu alt ölçüt çerçevesinde bilimsel araştırma sonuçlarının yayınlanmasının desteklenmesi yapılabilir. Üniversite yayıncılığına dair kaynaklara ulaşma yolları akademik kadro ve ilgililere gösterilmeli, burada da birimler arası denge gözetilmelidir. Ayrıca üniversite bilimsel yayıncılığının bütçesinin performansı da araştırma geliştirme bütçe performansı kapsamında izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Buna göre akademik kadro ve diğer paydaşlarla yayın bütçesinin yeterliliği ve performansı, bütçe hedeflerine ulaşabilme, yeterlilik ve memnuniyet gibi konuları da içeren değerlendirme toplantılarının akabinde ortaya çıkan sonuçlara göre iyileştirmeler yapılmalıdır.

Rubrik'in diğer bir alt ölçütünde üniversitelerin lisansüstü programlarının farklı düzeylerde de olsa araştırma politikası, hedef ve stratejileri ile uyumlu olması ve bu kapsamda yapılacak çalışmaların desteklemesine yönelik planlamaların yapılması beklenmektedir.³³ Bu çerçevede lisansüstü programlarda araştırma politikası, hedefi ve stratejileriyle uyumlu ve destekleyici konularla ilgili lisansüstü çalışma yapılması yönünde planlamaların ve plana bağlı uygulamaların yapılması beklenmektedir. Aynı zamanda plan dâhilinde uygulamaların izlemelerinin yapılması, bu programlarda yapılan çalışmaların araştırma politika, hedef ve stratejilerine uyum ve destek düzeylerinin izleme sonuçlarından tespit edilmesi, ardından ilgili paydaşların da görüşleri alınarak gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu noktada üniversite bilimsel yayıncılığı kapsamında lisansüstü çalışmalardan araştırma politikası, hedefleri ve stratejileriyle uyumlu olan ve destekleyen çalışmalar teşvik edici bir unsur olarak belirli oranda makale, ders kitabı vs. türlerle yayın kapsamına alınabilir.

³² Rubrik, Alt ölçüt C.4.3.

³³ Rubrik, Alt ölçüt C.2.4.

Kalite, üniversitelerden öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik planların ve tanımlı süreçlerin bulunmasını, bu plan ve tanımlı süreçler kapsamında da uygulamamaların yapılmasını ve düzenli olarak izlenmesini, paydaş değerlendirmeleri sonucu önlemler alınmasını beklemektedir.³⁴ Çünkü üniversitelerin araştırma yetkinliğinin ana kaynağı öğretim elemanlarıdır. Aynı zamanda öğretim elemanları araştırma hedeflerine ulaşmanın en önemli unsurlarından birisidir. Bu sebeple kurum araştırma stratejisi, hedefleri ve politikalarıyla uyumlu ve bu konuda katkısı olabilecek insan kaynağını oluşturma konusunda planlama ve uygulamalara sahip olmalıdır. Bu süreçlerin yönetilmesinde oluşturulmuş performans değerlendirme kriterleri çerçevesinde izlemeler yapmayı, akademik atama ve yükseltme konusunda kural ve süreçleri belirlemeyi, akademik personelin yetkinliklerini geliştirme eğitimleri düzenlemeyi dikkate almak gereklidir. Araştırma politika, strateji ve hedefleri ile öğretim üyeliğine atanma ve yükseltme süreci arasındaki tutarlı ilişki sağlanmalıdır.³⁵ Bu kapsamda üniversite yayıncılığı da öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini geliştirmeleri için alt yapı görevi görebilir. Araştırma ve geliştirmeye yönelik çalışmalara yayınlar arasında yer verilebilir. Yine araştırma ve geliştirme performansı ile araştırma yetkinliğini içeren yayını olan, yetkinliği hedeflenen düzeyde olan öğretim elemanlarının araştırmalarının üniversite yayınları arasında yayımlanmasına öncelik verilebilir. Bu durum araştırmacılar için teşvik edici bir unsur olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan öğretim elemanlarının yayın yeteneklerini geliştirmek ve üniversite yayınları arasında yayın yapabilmeleri için, akademik yazım, atıf sistemleri, citavi, zotero, mendeley gibi atıf programlarının kullanımı, üniversite yayın ilkeleri ve kuralları gibi konularda eğitimler verilebilir, ayrıca sertifika programları açılabilir. Öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini geliştiren uygulamalardan birisi de iş birliktir. Bu kapsamda üniversitenin gerek ulusal gerek uluslararası düzeyde işbirliklerini artırma, ortak program ve araştırma ağı ve birimlerine katılmaya yönelik planlanmalarının ve uygulamalarının olması ve elde edilen sonuçların içerisinde öğretim elemanlarının da bulunduğu paydaşlarla değerlendirilerek iyileştirmelerin yapılması Rubrikin diğer bir alt ölçütünde beklenen bir durumdur.³⁶ İşbirlikleri ve ortak araştırmaların kurum ile öğretim elemanlarının araştırma yetkinliğini artırmada önemli faydası olacağı değerlendirilmektedir.³⁷ Aynı durum

³⁴ Rubrik, Alt ölçüt C.3.1.

³⁵ İlker Murat Ar, "Araştırma Yetkinliği", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022); Halis Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması", *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA)* (Erişim 4 Ocak 2022); Ahmet Türkan, "Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Araştırma ve Geliştirme", *İlahiyat Akreditasyon Ajansı (İAA)* (Erişim 5 Ocak 2022).

³⁶ Rubrik, Alt ölçüt 3.2.

³⁷ Ar, "Araştırma Yetkinliği".

üniversite yayıncılığı için de geçelidir. Ulusal ve uluslararası düzeyde yayıncılık yapan diğer üniversitelerle kurulacak iş birlikleri çerçevesinde yapılan araştırmalar üniversite yayınları arasında yayımlanabilir. Bu durumun araştırmalar ve sonuçların yaygınlaşmasını, uluslararası özellik taşıması sebebiyle gerek araştırmaya gerek üniversite yayıncılığına önemli katkı sağlayacağı, öğretim elemanlarını araştırma ve yayıncılığa teşvik edeceği düşünülmektedir.

Araştırma ve Geliştirme başlığının diğer bir ölçütü araştırma performansdır. Bu ölçütün alt ölçütü kapsamında üniversitede akademik kadronun araştırma performansının izleme ve değerlendirmesine yönelik planlamalar ile yönetmelik, yönerge, süreç tanımı, ölçme araçları, rehber, kılavuz, takdir tanıma sistemi, teşvik mekanizmaları vb. tanımlı süreçlerin olması; bu plan ve tanımlı süreçler doğrultusunda uygulamaların yapılması, uygulama sonuçlarının izlenmesi, elde edilen sonuçların paydaşlarla birlikte değerlendirilerek önlemlerin alınması beklenmektedir. Bu arada birimler arası dengenin gözetilmesi esastır.³⁸ Akademik kadronun araştırma performansı yanında kurumun tüm birimlerine yönelik araştırma performansı ile ilgili hususlar diğer alt ölçütte düzenlenmiştir. Buna göre kurumun tüm birimlerinde araştırma performansının izlenmesine ve değerlendirilmesine yönelik planlamaların bulunması, planlama çerçevesinde uygulamaların olması, elde edilen sonuçların paydaşlarla değerlendirilmesi beklenir. Değerlendirme sonuçları performans temelli takdir, tanıma vs. gibi konularla ilgili karar alma süreçlerinde kullanılmalıdır.³⁹ Üniversitenin performans izleme ve değerlendirmesinde gerek öğretim elemanlarının gerek üniversitenin araştırma performansının izlenmesine yönelik genel ve güncel bilgi sistemine sahip olması beklenir. Aynı zamanda birimler, enstitüler, merkezler, laboratuvar ve TTO gibi arayüz kuruluşlarının araştırma geliştirme süreç ve faaliyetlerine yönelik yıllık öz değerlendirme raporlarının hazırlanması, bu konuda performans göstergelerinin tespiti, belge, doküman, anket vb. paydaş geri bildirim mekanizmalarının belirlenmesi de önemlidir.⁴⁰

Bu noktada araştırma geliştirme süreçlerinin bir parçası olan üniversite bilimsel yayıncılığının da performansının izlenmesi, izleme sonuçlarının değerlendirilmesi, akademik personel, idari personel vs. ilgili paydaşlarla yapılan değerlendirmelerin ardında iyileştirmeye yönelik önlemlerin alınması gereklidir. Bu çerçevede etik ilkelere dikkat ederek öğretim elemanlarının araştırma performans göstergesi olarak kitap, makale vs. çalışmalarının üniversite yayınlarındaki oranı ile ilgili yıllara göre dağılımı içeren istatistikî çalışma yapılabilir. Ayrıca atama ve yükseltme mevzuatında üniversite yayınları arasında çalışması bu

³⁸ Rubrik, Alt ölçüt 4.1.

³⁹ Rubrik, Alt ölçüt 4.2.

⁴⁰ Aslıhan Nasır, "Araştırma Performansı", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022); Aydemir, "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması".

lunan öğretim elemanlarının çalışmaları puanlanarak teşvik ve ödüllendirme yapılabilir. Böylece akademik kadronun üniversite bilimsel yayıncılığına içerik olarak destelemesinin sağlanmış olacağı değerlendirilmektedir. Diğer taraftan sadece üniversite bilimsel yayıncılığına içerik desteği veren öğretim elemanlarına değil, yayın sürecinde editör, yayın kurulu üyesi, danışma kurulu üyesi, sayfa düzeni desteği, redaktör, hakem gibi görevleri olarak süreçte yer alan öğretim üyeleri için atama ve yükseltme yönergelerinde puanlama yapılabilir.

2.2.3. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Toplumsal Katkıdaki Yeri

Üniversitelerin temel görevleri arasında eğitim-öğretim, araştırma ve geliştirme ile birlikte toplumsal katkı da bulunmaktadır. Yükseköğretim Kanununun 5. maddesinde eğitim-öğretim plan ve programlarının ülke ve yöre ihtiyaçlarına göre hazırlanması ana ilkeler arasında zikredilmiştir.⁴¹ Diğer taraftan 2547 sayılı YÖK Kanununun 12. maddesinde toplumun ihtiyaçları ve kalkınma planları ilke ve hedeflerine uygun eğitim öğretim, bilimsel araştırma, yayım ve danışmalık yapmak yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında sayılmıştır.⁴² Yine aynı maddede “Ülkenin bilimsel, kültürel, sosyal ve ekonomik yönlerden ilerlemesini ve gelişmesini ilgilendiren sorunlarını, diğer kuruluşlarla işbirliği yaparak, kamu kuruluşlarına önerilerde bulunmak suretiyle öğretim ve araştırma konusu yapmak, sonuçlarını toplumun yararına sunmak ve kamu kuruluşlarınca istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini ve önerilerini bildirmek”⁴³ de yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında zikredilmektedir. Görüldüğü üzere hem eğitim-öğretimin hem de araştırma ve geliştirmenin toplumsal faydaya yönelik olması üniversitelerin görevleri arasında sayılmaktadır. Bu sebeple YÖKAK değerlendirme ölçütleri içerisinde toplumsal katkıyı ayrı bir başlık olarak ele almış ve kalite süreçlerinde değerlendirme ölçütü olarak tanımlamıştır.

Buna göre üniversitelerin kendilerine ait toplumsal katkı politika, hedef ve stratejilerini belirlemesi, bunların toplumsal katkı ilkelerini, önceliklerini ve kaynaklarını ifade etmesi, bu politika, hedef ve stratejiler doğrultusunda uygulamaların yapılması, uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi ve gerekli önlemlerin alınması beklenmektedir.⁴⁴ Bu kapsamda toplumsal katkı politikası ile eğitim-öğretim ve araştırma politikalarının ilişkisinin kurulması, faaliyetlerin planlamasında yerel, bölgesel ve ulusal hedeflerin dikkate alınması ve bu yönde faaliyetlerin yapılması, toplumsal katkıya yönelik öncelikli alanların tespiti gereklidir.⁴⁵

⁴¹ YK, md. 5/d.

⁴² YK, md. 12/a.

⁴³ YK, md. 12/e.

⁴⁴ Rubrik, Alt ölçüt D.1.1.

⁴⁵ Tuğba Yanpar Yelken, “Toplumsal Katkı Stratejisi ve Hedefleri”, YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 6 Ocak 2022).

Aynı şekilde diğer bir alt ölçütte üniversitenin toplumsal katkı süreçlerinin, yerel, bölgesel ve ulusal kalkınma hedefleri ile ilişkili ve diğer süreçlerle (eğitim-öğretim, ar-ge) bütünleşik olarak yönetimi ve organizasyonel yapılanmasına (süreçler ve görev tanımları vb.) yönelik planlar ve tüm birimleri kapsayan uygulamaların bulunması, sonuçların izlenmesi ve paydaş değerlendirmesi sonrası önlem alınması istenilmektedir. Buna göre organizasyon yapısı içerisinde görevliler tespit edilmeli, görevleri tanımlanmalıdır.⁴⁶ Bu durumda bu tür faaliyetlerde bulunmakla sorumlu olanların önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır. Toplumsal katkı varsa bu katkıya dair kaynakların da olması gereklidir. Bu konu Rubrikte ayrı bir alt ölçütte ele alınmıştır. Buna göre üniversitenin toplumsal katkı faaliyetlerini sürdürebilmek için uygun nitelik ve nicelikte fiziki, teknik ve mali kaynakların oluşturulmasına yönelik planlar ve uygulamaların bulunması gerekmektedir. Yine bu uygulamaların sadece tek birimde değil tüm birimlerde gerçekleşmesi, kaynak dağılımında birimler arası dengenin gözetilmesi, kaynakların kullanımı ile ilgili izlemelerin gerçekleştirilmesi ve sonuçlarının paydaşlarla değerlendirmesinin yapılması ve önlem alınması, ihtiyaç ve taleplere bağlı olarak kaynakların çeşitlendirilmesi beklenmektedir.⁴⁷ Aynı zamanda üniversitede bir süreç halinde toplumsal katkı performansının izlenmesi ve iyileştirilmesine yönelik planların olması, bu planlara uygun olarak uygulamaların yapılması ve elde edilen sonuçlar ışığında toplumsal katkı politika, strateji ve hedeflerinin ve bu hedeflerin gerçekleşme keyfiyeti tespit edilmesi, paydaş değerlendirmeleriyle birlikte gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.⁴⁸

Toplumsal katkının yayın, hizmet, sportif, sanatsal ve kültürel etkinlikler gibi uygulamaları bulunmaktadır. YÖK Kanununun 12. maddesinin iki bendinde toplumun ihtiyaçlarına uygun yayın yapmak ile Türk toplumunun yaşam düzeyini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini söz, yazı ve diğer araçlarla yaymak yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında zikredilmiştir.⁴⁹ Bu noktada üniversite bilimsel yayıncılığının bir toplumsal katkı uygulaması olarak önemli bir işlev göreceği düşünülmektedir. Buna göre üniversite yayıncılığının politika ve yayın ilkeleri tespit edilirken bunların toplumsal katkı ile olan ilişkisi kurulmalı, katkının boyutu tespit edilmelidir. Aynı şekilde hedefler de belirlenmelidir. Aynı zamanda araştırma geliştirmede olduğu gibi bilimsel yayıncılığının toplumsal katkı boyutuyla da yerel, bölgesel ve ulusal düzeydeki uygulamalarla irtibatı kurulmalıdır. Bu kapsamda üniversite politika, hedef ve stratejilerinde toplumsal katkı öncelikleri tespit edilmelidir. Aynı şekilde bilimsel yayıncılık faaliyetleri de toplumsal katkının yerel, bölgesel ve ulusal boyutuyla ilişkilendirilebilir, yayınlar arasında bu ilişkiye bağlı olarak önceliklendirme yapılabilir.

⁴⁶ Rubrik, Alt ölçüt D.1.2.

⁴⁷ Rubrik, Alt ölçüt D.2.1.

⁴⁸ Rubrik, Alt ölçüt D.3.1.

⁴⁹ YK, md. 12/a-c.

Üniversite bilimsel yayıncılığının toplumsal katkı faaliyeti olarak kullanılabilmesi için toplumsal katkı yönetimi ile üniversite bilimsel yayıncılık yönetimi iletişim halinde olmalıdır. Üniversitenin toplumsal katkı politika, hedef ve stratejileri bilimsel yayıncılık yönetimi tarafından ancak bu şekilde bilinebilir ve faaliyete dönüşebilir.

İlke, politika ve hedeflerinde topluma katkı sunmaya yer veren üniversite bilimsel yayıncılığı, bilimsel yayıncılığın mali, fiziki ve insan kaynaklarını tespit ederken bu boyutunu da dikkate almalıdır. Ayrıca bilimsel yayıncılık faaliyetleri ile sürdürülen toplumsal katkı uygulamaları yıllara göre izlenmeli, paydaşlar ile yapılan değerlendirmelerin sonucunda gerekli önlemler alınmalıdır.

2.2.4. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Kalite Güvence Sitemindeki Yeri

Dereceli Değerlendirme Anahtarının birinci başlığı kalite güvencesi sistemi; yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim, araştırma ve toplumsal katkı faaliyetleri ile idari hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesi ve akreditasyon süreçlerini planlama ve uygulama esaslarının tümünü kapsar.⁵⁰ Bu çerçevede üniversitelerin misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedeflerini belirlemesi, bu amaç ve hedefler doğrultusunda uygulamalarını yapması, elde edilen sonuçları paydaşlarıyla birlikte değerlendirip önlemler alması beklenir.⁵¹ Yine bu başlık altında kalite güvencesi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi ile alakalı politikaların tespiti, bunların birbirleriyle ilişkisinin kurulması, bu politikaların planlama ve karar alma süreçlerinde kullanılması, politikaların izlemesinin yapılarak önlemlerin alınması gereklidir.⁵² Ayrıca üniversitede kalite güvencesi sistemi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı, yönetim sistemini de içine alan hususlarda performansı izlemek üzere bazı göstergeler, anahtar performans göstergesi ve mekanizmaları oluşturmalıdır. Bu kapsamda bilgi yönetim sistemi içerisinde göstergeler izlenmeli, elde edilen bulgular değerlendirilerek önlemler alınmalıdır.⁵³

Üniversitelerdeki bilimsel yayıncılığı bu alt ölçütler çerçevesinde değerlendirildiğinde yayın ilke ve politikalarının üniversitenin misyon, vizyon, stratejik amaç ve politikalarıyla uyumlu olması gereklidir. Diğer tarafta yayıncılık ile ilgili kitap, makale, araştırma sonuç vs. yayıncılık faaliyetlerinin üniversite stratejik hedeflerine ulaşmada destekleyici bir role sahip olması beklenir.

Rubrikte iç kalite güvencesi ölçütü kapsamında yükseköğretim kurumlarının kendi bünyesinde kalite güvence çalışmalarını yürütmek üzere kalite komisyon-

⁵⁰ Tuncay Döğeroğlu, "Kalite Güvencesi Sistemi Nedir?", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

⁵¹ Rubrik, Alt ölçüt A.1.1.

⁵² Rubrik, Alt ölçüt A.1.2.

⁵³ Rubrik, Alt ölçüt A.1.3.

ları kurmaları, görev, sorumluluk ve organizasyon yapısını tanımlamaları beklenmektedir. Bu süreçte komisyon planlama ve karar alma süreçlerinde etkin rol almalı, görevlerini katılımcılığı esas olarak şeffaf bir şekilde yürütmelidir. Faaliyetlerden elde edilen bulgular izlenerek, sonuçları değerlendirilmeli ve önlemler alınmalıdır.⁵⁴ Yine bu ölçüt altında yer alan alt ölçüte göre üniversitelerin tüm alanlar ve Rubrik alt ölçütleri ile ilgili olarak kalite güvence mekanizmalarını yani süreçlerini, PUKÖ çevrimlerini oluşturması gereklidir. Buna göre kurumda bütüncül bir anlayışla tüm alanları ve alt ölçütleri de kapsayacak şekilde planlamalar yapılmalı, planlamada uygulama, izleme ve değerlendirmelerin sorumluları, görevlileri, planlama, uygulama, kontrol ve önlem alma aşamalarının periyod ve zamanı belirlenmelidir. Aynı zamanda birlikte değerlendirilecek paydaşlar tespit edilmelidir. Planlamanın ardından planlamaya sadık kalarak uygulamalar yapılmalı, uygulamalardan elde edilen sonuçlar izlenmeli ve paydaşlarla birlikte değerlendirilerek varsa önlemler alınmalıdır. Bütün alt ölçütlerde PUKÖ çevrimleri sistematik bir şekilde işletilmelidir.⁵⁵

Üniversite bilimsel yayıncılığı bu açıdan değerlendirildiğinde yayıncılık faaliyetlerinde de PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi ana unsur olarak bulunmaktadır. Buna göre daha önce eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı başlıklarında ayrıntılı olarak bahsedilen ve birbiriyle ilişkisi kurulan alt ölçütleri ilgilendiren konuların da yayıncılık faaliyetlerinin planlamaları yapılmalıdır. Planlamada sorumlular belirlenmeli, kimin, ne zaman, nerde, neyi, nasıl yapacağı ile ilgili tanımlamalar yapılmalıdır. Plan çerçevesinde yapılan faaliyetler ise izlenmeli ve paydaşlarla değerlendirilmelidir. Değerlendirme sonuçlarına göre iyileştirme çalışmalarını yapılmalı, PUKÖ döngüsü devamlı bir şekilde çalıştırılmalıdır.

Kalite süreçlerinde üniversitelerde kalite güvencesi kültürünün yerleşmesinde liderliğin çok önemli etkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla alt ölçüt bazında üniversitelerde kalite güvencesi kültürünü destekleyerek tüm birim ve süreçleri işin içerisine dâhil eden, kalite çalışmalarını koordine eden liderlik anlayışının bulunması, bu anlayışın yansımalarının izlenmesi ve paydaş değerlendirmelerinin ardından iyileştirmelerin yapılması beklenmektedir.⁵⁶ Aynı şekilde kalite süreçlerinin üniversite bilimsel yayıncılığında da işletilmesi konusunda üniversite ve alt birimlerin yöneticilerinin etkin bir liderlik örneği göstermesi, yayıncılık faaliyetlerinde kalitenin kültür haline getirilmesi konusunda liderlik yapmaları beklenir.

Kalite güvencesinin önemli unsurlarından birisi de iç ve dış paydaşların planlama, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerine katılımıdır. Dolayısıyla kalite güvence süreçlerinin kalite güvencesi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geli-

⁵⁴ Rubrik, Alt ölçüt A.2.1; Kalite komisyonu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Gonca Uludağ, “Kalite Komisyonu”, *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

⁵⁵ Rubrik, Alt ölçüt A.2.2.

⁵⁶ Rubrik, Alt ölçüt A.2.3.

tirme, toplumsal katkı, yönetim ve uluslararasılaşma başlıklarında paydaşlarla ilgili tanımlamaların yapılması, öğrenci, akademik personel vs. iç ve dış paydaşların tespiti, süreçlerin hangi aşamasında görüşlerinin alınacağı, görüş alma mekanizmaları gibi hususlar belirlenmesi, bu çerçevede uygulamaların yapılması önem arz etmektedir.⁵⁷ Ayrıca iç ve dış paydaşlar ile belirlenen stratejik paydaşların listesi kamuoyuyla paylaşılmalıdır.⁵⁸ Tam bu noktada farklı boyutlarıyla araştırma geliştirme, eğitim öğretim ve toplumsal katkı ile ilişkisi olan üniversite bilimsel yayıncılığının iç ve dış paydaşları belirlenerek kamuoyuna ilan edilmelidir. Bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin planlanması ve değerlendirmesi aşamalarında ilgili paydaş görüşleri alınmalı sonra iyileştirmeler yapılmalıdır.

Kalite güvencesinin diğer bir ölçütü ise uluslararasılaşmadır. Bu kapsamda üniversitelerin eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı görevlerinin tamamını içeren uluslararasılaşma politikası olmalı ve bu politika çerçevesinde uygulamalar yapılmalıdır. Ayrıca bu faaliyetler izlenmeli, uluslararası paydaşlar dâhil ilgili paydaşlarla değerlendirmeli ve önlemler alınmalıdır.⁵⁹ Uluslararası süreçlerin yönetim ve organizasyonel yapısı için planlamalar ve uygulamalar yapılmalı, uygulama sonuçları izlenerek paydaşlarla değerlendirilmeli ve gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.⁶⁰ Aynı şekilde uluslararasılaşmaya yönelik mali, fiziki ve insan kaynağı gibi gerekli kaynakların da planlanması yapılmalıdır. Planlamada iç ve dış kaynakların neler olduğu, nasıl geliştirileceği, sorumluların kimler olduğu, uygulamaların zamanlarına dair bilgiler olmalıdır. Uygulamalar bu planlamalar çerçevesinde yapılmalı, PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.⁶¹ Özellikle kurumun kendi kaynaklarından ayırdığı parasal kaynaklar, yabancı mezun öğrencileri ile yabancı öğretim elemanlarını da içine alan insan kaynakları, araştırmacıları teşvik amacıyla oluşturulan eğitim faaliyetleri birer kaynaktır. Yine proje yazım destek birimi, teknoloji transfer ofisi, patent destek birimi, yabancı dil yazım ve tercüme destek birimi ve teknokent gibi destek birimleri, yerel ve ulusal kurum ve kuruluşların sağladığı kaynaklar, hareketlilikler vs. kaynaklar uluslararasılaşma kaynakları arasında zikredilebilir.⁶² Diğer süreçlerde olduğu gibi uluslararasılaşma politikası, hedefleri ve stratejisi doğrultusunda faaliyet yürüten birimlerin uluslararasılaşma performansının izlenmesi ve ilgili

⁵⁷ Rubrik, Alt ölçüt A.3.1.

⁵⁸ Paydaş katılımı ile ilgili olarak bk. Mürşide Dilek Avşaroğlu Erkan, “Kalite Güvence Sistemi ve Paydaşlar”, *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 4 Ocak 2022).

⁵⁹ Rubrik, Alt ölçüt A.4.1.

⁶⁰ Rubrik, Alt ölçüt A.4.2.

⁶¹ Rubrik, Alt ölçüt A.4.3.

⁶² Ayrıntılı bilgi için bk. Sina Ercan, “Uluslararasılaşma Bağlamındaki Kaynaklar”, *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

paydaşlarla değerlendirilmesi, varsa buna yönelik önlemlerin alınması, PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi gereklidir.⁶³

Eğitim öğretim, araştırma geliştirme ve toplumsal katkı süreçlerindeki uluslararasılaşma faaliyetleri üniversite bilimsel yayıncılığı için de geçerlidir. Bu çerçevede yayıncılık ilke ve politikalarının uluslararasılaşmaya yönelik ilke ve politikaları içermesi beklenir. Bunun için uluslararası paydaşlar belirlenmeli, yayıncılık alanlarında işbirliğine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Yine uluslararası indeksler uluslararasılaşma anlamında önemli bir mekanizma görevi görmektedir. Bu sebeple bilimsel yayıncılık hedefleri arasında uluslararası indeksler tarafından taranmaya yönelik hedefler konulmalı ve bu kapsamda faaliyetlerde bulunulmalıdır. Üniversite bilimsel yayıncılığının uluslararasılaşma hedeflerine ulaşması yönünde yukarıda ifade edilen gerekli olan mali, insan ve fiziki kaynakların sağlanması yönünde planlama ve uygulamalar da yapılmalıdır. Aynı zamanda bilimsel yayıncılık faaliyetlerinin uluslararasılaşma performansı izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Yıllara göre hedeflere ulaşma düzeyi izlenerek paydaşlarla değerlendirilmeli ve gerekli önlemler alınmalıdır.

2.2.5. Üniversite Bilimsel Yayıncılığın Yönetim Sitemindeki Yeri

Üniversite bilimsel yayıncılığı ile alakalı önceki başlıklarda ifade edilen hususların ve üniversitenin eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme, toplumsal katkı, idari destek süreçlerinin bir bütün halinde yönetilmesini sağlamak üzere yönetim sistemi ve yapısı oluşturmak kalite süreçlerinin bir gereğidir.⁶⁴ Bu noktada üniversitenin misyondan vizyona giden süreçte vizyona ulaşabilmesi için misyon ve stratejik hedefleri ve süreçleriyle uyumlu yönetim modeli ve idari yapılanmasını oluşturmalıdır.⁶⁵ Bununla ilgili süreçleri izlemeli ve paydaşlarla birlikte yapılan değerlendirmenin ardından yönetim yapılanmasında iyileştirmeler yapılmalıdır. Yine üniversitede tüm birim ve alanları kapsayacak şekilde bütün süreçlerin tanımlanması, sorumluların belirlenmesi ve uygulamaların bu süreçlere bağlı kalınarak yürütülmesi beklenmektedir. Bununla birlikte süreçlere ilişkin sonuçların performans göstergeleriyle izlenmesi, paydaşlarla beraber değerlendirmelerinin yapılması ve ihtiyaçlara göre iyileştirmelerin gerçekleşmesi gerekmektedir.⁶⁶

Üniversite bilimsel yayıncılığının da bir organizasyon yapısının ve şemasının bulunması gerektiğini önceki başlıklarda ifade etmiştik. Üniversite yönetim sis-

⁶³ Rubrik, Alt ölçüt A.4.4; Uluslararasılaşma süreç ve göstergeleri için bk. Sina Ercan, "Uluslararasılaşma Performansının İzlenmesi ve İyileştirilmesi", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

⁶⁴ Rubrik, Başlık E.1.

⁶⁵ Rubrik, Alt ölçüt E.1.1.

⁶⁶ Rubrik, Alt ölçüt E.1.2.

temi bütünleşik bir yapıya sahip olduğu için yayıncılıkla ilgili yönetimin üniversite ve ilgili alt birimlerin yönetimiyle bütünleşik ve uyumlu olması kalite açısından önemlidir. Aynı zamanda üniversitede tüm süreçlerin tanımlanması kapsamına bilimsel yayıncılık süreçleri de girmektedir. Bu sebeple Üniversite bilimsel yayıncılığına yönelik başvuru süreci, yayın süreci, derleme süreci, dağıtım süreci gibi akademik ve idari süreçlerin tanımlanması, sorumluların ve görevlerinin tespiti kalitenin bir gereğidir. Diğer taraftan bu süreçlere dair izlemeler yapılmalı, yayıncılar, akademik kadro vs. paydaşlarla gerekli değerlendirmeler yapıldıktan sonra süreçlere yönelik iyileştirmeler yapılmalıdır.

Rubrikte yönetim sistemi kapsamında insan kaynakları ile finansal kaynakların yönetimin sağlanması beklenmektedir. Buna göre insan kaynakları politikası ve stratejik hedeflerle uyumlu olarak belirli bir süreç dâhilinde insan kaynaklarının yönetimi yapılmalıdır. Bu kapsamda işe alımlarda kadrolar için gerekli yetkinlikler tanımlanmalı ve buna göre uygulamalar olmalıdır, yine var olan personelin yaptığı görev ile alakalı yetkinliğine dair eğitim uygulamaları yapılmalı, aynı zamanda performans izlemesi yapılarak ödül mekanizmaları kurulmalıdır. Tüm bu uygulamaların anket vs. mekanizmalarla izlemesi yapılmalı, ilgili paydaşlarla değerlendirilerek gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.⁶⁷

Üniversite yapılanmasının bir parçası olan bilimsel yayıncılığı sürecinde görev alan insan kaynaklarına dair yönetimin planlamasının bütünleşik olarak yapılması, uygulama kapsamında bu alanda görev yapacak personelin yetkinlik ve yeterliliklerinin belirlenmesi, çalışan personelin ise yetkinliğini artırıcı eğitim çalışmalarının yapılması önem arz etmektedir. Tüm uygulamalarda PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.

Üniversitelerin devlet bütçesi, döner sermaye, öz kaynaklar, açık öğretim, uzaktan eğitim ve sürekli eğitim gelirleri, araştırma kaynakları gibi mali kaynaklarını da bütünleşik bir şekilde yönetmesi beklenmektedir. Bunun için bütünleşik yönetim planlaması, kullanımı, izlenmesi ve gözden geçirilerek değerlendirilmesinin yapılması ve önlemlerin alınması da beklenir. Ayrıca finansal kaynakların dağılımı şeffaf ve hesap verilebilirlik ilkesine uygun olmalı, üniversitenin stratejik amaçları çerçevesinde gerçekleştirilmelidir.⁶⁸

Daha önce ifade edilen üniversite bilimsel yayıncılığının kaynak yönetiminin de bu ölçüt çerçevesinde üniversite finansal kaynak yönetimi ile bütünleşik olarak yapılması gerekli görülmektedir. Bu uygulamaların izlemesi ve paydaş değerlendirmeleri sonucu iyileştirmeleri yapılmalıdır.

Yönetim sistemi başlığı altında kalitenin üniversitelerden istediği diğer bir ölçüt ise entegre bir bilgi yönetim sistemine sahip olmalarıdır. Entegre bilgi sis-

⁶⁷ Rubrik, Alt ölçüt E.2.1.

⁶⁸ Rubrik, Alt ölçüt E.2.2; bk. Tuba Canvar Kahveci, "Kaynakların Yönetimi", *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı* (Erişim 5 Ocak 2022).

teminin yönetim sistemi eğitim-öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvencesi süreçlerini içine alması, tüm birimleri içine alan bir sistem olması beklenir. Yönetim ve uygulamaya yönelik etkinliği ancak bu şekilde güvence altına alınabilir. Entegre bilgi sisteminde bilgi ve veriler periyodik olarak saklanır. Ayrıca bunlar analiz edilir. Entegre bilgi yönetim sistemine ve kullanımına ilişkin sonuçlar sistematik olarak izlenmeli, paydaş görüşleri alınmalı ihtiyaçlar ve talepler doğrultusunda güncellemeler yapılmalıdır.⁶⁹ Aynı şekilde üniversite bilimsel yayıncılığına ait hususlardan imkan dahilinde olanların bu sisteme entegre edilmesi, özelliği itibariyle ayrı programlar kullanılıyorsa programların birbiriyle haberleşmelerinin sağlandığı bir sistem oluşturulması beklenmektedir. Bu sistemlerin kullanımı ile ilgili veriler paydaşlarla değerlendirilmeli ve sistem ile ilgili iyileştirmeler yapılmalıdır.

Entegre bilgi sistemi vasıtası ile veya diğer metotlarla elde edilen bilgilerin güvenliğini sağlayacak uygulamalar yapılmalıdır. Bilgi güvenliğinin yanında ele edilen verilerin giriş sorumluları, zamanlaması, değiştirilip değiştirilemediği gibi bilgi güvenilirliği de bu uygulamalarla güvence altına alınmalı, PUKÖ çevrimleri işletilmelidir.⁷⁰ Bilimsel yayıncılık süreçlerinde de veri girişleri yapılmaktadır. Dolayısıyla elde edilen bilgi ve verilerin de güvenliği ile güvenilirliğini sağlayacak planlamalar yapılmalı, planlar uygulanmalı, uygulama sonuçlar izlenmeli ve paydaşlarla değerlendirme sonrası iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷¹

Üniversiteler çalışmaları esnasında yemek hizmeti almak gibi hususlarda dışarıdan destek hizmetleri almaktadır. Bu alt ölçüt kapsamında kurumun bu hizmetlerin uygunluğu, kalitesi ve sürekliliğini güvence altına almış olması beklenir. Bunun için kurum tanımlı süreçlerini belirlemeli, tedarik süreci, uygunluk ve kalite kriterleri gibi mekanizmalarını tespit etmelidir. Planlamalar çerçevesinde yapılan uygulamalar izlenmeli ve tedarik zincirinde yer alan paydaşlar, hizmet verilenler gibi iç paydaşlarla yapılacak değerlendirmelerin ardından ihtiyaç ve taleplere göre önlemler alınmalıdır.⁷² Bu durumun hizmetlerin kalitesinin yükletilmesini garanti altına alması beklenir. Neticede üniversite bilimsel yayıncılığında da basım, çeviri hizmeti, dağıtım, satış gibi dışarıdan satın alınan destek hizmet kalemleri bulunmaktadır. Bu kapsamda alınan hizmetlerin uygunluk ve kalitesi ile sürekliliğine yönelik planlamalar yapılmalıdır. Bu hizmetlerin alınmasına dair kriterler belirlenerek uygulamalara yansıtılmalıdır. Bununla uygulama sonuçları izlenmeli, yayıncılık anlamında tedarikçiler ve diğer paydaşlarla değerlendirilmeli, gerekli önlemlerin alınması yoluna gidilmelidir.

⁶⁹ Rubrik, Alt ölçüt E.3.1; Aydemir, “Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması”, Pilot Uygulama-4.

⁷⁰ Rubrik, Alt ölçüt E.3.2.

⁷¹ Ayrıntılı bilgi için bk. Aydemir, “Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması”, Pilot Uygulama-4.

⁷² Rubrik, Alt ölçüt E.4.1.

Kalite üniversitelerden kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik politika belirlemesini, bilgilendirmeyi yapacağı süreç, yöntem ve mekanizmaları belirlemesini beklemektedir. Aynı zamanda bilgilendirme faaliyetleri tek bir alanda değil eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, kalite güvence sistemi gibi tüm alanlarda yapılması istenmektedir. Bilgilendirmeye yönelik uygulamalar izlenmeli ve elde edilen sonuçlar paydaşlarla değerlendirilmeli, süreç, mekanizma gibi hususlarda iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷³ Üniversite yayıncılığının üniversite içi ve dışı birçok faaliyeti bulunmaktadır. Ayrıca tüm alanlarla farklı düzeylerde ilişkisi bulunmaktadır. Bu sebeple yayıncılık faaliyetleri ve süreçleri konusunda kamuoyunun nasıl, ne şekilde, kimler tarafından bilgilendirileceğini içeren planlamalar yapılmalı, politikalar belirlenmelidir. Süreçte PUKÖ çevrimleri işletilmelidir. Bilgilendirme yayıncılık faaliyetlerinin görünür hale gelmesini temin edecek, aynı zamanda iyi uygulama örneklerini paylaşma istediğini artıracaktır.⁷⁴

Yönetim siteminin son alt ölçütünde üniversiteler uygulamalarıyla ilgili ilkel olarak hesap verebilmeyi, sorulan sorulara cevap verebilmeyi benimsemiş olmalı, hesap verebilme yöntemlerini ve süreçlerini tespit etmelidir. Aynı zamanda tüm alanlarla ilgili kendisine soru sorulduğunda cevap verebilmelidir. Bu faaliyetler sonunda elde edilen veriler değerlendirilmeli, hesap verebilmeye yönelik iyileştirmeler yapılmalıdır.⁷⁵ Üniversitenin faaliyeti olan bilimsel yayıncılık faaliyetleri ile ilgili olarak özeldir yayıncılık sorumluları, genelde üniversite, sorulan her türlü soruya cevap verebilmelidir. Bunun için politika ve ilkelerini belirlemeli, hesap verme mekanizmalarını ise tespit etmelidir. Dolayısıyla yapılan uygulamalar izlenmeli, paydaşlar yapılan değerlendirmeler sonrası varsa güncellemeler yapılmalıdır.

Sonuç

Yükseköğretimde kalite süreçlerine yönelik son yıllarda önemli faaliyetler yürütülmüş, bu kapsamda 2547 sayılı YÖK Kanununa eklenen bir madde ile kalite süreçlerini yürütme vazifesi Yükseköğretim Kalite Kuruluna (YÖKAK) verilmiştir. YÖKAK bu çerçevede ilgili mevzuatını oluşturarak yükseköğretim kurumlarında dış değerlendirme, akreditasyon ve izleme programlarını hayata geçirerek birçok üniversitenin dış değerlendirmesini gerçekleştirmiş, akreditasyon programı kapsamında bazı üniversitelere akreditasyon vermiştir. Bununla birlikte program akreditasyonunu yürüten akreditasyon kuruluşlarının tescilini de devam ettirmiştir. Bu arada uluslararasılaşma alanında önemli mesafeler kaydeden YÖKAK, değerlendirme sistemini güncelleyerek Dereceli Değerlendirme Anahta-

⁷³ Rubrik, Alt ölçüt E.5.1.

⁷⁴ Tuba Canvar Kahveci, "Yönetimin Etkinliği, Hesap Verebilirliği, Kamuoyunu Bilgilendirme", YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı (Erişim 5 Ocak 2022).

⁷⁵ Rubrik, Alt ölçüt E.5.2.

rını (Rubrik) oluşturarak değerlendirme süreçlerinde iyileştirmeler yapmıştır. Dolayısıyla üniversiteler kalite süreçlerinde yer alması beklenen kurumlar olarak teşvik edilmiştir.

Üniversitenin bir faaliyeti olan bilimsel yayıncılık ise 1984 yılında çıkarılan iki adet yönetmelikle düzenlenmiş olmasına rağmen idari, mali, telif hakları gibi hususların yönetiminde yukarıda ifade edilen farklı kanun, yönetmelik ve yönergelerle ilişkilendirilmiştir. Üniversitelerin kalite süreçlerine girmesiyle birlikte doğal olarak bir üniversite faaliyeti olan bilimsel yayıncılığın kalite süreçlerindeki konumu da gündeme gelmekte, bilimsel yayıncılık faaliyetlerinde kalite süreçlerinin nasıl işletileceği konusu tartışılmaktadır. Bu çerçevede yapılan değerlendirmelere göre Rubrik sitemine bakıldığında üniversite bilimsel yayıncılığını bir başlık, ölçüt veya alt ölçüt bazında ele alındığı görülmemektedir. Rubrik'te kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi başlıkları altındaki ölçütler ile değerlendirmeler yapılmaktadır. Üniversite yayıncılığı bu alt ölçütler arasında doğrudan yer alması olsa da birçok alt ölçütle ilişkilidir. Özellikle araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı ve eğitim öğretim başlıklarındaki ölçütlerle önemli bağlantısı bulunmaktadır. Yönetim sitemi ile kalite güvence sistemi başlıklarındaki alt ölçütlerle olan bir kısım ilgisi diğer başlıklarla da bulunmaktadır. Buna göre üniversite yayıncılığı kapsamında eğitim öğretim başlığında öğrenme kaynakları ve engelsiz fakülte ölçütleri kapsamında; araştırma geliştirme başlığının araştırma politikası, hedefleri ve stratejisi, araştırma-geliştirme süreçlerinin yönetimi ve organizasyonel yapısı, araştırmaların yerel, bölgesel, ulusal ihtiyaç ve taleplerle ilişkisi, araştırmanın fiziki, teknik ve mali kaynakları, kurumun araştırma politikası, hedefleri, stratejisi ile uyumlu lisansüstü programları, araştırma yetkinliği, ulusal ve uluslararası ortak programlar ve ortak araştırma birimleri, öğretim elemanı performans değerlendirmesi ve iyileştirmesi, araştırma bütçe performansı ile ilişkisi bulunmaktadır. Yine toplumsal katkı başlığında toplumsal katkı stratejisi, kaynakları ve performansı; kalite güvence başlığında misyon ve stratejik amaçlar, kalite güvencesi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi politikaları, kurumsal performans yönetimi, PUKÖ çevrimlerinin işletilmesi, liderlik, paydaş katılımı ve uluslararasılaşma ile de ilgilidir. Yönetim sisteminde ise idari birimlerin yapısı, süreç yönetimi, kaynakların yönetimi, bilgi yönetim sistemi, destek hizmetleri, kamuoyunu bilgilendirme ve hesap verebilirlik ile irtibatı bulunmaktadır.

Bu başlıklar altında üniversite bilimsel yayıncılığı ele alındığında kalite süreçlerinde yeri olan, aynı zamanda özelde bilimsel yayıncılık genelde üniversite faaliyetlerinde kaliteyi besleyen bir mekanizma olarak değerlendirilebilir.

Üniversite bilimsel yayıncılığında kalite süreçlerinin işletilmesi halinde anket sonuçlarında ortaya çıkan bilimsel yayıncılığın mevzuatına yönelik beklentiler,

yayıncılık politika ve hedeflerinin belirlenmesi, idari yapılanma, görev tanımları, kamuoyu ile paylaşma, paydaşların görüşlerini alarak değerlendirme, süreçlerin belirlenmesi ve uygulamaların süreçlere uygun yürütülmesi, günümüzde ortaya çıkan açık erişim, elektronik yayıncılık, uluslararasılaşma, hesap verebilirlik, şeffaflık, verimlilik gibi birçok konudaki gelişmeye açık yönlerde iyileşmelerin sağlanacağı düşünülmektedir.

Yazar / Author	Rifat Türkel, Doç. Dr. Yazar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul eder. / <i>The author acknowledges that He received no external funding in support of this research.</i>
Finansman / Funding	Çalışmanın Tasarlanması / Conceiving the Study: RT (%100) Veri Toplanması / Data Collection: RT (%100) Veri Analizi / Data Analysis: RT (%100) Makalenin Yazımı / Writing up: RT (%100) Makale Gönderimi ve Revizyonu / Submission and Revision: RT (%100)
Yazar Katkıları / Author Contribution	Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder. / <i>The author declares that He has no competing interests.</i>
Çıkar Çatışması / Competing Interests	Çalışmada anket verilerini kullanmamıza izin veren 4. Editörler Çalıştayı düzenleme kurulu üyelerine ve koordinatör Dr. Abdullah Demir'e teşekkür ederim. / <i>I would like to thank the members of the organization committee of the fourth editors Workshop and coordinator Abdullah Demir for allowing us to use the survey data in the study.</i>
Teşekkür / Thanks	

Kaynakça

4. Türkiye Editörler Çalıştayı Düzenleme Kurulu. *Üniversitelerde Bilimsel Kitap ve Dergi Yayıncılığı-2021 Anketi*, Erişim 9 Ocak 2021. <https://editorlercalistayi.com/wp-content/uploads/2022/01/%C3%9Cniversitelerde-Bilimsel-Kitap-ve-Dergi-Yay%C4%B1nc%C4%B1l%C4%B1C4%9F%C4%B1-2021-Anketi-Sonu%C3%A7lar%C4%B1.pdf>
- Ar, İlker Murat. "Araştırma Kaynakları". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-kaynaklari/>
- Ar, İlker Murat. "Araştırma Yetkinliği". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-yetkinligi/>
- Avşaroğlu Erkan, Mürşide Dilek. "Kalite Güvence Sistemi ve Paydaşlar". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-komisyonu-calismalarina-paydas-katiliminin-saglanmasi/>
- Aydemir, Halis. "Rubrik Tabanlı Özdeğerlendirme Raporu Pilot Uygulaması". *İlahiyat Akademi*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://youtu.be/sCp5LLKU2pY>
- BK, Basın Kanunu (Kanun No. 5187). *Resmî Gazete* 25504 (26 Haziran 2004). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/06/20040626.htm#1>
- Canvar Kahveci, Tuba. "Araştırma Politikası". *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-arastirma-politikasi/>

- Canvar Kahveci, Tuba. “Kaynakların Yönetimi”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kaynaklarin-yonetimi/>
- Canvar Kahveci, Tuba. “Yönetimin Etkinliği, Hesap Verebilirliği, Kamuoyunu Bilgilendirme”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/yonetimin-etkinligi-hesap-verebilirligi-kamuoyunu-bilgilendirme/>
- Dögeroğlu, Tuncay. “Kalite Güvencesi Sistemi Nedir?”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-guvence-sistemi-nedir/>
- DSİBMY, Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (DSİBMY). *Resmî Gazete* 26509 (1 Mayıs 2007). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070501-8.htm>
- Ercan, Sina. “Uluslararasılaşma Bağlamındaki Kaynaklar”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-uluslararasilasma-baglamindaki-kaynaklari/>
- Ercan, Sina. “Uluslararasılaşma Performansının İzlenmesi ve İyileştirilmesi”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/uluslararasilasma-performansinin-izlenmesi-ve-iyilestirilmesi/>
- FESEK, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FESEK) (Kanun No. 5846). *Resmî Gazete* 7981 (13 Aralık 1951). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7981.pdf>
- KMYKK, Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK) (Kanun No. 5018). *Resmî Gazete* 25326 (24 Aralık 2003). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/12/20031224.htm#1>
- Kavak, Yüksel. “ğrenme Kaynakları, Erişilebilirlik ve Destekler”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/ogrenme-kaynaklari-erisilebilirlik-ve-destekler/>
- Kıral, Bilgen. “Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi”. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15 (2020), 170–189. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1156348>
- Nasır, Ashhan. “Araştırma Performansı”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-performansi/>
- Okur, Muhammet Recep – Demir, Muhammed. “Görme Engelli ğrenenlerin Eğitim Yaşantısında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi, Açık ve Uzaktan ğrenme Alanı İçin zm Yolları Geliştirilmesi”. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAD)* 5/2 (2019), 49–62. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/734123>
- Türkan, Ahmet. “Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Araştırma ve Geliştirme”. *İlahiyat Akademitasyon Ajansı (İAA)*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://youtu.be/gEhGFL8vLyc>
- Türkel, Rifat. “Rubrik Tabanlı Değerlendirici Eğitimi- Eğitim ve ğretim”. *İlahiyat Akademitasyon Ajansı (İAA)*. Erişim 5 Ocak 2022. <https://youtu.be/83AIZujlFBY> - <https://iaa.org.tr/egitimler/iaa-degerlendirici-egitimi-modulleri/iaa-degerlendirici-egitimi-modulleri/rubrik-tabanlı-degerlendirici-egitimi/>
- Uludağ, Gonca. “Kalite Komisyonu”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 4 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-komisyonusunun-gorev-ve-sorumluluk-lari/>
- YY, niversiteler Yayın Yönetmeliği (YY). *Resmî Gazete* 18301 (3 şubat 1984). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18301.pdf>
- TYDKDYİY, niversitelerde Ders Aracı Olarak Kullanılan Kitaplar, Teksirler ve Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik (TYDKDYİY). *Resmî Gazete* 18553 (22 Ekim 1984). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18553.pdf>

Yanpar Yelken, Tuğba. “Toplumsal Katkı Stratejisi ve Hedefleri”. *YÖKAK Kalite Komisyonları Bilgi Portalı*. Erişim 6 Ocak 2022. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-toplum-sal-katki-stratejisi-ve-hedefleri/>

YKG-YKY, Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği (YKG-YKY) 30604 (23 Kasım 2018). Erişim 3 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/11/20181123-16.htm>

Rubrik, Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik Değerlendirme Formu). Yükseköğretim Kalite Kurulu (2020). Erişim 5 Ocak 2022. https://yokak.gov.tr/Common/Docs/Site_degerlendirme_prog_doc_v_2_0/EK_2_Rubrik_Degerlendirme_Formu.pdf

YK, Yükseköğretim Kanunu (YK) (Kanun No. 2547). *Resmî Gazete* 17506 (6 Kasım 1981). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17506.pdf>

YKDSKİY, Yükseköğretim Kurumları Döner Sermaye İşletmelerinin Kurulmasına İlişkin Yönetmelik (YKDSKİY). *Resmî Gazete* 31159 (18 Haziran 2020). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/06/20200618-3.htm>

YKEDKY, Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği (YKEDKY). *Resmî Gazete* 27672 (14 Ağustos 2010). Erişim 2 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/08/20100814-3.htm>

YÜKİTHKHK, Yükseköğretim Üst Kuruluşları İle Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (YÜKİTHKHK) (Kanun No. 124). *Resmî Gazete* 18228 (21 Kasım 1983). Erişim 3 Ocak 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18228.pdf>

Zerkeşi, Ebû Abdillâh Bedruddîn. *el-Burhân fî ‘ulûmi’l-Kur’ân*. thk. Muhammed Ebü'l-Fadl İbrahîm. 4. Cilt. Kahire: Mektebetü Dâri't-Turâs, ts.